PL 248 N28S4
Nācī, Mu'allim
Şerāre 1. Def.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

Nācī, Mu'allim

شراره

آغوش نگاهمده كورنمك هوسيله
ابكار نكت جلوه ايدر پيشگهمده
هرهانكيسنه باقسه‌م آثار بيتمه كندين
شاعرمى نه‌يم؟ جاذبه واردر نگهمده

Şerāre

اثر

معلم ناجى

برنجى دفعه

PL
248
N28S4

LIBRARY
DEC 14 1965
UNIVERSITY OF TORONTO

1030613

بر ایکی سوز

(آتشپاره) ده آثار عهد شبابمدن عد اولنه جق هیچ برشی یوق ایدی . (شراره) اویله دکلدر. آنده اون بش کون اول سویلدیکم بر غزل کوریله بیله جکی کبی اون بش سنه اول یازدیغم بر پارچه ده اوقونه بیلیر . ازجمله :

مقصدك تحصیل اطمینان ایسه
ذکر حقدن اونسون قلبك تهی
. تازه قیل شام و سحر ایمانکی
« قل هو الرحمن آمنا به »

قطعه سنی یازدیغم زمان حفظ قرآنه چالیشیر ، هر آقشام « سورهٔ ملك » تلاوتنه دوام ایدن بر چوجق ایدم .

بونی سویلمکدن مقصدم (بن چوجق ایکن ده شعر سویله بیلیردم) کبی بر افتخار طفلانه‌ده بولنمق دکلدر، (شراره) نك بر درجه‌یه قدر قاریشیق آثاردن متشکل اولدیغنی عرض ایتمکدر.

ترجمان حقیقت هیئت تحریریه‌سنی تشکیل ایدن اذکیادن «مشاهیر اسلام» محرری حمید وهبی افندی قرداشمزدن متشکرم، بو مجموعه‌یه (شراره) نامنی ویرن اودر.

واقعا میدانده (آتشپاره) وار ایکن (شراره) یی بولمق بیوك بر هنر دکلدر. لکن اثرمك بویله سودکلرمدن برینك شرف تسمیه‌سنه مظهر اولشی نجه بیوك بر مدار افتخاردر. بر کره دوشونکز؟ (وهبی) نك شو (شراره) سی کتابم ایچون نه پارلاق یادکاردر!

{ شراره } م اسمان ادبده دائر بولنان { آتشپاره }
ملك پیكیدر .

{ اسمان ادب } دیدیكم فسحت اباد شمدی اولكی كبی برچوق ابر سیاه ایله مستور بولنمیور . كوندن كونه اچیلیور . عالی نظران ملته یر یر لمعان عرض ایدییور : ارهده { آتشپاره } ده كوزه كورنمزمی؟ او حالده البته پیكنه دخی باقانلر بولنور .

معلم ناجی

آغوش نگاهمده كورنك هوه‌سيله
ابكار نكت جلوه ايدر پيشكهمده
هر هانكيسنه باقسه‌م آثار بيتمه كندين
شاعرمى‌نه‌يم ؟ جاذبه‌واردر نگهمده !

تربيع

آلدم آتش بر زمان بر آتشين رخساره‌دن
فرق اولنمم شمعدى بر آتش فشان سياره‌دن
« ويردم آتش داره سوزدل آواره‌دن »
« ايلدم ايجاد بيك يانغين بر آتشپاره‌دن »

§

يم هجرك ويردى دهشت طبع غمپرورده‌مه
ايله كل انصاف باق بر كره روى زرده‌مه

« چاره سازم : كيتمه‌ليم روز فراقك دردرمه »
« قطع اميد ايتديكم كوندر حصول چاره دن »

§

وارسون اولسون شيوهٔ ايران طباع ناسده
بشقه‌در فكرم ، دكلدر طبعم اولمقياسده
« كرچه مهلك برتأثر وار دل حساسده »
« اشتكا ايتمز عجم طرزنده سينه‌م ياره‌دن »

§

چشم بى فرياد چشمانكله پرآب اولمه‌ده
جسم لاغرتاب هجرانكله بى تاب اولمه‌ده
« طفل نوسوادى دل كيتدكجه بى خواب اولمه‌ده »
« كرچه درقيد اوديغم بر قالميور كهواره‌دن »

§

دقت و رقت ايدر اربابى محنت سرشت
راحت ايتمك ايستين دلى اولماسون دقت سرشت
« سائب آرامدر ناجى دل رقت سرشت »
« مالك اولسه‌م كاشكى بر قابه‌سنك خاره‌دن

قطعه‌لر

| سلیمیه |

شانلی برمیدان هیجا کلدی پیش چشممه
اولمه‌ده هرفرقه‌دن نیران غیرت منجلی

خصمه قارشی هرصف سیار آتش پوسکورر
ییلدیرم کویا اولور نوبت بنوبت منجلی

هرتفنکدن فروزان نور جوال ظفر
هرصوپندن کوکب اقبال ملت منجلی

سیر ایدك عثمانیانك حملهٔ شیرانه‌سن
بردن اولمشدر هزاران سیف سطوت منجلی

برق خاطف صاعقه ، اولمشدر سلیم اولك
دست پرزورنده شمشیر جلادت منجلی

قهرمان بی محابانك کورك جولانی
جبههٔ پاکنده نورغالبیت منجلی

بشقه برقوت ویرر جنکاورانك قلبنه
قلب لشکر کاهده اولدیغجه حضرت منجلی

آفتابك دهری تنویر ایتدیکی کوندن بری
اولمامشدر بویله برخورشید شوکت منجلی

[لوح مزار شاعر]

اولدی جان همبزم جانان، دیکه‌یم صوصسون جهان
کوش جانم دیکه‌سون . آرام جانم سویلسون
برزمان بن سویلدم ، کیم بیلدی ؟ بوندن بویله‌ده
کوکلك حالن پیتلمش خانمانم سویلسون
مشهدم محشر کسلمش ، بنده‌یوق سوزدن اثر
قصهٔ رنکینمی خون روانم سویلسون
بن نهان اولدمسه آثارم نهان اولماز طورر
شانمی اخلاقه صیت جاودانم سویلسون
برزمان اولسون بکا لوح مزارم ترجمان
بن یورلدم سویلمکدن ، ترجمانم سویلسون

[برخسته لساندن]

طبیبه کوکلی ویردم دوا بها دیه‌رك
دوا کوزمده دکل‌ده طبیب کوکلده

غریبدرکه امید افاقت ایتمیورم
طبیب طوتمش ایکن برغریب کوکلمده

[نی لساننددن]

بزم انسا انسده برهمنفس بولدم ینه
ایلدم برناله‌ده ارباب حالی آه کو

دللره وجد آور اولدم عشقدن اوردقجه دم
آه دیرکن ایلدم عاشقلری الله کو

[برکوزل سسلی‌یه]

کرچه مخمورم، صانیر سرمست رفتارم کورن
پرتمایلدر دماغم نغمهٔ دوشینه‌دن

بنده آرتق موج آواز حزینکدر نفس
اولمدن چیقمز اوموجا موج (هی !) لرسینه‌دن

[برکوزله]

صیت حسنکدنمی بیلمم حسن صوتکدنمیدر
زاهد مسجد نشین قیلدك خراباتیلری

ای مه تقوی فروش ! اولمزسه شاید بونلره
عید ایچون برلطف مخصوصك خراب آتیلری !

اوج تحقیقه صعود ایستر ایسه‌ك
رفعت اربابنی تقلیده اوزن
احتیاط ایله‌که بعضاً ده اولور
رهنما ظن اولنان شی رهزن !

مقصدك تحصیل اطمینان ایسه
ذکر حقدن اولمسون قلبك تهی
تازه قیل شام و سحر ایمانکی
قل هو الرحمن آمنا به

دمبسته قالدی حیرت ایله عندلیب زار
کوردکده زاغه دوشدیکنی صدر کلشنك
تمییزنیك و بدایدنك خصم جانیدر
حیرانی‌یم ممیز تمییز دشمنك ! –

[برعسکر لساندن]

آتار آتمز آدیم بن سمت خصمه تفشکافنه
آتار رنکن وجوه کینه جویان هول جنکمدن
نصل معجزنما عثمانی‌یم باق وقت هیجاده
چیقار جانی عدونك چیقمدن قورشون تفنکمدن!

[حسن تحریر ادعاسنده بولنور بربك حقنده]

یازدیغم شیلر بتون پارلاق دوشردیرمش بکه
نجه پارلاقلق آنك ریکیله قرطاسنده‌در
پارلادرثم شمدی تحریرات بی‌معناسنی
اولمسه مضحك اویا کلشلرکه املاسنده‌در

[رباعی]

میال هوادر دل بی تمکینم
عصیان ایله اشتغالدر آیینم
ناجی ینه اتمکده‌یم امید نجات
بن بندهٔ درکاه جلال‌الدینم

دیکر

[اثنای حربده]

آرامش بالدن تهی روی زمین
من بعد مسرتمی کورر قلب حزین

. . . .

. . . .

ترقی

باغلانوب زلف هزاران تابنه
عبرت اولدم آه عشق اربابنه
حرایکن دوشدم بلا کردابنه
عبرت اولدم آه عشق اربابنه

جان صانیرکن دشمن جان اولدی یار
قیلدی جسمم زار ، چشمم اشکبار
بندن ایتسون نوهوسلر اعتبار
عبرت اولدم آه عشق اربابنه

کوکیم الک عالی و فاکردار ایکن
بیلمدن ایتدک خراب ای دلشکن
اولمک آه امید مه آتش فکن
عبرت اولدم آه عشق اربابنه

دیکر

کوسترددی طبیعت اقتداری
رشک ارژن ایتدی لاله زاری
سبز ایلدی دشت وکوهساری
سیر ایله لطافت بهاری!
مستانه واروب شکوفه زاره
دم چکمه ده غالب اول هزاره
باق برکله · بر جمال یاره
سیر ایله لطافت بهاری!
میخوارده اولوب نشیمن
پر شوق وشطارت اولدی کلشن
کل سن ده بزمله ای سمن تن
سیر ایله لطافت بهاری!

غزللر

اولمق آتشزن نه ممكندر كوكل ! دشمن سكا
جنت دوز خماى عشقدر مأمن سكا
روح پروانه كدراى مصباح لاهوتى فروغ
نوردن فانوس قدسيدر دل روشن سكا
ظن ايدرلر پردهٔ مهتابه كيرمش آفتاب
يوسفك نور رخندن اولسه پيراهن سكا
طوزپاى انداز ايدر نور كليم آشوبنى
اولسه اى جانان كذركه وادىٔ ايمن سكا
همدم درد آشنا يوق ، شوق خاموشى كذار
سويله ناجى قصهٔ دلسوز عشقى سكا

نظيره[*]

ايلدكجه نور چشم راز بينم ازدياد
ايتدى بى آرامىٔ قلب حزينم ازدياد

[*] على توفيق پاشازاده جلال بك افنديك غزله .

پرده بیرون ایتمه اللهیلری دیوانه وار
ایلمه ای گریهٔ نالش قرینم ازدیاد

وجدمی تزیید ایدن همدردلر الحانیدر
ناله سنج اولدقجه نی ایلر انینم ازدیاد

برصدای عشق ویردم کاسهٔ گردونه کیم
حشرهدك ایلر طنین دلنشینم ازدیاد

سوز بولوب مسحور عشق ایتدم | جلال | ساحری
بولدی ناجی شهرت سحر مبینم ازدیاد

کویکده کیمسهسز طولاشیر دل غریبدر
لطف ایله ای ستوده شمائل غریبدر

لیلایی ، لطف محمل لیلایی قیسه صور
طویمز اوذوقی حامل محمل غریبدر

دل صد قریب کورمش ایکن طبع یارده
اولمق وفا وجودینه قائل غریبدر

عکسکله اولدی نخوت آیینه رونما
ماهك غروری مهره مقابل غریبدر

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

. . . .

. . . .

[illegible]
[illegible]

دیده انك سودا قرا برصورتك حیرانیدر
سینه انك شدتی بر سودانك آتشدانیدر

حقلیدر جانان وداعمدن ایدرسه امتناع
وهم ایدر اشك روانمدن ، بلا بارانیدر

حزن هجرانكله ماتمزار كوردم عالمی
شمدی هر صحرا بكا بر كربلا میدانیدر

ذوق می برنعمت عظمادر اهل درد ایچون
سرخوشك هر لغزشی برسجدهٔ شكرانیدر

اورمه‌دم كشف حقایقدن بلای وهم ایله
قطره تخمین ایتدیكك دل معرفت عمانیدر

وارسه آثارك براق اربابی تقدیر ایلسون
آدمك دعوای عرفان حجت خسرانیدر

كاروان غم دل ناجی‌یی چكمز بی طواف
عالم عشقك مقدس كعبهٔ ویرانیدر

دل فكر قامتكله خراباتدن كلیر
موسی خیال نخل ایله میقاتدن كلیر

عشقك ايدر ظهور دل پاره پارەدن
روح القدس قباب سماواتدن كلير

آغوشم ازدياد ويرر تاب خسنكه
رونق چراغ انوره مشكاتدن كلير

رخسارِ عشق پرىِ دل پاكه كوسترر
عكسك صفاسى سموت مرآتدن كلير

كلمش يوزنده نورمسرت توجه
ناجى مكر اومهله ملاقاتدن كلير

بر احسانك كيرمز برجلالت بابيدر
حلقهٔ زلفك چيقلمز بر بلا كردابيدر

افتراقك فصلنى يازدقچه ايلر دل انين
كلك حزن انكيز كوكلم سازينك مضرابيدر

سينه‌مى برجوشش دائمله بى آرام ايدن
بن‌ده بيلمم هانكى خمارك شراب نابيدر

غمزه‌لر هر بر باقشده قصد جان ايلرسه‌ده
شكوه خوان اولمم ، او ابرولر رضا محرابيدر

كوزلره ناجى نصل بيكانهٔ خواب اولمسون
كوزلرندن كورديكم يارك تغافل خوابيدر

مجابانده هم كفتار هم كردار عاليدر
تعالى پرورم نشر ايتديكم افكار عاليدر

تبرا ايلمشدر الفت ارباب غفلتدن
انيس سافلين اولمز دل بيدار عاليدر

اوزاقدن سير ايدوبده اهل سعى ايتمه استصغار
كوجكدر صانمه زيرا نجم كيسودار عاليدر

بولور همبزمئ اهل هنردن بى هنر رفعت
كل خوشبو ايله اولدقجه همدم خار عاليدر

آنك مسعود چشم راز بين ايستر تماشاسنى
كورنمز هر سخن پردازه معنى زار عاليدر

دوشمدم برپاره فكر شعله دارمدن خبير
خاكه دوشمش كوهرم ، يوق اغبر ارمدن خبير

نوردر کوکلم آنی آغوشه آلمش نار عشق
اولمیان روشندل اولمز نور ونارمدن خبیر

بی محابا خلقه سویلنمز حقایق سویلدم
اولدی عالم انسلاب اختیارمدن خبیر

حالی تصویر ایلدم بیك کره ای آیینه‌رو
سن‌ده اولمزسه‌ك کیم اولسون انکسارمدن خبیر

نوشدارو بکله بربی دردن مسموم ایکن
اولمق ایسترسه‌ك عذاب انتظارمدن خبیر

❖

چوقمیدر اولدیسه مهرکدن سویدا غرق نور!
سن کسلدم بن نه‌وار اولسه‌م سراپا غرق نور

عزم صحرا ایله اولسون وادیٔ ایمن کبی
انتشار پرتو حسنکله صحرا غرق نور

شوق رؤیتدن نصل برق جهان اولمز کلیم
سینه پرآتش ، نظر کاهنده سینا غرق نور

فیض حسنکدن کوکلر نوره غرق اولمقده‌در
انعکاسندن اولور ماهك مرایا غرق نور

کوزلرم خارجده سیر ایلر مثالی کوکبك
هرشب مهتابده اولدقجه دریا غرق نور

طبعمك حریتی احراره قوتبخش اولور
فکرمك علویتی افکاره جودتبخش اولور
دامنی دست طلبدن قویمه دولتجوی ایسه‌ك
معرفت ارباب استعداده دولتبخش اولور
وهمی منع ایت اختلاط غیرت مردانه‌دن
لشکر منصوره برقورقاق هزیمتبخش اولور
قابل غیرت دکل پوشیده چشمان غرور
یوقسه هر برشی اولوالابصاره عبرتبخش اولور
جوهری دنیایه عرض ایلردر نادیده‌یی
لفظ ناجی معنی کمنامه شهرتبخش اولور

قلبم زمین عشق ، سرم آسمانیدر
آهم آنك سحاب صواعق فشانیدر

ای عشق ییلدیرکک کبی یاق ییق درونی
برکیمسه‌سز بلازده‌نك خانمانیدر
نورجمالدن متلاشی اولنجه دل
دوشسه‌م زمینه چوقمی؟ نجی زمانیدر
تبدیل مسلك ایتدیرمز ابتلا بکا
کوکلم ثبات عرصه‌سنك قهرمانیدر
عالملر ایتدم آنده تماشا زمان زمان
ناجی فضای سینه جهانلر جهانیدر

چشم جانه بر تجلی ایلدك ای سینه سوز
طور آتشبار عشق اولدم یانار بغرم هنوز
سینه‌مك اك ساده اسراری خرد سوز کلیم
آهمك کمتر شراری مشعل سینافروز
محتجبدر شمس استعلای فکرمدن غیوب
مختفیدر رشك استغنای طبعمدن کنوز
نور چشم تیره روزانم که ناجی! ایتمه‌ده
مهر معنی لیلة القدر مدادمدن بروز

مشهدمدن شوق کویکله رواندر قان هنوز
کورمدی « تیغك بنم کعبمده برقربان هنوز
برشهید دم خروشانمله کوش جانمه
روح یحیادن کلیر آواز استحسان هنوز
درد ایله جان ویردم استمداد درمان ایتمدم
دردناك استناعمدر دل درمان هنوز
قدسیان نور یقینمدن اولورکن مستنیر
دهری تنویر ایتمامشدی پرتو ایمان هنوز
جبرئیل آسمان چوقدن بری سیر ایدر
قانمدی تسنیم وحیه جبرئیل جان هنوز
لامکان میدانی زیر پای اندیشه‌مده‌در
ویرمدم ناجی براق طبعمه جولان هنوز

ای عشق بلای جانم اولدك
آتشزن دودمانم اولدك
اول اوجهان مستتردن
کلدك الم نهانم اولدك

اظهار ایچون آتش درونی
آتش فکن زبانم اولدك

چوق کچمدی باشلادك ظهوره
دنیالره داستانم اولدك

بندن کورینوب جهانیانه
برهان علوشانم اولدك

[*] ای تودهٔ خاك آتشین دل
بیلمم نیچون آشیانم اولدك

بیاسهم نیچون ای بهار عمرم
اك غصه‌لی بزمانم اولدك

ای بلبلان اغلادان گلستان
پرزمزمهٔ فغانم اولدك

ای مرکز درد قالمه ویران
برخیلی زمان مکانم اولدك

ای جاذبه سوز دلفریبان
سودم سنی دلستانم اولدك

[*] ساقز جزیره‌سی .

سوداڭ ايله زنده‌در سويدا
روح دل ناتوانم اولدڭ
اى خامهٔ دلنشين افاده
فخر ايله كه ترجمانم اولدڭ

باقمیك باغده فواره‌یه ، دلداره باقك
طالعك بوتره فردوسده ، دیداره باقك
روى رخشانيدر آيينهٔ اسرار الله
بحد حقيين ايدن آيينهٔ اسراره باقك
حسن وعشق ايتدى كمالى اوزره تجلى بزده
كوزه‌جك كوز وار ايسه بربكا برياره باقك
دل ايدر ميكده‌ده عالم لاهوتى خيال
شو ملاميده‌كى علويت اشكاره باقك
باقمیك نافله مسجدده بولمز ناجى
اوزادن آيريله‌مز خانهٔ خماره باقك

جاذبهٔ فیضی کلستانلرك
آنه‌ده آرامنی وجدانلرك

باشلادی موج اورمغه دللرده عشق
جوششی واردر ینه عمانلرك

چاك اوله‌جق رتبه‌ده‌در سینه‌لر
الده‌می ابقاسی کریبانلرك

شدت شوق اهلنه کلمز بهار
موسم ایثاری کلیر جانلرك

یارده کورمم نکه آشنا
درد ایسه بیکانه‌سی درمانلرك

کلدی خروشان حرم کویکه
ابر بهاری کبی کریانلرك

کعبهٔ حسنم! یتشیر استتار
اولدی صف آراسته قربانلرك

ناله‌مك اغلاتمدیغی دلمی وار
الك اثر انکیزیدر افغانلرك

سائره بکزرمی سخنداناریٔ
هربری برخارقه‌در آثاریٔ

رتبهٔ علویتن فکر ایت دل بیدارمك
عرش استغنا تنزلکاهیدر افکارمك

. . . .

. . . .

کوردیکك زندان عشقك نشوهٔ شوق آوری
مقتبسدر نشوه‌سندن ساغر سرشارمك
مطلع الانواریدر آفاق اعجازك لیم
اهل دل پرتو ربای فیضیدر کفتارمك

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

سویلسون الله ایچون سحر آشنایان بیان
اولمیان مسحوری کیمدر خامهٔ سحارمك

التفات ایلر الٓهیونه کاهی کوزلرك
بن‌دخی آنلردنم کورسون الٓهی کوزلرك

برنکاه ایت قالمسون تعریفه حاجت حالمی
کوکلمك آکلار خفایاسن کاهی کوزلرك

برباقشده حقی اوکرتدك نظر اربابنه
کیمدن اوکرنمش بولاهوتی نکاهی کوزلرك

کوزلرك برلحظه کوکلمدن تباعد ایلمز
کوز کوز ایتمشدر دل سودا پناهی کوزلرك

نور چشمم ! باق نه‌عالی عاشق ایتدی انتخاب
کشتهٔ مژکانکم اولسون مباهی کوزلرك

هانکی عاقل دیرکه آنجق راه کلشندن کچك
برده عاقللر ! شونالشکاه شیوندن کچك

ای فقیران ! قیش کچر ، کچمز عذاب امتنان
براتکسز کورك ایچون تقبیل دامندن کچك

قالمیان محبوس برواندیده ای عشاق نور
یوقمی اللهك بری وادیٔ ایمندن کچك

خصمكز بر قوۀ فكريه‌در فكر ايسترم
اى ظفر جويز: خيال تيغ وجوشندن گچك
گچمك ايسترسه‌كز دعواى دانشدن يته
بركون آدملر! مؤثر خنۀ فندن گچك

كورون كورون بزه اى نور چشمى جانمزك
نه‌در مهيجى بيلمزميسين فغانمزك
نصل شكايت اولنمز تغافلكدن آه
عيان ايكن اثرى سوزش نهانمزك
زمانمز سخن فروزيدر زبانمزك
زبانمز حكم آموزيدر زمانمزك
كوكلر اولسه بتون آشناى ذوق سخن
جهان اسيرى اولور شيوۀ بيانمزك
خيال ايدن بولونوردى حدود فكرمزى
حدودنى بولان اولسيدى آسمانمزك
موحدين ايله برلكده‌در كوكلرمزك
تفرق ايتسه‌ده اجزاسى خاكدانمزك

بنان خلقه شرفبخش اولان قلم مسعود
ثنانویس شرفخواهیدر بنانمزك

نه ایچون ایتمه‌ددسین تابسحر آه کوکل
سن‌ده‌می سودك اوشبکرد مهی واه کوکل

انجذابك کوریلور زده بر آفت کورسه‌ك
کورمدم سن کبی عالمده بلا خواه کوکل

بنی سندن نه زمان ایلیه‌جکدر آزاد
سنی اول زلفه اسیر ایلین الله کوکل

بولمدم بادیهٔ غمده رفیق مشفق
کل سنکله اوله‌لم بز یینه همراه کوکل

اکر سن زلفی رویه پرده قیلسه‌ك تار اولور عالم
اکر بن آهه رخصت ویرسه‌م آتشزار اولور عالم

جهانه جام لبریزم نشاط افشان فیض اولسه
صفای نشوهٔ جاوید ایله سرشار اولور عالم

کورنسه عکس رخسار یقین آیینهٔ دلدن
کلوب حیرت عقوله صورت دیوار اولور عالم
سوزمدر پرده بردار رخ معنی دیسهم ناجی
سراسر همزبان نغمهٔ اقرار اولور عالم

کوردم آثارین بهارك اولدی صحرالر بنم
اولمامق ممکنمی اك شدتلی سودالر بنم
ویردی جولان دکر فیض طبیعت فکرمه
آلدی آرامم بوروح افزا تماشالر بنم
عرض ایدر بر بشقه عالم شمدی هر صحرا بکا
انشراحم شرح اولنمز غیری دنیالر بنم
اولمسون طبع رندانهم کیم اولسون نشوهدار
تازه ساقیلر بنم ، لبریز مینالر بنم
چشم عالم کیمده کوررمشدر بومسعودیتی
باق بتون قارشیمدهکی آیینهٔ سیمالر بنم

هر ملالی آبادی نزهتگاهه تحویل ایلرم
کیتدیکم هر یرده بر میخانه تشکیل ایلرم

. . . .

. . . .

هر قدح دورنده برسیر ایلیوب رخسارینی
شدت افکاری اول صورتله تعدیل ایلرم
سازی خاموش اولدده چال ای مطرب معنی شکن
سن براق بن شعرمی طبعمجه ترتیل ایلرم
بق نه‌مسعودم ! خراباتیلرکم معروف ایکن
ذوقی برالله کلبانکیله تکمیل ایلرم

بك متغافل چیور دلبرم
قارشیله ای آه اثر پرورم
آه‌که آسوده قومز روزکار
کر درهك اولسه‌ده خاکسترم
کل او قدر اولمه تجاهل پسند
صورمه‌که دائم نیچون آه ایلرم

زلفکه ویردکجه نسیم اهتزاز
اوستنه تترر دل نازکترم
برنکه ایتسهك کورینور حال دل
کوکلك آیینه‌سیدر پیکرم

عشق دن آشوب اولهلی داورم
غرقهٔ غمدر دل جوش آورم
قیسه دکلدر خطرانه متیس
محبس شاهین بلادر سرم
ایرمز ایسه رشحهٔ لطفك . یاقار
بینمی آتشلی تصورلرم
فرقتك اولدقجه عدوی حضور
قطعهٔ دزوح کسیلیر بسترم
غرق ایدر اشك شفقی جسمی
اولمسه آه سحری یاورم

نیچون بونور ایله میال استتار اوله‌لم
چیقوب کونش کبی آفاقه فیضبار اوله‌لم
کدورت صور ماسوایی دلدن آتوب
صفای عشق ایله مرآت حسن یار اوله‌لم
ایدوب تعبسی مهجور وجه زاهد ایچون
جهانه خنده ایدر رند نشوه‌دار اوله‌لم
نه‌لطفی وار دم سردك جبین پرچینك
خریف اولورسه‌ده حساد بز بهار اوله‌لم

آتمه طور ! سخن اهل حالی آکلامدن
جوابه ایتمه تصدی سؤالی آکلامدن
جهوله شانمی ویرر جهلك ایتك اظهار
نیچون معارض اولورسین مآلی آکلامدن
طولاش صوامعی ، کل صکره بزم رندانه
رشادی آکلامز آدم ضلالی آکلامدن

رسولدن نه آلیر مسجد رسوله کیدن
معانیٔ نغمات بلالی آ کلامدن
خبیر ذوق مزایای حکمت اولمزسین
نکات ناجیٔ شیرین مقالی آ کلامدن

یاقدی عشقك . اولدی قلب ناله خواهم آتشین
قوپدی کوکلمدن اولور البته آهم آتشین
بن بو آتشلرله دوندم شعلهٔ جوالهیه
کوردیکم رخسارلر محرق ، نکاهم آتشین
فکر پستی خاطرمدن کچمسون سوزان اولور
همت آتش ، سینهٔ همت پناهم آتشین
اولمیك همراهم ای ظلمت پسند افسر دکان
رخش فکرم شعله پوسکورمکده . راهم آتشین
برسوزم اثباته کافیدر کمال عشقمی
بارك‌الله مدعا پارلاق کواهم آتشین

اولنجه آه علوی سینهٔ صد چاکدن بیرون
اولدر صد شعله هر بر دود آتشناکدن بیرون

منزهدر فلکدن خواهش فیضه تنزلدن
درونم برجهان فیضدر افلاکدن بیرون

پرستشکاریدر هپ دلده کی تمثال یکتانك
تماثیل سوی کیم قالدی قلب پاکدن بیرون

نه تاجیدر ، نه اسرار دل تاجی‌یه محرمدر
قالیر دلدار حریم خواجهٔ لولاکدن بیرون

ای جذبه افکن دل ناشاد نرده‌سین
ایتمزمیسین خرابکی آباد نرده‌سین

چوقدن اسیر بند بلای فراقکم
ایتمزمیسین اسیریکی آزاد نرده‌سین

سنسز محال غنچهٔ طبعك کشایشی
ای نوبهار حسن خدا داد نرده‌سین

کورسه‌ڭ کدازش نمی نرم اولور دلك
ای نار حسرتی ایدن ایقاد نرده‌سین
سن باری کل ، کسلمیور افغانی کوکلمك
ای خنجر جکردر بیداد نرده‌سین
یار اولدی دلنواز، کوکل! صحوه کل بر آز
شیرین ترحم ایلدی ، فرهاد نرده‌سین
ناجی حیاتی عین عذاب روان کورر
ایتدکجه بزم وصلتکی یاد نرده‌سین

آتش آلدم نکه صاعقه تأثیرندن
آتش اولدم شرر عشق جهانکیرندن
بنی عشق ایلدی بر پادشه حسنه اسیر
که فضا قورتیله‌مز پنجهٔ تسخیرندن
سیر ایدك آب حیات لبنی ، برده باقك
خون خضر اولمه‌ده جاری سر شمشیرندن

دل او دیوانهٔ پر وجد صفادرکه کلیر
روح مجنونه طرب نالهٔ زنجیرندن
اولسه ناجی تتق انداز معانی قلمم
نوعروسان کورینور حجلهٔ تعبیرندن

مقال حزن آلیر آمیزش لسانمدن
مآل محرق اولور سوزش بیانمدن
قلم سرائر حال دلمدن آکهدر
کوکل وقایعنی دیکله ترجمانمدن
خرابه حالنی کسب ایتمش کلستانم
وجوه شیونیان رنك آلیر خزانمدن
بلایه قارشی ثباتم تبین ایتمدیمی
ادیب حکمت اوصانمزمی امتحانمدن
وطن حکایه‌سی خواب اور اولدی حضاره
بن آغلادم ینه تأثیر داستانمدن

نەدر بومرتبه عشقك مهاجانی بكا
نه استفاده ایدر محو خانماندن
نصل فرح بولەیم بنكه بی صفا بولورم
كلن زمانی ناجی كچن زماندن

نەدن ای جسم سوزشمایه راحت دشمن اولدك سن
مه كنعان جانه آتشین پیراهن اولدك سن
نەیوزدن بویلەدوشدك كوزدن ای مژكان خونفرسود
مكر اول كلنهال تازه خار دامن اولدك سن
تن كلرنك كلشن، ارغوانی تیمتن كلشن
هزاران بارك الله! كلشن اندر كلشن اولدك سن
غنای قلب كنز سائلكدر ای دل ویران
غنیسین كنز لایفنای عشقه مخزن اولدك سن
كلام آموز خاصان اولدی ناجی وادیٔ خاصك
خطاب یار ایله رشك كلیم ایمن اولدك سن

ای نشوهٔ نه کلدك بکا میخانه‌می‌یم بن
ای عشق نه سودك بنی دیوانه‌می‌یم بن

مصباح بقا پرتو عشرتکه عشقم
یانمقله توکنمم بر پروانه‌می‌یم بن

لطف کهرم ظاهر ایکن چرخ غلط بین
فرق ایتمدی کنجینه‌می ویرانه‌می‌یم بن

سیر ایله سر سبزمی کلسونده بهارم
خاك سیه ایچره قاله‌جق دانه‌می‌یم بن

ناجی یتر آواره‌لکم ، کلشن قدسه
پرواز ایده‌یم بلبل بی‌لانه‌می‌یم بن

کرم اولمه‌ده‌در تاب دل عشق اثرمدن
آتش دوکیلور ، برق یاغار کلك ترمدن

بر لجهٔ فیضم که هزاران درنایاب
آرایش ساحل اولیور موجه‌لرمدن

. . . .

ای خطوه شماران چکیلك رهگذرمدن

یاقمز بنی الله جهنمده که اولدی
دنیا بکا دوزخ تف وتاب جگرمدن
حفظ ایتمسه دل بارقهٔ آهمی ناجی
خاکستر اولور صاعقه ادنی شررمدن

بی غم اولمم همنشین اولسه‌مده جانانمله بن
دردناکم امتزاج ایتسه‌مده درمانمله بن

قیلدی اهل عشقی حیران . کورمدم خوبانده آن
ماه کنعانم بمله ، ماد کنعانمله بن
ظن ایدرلر برکلستانده کچر ابر بهار
اوغرادقجه کوی یاره اشك جوشانمله بن

ایشته مسعود ایشته جان ای کعبهٔ ارباب دل .
ایستدك کلدم رضاجویانه قربانمله بن

تشنهٔ تیغك قالیر جان وفا پرورینه
کربلای عشقی سیر ایلسه‌م قانمله بن

ویردم آتش دللره سوز دل آواره‌دن
ایلدم ایجاد بیك یانغین بر آتشپاره‌دن

چاره سازم! کیتمه کیم روز فراقك دردمه
قطع امید ایتدیکم کوندر حصول چاره‌دن

کرچه مهلك بر تأثر وار دل حساسده
اشتکا ایتمز عجم طرزنده سینه‌م یاره‌دن

طفل نوسودای دل کیتدکجه بی خواب اولمه‌ده
کرچه درقید اولدیغی یرقالمیور کهواره‌دن [١]

سالب آرامدر ناجی دل رقت سرشت
مالك اولسه‌م کاشکی بر قلب‌سنك خاره‌دن

[١]ساقز جزیره‌سی .

محتجب خورشید ، مغرب ماتمی ، خاور حزین
سو بسو گریان سحاب ، آفاق سرتاسر حزین

لشکر مغلوب دلخون ، جند غالب بی حضور
حرص ایله کشورستان آرامسز ، کشور حزین

باق نه مدهش لوحه تشکیل ایلمشدر انتقام
غرق خون مقتول ، قاتل مضطرب ، خنجر حزین

بزم نوشانوشی ماتمگاهه دوندرمش فلك
میکشان مدهوش ، نی خاموش ، رامشگر حزین

آرتیور ایجدکجه حزنم فکر استقبال ایله
نشوه‌سز میخانه ، ساقی بی صفا ، ساغر حزین

بن کیدیدم کاشکی اول شوحزن آباددن
اه سن کیتدك كلیر سنسز بکا هر یر حزین

دور ادبارك کورك مسعود بی اقبالنی
ابتلا خانه‌م حزین ، کوکلم حزین اندر حزین

سویله خامهم ! سانحات عشق ، پنهان قالمسون
معجزات طبعمی انکاره امکان قالمسون

سیر ایدنلردن جهات عالم اندیشهمی
هانکی اعجاز آشنا واردرکه حیران قالمسون

اویله محزونانه تصویر ایت که جوش گریهمی
آرزوی گریهدن وارسته وجدان قالمسون

اویله دلسوزانه تقریر ایت که سوز سینهمی
چاك چاك اولمق نهدر بیلمز گریبان قالمسون

بر مرقص نغمه ایجاد ایت که ناجی وجد ایله
عالم امکانده رقصان اولمدق جان قالمسون

کوکللر ایتدی حذر نظرهٔ جلالندن
صاقندی پارهلیلر سیفك انسلالندن

نهان مکان تلاقیده عرض احواله
زمان بولمدی حیرانیٔ جمالندن

کوزمله مردمکندن زیاده التی وار
قالیرمی باصره خالی خیال خالندن

کوکل خراب قوب غمزه اولدی شهرتکیر

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

دکل کرامتی شیخی آلمیك هیچه
باقكده عبرت آلك مرشدك ضلالندن

. . . .

. . . .

کلیر لطافت آلیر هرجهان خیالندن
بکر شرف قزانیر آسمان خیالندن

اوكنمسون اوقدر وسعتيله بجادر
كورنمسون صيقيلير لامكان خيالمدن

سرور ايچنده دخى برملال حس ايدرم
بهار كلسه‌ده كبمز خزان خيالمدن

. . . .

. . . .

طبيعتم باقه‌لم هانكيكزله اكلنه‌جك
برر برر كچك اى كارخان خيالمدن

آتش دل سينه‌يى سوزان و ويران ايتمه‌ده
حبس اولنمش ييلديرم بربيته جولان ايتمه‌ده
برشهك انديسهٔ قهريله لرزاندركه دل
تتره‌در بيك قلبى بر تهزيز مژكان ايتمه‌ده

جنبش زلفيله مسلوب القرارم اويله كيم
شورشم مجنون مادر زارى حيران ايتمه‌ده

بن دیدکجه استتار ایت اختیارم سلب ایدوب
عشق کندی کندینی نالەمله اعلان ایتمەده

. . . .

. . . .

بیت ناجیدن پریشان ایت شوغم جمعیتن
فرد ایسەڭ ای عشق جمعیت پریشان ایتمەده

کوکلمه ساقی‌یی معمار ایلدم میخانەده
الله الله کعبه اعمار ایلدم میخانەده
اول قدر چاقدم که ترسازا دکانك عشقنه
برقه دوندم نشر انوار ایلدم میخانەده
مرکز فیضمده اولدم مستقر خورشید وار
انجم اقداحی سیار ایلدم میخانەده
کعبهٔ کویك آکوب نوش ایتدیکم ساغرلری
زمزم اشکمله سرشار ایلدم میخانەده

کلده جوشا جوشنی سیر ایله مسعودیلرك
بشقه بر عالم بدیدار ایلدم میخانه‌ده

نه‌در اونوحه شو ویرانه‌نك جوارنده
طوقندی خاطرمه حال انکسارنده
دکل غریب بولنسه‌م مدام مست خراب
مسافرم وطنك برخرابه زارنده
هواده یاپراغه دوندردی روزکار بنی
خزانه منتظرم عمرمك بهارنده
ایدرسه دل یری واردر وداغ ملك وجود
غریبه یر بولنورمش عدم دیارنده
قرار یاب اوله‌نم کرچه مست سرشارم
حسد اورنده‌که آسوده‌در مزارنده
کوکل اونو سفر نور طلعتك ناجی
یانار قیامته‌دك نار انتظارنده

باقسهم معذور طوت ازهار رنكا رنكنه
جویبار كلشنك طالدم حزین آهنكنه
یاری صحن صفحهٔ كلزاره اجلاس ایلدم
شرمی وارسه چیقمسون سلطان كل اورنكنه
قیلدی مقلوب اسارت طبعمك حریتن
باق نكاه شوخننك معجز نما فرهنكنه

دل نصل جشم آشنا اولسونده مسحور اولمسون
كافرك هاروتلر حیران اولور نیرنكنه
میسز اولمم قیرمسونلرده المده شیشه‌می
كیم اهمیت ویرر ناجی ملامت سنكنه

جوش حیرتدن تجلی خانهٔ تخییلده
لال اولور دل بینات حسنكی ترتیلده
كوكلی زلف ملائكنده قیل آویخته
آفتاب آویزه اولسون شهپر جبریلده

. . . .

. . . .

خوشنمادر خط پشت لبده ابرولر قدر
سطرنا برجا بولنمز نسخهٔ تنزیلده
جانه دوشمشدر خیال غمزه ، اولمشدر بدید
عکس خنجر کردن تسلیم اسماعیلده
ای هلال ابرو کورون برلحظه ، قالسون تاابد
سجدهده ناسوتیان ، لاهوتیان تهلیلده
اشتهارم عالم افروز اولسه ناجی چوقمیدر
برق اشورر عرش اوزره نامم لوحهٔ تجبیلده

ترك ایلیوب خزینه پرستانه عالمی
بیگانه ایلدم دل ویرانه عالمی
طویمم جنون عشقکه ای حسن هشربا
قیلسهلرده هپ بنم کبی دیوانه عالمی

کیسین بیلنمدك شوقدر وارکه ایلدك
شمع تجلیاتکه پروانه عالمی

. . . .

. . . .

ناجی‌یم ایلمش بنی وارستهٔ قیود
ربط ایلین عناصر امکانه عالمی

ای ملك حسنك عالی امیری
اولسون مقامك سینه‌م سریری
بیلسه‌ك نه اولدی آزاده کوکلم
سودا اسیری ! سودا اسیری !
ایتمکده سنسز تزیید سودا
مرغان باغك محرق صفیری
کورسه‌ك ثباتم دیردك که اولمز
ارباب عشقك سندن دلیری

رشكمدن آزدر آتش كسلسه‌م
واردر اونورك بيك مستنيرى

تأثيرم اولمق قابلى ياره
اولسه‌م شهيدك آه اخيرى

طورسونمى خامه‌م دمبسته ناحى
قوت رواندر قدسى صريرى

تم

معلم ناجی

آتشپاره

ویردم آتش دللره سوز دل آواره دن
ایلدم ایجاد بیك یانغین بر آتشپاره دن

تمثیل ثانی

معارف عمومیه نظارت جلیله سنك رخصتیله

قسطنطنیه

١٣٠٣

PL
248
N2854

توحید

الله که موجد جهاندر
بیك درلو نقابدن عیاندر

. . . .

. . . .

بولمز او تجلیات غایت
اعداد نصل بولور نهایت
توحیدی سور اوخالق الرّوح
بردر براو بی‌نیاز سبوّح
یوق شرکه اکرچه اعتباری
توحیدده یوقدر افتقاری
تعریفنه کیتمامکدر اولی
تعریفه کلیرمی هیچ مولی
الله نه‌در ؟ دینجه غافل
الله دیوب خموش اولور دل
عاقل بیلیورکه وار بر الله
ماهیتی آکلاشلمیور آه

اولمزمی خرد کداز امت
پیغمبری لال ایدن حقیقت
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
معنای وجود ، رب اعلی
الله بیلیر عظیم معنی
باق صنعتنه نه عالم آرا
باق قدرتنه نه حیرت افزا
باق ملکنه وارمی انتهاسی
باق ذهنه صیغارمی کبریاسی
دور ایتمه ده دست قدرتنده
یوز بیك کره ملك حکمتنده
ایتمش تن زاری خاکدانی
قیلمش دل پاکی آسمانی
تن مرتبط اولسه ده زمینه
جان چیقمه ده رب عالمینه
تن طورمه ده آشیان ایچنده
جان اوچمه ده غیبیان ایچنده

اى طائر غيب صانك الله
پروازيكه بيك تبارك‌الله
سيارهٔ ارضى نارك اولدك
يوكسكاره طوغرى سالك اولدك
ناسوت ايدى بر زمان مقامك
لاهوته‌مى شمدى اعتزامك
شوقك كيمه ؟ طورميوب كيدرسين
اللهيمى جست وجو ايدرسين
كوز نورى كبى سمايه چيقدك
باق باق ! نه كوزل فضايه چيقدك
چيق چيق ! كه بوخاكدان تنكدر
اوچ اوچ ! كه جهان جان سنكدر
سياره حدود ايچنده محبوس
بوقدر هله سنجه حد محسوس
يارب بونه مطلبمجه رفعت
يارب بونه مشربمجه وسعت
عالم قالير اورته‌سنده ارزن
جولانكهى بويله ايسترم بن
اولسه‌م‌ده محيطى آسمانك
البته محاطى‌يم خدانك

آغوشمه صیغسه‌ده سماوات
یانده وجود اولمز اثبات
اولسه‌م ایکی عالمك امیری
امرم ینه برشهك اسیری
بر اویله ملیکه ای اسیران
حرتم اولمسونمی قربان
عفو ایله خطا ایدرسه کاهی
برجذبه‌لی شاعرك الٓهی
عشقکله نوای دلنشینی
رقصان ایدیور موحدینی
سندن بونفس، دهن‌ده سندن
شاعرده سنك، سخن‌ده سندن

قصیده [*]

برلطف ایله شهریار دوران
قیلدی ینه اصدقایی شادان

[*] برلین سفیری دولتلو سعید پاشاحضرتلرینه‌در.

[illegible]
[illegible]

§

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

§

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

§

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

§

[illegible]
[illegible]

[illegible]

ادراکی اولانلره عیاندر
فکرنده‌کی جودت وسلامت

§

مجاوب مزاجیدر معالی
علویت آنکله مفتخردر
علویلر ایچنده مشتهردر
مفتون خصالیدر اعالی .

§

منظوریدر اذکیای امت
انظاری ترقیاته معطوف
افکاری جهات خیره مصروف
مقصودی عمومه حسن خدمت

§

بر بویله وزیر لایق الحق
بر اویله خبیر پادشاهه
چیقسون بودعا قبولگاهه
قیلسون هرایشنده حق موفق

§

قالمز سوزه شاعرانه اوهام
بوقدر اوجهتجه پیچ وتابم

حقکولغه واردر انتسابم
معلومی نه لازم ایتمك اعلام

§

عندمده مدیحه‌لر سرفدر
ممدوح دکلسه مدحه احرا
مدحکده سخنسر الق اما
ناجی ایچون الك بیوك شرفدر

کبوتر

اوچدقچه خیال یار کوزده
آرامه بولوب مدار سوزده
شهدانهٔ دیدهٔ ترمله
مشغول اولورم کبوترمله
براویله انیس جان بولنمز
اما اوده هرزمان بولنمز
ترك ایلمش ایشته آشیانی
خاکی ایکن اولمش آسمانی

پیرودر او وحشت اعتیاده
نورنکهم اوچار هواده
هرها نکی طرفده اولسه مطلوب
اولمزمی نظر اوسویه مجلوب
انظاردن آرزوعیاندر
افکاره دو دیده ترجماندر
عرض ایلیور اول لطیف پیکر
هر سویلیشنده لطف دیکر
دل شوق ایله اوینابور یردن
آواز لطیف شهپرندن
اوچسون دیمم ایسترمکه اینسون
انسانه فرشته ایندی دینسون
وار وجهی اکر دیسه‌م ملکدر
اما شوده وارکه پك دونکدر
کل دانه‌یه قاچمه ای کبوتر
حیرانکی صانمه دام کستر
اولدك ینه بغتةً پریده
بوندن نه چیقـار آنور دیده
دانه‌م سنی صید ایچون دکلدر
کل کل ! بو بر آرزوی دلدر

دوشسه‌ك بیله دامه ایلر آزاد
بربشقه روشده‌در بوصیاد
کوکلم سکا بسته اولدی بی دام
صیاد سن اولدك ای خوش اندام
سن اولمدن آشیان رسیده
کوکلم نصل اولسون آرمیده
آتش کبی سومه اعتلایی
کل اولمه آ سودیکم هوایی
بالاٰخره طوغری ایتمه پرواز
تا اولمیه‌سین دوچار شهباز
آلچقده‌ده بك طولاشمه زیرا
ایلر ایکی صاچمه عمرك افنا
قوندی سربامه بارك الله
تکرار هو النیرسه ایواه
اوچمق ایچون اولمسون بهانه
کاهی اوباقشلر آسمانه
ای صنع صفا فزای بیچون
دل اولدی تنزلکله ممنون
ارباب حقیقتك هماسی
سودالی طبیعتك صفاسی

باقدکمی رفیقه‌سنده نازه
باق باق بریکننده اهتزازه
مردانه مروره باق یانندن
باقمز بیله کچسه چاق یانندن
اما متعاقباً‌ده ناچار
سودا زده وار بر دوش وار
یاره طوقنور خدانکرده
بالك نه سوروسین اویله یرده
شوق اولمیدر سبب بوحاله
توزلاندی ، یازق اوپر و باله
ارباب نظر سووب اوپرلر
یرلرده سورنمسون اوپرلر
سیر ایله ترقیٔ نشاطی
کوسترمه‌ده سرّ ارتباطی
هوهویه کیرشدی عاشقانه
قیدنده دکلدر آشیانه
مادام که مطلق العناندر
آواره‌یه هر یر آشیاندر
هوهولری آه بك درونی
عاشق بکنیر بو ارغونی

باقدقجه او صنع بركماله
شاهين قضا كلير خياله
كوكلرده كزن اوبال منقوش
بركون اولهجق زميه مفروش
خشنودميسين بو ابتلادن
بيلمم نه اوصاندك ازوادن
بربيضه ايچنده خيلى ايام
تنهاجه قپاندك ايتدك آرام
آه اولسه ايدم شو سرّه واقف
زردن كيروب اولدك آنده عاكف
چيقدك بيوبوب فضاى فيضه
خاطردهمى تنكناى بيضه
كه آرقداشكله كاه تنها
حرّم ديهرك اوچارسين اما
كاهى او نكاه وحشت آثار
حس ايتديريوركه بر غمك وار
ايتمش سنىده قرين حيرت
حريت ايچنده بر اسارت
باقسهك كورينور بودار عبرت
صياد ايله صيددن عبارت

§

ای سود قوزیسی نه‌در بو نالش
کیم اولدی سبب بو انفعاله
مادر ویره‌رك سکا نواله
پهلوسنی ایتمیورمی بالش

§

بوقسه سوریدن جدامی قالدك
فرقتمی بو اضطرابی داعی
قالمشلره باقمیورمی راعی
بی همره وبی نوامی قالدك

§

بیهوده‌می بویله ترکتازك
واردر بو ملال ایچنده امید
مادردر ایدن امیدی تولید
کچمزمی او مهربانه نازك

§

امید ایله‌در بکای اطفال
سود ویرمه‌ده بی املمی مادر
هرکس برامیده خدمت ایلر
امید ایله درجهانده هر حال

§

§

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

§

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

§

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

§

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

§

§

§

§

بیلی قدرینی ای غریب معصوم
عمر کده بواك کوزل زماندر
قصاب فلك عدوی جاندر
ایلرسنی عن قریب معدوم

§

بیلمم کیم اولور بنم شفیقم
بن شمدی سنك شفیقك اولدم
القصه سنك رفیقك اولدم
کوی عدمه چیقار طریقم

§

قربانکه کهنه‌در بو عالم
قان ایچمدیکی زمانی کوستر
کیم یابدی بوخا گدانی کوستر
حیرتزده اولمسونمی آدم ؟

§

دوشمز بوقیوده قلب آکاه
مادام که عاقبت فنادر
عندمده خدا بیلیر فدادر
برلحظه صفایه ماسوی الله

قلندر

کلفت اقبالدن آزادهیم
رتبه شناس روش سادهیم
کیمسه‌یه یوق ناز ونیازم بنم
او یله اسارت نه‌مه لازم بنم
آیر یلیرم بیك دریکدانه‌دن
آیر یله‌مم سیرت مردانه‌دن
ترك حقیقت ایدن اولمزمی پست ؟
اولمیان انسانمی حقیقت پرست ؟
بن نه مسیحی نه مسیحا دمم
ذوقی حقیقتده آرار آدمم
خیلی زمان عالمی دور ایلدم
خلقه دکل کندمه جور ایلدم
آکلادم احوالنی انسانلرك
سومدم اطوارینی فتانلرك
صورت وسیرتده کی ضدیتی
فهم ایله سلب ایلدم امنیتی

عقله موافقمیکه اولسون نفاق ؟
حاکم آفاق طوررکن وفاق

بن نه مسیحی نه مسیحا دمم
ذوقی حقیقتده آرار آدمم

وار آرا بر مشتریٔ مرده هوش
آلدادەمز سڭ بنی حکمتفروش
دیکلەمم ای منشیٔ سطحی سخن
هر سخنڭ بنجه کائن لم یکن
سویلمه ای شاعر کذب اتّصاف
دیکلیەمم او یله مداهنجه لاف
کیت بنی ارشاددن امیدی کس
کندیکه کل شیخ مسیحا نفس

بن نه مسیحی نه مسیحادمم
ذوقی حقیقتده آرار آدمم

ظلمته اصحاب عمی بنده در
نور ایسه بینالره تابنده در

[illegible]
[illegible]

§

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

نقاد غرائب جهاندر
حكمت كورەرك حكيم اولوردن

§

كاهى چيقيور بوفق دلخواه
برشهر جسيمه شاهراهم
آقشام اوليورده اولميوركاه
برقريه مصادف نكاهم

§

اثناى سفرده چشم امعان
كوردكجه مواقع لطيفه
بولزمى طبيعتنده انسان
برخواهش جلسهٔ خفيفه

§

برطاغ اتكنده شويله طوردم
چكمشدى كناره شمسى كهسار
سودم اوكوزل يرى اوطوردم
تشكيل ايديوردى برچمنزار

§

دوشمشدى شواهق جبالك
تانصف فضايه دك ظلالى

خالا اوجبالك ، اول ظلالك
پیش نظرمده در خیالی

§

ایلردی کذر گهن زراندود
یریرکورینن ضیای تمواج
آهسته روشله ظل ممدود
بریاندن آنی ایدردی تاراج

§

ایتدکجه لطافتن تماشا
قالسون دیرایدم اوحال جاوید
چوق سورمدی اول نظاره حیفا
کیتدکجه آزالدی نور خورشید

§

تنها براقوب بنی نهایت
مهر اولدی نهان ، صولر قارار دی
اطرافنی قاپلاینجه ظلمت
سباح غریب فکره واردی

§

محفوف غم اولدی شاد کوکلم
ار آلتنه کیردی آفتابم

یارانی ایتدی یاد کوکلم
اولدی متزاید اضطرابم

§

چوقدن بری دل مثال صیاد
آوارهٔ دشت ابتلادر
وارمی ؟ عجبا بنی ایدن یاد
یاران دیدیکمده بی وفادر

§

دوشسه‌ك دخی بر رفیق خسته
ایلر سنی داغدار فرقت
عالمده قصورسز خلاصه
انسانه کمال ایدر رفاقت

§

بیك قصهٔ بی‌کسان یازلسه
بیلمز بونی شخص خانه پرورد
تربیت ادب نشان یازلسه
آکلار آنی عارف جهانکرد

§

تنهامی سیاحتم ، دکلدر
واربرده رفیق ترزبانم

[illegible] [*]

[illegible]
[illegible]

[*] [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

§

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

§

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

§

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

§

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

§

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

§

[illegible]
[illegible]

[illegible]

اشك روان ودل پردود ايله
اولمده‌در شمدی‌ده دريا نورد

§

ايتسه‌م اقامت اولورم مبتلا
شدت سودا دينلن آفته
مغترب اولسه‌م دوشرم محنته
نجه سفر درد، اقامت بلا

§

ذهنه كلير فكر سعادتمی وار
كلسه‌ده اميد وصالك كلير
پرسش احواله خيالك كلير
خسته‌كی يوقسه كيم آراركيم صورار

§

آه او عتاب اول سخن شكرين
بزم وصالكده نه‌دولت ايدی
حين وداعمده نه حالت ايدی
آه او تغير، او نكاه حزين

§

كرچه طولاشمقده‌يم آواره‌وار
دونمدی منهاج سديدم هنوز

سوندی مصباح امیدم هنوز
گرچه اریشدی تمی روزکار .

§

دلده وفافطرتی باقی اولور
گزسه‌ده هجرانك ایله سرسری
برکون اوامید پرستك یری
صدر طربکاه تلاقی اولور

تلاقی [٭]

(عاشق ومعشوق آره‌سنده محاوره‌در)

م — ساکت نه‌طوررسین ای وفاخواه
برسوز صابیلیرمی یوقسه برآه

آه ایلیه‌جك زمانمیدر بو
حاشا دیه‌مم دکلسین آکاه

بر بویله سکوتی سومز الله
بیلمم بنی امتحانمیدر بو

[٭] سافردن عودتده سویلنمشدر .

ع — آزادهٔ فکر امتحانم
برحسك اسیریدر جنانم

عشق اولدی مدار اشتغالم

اولمز اوده شمدی ترجمانم
لازمی که سویلسون زبانم

انطقمی دکل لسان حالم

م — هم مجلس شوقایکن جوانلر؟
دمبسته طوررمی خوشزبانلر؟

عشقك بودمی غرائبندن

صوفی کورینورمی نکته دانلر ؟
تفریق اولنورمی صکره آنلر ؟

عاشق کرمك مصاحبندن
ع — ویردك بکا برغریب حالت

دل بغتهٔ اولدی وقف حیرت
سن منکر مدعا دکلسین

حاکملك ایدرمی عقل وحکمت
بردلده که عشق ایدر حکومت
سن سویله‌که ترجمان دلسین

م ـ اوقاتی نه بولده ایتدك امرار
یازدکمی قلندرانه آثار

ارباب قلم طوررمی خالی
الله ایچون اولمدکمی هشیار
اولمق نه ایچون بورتبه سرشار

طبعك نه قدرده لاابالی
ع ـ آسانمی کچر عذاب نیران
دل خوف ایله اولمسونمی لرزان

حالا اوتأثرات باقی

سوزان اولورم دیدکچه هجران
معسود ایتشم که بولدی پایان

اولدم متشرف تلاقی

م ـ ای نوسخن بلاغت آرا
قدر ادبایی ایتدك اعلا

فیض آوریسین سخنورانك

هر برنکهکده گیزلی سودا
هر برسخنکده عشق پیدا

سرمایهٔ شوقسین جهانك

ع ـ مألوم اولوب صباوتمدن
هیچ اولمدی فارغ الفتمدن

عاشق بکا عشق خانمانسوز

کیم کورسه بیلوب نحافتمدن
نومید اولیور افاقتمدن

مهلك کور ینور بودرد جانسوز
م ـ اولمق نیچون اوله یأسه مائل
فرقت دها اولمامشمی زائل

حالکده غرابت اولدی پیدا

حالا آره‌مزده وارمی حائل
آغلارمی اولان وصاله نائل
یارب بونه حال حیرت افزا
ع ـ وصلکدر اگرچه روحپرور
هجر کده‌ده وار صفای دیگر

وصلکده گوزل . غمکده محبوب
کیم عاشقه بویله حرمت ایلر
الله ! نه در بو عاشقنلر
گوکلم سکا قالمسونمی مجلوب

میخانه ده برسو یلدش

عشق فتانه انتساب ایده‌لی
آه بیلسه‌ك نه‌بی قرار اولدم
فرقتك اشکمی شراب ایده‌لی
شارب اللیل والنهار اولدم
§

§

[illegible]

§

[illegible]

§

[illegible]

§

[illegible]

قالقکز ای رفیقلر ! کیده‌لم
او بتك وار هزار دمسازی
باره‌مزله نیچون نیاز ایده‌لم
چکیلیرمی بوکافرك نازی

§

کیمه سویلرسین آه ! طالمشلر
کیمی بن شمدی همزبان ایده‌یم
نه قدر بی مجـال قالمشلر
براقوب بونلری نصل کیده‌یم

§

آرقداشلر ! صباح یاقلاشیور
خوش اولوردی کیدلسه خانه‌لره
بزه پیرمغان بیله شـاشیور
ویرمز اولدی قولاق ترانه‌لره

§

رفقادن قالیر یرم یوقدر
کیده‌مم شمدی خانەم اولسه بیله
پیکه اوستنده قالدیغم چوقدر
بن‌ده یاتسه‌ممی بر بهانه ایله

§

نرده سين مغبچه ! شراب كتير
سكا دوشمز بورتبه استغنا !
نه قدر ايچمشز ؟ حساب كتير
اوده اولمش غنوده ، واو يلا !

§

برجوان اولسه ، بركان اولسه
ايتسه طبعمجه بر كوزل تقسيم
برطرفدن پيالەلر طولسه
اوزمان كيم آراردى بشقه نديم

§

نه جوان وار ، نەده كان ، نه طويان
بن نه بى آشنا غريب ايمشم
اويويور مغبچه ، ديدكجه اويان
نه مسلمان بى نصيب ايمشم

§

بوجهان كدورت آبادك
كرچه يوقدر صفا اساسنده
بنه شكر ايلرم كه زهادك
دكلم حلقهٔ رياسنده

§

ایسته‌مم او یله همنشین که ایدر
یاد اولندقچه باده استغفار
بو بزم فرقه بشقه یولده کیدر
آره‌ده بر بیوك مخالف وار

نیلسون بو یله رند خوشمشرب
خود تمالرله روح وریحانی
بکا توفیق ایدرمیسین یارب؛
بر ریاکار سبحه کردانی

بنی آت نهر خمره جنتده
ایده‌یم شوق ایله شناورلك
قالمسون سرخوشلك مذلتده
سکا قالدی غریب پرورلك

اکتفا ایلرم شراب ایله بن
جملهٔ نعمت بهشته بدل
نه‌مه لازم نهورماء ولبن
ایشته صوفیلر! ایشته نهرعسل

آفرین مغبچه‌م ! او یاندکمی
بزی لایقمی کیمسه‌سز براقش
چوقجه‌می سو یلدك ؟ اوصاندکمی
آنی ایما ایدر بو اکری باقش

§

بنی ایتدك سیاه مست جنون
اوتغافل پسند گوزلرله
سن نیچون بندن اولمدك ممنون
بوقدر دلفریب سوزلرله

§

هله طولدر شوجامی برکرّه
شمدی تجدید نشوه فرض اولدی
دیکله باری رجامی برکره
بوقمی رحمك ؟ قاچنجی عرض اولدی ؟

§

برصبوحکله جان مخموری
نشوه یاب ایلدك ، سقاك الله
ینه طولدر شو جام بلوری
جامی نشوه‌سین ، حماك الله

§

غمم آید بهر کجا که روم
جز خرابات کز منست آباد
تانمیرم جدا زمی نشوم
من ومیخانه هرچه باد آباد

§

می پرستم، مقیم میکده یم
لامکانیلرك بودر وطنی
نه ایچون متصل می ایچمه ده یم
کتیرندن صورك جهانه بنی

فریاد

وولقانمیسین ای دل هوا خواه
آتشکده اولدی سینه ، سندن
طورمز نه یانارسین ؟ الله الله
یاندم سنی شعله بار ایدندن

§

بر شعله مزاج دلفروزك
نار هوسیله مشتعلسین

افكارى شبك، خيالى روزك
بردر، هپ آنكه مشتغلسين

§

اولسه‌كده كهى نهان، اولورسين
صبرك طوتشنجه آتش افشان
يان، طورمه كه برزمان اولورسين
منظور حقيقت آشنايان

§

اى لمعهٔ خوش بروز! سنسين
نو آتشى دودمان عشقك
اى برق جهان فروز! سنسين
مشعلكشى كاروان عشقك

§

حيرتده بوعشق بى سكوندن
الك جاذبه‌لى بتانى شهرك
خشيتده بوجذبة الجنوندن
الك جذبه‌لى عاشقانى شهرك

§

آ كدم‌ينه بى وفا وطنده
آواره‌لك ايتديكم زمانى

بوقدرکه بر آشنا وطنده
بيت الحزن اولمسون مکانی

§

ظن ايتمکه چله طولدی شمدی
دلخونز اگرچه مختفی ز
جانانزده مهاجر اولدی شمدی
اثر نبوی‌یه مقتفی‌ز

§

بولدم اوتسالیا دلبرنده
اول قطعه‌یه خاص بر ملاحت
انسان گوزلی دیسه‌م یرنده
تشبیه وتکلفه نه حاجت

§

شيرين کلماتی شعره زيور
موزون حرکاتی شاعر آشوب
هر نظره‌سی قلبه لرزه آور
هر جلوه‌سی عقله دائر آشوب

§

سنبلله بنفشه‌يی گورر دون
اول کاکلی ایلین تماشا

اولسه‌م ده تخیلیله مجنون
زنجیر دیمم اوزلفه، حاشا

❦

بیلمم نه‌دیسه‌م که ایتسه ایما
حال دل حسرت آزمایی
برحالده درکه ایلرا بکا
برگریه ایله بیك آشنایی

❦

مخصوص آکا تصوراتی
محرم کورینن دکلدر آکاه
بیهوده دکل تأثراتی
لکن کیمه آکلادرسین ؟ ایواه

❦

بولسه‌م اوسوزی‌که ایتسه ابقا
دنیاده بولندیغم زمانی
اخلاف گزین ایدردی ایفا
دمبسته‌سی اولدیغم فغانی

❦

مشربجه بر آشنا بولنمز
دنيا نه غربت غربت آباد
درد اهلنه ملتجا بولنمز
بر پارهٔيه صد هزار فرياد

بهار شباب

يكسان نظرمده صيف وسرما
اندوه ايسه اسم بى مسما
شوريدهٔ نشوهٔ شبابم
اولمزسه‌ده باغ نزهت افزا
فكرم يتيشير بكا طربزا
مستغنئ نغمهٔ ربابم
كوكلمده صفا ، دهنده خنده
ممزوج ايكى خنده برسخنده
يانمده اوكل بدن خرامان

بر تازه بهار وار که بنده
یوق بیکده بری آنك چمنده

بیهوده نه فخر ایدر گلستان

واردلده بر آرزوی جاوید
اشواقنی ایلمکده تزیید

عاقل آکا ربط قلب ایدندر

بیلسه‌ك نه قدرده طاتلی امید
یانده فسانه ذوق جمشید

اکمال سعادت وطندر

شعرم نغمات دلستاندر
رقص آور نورسیدگاندر

آنلر آره‌سنده وار رواجی
آکاه تجدد زماندر
فکرمده بنم کبی جواندر

پیران ایله یوقدر امتزاجی

بهار ایچنده خزان

یاخود

یأس مهاجرت

یوق ایدی کرچه منتظم خانه م
بکا روشن کلیردی ویرانه م
ایتدی غدر زمان بنی اجبار
ایلدم آه ترك دار ودیار
بنی آواره قیلدی ریب منون
خانمانم خراب ، باغرم خون
همرهم اولدی برغریب ملال
انی تعریف بنجه امر محال
بنی سویلتمکه نه حاجت وار
ایشته کوز یاشی ! ایشته جسم نزار
دل مضامین غمله طولمشدر
بیکرم ترجمانم اولمشدر
کرچه فصل بهاره دوشدی سفر
رنك رویم خزان حزن آور
بن آچلمم جنانه‌دونسه جهان
کلستان درون خزانستان

موج موج چمن کوزمده دکل
فوج فوج سمن کوزمده دکل
قولاغمده کمال یاسمدن
قوشلرك صوتی نوحهٔ شیون
آغلامه ای هزار خوش نغمه
مرحمت یوقمی داغدار غمه
بوده بر ابتلای حیرتزا
دل جهاندن وفا اومار حالا
روش عصره نا موافقدر
کورمامشکن وفایه عاشقدر
کوردیکم شخصی مهربان صانیرم
آجیور حالمه جهان صانیرم
یولده کاهی که همنشین بولورم
آنی بندن بتر حزین بولورم
اوده دشت بلاده سرکردان
آرایور کندی دردینه درمان
هله شکوامی دیکلیور طاغلر
عکس آهمله ایکلیور طاغلر
اوزادجه وطن غریب ازیلیر
کربت غربتی غریب بیلیر

کیجه قالدم شو غمفزا درده‌ده
وطنم نرده آه ! بن نره‌ده
بر طاشك آشناسیدر باشم
کاسه اویقو اولوردی یولداشم
ایتدم اختر شمار چشم تری
بوشبك یوقیدر عجب سحری
آثار آتمز شفق قپاندی هوا
اولدی برچوق بلوط سما پیما
اوده اولمش وطن جدا سیار
نه‌حزین آغلایور شو ابر بهار ؟
بونودك کوکده اویله آغلایشی
صولرك یرده بویله چاغلایشی
ایدییور انکسارمی تزیید
ایلیور انتظارمی تشدید
چاره‌سز قالدی منکسر کوکلم
مژدهٔ موته منتظر کوکلم
کرچه هر روز قطع راه ایدرم
بیلمم اما نه وقته‌دك کیدرم
خانه بردوش سینه چاك بنم
انزوا خواه زیر خاك بنم

کیدرز ای دل رضا مسلك
بو کیدشله عدم دیارینه دلك
اولمیورسین نچون بکا مدفن
نردهسین ؟ ای خرابه زار وطن
وطنم یوق جهانده غیری بنم
عدم آباد ! نردهسین ؟ وطنم
ای کج اندیش و غافل انسانلر
نرده قالدی بو نجه خاقانلر
سزده ادراك یوقمیدر ؟ نه روا
پنج روزه حیات ایچون غوغا
بونه انجامی یوق تغابندر
بشره شان ویرن تعاوندر
سفك دم ایتمهلك نهلذتی وار
حسن آمیز شك نههجتی وار
جمله نوع بشر برادر ایکن
بویله یکدیکریله جنك نهدن؟
قالمسونمی عقول حیرتده !
بودهمی وار ایمش اخوتده ؟

. . . .

. . . .

بر یوزین طوتمش اولسه‌ده ظفرك
آخر اولمزمی طوپراق آلتی یرك ؟
بونه‌دن ؟ سویله ای حکیم زمان
قوجه دنیایه صیغمیور انسان
نه اولوردی جهانیان یارب
اولسه یکسر بتمله هم‌مشرب
نه‌جدال ایسترم ، نه‌جاه آرارم
دیدیکم یولده انتباه آرارم
بنده شمدی دکشدی حب‌وطن
عازم موطن بقایم بن
اولمسون شادخصم دلشکنم
نه آنکدر بومزبله نه‌بنم
آنك اولسون اولورسه بن کیده‌یم
ییتیشیر چکدیکم محن کیده‌یم
تارك این و آن دهر اوله‌یم
برمعاداتسز وطن بوله‌یم

مهتاب ـ یاخود ـ عالم آب

جوینده‌ٔ صدر مجلس اولمم
سحبان کبی اولسه ارتجالم
بر کوللر ایله مؤانس اولمم
وحدتده صفا بولور خیالم

§

مفتونم اورنده کیم مکمل
مست اولسه‌ده عارفانه سویلر
یوق اویله‌سی شمدی ، وارمش اوّل
عارف صانیلان فسانه سویلر

§

بر نوشخن لطیف مشرب
قالسونمی رفیق نکته‌دانسز
بر تازه زبان عشقی یارب
اولدردی براقمه همزبانسز

§

منطبق وحکیم برانیسك
هر صحبتی بر مفید حکمت

مكثیر وذمیم برجایسك
غیبو بتی برعظیم نعمت

§

ساغر كبی برندیم واركن
همدم آرایشده وارمی معنی
برهرزه وكیلی دیكلهمكدن
تنها اوطورش دكلمی اولی

§

ای هرزه وكیلی كائناتك
حالا هذیانه قانمدكمی
جان صیقمق ایچونمیدر حیاتك
الویردی ! هنوز اوصانمدكمی

§

سودا ایله واردر ائتلافی
طبعم سوییور ظلام لیلی
چشممده شبك سواد صافی
مجنون نظرنده زلف لیلی

§

دوندرسه علی‌الخصوص مهتاب
سیماب جهانه جهانی

اولمزمی کوروب کوکل صفایاب
یکپاره کومشدن آسمانی

§

برشب که مهاجمات افکار
اولمشدی تحملمدن افزون
باقدم که هواده انجلاوار
اولدم یالکزجه خانه بیرون

§

ایندم کیدەرك کنار بحره
مینا بغلمده ، الده ساغر
هرموجهٔ بی قرار بحره
مهتاب اولیوردی زیور آور

§

کیفیتی آب آتشینك
نورکصو یوزنده اهتزازی
نور ایچره نمایشی زمینك
شاد ایلدی رند پاکبازی

§

ساحلده ترانه ساز اولوردی
امواج پیاپیك ورودی

سرمستنه دلنواز اولوردى
قانون طبيعتك سرودى

§

باقدقجه او طالغه طالغه نوره
طبعم متهالكمى اولدى
مستغرق اولوب كوكل سروره
كيتدكجه قدح پيانى اولدى

§

آرام ايدهمم اولنجه هشيار
آرامكهم جهان مستى
پيوسته يانمده جام سرشار
آ نسزچكيليرمى دردهستى

§

نوش ميه اوله ايتدم اقدام
كيم قالمدى الده اختيارم
بيكانه‌يه دوندى عقل خودكام
بى غائله قالدى جان زارم

§

بيلمزدى خردكه فيض ميدن
ساغر نه صولرده . شيشه نرده

قالمشمی بر آز شراب ، دیرکن
بیخود دوشه قالمشم او یرده

§

اغرب متعبد خدایم
محیئ لیالئ شرابم
شاکرد طبیعت آشنایم
همواره کشاده در کتابم

§

عقلم او یکانه ماه وشده
فکرم طرب دماد منده
عالم ینه اسکی کشمکشده
کوکلم ایسه کندی عالمنده

§

هر مصطبه سنده برصفا وار
عالم بکا برکوزل خرابات
کوکلم قدر اولمدقجه بیدار
کیم واقف اولور بوحاله ؟ هیهات

درەدن تپەدن

اولمقده نكاهِ بی قرارم
جوش آور طبع جذبه دارم
گه چیقمەده قارلی كوهساره
كاه اینمەده بوزلی جویباره
باقمقده ایكن شوقارلی طاغه
آهسته نكاهم ایندی باغه
منظورم اولان بهار كیتمش
ازهار نظر شكار بیتمش
ای عاشقی اولدیغم نهالان
اور اقكزی كیم ایتدی تالان
ای یرلری قاپلایان نباتات
سزدن ده نشانه یوقمی ؟ هیهات
قار دوشمەده ارضه پاره پاره
دونمكده فلك شكوفه زاره
هر پارچەسی بر كوزل چیچكدر
شاعرده چیچك اتك اتكدر
سیرایت ! بوشكوفهٔ سماوی
برمعجزه‌یی دكلمی حاوی

بلبل ! نه چكلدك آشيانه
طبعكده توكنديمى ترانه
خوانندۀ كلستان ايدك سن
وجد آور عاشقان ايدك سن
اول رخلرى ايتدى دل تخيل
كللر آره‌سنده قالدى بلبل
بن اولمه‌ده‌يم هزاره ثانى
دينسون بكا بلبل خزانى
ايلر بنى طورميوب زيارت
بيت الحزنمده بيك مسرت
دائم نظرمده سور وماتم
همدم بكاهم سرور، هم غم
يارب نه غم، مسرت آميز
ذوقم ، كدرم دوامسزدر
هرعالمم انتظامسزدر
افكارم اكرچه نظمه مائل
حالم دكل انتظامى قابل
پيرانه نصيحت ايتسه‌لرده
بن نرده‌يم ؟ اختيار نرده

[illegible]

یوق کرچه کشایش ربیعی
سویلتمه‌ده جوشش طبیعی
طبعم کبی عندلیب ، نادر
عندنده خزان ، بهار بردر
کیتدکجه غریب مشرب اولدم
عالم نظرنده اغرب اولدم
وسعتلنیور تصوراتم
شدتلنیور تأثراتم •
برشاعره صورمه مذهبندن
شرم ایله علوّ مشربندن
طبعمده جهان جهان معانی
خامه‌مده نوای آسمانی
اینسیدی بو نغمه آسماندن
لبیك چیقاردی هر دهاندن
مادام که بیتمیور حیاتم
ظن ایتمه بیترتر نماتم
حسکده نه‌رتبه وارسه دقت
اول رتبه ویرر سرور ورقت
بربیتم ایدرسه حزنی دعوت
بردیکری بخش ایدر مسرت

احوالمی آ کلامقسه مطلوب
کل ، اول جذباته سن‌ده مغلوب
الفاظه صیغشمیور معانی .
دریای آلیرمی هیچ اوانی

ساقزده برخرابه‌ده برسودا زده

« کندی کندینه »

ای خرابه ! مطاف آهمسین
مرکز حیرت نکاهمسین
منزل اخرین ماهمسین
جسم جانانهٔ مدفن اولمشسین
برزمان جلوه کاه ایدك یاره
فخر ایدردك کلکله کلزاره
جای شادی ایدك دلزاره
شمدی مأوای شیون اولمشسین

« كوزلری سرشك آلوده اطرافه باقه‌رق »

جنت آباد كورديكم يرلر
دود كاه جحيمدن بتر
برياتار طاغ دوكنتيسی هر ير

بو بر انموذج قيامتدر

« خرابه‌يه اعادهٔ نظرله »

شو كزن كيم ؟ خيالی ! يار دكل
بربهار اورنكی ! بهار دكل
ديديكم يار غمكسار دكل

بلكه شدت تفزای حسرتدر

« متفكرانه »

ايكيدر قبله كاه جان وتنم
بريسی سوديكم ، بری وطنم
نه ايشم وار جهانده غيری بنم
سوديكم قزنهان ، وطن ويران
كورديكم خانه‌لركه ويراندر

ساقزده برخرابه‌ده برسودا زده
هپ نهانخانهٔ شهيداندر
شمدى انقاض ايچنده پنهاندر

نظرمدن صاقنديغم جانان

« كريان »
يانصل آغلامم ؟ اوكلسيا
اولدى افتادهٔ مغاك فنا
دوشدى اطلاله قارشى كريه‌بكا
نه سيهروز روزكارم اولدم

« اطرافه امالهٔ نكاه ايله »

بويله مبذول ايكن وسائل مرك
متوالى ايكن قوافل مرك
بن نيچون اولمدمده نائل مرك

زار زار خرابه زار اولدم

« بواثناده يانه كلن رفيقنك بوينه صاريله‌رق »

كوييورسين بنى ازن محنى

طائرم مرحمتشعار سنی
ملك الموتم اول ، باشاتمه بنی

قورتار الله ایچون حیاتمدن

« رفیق كذلك كریان »
بیلیرم ماجرا كی ، محزونم
بن ده بر بشقه درلو مجنونم
بن ده سندن زیاده دلخونم

خبرك یوقمی واقعاتمدن

« كریه‌سی آرتار »
صورمیورسین كه دادرم نره‌ده
پدرم نرده ، مادرم نره‌ده
همسر حور پیكرم نره‌ده
اولدیلر پرده پوش سنك وتراب

« مأیوسانه »
تسلیت بخش آراردی قلب حزین
بولدی برعاشق خرابه كزین

که آرار سرعت هلاکه معین

ای اجل ! ای اجل ! شتاب شتاب

« سودازده — مشفقانه نظرله »

بنده بوقدر حیاته عائد امید
اولیور سنده‌ده اوحال پدید
ایلدم حزن ودردیکی تشدید

نره‌دن کلدك ای رفیق شفیق

« آغلار »

« رفیق — کمال یأس وکریه ایله »

خانه کوکلم کبی خراب اولدی
یاشادانلر بنی تراب اولدی
یاشامق الك بیوك عذاب اولدی

بزه اولمکدن اوزکه وارمی طریق

« تکرار بکدیکره صارلدقلری صره‌ده شدتلی برحرکت وقوع بولور ، خرابه‌ده قالمش اولان دیوارك انهدامیله آلتنده قاله‌رق وفات ایدرلر . »

سرزنش

اولەجق پردە مفخر احرار
بنه ای دل اسیر عشق اولدك
يوق سنك مرتبه كده جذبه شعار
طويدی دنيا ، شهير عشق اولدك

§

بو كيدشله وخيم اولور آتی
اولدی حدتفزا شراب سكا
اولدك آواره بر خراباتی
یازیق ای خانمان خراب سكا

§

بيتسەدە بادەك ای خدايی مست
سنی سرخوش طوتار تماشالر
بيتيورسين سن ای جمال پرست
نه ايچون بيتميور بوسودالر

§

بندن بنده انتقال نەدن
باری بر زلفه باغلانوب قالسەك

ای هزار ابتلا ! بو حال نه‌دن
صانسه‌لرده بر آز ثبات آلسه‌ك

§

نه چكرسين جوانلرك غمنی
كوره‌مزسين وفا قيامته‌دك
چكمه نامهربانلرك غمنی
شو بلايايه غيری خاتمه چك

دجله

وطنمدن تباعت يتمش ايدم
صورمه اما نصل تباعد ايدش
صكره بغداده طوغری كيتمش ايدم
اونودلمز او عاشقانه كيدش

§

اشك حسرت اثرنمای خروش
سرهوادار ؟ سينه غم پرور
دل خيال وطنده . لب خاموش
ينه اما قلم نغم پرور

§

بادك اول سویه اوغرادقجه رهی
کسیلیر سطح دجله محشر موج
سدّ راه اولمق ایستدکجه گهی
جنك ایدر سنکلرله لشکر موج

٭

جوشه باشلار کورنجه سیل دمّ
لاابالی روشلی انهاری
آقار انهاره ماء میل دمّ
سورم سرخوشانه رفتاری

٭

برکبیر ، شویله برلطیف دونر
کیده‌مز هیپ براستقامتده
هر دونش عرض ایدر جهان دکر
نهر جهان بشقه برلطافتده

٭

نه درای جوی خوش روش ! بوشتاب
عجبا بصره کورفزنده نه وار
طورمه ، کیت کیت که ایتدی خالق آب
بحری نهر روانه جای قرار

٭

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

. . . .

. . . .

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

اولسه کاشانه‌لر کنار کده
تازه لنسه امید استقبال
اولسه معموره‌لر جوارکده
نه کوزل آرزو ! نه طاتلی خیال

نصیبین جوارنده بر وادی

ینه راهی بزم سوارانك
طوتدی دامان کوهساراني
هله منظورم اولدی پایانی
بونجه کون کزدیکم شو صحرانك

§

وسط آسمانده مهر بهار
عظمتله ضیا نثار اولمش
کوه ودشته اشعه بار اولمش
ایلمش کائناتی شعشعه زار

§

دامن کوهه طوغری کیتدکجه
بر کذرگه کوروندی نوراني

کلیور بانك آب جوشانی
کوش تحسینه دقت ایتدکجه

§

آقیورنور ، کوردیکم دره‌دن
آب واشجاری برق برق اولمش
زیروبالاسی نوره غرق اولمش
وادئ ایمن اولمسون کورینن ؟

§

بومیدر وادئ شریف طوی ؟
اوتمایش کیمك تجلاسی
بوایسه نرده شــی موسایی
یاد کلسه نه در اونور هدی ؟

§

یووه‌لرده طورر ایکن خاموش
کله‌رك شوق تازه مرغانه
باشلامش عاشقانه الحانه
ینه طوتمش جهانی جوش وخروش

§

فرش اولنمش کنار نهره چمن
یکی چیقمش شکوفه‌لر یر یر

کوریئور هر برنده رنك دكر
ایدییور خنده روی دهره چمن

§

ایدییورمشق سایه اندازی
تازه اوراق سبزی اشجارك
ارەده اهتزازی انوارك
ایلیور عرض نقش پردازی

§

جولانیله آب خوشجریان
ایکی اوج جدول ایلمش پیدا
بولنور کاه ، کاه اولور یکتا
ایدەرك نور شمس ایله لمعان

§

صولطافتله سیم صاف آسا
قیادن متصل آقوب شارلار
صانکه زنجیر نوردر یارلار
اولور اهل جنونه جذبه فزا

§

ماء جاری طرف طرف چاغلر
باد خوشبو اسر خفیف خفیف

چاغلادقجه صولر لطیف لطیف
ایکی یاندن صدا ویرر طاغلر

§

وجده غرق ایتدی قلب حساسی
بو تماشالری بهار انك
حسی بیدار اولنجه انسانك
غلیان ایلمزمی سوداسی؟

§

کیدرم شعر خوان اولوب ایدەرك
عکس نغمەمله طاغلری کویا
لحن داؤدی آ کدیرر بو صدا
بویله وادی‌یه برکلیم کرك

§

بیخودانه موافقت ایدییور
« اوتی » امرینه هنوز جبال
دره آهنکمزله مالامال
برحلاوتلی نغمەدر کیدییور !

§

اوصفاسز ، صوسز بوادیدن
کرچه کچمش ایدك مثال صفا

كچمكه تشنه اولسه‌ده رفقا
كچه‌مم بن قولاى بوواديدن

§

صيغميور جسمه جان صفاسندن
بونه آهنك روحپروردر
بيلسه ذوقم نه ذوق خوشتردر
رقص ايدردى جهان صفاسندن

ويقتور هوغو

— بر كوچك چوجغك قبرى اوزرنده محرردر: —

اى ساخورده صارماشيق! اى نوجوان چمن
اى دزلودرلو تازه نباتات موجزن
اى معبد آله كه اولدك خدا نما
فيضكله عقلى ايتدك الوهيت آشنا
اى ناله زن مكس كه اولورسين صدارسان
ازهار ايچنده اويقويه طالمش ايكن شبان

بیچاره‌نك معارض اولورسین فراغنه
سویلرسین آکلاشلمیه‌جق سوزقولاغنه
ای باد! ای قوافل امواج بیقرار
ای کائنات ایچنده کی الحان بیشمار
اورمان که هپ کلوب کچن ارباب انتباه
برفکر ایله‌ایدر سنی آرایش نکاه
ای میوه‌لرکه ولولهٔ روزکار ایله
ایلرسکز سقوط یره انکسار ایله
ای آسمان طرفه نمایان ایدوب شتاب
برطرز دلفریب ایله ساقط اولان شهاب
ای نوبهار شوقی ایله ایلیوب ظهور
آفاقی درلو نغمه ایله ایکله‌دن طیور
ای کهنه حائطك آره‌سندن چیقوب مدام
انسانده‌وهم ووحشتی مزداد ایدن هوام
ای متصل یتشدیروبا طرافدن هوا
امواج بی‌نهایه‌یی جوشان ایدن فضا
ای خوشه‌لر یتشدیریجی خاك فیضناك
ای انجیلر نثار ایدیجی بحر سینه چاك
. . . .
. . . .

. . . .

. . . .

یاپراقلر! ای شکوفه‌لر آچمش غصون‌تر
داللر ایچنده قوش ییودن آشیانه‌لر
آرتق کسك کورلتی‌یی ظالسون خیالنه
برپارچه ترك ایدك چوجغی کندی حالنه
راحتسز اولمسون، اویوسون طفل ناتوان
مادرده اشك دیده‌سنی ایلسون روان

پارنی [*]

[مرثیه]

تنها ابدی خوابگهی دلبرك ایشته
کیزلندیکی مأوی او کوزلکلرك ایشته
ممکنمی دینلمك مه تابان کبی کچدك
ای نور نظر برق شتابان کبی کچدك

[*] مرثیه کولقده تمیز ایتمش برفرانسز شاعریدر .

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] [.]

[illegible]
[illegible]

[illegible] [.]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

حقلی‌یم باشلامقده افغانه
دوکمدم بن یا ! دوکدیلر سودمی

§

وارمیدر بویله کورك ایچنده ملك
بکنیر هر گورن اوکر کدیبی
بر دها سود دوگرمیسین ؟ دیه‌رك
قورقارم والدهم دوکر کدیبی

§

سن کتیردك طاووقلری ، هادی کیت
ایسته‌مم کله ، کل خروس بکا
صو یه طال بشقه یرده وار ذوق ایت
شاشقین اوردك ! بو ایش دوشرمی سکا

§

سودمی؟ایستك ایدرسکز هپکز
کیدیکز ، شمدی نرده وار یغما
بر اورشده کیدرسکز هپکز
قاشیغم وار المده باقسه‌کز آ

§

نرده‌سین آنه ! یوقمی امدادك
ییه‌جکلر بنی بو ملعونلر

اولميور هيچ نفعى فريادك
اومماجى اونسون صاقن بونلر

§

كليورلر . نصل قرار ايده‌يم
قاچه‌جق بر آرار ايسه‌م يريدر
آچ كه آغوشكى فرار ايده‌يم
چوجغك ملتجاسى مادريدر

ماينار [*]

— بر سرخوشك كتابهٔ سنك مزارى —

مثلى نابود بر خراباتى
ايلمشدر بوقبرى مركز خواب
متصل نوش ايدردى بادهٔ ناب
بويله‌لكله كچردى اوقاتى

§

حقدن ايتمشدى كسب آكاهى
بر بيليردى خدايى هر يرده

[*] بر فرانسز شاعريدر .

اولور اما یشار كوكللرده

. . . .

§

آن بر كون نصلسه برنادان
آتيويردى شو كورديكك نهره
ایتدی سرخوش وداعنی دهره
صو قاپلدی شرابنه او زمان

آلفره‌د دو موسه

قومشومك پرده‌سی

قومشومك پرده سنده لرزش وار
پك ده آهسته اوینایور آنجق
بن خیال ایلمكده‌یم كه نكار
آچه‌جق روزنی هوا آله‌جق

§

بنی كورمكمیدر مرادی عجب
اولیور پنجره كشاده ، امان

یوزینی بر کوررمی‌یم یارب
دل بیتابی آلدی بر خلجان

§

بو نه رؤیا ! بکا او یار دکل
آنی سومکده بر ثقیل حریف
پرده‌یی قالدیران نکار دکل
روزکار اوینادر خفیف خفیف

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

شوق ممات شاهیدیدر انتباهمك
اولسون جزاسی کندی‌الله کناهمك

ویر تیغ خونفشانکی آل انتقامکی

فرق ایتمیوب جنون ایله‌سودوگزندمی
پست ایلین نم بنه بخت بلندمی
قورتار شودردن بنی کل آج کمندمی
اولدرمیورسین اولدیرهیم کندی کندیمی

ویر تیغ خونفشانکی آل انتقامکی

برلحظه زنده طورمز ایدم اولسه مقدرت
اولدرسه‌لر دیرم بودر ایجاب معدلت
قارشیکده جان ویروب ایده‌یم کسب منزلت
لایقمیدر نم کبی عاصی‌یه مرحمت

ویر تیغ خونفشانکی آل انتقامکی

واردر شهیدك اولمق ایچون دلده برشتاب
اولمز بوحال ایله یاشامقدن بتر عذاب

ایرسون ختامه برنفس اول شواضطراب
بن ایشلدم گنه قلیچك ایشلسون ثواب

ویر تیغ خونفشانکی آل انتقامکی

مرك ایسترم بوکتم اولنور مدعامیدر
حقم دکلمی یالواریشم نابجامیدر
تیغك بلاده اولسه جکلمز بلامیدر
قربانی اولدیغم بو تردد روامیدر

ویرتیغ خونفشانکی آل انتقامکی

شرم ایلیور مؤانس دیدار کوزلرم
هیچ ایتمیور زیارت رخسار کوزلرم
برقاتل ایتمك ایستیور احضار کوزلرم
تیغکده قالدی باقسه‌ك آ خونبار کوزلرم

ویر تیغ خونفشانکی آل انتقامکی

قیرلانغیج [*]

کیفنجه اوچارسین ای پرستو
هر یرده ، نه بختیارلق بو
بزدن اوله‌رق کهی مباعد
اولمقده‌سین آسمانه صاعد
بزدن بره‌گه نزول ایدرسین
برخوش دره‌دن آقار کیدرسین
ایرماقلره مفتقر دکلسین
بارانه‌ده منتظر دکلسین
بز کورمه‌ده‌یز اوزاق سحابی
سن آنده کیدر ایچرسین آبی
پایانه ایرنجه کل زمانی
تبدیل ایدیورسین آشیانی
تکرار بهار اولنجه پیدا
مهجور اولور آشیان سرما
ایلر سنی خواهش طبیعی
آرایش لانهٔ ربیعی

---

[*] پرودومدن ترجمه .

سومشسين ايكى صفاى جانى
حريتى ، يرده آشيانى
كوكلمده سنك مماثلكدر
ظن ايتمه كه ساده مائلكدر
پروازده اعتلاسى واردر
يوق، يوق ! آكا كائنات طاردر
يوكسكلرى سير ايدوب طورركن
بالاى فلكده چرخ اورركن
ناكاه اولەرق زمينه نازل
برلكده اولور سنكله جائل
كوكلم دخى قوش طبيعتنده
ثابت ايكى شى محبتنده
حب وطنى حيده ويرمز
حريتى كائناته ويرمز

سحابه

اى ابر لطيف رنك سيار
بك شعشعەلى نمايشك وار

فسحتکدهٔ سپهر ایچنده
دریای ضیای مهر ایچنده
ماهی کبی خوش سیاحتك وار
طور، طور ! نه‌ده چوق سیاحتك وار
وسعتده ایسه‌ك ده مضطربسین
برقوته سن‌ده منجذبسین
وارحسنه بنم ده انجذابم
سندن دها چوقدر اضطرابم
بردن بره ایلیوب تجلی
اولدك بکا لوحهٔ تسلی
آلمشدی خیالی روی دلدار
بولمشدی کمالی جوش افکار
کویا او بو یورمشم او یاندم
ناکاه سنی کورنجه صاندم
رنك رخ دلبران شو آنده
اوچمشده بریکمش آسمانده
فخر ایلیور آسمان سنکله
خوش موجه‌لی رنك روشنکله
کورسیدی بورنك وشکلی رسام
قالمزدی الندە صبر وآرام

یوق آنده بورنك شاعرانه
بكنزتمكه كلمز ارغوانه
آچدقجه سنی سپهر ماوی
كوكلم نصل اولمسون سماوی
بر توكسیلوب ده ای ضیا پوش
ایتسهم سنی شو یله بردر آغوش
بردن كلیورسین آه بویله
كوردكمی اولداستانی سویله
بزهتكه یاردن كچركن
اولدكمی اوممهره سایه افكن
بر طاغ باشنه تنزل ایتسه‌ك
آلسه‌ك‌ده بنی اوسمته كیتسه‌ك
بر برلی دكلمی بز ؟ رفیقز
همحال دكلمی بز ؟ شفیقز
سایه‌كده اینوب مقام یاره
بولسه‌م دل دردناكه چاره
ایندرده بنی اوكلستانه
سن طورمه ینه چیق آسمانه
مسعود ایده‌جك بنی او بردر
خارجده كچن زمان هدردر

هر درلو صفایی محتویدر
عندمده بهشت دنیویدر
ترجیح ایدرم بتون جهانه
ویرمم اوزمینی آسمانه

کوزلر [.]

مائی ، سیاه برنیجه سودا فزا عیون
ایتمش شفق صفاسنی شوق آور درون
طوپراق ایچنده شمدی اوچشمان دلفروز
خورشید زیور افق اولمقده‌در هنوز
چوق چشم خوشنکاهی لیالیٔ خوشنما
ایتمش ستاره‌لر ایله مستغرق ضیا
خاك ایتدی شمدی آنلری ظلمتله ممتلی
حالا نجوم طرز قدیم اوزره منجلی
بونلر کیدوب‌ده ترك نکاه ایتدیلرمی؟ آه
یوق ، یوق! اودیده‌لر قالەمز بنجه‌بی‌نکاه
بر بشقه عالمه نظری واردر آنلرك

[°] پرودومدن ترجمه

كورمز اوعالمی كوزی كوز يوميانلرك
ستر ايتسه‌ده كوا كبنی بزدن آسمان
اولمزمی بشقه عالمه آنلر ضيا فشان
كوزلرده بويله‌در ، ادراك بزدن استتار
اولمقده‌در جهان دكرده ضيا نثار
چشمانی صانمه خاك تباه ايلمكده‌در
آنلر جهان غيبه نكاه ايلمكده‌در

استعفا

دون ايشتدم‌كه اول وفا دشمن
يكی برعاشق ايلمش پيدا
بك اوصانمش ايدم شو غائله‌دن
بن‌ده عشقندن ايتدم استعفا

§

دلدن اولكی حال كيتمشدر
بنی ظن ايتمسون هنوز دلی
كهنه يارم فنامی ايتمشدر
سورم بن‌ده شمدی هر كوزلی

§

هیچ آنی بن یاتمده‌می طاشیرم
ایلمم چشممی اماله بیله
کیم نه‌دیرمش کیدرده اوغراشیرم
بولدیغم نورسیده دلبر ایله

§

نی اهل نیازدنمی صانیر
گوکلم بویله نانجا نازه
آنی اربابی برباقشده طانیر
باره ایتمز یوزنده‌کی غازه

§

یاتمه کیسویه اعتبارم یوق
صانمسون کندیسیله لاف ایدرم
بنده‌شوخ لطیف کاکل چوق
وارر آنلرله ائتلاف ایدرم

چكن كل موسمنده بر باغچه‌ده كزینیورم . باغچه‌نك نظر شاعرانه‌یه عرض ایتدیكی لطافت ، بهارك اظهار ایلدیكی سائر آثار تجدددن زیاده غنچه‌لرله كللرله‌مرایا طونانمش اولان برچوق كلبنلردن نشأت ایدییوردی.

اك زياده نظر تقديرمی جلب ايدن بونلر اولدی .
كوزم، كوكلم مطالعهٔ صنع حق ايله مشغول بولنديغی حالده
كلبنلر آراسنده طولاشمغه باشلادم .

هر بری سطح زميندن برچق ، ايكی مترو مقداری
مرتفع اولان لطيف آغاجلری كوزدن كچيرمكده ايكن
نظرم آنجق اوتوز ، اوتوز بش سانتيمترو قدر ارتفاع پيدا
ايتمش برفدانجغه تصادف ايتدی كه يالكز بر كل آچه بيلمش
ايدی . اوزرنده آچيله جق بشقه غنچه اولمديغی كبی باغچه ده
كنديسنه بكزر ديكر بر كل فدانی ده يوق .

ساق واوراقی پك ضروانلی . آچيش اولديغی كل پك
لطافتلی اولديغی حالده نوفدانجغك اويله محزون محزون
طوريشی كنديسنی بكا فوق العاده سودردی . ذهنمه بر طاقم
ملاحظات القا ايلدی ، حتی كنديسی لساندن اوله رق شو
منظومه يی سويلتدی

بر كللی كلبن

ای باغی شكوفه آفرينك
كلبن يار ادر طورر زمينك
هر كلبنی افتخاره شايان
يوزلرجه كل ايلمكده احسان

تنظیره بنی نچون اوزنمز
خالق بکنبرده کیم بکنمز
دائم کوزی بنده باغبانك
بردانه‌سی‌یم شو کلستانك
بردر چیچکم فقط کوزلدر
بیك کلبنه برکلم بدلدر
کیم کورسه ایدر صفا کی تقدیس
دینسون سکا اقدس الفرادیس
هر بنبه چیچکلی نونهالك
آتشزن قلبی اهل حالك
فیضك اوردر بودودمنی
چوردم کل اوجاغی . کل فدانی
برکللیسی و ارمی ؟ هپسی پرورد
آنجق آراده بنم قالان فرد
بن مسلك انفراده کیتدم
بر نك کل ایله تزین ایتدم
تشکیلك ایله کیروب بونکله
چیقدم یازه بن‌ده برچیچکله
رنکین اثر مزینمدر
اعوذج قابلیتمیدر

صورتده اگرچه پك وضيع
معناده شو سرودن رفيع
پك نابمحل آنك غروری
بر شیمی ایمش علو صوری
صورتله اوکنمه بی نیاز اول
معنی جهتیله سرفراز اول
شاعر بیله صورتی براقدی
اول بکا . صکره سروه باقدی
ایستمسه چکنمم امتحاندن
صورتجهده دلفریبم آندن
سروك بویی وارسه بویی یوقدر
حسناً آره‌مزده فرق چوقدر
کللرده اولور بو رنك دلجو
حقك بزه بر عطاسیدر بو
بن بی عظمت ، او مست نخوت
کورمزمی بو فرقی اهل صفوت
پرورده‌م اولان شو فخر ازهار
ایلر بکا طوغری جلب انظار
اولدقجه زمان زمان مصادف
حیرانم اولور نکاه عارف

بر كل ايله ايلدم قناعت
بر قانعه چوقميدر بو رفعت

تصوير جانان

اى لوحهٔ يار نوحه بخشا
بيك كره‌ده ايلسه‌م تماشا
طويمز سكا چشم گريه معتاد
باقدقجه اولور ودادى مزداد
حيران نفاستكدر الواح
قربان لطافتكدر ارواح
نازك كولشك نه روحپرور
كريك سوزشك نه رقت آور
سرمايهٔ آه ايكن نكاهك
قابلميدر انتفاسى آهك
سير ايت نه باقشدر الله الله
آزدر بيله برنكاهه بيك آه
يوق كچمكه راه او غمزه‌لردن
هپ چكديكم آه او غمزه‌لردن

الله بیلیر ایدردی ایمان
کورسیدی سنی صنم پرستان
تصویر ایله اولسه کعبه مالی
سنسین ینه قبلهٔ الاعالی
سیر ایلیه‌رك کلوبده وجده

. . . .

سن قالدك الده یار کیتدی
بیتمز صانیلان امید بیتدی
چشمم‌که غریق خون دلدر
مستقبله منعطف دکلدر
مستقبلی فکر ایچون نه‌حق‌وار
ماضی‌یی آکوبده آغلامق وار
تعظیم ادین بیلیر سرشکم
دامانکه سرپیلیر سرشکم
تاب لبی حرف حسرت آلدی
اجرای وظیفه چشمه قالدی
یوق اوپمکه پایکی مجالم
اوپسون قطرات اشك آلم
ای چشم سیاه دودمانسوز
کوردکمی بنم کبی سیهروز

ایتسه‌ڭ نه اولور شو نا امیدی
مژکان سیاهکڭ شهیدی
محروم اوله‌لی تکلمکدن
قان آغلایورم تبسمکدن
هم مجلسڭ اولدیغم زمانلر
کوزدن چیقه‌رق بتون جهانلر
بر بشقه جهان اولوردی منظور
تعریف اولنورمی عالم نور
سن شعر اوقودقچه هاتفانه
دیکلردی کوکل‌ده عارفانه
حکمتلر آلیردی سوزلرکدن
صحبتلر آچاردی کوزلرکدن
آلمش نگه ملك فریبی
کوکلم کبی بر فلك فریبی
سودا صاچیلیردی صاچلرکدن
کوکلم آچیلیردی صاچلرکدن
تدبیره ایدردی خنده دردی
کوز آغلاسه‌ده کوکل کولردی
معنی ایله ایلمشکن الفت
عشق ایتدی بنی الیف صورت

صاندم که بمله مشتغاسین
ایواه که یار سن دکلسین
سن صورتیسین اومهربانك
معنایه‌در انجذابی جانك
فرقتله حیاته دشمن اولدم
دیوانهٔ مرگجو بن اولدم
ای روح ایده‌رك شو جسمی صد چاك
فکرم کبی ایله عزم افلاك
ایتمزمیسین ای روان مسعود
ماتمکدهٔ زمینه بدرود
منجیلرم اینسه‌لر سمادن
بن قورتیله‌مم بو ابتلادن
جانان او ایسه نجات هیهات !
ناجی بن ایسه‌م حیات هیهات !
لطف ایله‌که سنده شمدی امید
آرتق کورون ای جهان جاوید
قالدی سکا منحصر نکاهم
کلدم آچل ای امید کاهم
ای اجمل عالم معانی
اولدردی بنی فراق جانی

بر پاره ایله نشانلی کلدم
آغوشکی آچ که شانلی کلدم

اوم

حرمت ایتمزمیسین شو مهمانه
کلیور بی‌کسانه ، مستانه
کرچه یارانی براقمشدر
صانمه بی‌نشوه ؛ خیلی چاقمشدر
آچیل ، آرامکاه جان سنسین
دل یا کممیسین ؟ نه روشنسین
طرب آباد بی بهانه‌مسین
بی تکلف ترانه خانه‌مسین
اینسه‌ده کو کدن اولسه همسایه
ایلمم التجا مسیحایه
چکه‌مم امتنان ، دل آکاهم
کندی خانه‌مدر التجاکاهم
کلیشم دلکشا دکلی ؟ نصل
آچیل ای شاعرانه بیتم ! آچیل

وارسه سنسين مكان حريت
اوه كيرمش جهان حريت
اوله‌مم آنده منشرح صانيرم
قومشوم اولسه بهشتی كوچ ظانيرم
ايدرم خنده نار رضوانه
كيره‌مم جنته اسيرانه
تيغ منتله دل اولنجه دونيم
كورينور جنتك ايچنده جحيم
همدم اول اوده برسمنبر ايله
نه كه لازم! بهشتی آكمه بيله
دائما بويله ازوا اولمز
اولسه بر دلبرم فنا اولمز
اوده اولمزسه هيچ قيد ايتمم
اولور اولمز غزالی صيد ايتمم
مال وفرزنده باغلانيرمی حكيم
ياشاسون سينه‌سنده قلب سليم
خانه ويرانده اولسه بن دكلم
بيت معموردر يكانه دلم
يوقسه ويرانه‌لرده كنج نهان
يوقمی كنجينه‌لر دكر انسان

اسکیوب کرچه خانه کیتمه‌ده‌در
فکرم اما تجدد ایتمه‌ده‌در
طالقاووق یوق که بی‌حضور ایتسون
کان اولمزکه ذوق دل کیتسون
زادهٔ طبعمه کیم ایتسه نکاه
اولیور نغمه سنج طال بقاه
باقیلیرمی ظنون کاذبه‌یه
منصفانه باقك شو جاذبه‌یه
سوزلرمدن عبارت اولادم
عائله‌م ، غائله‌م یوق ، آزادم
هر بری بر لطافت آیتیدر
عالمك حسنی دائم آفتیدر
آنلر اولدقجه زنده ، بن‌یاشارم
محومی ایستینلره شاشارم

کل

اولدی مفتون صدر کلپوشك
اولمق ایستر کوکل هم آغوشك

یتیمیورمیدی شکل پسنانك
کلده آچمش چیچکلی فستانك
کل قدر بختیار اولیدم آه
بن دخی سینه‌که بولوردم راه
کل دکل ، قائلم دیکن اوله‌یم
تك او پستانه دسترن اوله‌یم
اونه کللرله سینه برسینه
سینه‌می ایتمه کینه برکینه
بکا کوسترمه کوکسکك کلنی
بیترر سینه‌مك تحملنی
دلده پرورد سینه زیب اولسه
سکا کللر کبی قریب اولسه
کل طاقلسون ده کوکسکه بویله
نه ایچون دل طاقلمسون ؟ سویله
ویریرم بن ده برکوزل کل نو
نه اولورسین ؟ بر آزده کل بنی سو
قاچه ای نو بهار باغ دلم
اورسه‌لنمز کلك ، خزان دکلم
هم گولر ، هم قاچارسین ای کلفم
اویله قتمرلی نازی بن چکه‌مم

سکا دوشمز بو اعتلا ای کل
اورادن دوش که رشکه دوشدی کوکل
ایلدك صدر احترامه صعود
سنمیسین یوقسه بنمی یم مسعود
بن سن اولسه‌م ایردم اقباله
چیقارررلردی صدر اجلاله
نه ایچون مرد چهره زرد اوله‌یم
اوله‌یم ، برلطیف ورد اوله‌یم

نغمه

مست اولور هرکیم که سیر ایلرشرابی رنککی
رقص ایدر هرکیم که دیکلر دلفریب آهنککی
طرهٔ سودا پناهك دلارك قلابیدر
چشم روحانی نکاهك جانلرك جذابیدر
موج آوازك که پرجوش ایلر افلا کیلری
طالغه‌لندرمزمی دیدارك کورن خا کیلری
ای ملائك خاکه نازل اولسه‌کز افلا کدن
بر دها آیرلمکز قابل دکلدر خا کدن

کیم صفا بولمز بودلکش نغمهٔ مستانه‌دن
هانکی جان آیرلق ایستر بویله برجانانه‌دن
نغمه‌ك اعلا ایتدی ربانیلرك افکارینی
سویلین کیمدر دها نکدن ازل اسرارینی
لرزه ویرسه‌ك چوقیدر اجسامه ای گویای راز
تاابده ارواحه سازکدر مدار اهتزاز
آتش عشقکله خاکستر کسلسون آشیان
تن نه‌در ؟ آمادهٔ پروازدر عنقای جان
اولمسونمی عالم عالی‌یه الحانك دلیل
اولدی وحی آور زبانك غبطه‌بخش جبرئیل
صورتك کوردکده ای جانپرور قدسی صفیر
صاندم اولمشدر حیات جاودان صورتپذیر
کائنانه خانه بیرون اولده ایت برالتفات
شکل انسانی‌یه کیرمش روح کورسون کائنات
سویله ای حکمت نوا! برروحپرور شعرمی
بر ندای هاتفی ظن ایلسونلر شعرمی
چوقیدر طبعم کبی اولدیسه‌عالی‌سوزلرم
آزمی سومشدر کتاب کائناتی کوزلرم
روح ناچی رنککك برعاشق یکرنکیدر
عشق برلشدیردی آهنکك آنك آهنکیدر

بنجه كثرت يوق، كوزل بر داروحدتدر جهان
عاشقم، چشممده برسندن عبارتدر جهان
سن بنمسين شمدى اولمشدر بتون عالم بنم
حسن وعشقك فرقى يوق، سن بنسين آرتق بن سنم

غنچهٔ پژمرده

ذوقه كيتمشدى كاش كاشنه
كوج كليور شمدى كيدش مدفنه
رنكم ايكن غازهٔ روى بهار
باقدى، آل ايتدى بكا روزكار
باشلامدن نشره صبا بويمى
غدر ايله صولدردى زمان رويمى
ظن ايديوردم بنى تزيين ايدر
جامهٔ سبزم كفنممش مكر
اى بنى پرورده ايدن نونهال
سوكيلى غنچهك اوليور پايمال
مادر آتارمى يره جانپارهسن
كيم آرامز كودك آوارهسين

بن دەمی ارباب معاصیدنم
نیم تبسمی کناهم بنم
مرحمت ایتمزمیسین ای غنچه سوز
زیر لبمده او تبسم هنوز
کوز کوره ایتدکده بنی خاکسار
شمدی نیچون اولمەدەسین لرزه دار
بردها آلسەك بیله آغوشکه
صانمه کلیر هوش بو بیهوشکه
بن اولورم طوپراق ایچنده نهان
سن اوتان ای مادر نامهربان
ژالەمی دوشدی ورق آنمه
آغلادیمی یوقسه فلك حالمه
رنکمه ، جمعیتمه برزمان
غطبه ایدرکن دهن دلبران
شمدی کورن صورت حرمانمی
رنکمی . اوراق پریشانمی
طالعمك ظلمنه حیران اولور
چهرەسی همرنك حزینان اولور
دوری شاشیردکمی ؟ نەدر ای زمان
فصل بهارکده بو حکم خزان

كلبن فيض اولمش ايكن بسترم
خاك مذلت نيچون اولسون يرم
ازمكه مادام كه وار نيتك
غنچه بيوتمكده نه‌در حكمتك
بر كل آچلمز ، بوكيمك باغيدر
غنچه‌سى اطفالك اويونجاغيدر
بونده‌كى قوشلر المندن اوتر
هر برى برغنچه ايچون نوحه‌گر
بويله‌مى احيا اولنور كلستان
مرده ميسين ؟ زنده سين ؟ اى باغبان
كورمدى، سير ايت شومروتسزى
معرض عبرتده ياتيركن بزى
آكلامدم بن نه ديمكدر بهار
سن نه تصورده‌سين اى‌غنچه‌زار
سنده‌ده حيرت اولنيور آشكار
سر نگارنده‌يى بيلمز نگار
چوق ياشا اى كودك بازى‌پرست
ايلدك امانى دستكاه پست
عاطفت ايتدكده آلوب كيتمدك
خاك وطندن هله دور ايتمدك

بیلمسه‌ده قیمتمی کلشنم
کلبنمك آلتی اولوب مدفنم
کرچه بیتوب کیتمکه آماده‌یم
ظل صفا بخشنه افتاده‌یم
پارچه‌لانیر ، محو ایدرم وارمی
ترك ایده‌مم سایهٔ کلزارمی
غنچه سورمش . واریمش بر آله
کیم اوله‌جقدر شونی برکورسه‌م آه
شکوه نه‌در ؟ آغزمی آچمم بیله
خاکه آتلدمسه یدالله ایله
اولمه‌ده کوردك یانصل ماهرم
مرثیه خوان اول بکا سن شاعرم

ننی [*]

خواهر ! اویو آرتق ایله آرام
ال ایشلری چوقجه‌در بو اقشام

[*] انوار ذکانك اون‌درد‌نجی جزئنده‌مندرج اولوب بر طرفدن النده‌کی چورابی اورمکده‌بر یاندن اویومقده‌اولان کوچك همشیره‌سنك بشیکنی آیاغیله صاللامقده بولنان بر قیزتصویری لساندن سویلنمشدر .

کوکلم بو ایکی خوش آرزووده
بن ایش کوره‌یم ، سن اول غنوده
مسعود اوله‌مز مقیم بستر
خوش دیرلك ایچون چالشمق ایستر
ایشسز آلنیرمی هیچ اویونجاق
دور ایتمز اداره‌سز فیرلداق
مشغول فقط الم دکلدر
پایم ده سنکله مشتغلدر
کوکلم ده محبتکله مجبول
دائم اودخی آنکله مشغول
برایشدن اگرچه یوق ملالم
اك طاتلیسیدر بو اشتغالم
مادر کبی بورجیدر وقایه‌ك
همشیره‌کی سوکه اولدی دایه‌ك
بن اولمسه‌م ای نهال نوخیز
کهواره‌کی کیم ایدردی تهزیز
خواهر ! بیوی ، برکوزل جوان سو
مسعود اوله‌جق سنکله بر او
برعائله‌یی سن ایتسه‌ك آباد
ردیکرینی بن ایلسه‌م شاد

هر حالمزی بكنسه عالم
بزدن بشريت اولسه خرم
هر عائله بزدن اوزنك آلسه
مسعود فاميليالر چوغالسه
هر خانه كورلسه پرمسرت
يارب نه قدر بيوك سعادت

تلاطم

تمكينی ويروب جنونی آلمش
دريايه اضطرابه طالمش
اولمش كچه‌رك سكون زمانی
هر طالغه‌سی بر جنون جهانی
ايتمش هيجانله سطح دريا
بيك وادیٔ هولناك پيدا
اولمقده‌در آن بآن سرافراز
هر موج عظيم دهشت انداز
كيدرمه‌ده روزكار برفن
هر طالغه‌يه برقبا كوپوكدن

بر آبر یجه قارلی طاغ کسلمش
هرموجهٔ کف نثار مدهش
آرام ربای ناظروندر
چوق باقمه محرك الجنوندر
قوپمشمی نه‌در قیامت ایواه
تسییر ایدییور جبالی الله
ای مظهری مرسل الریاحك
آقشامکه او بیور صباحك
اولکی وقار نرده قالدی
کیتدکجه تلاطمك چوغالدی
اولمقده هزار طورسیار
یکدیکره بیشدار ودمدار
ساحل کورینورمی قورقوسندن
کیزلندی بوطالغه اردوسندن
ای باد ! کسلمه امتداد ایت
آز کلدی بو قوت ، اشتداد ایت
سور عسکری سور ! قومانده ، سندن
بن شاعرم ایشته [مارش] بندن
صوك شدتی طورمه ایله ابراز
قارشیکده وار ایشته برسرانداز

قاپسه‌كده بزی سفینه‌مزدن
كیتمز بوسكینه سینه‌مزدن

. . . .

. . . .

دریا ! بنی ایله برتماشا
سندن ایده‌جكمی‌یم تحاشا
برطامله كوزمده اك بیوك موج
ویرمز بكا قورقو بویله بیك فوج
بازیچهٔ باصره‌مدر امواج
مغلوب متانتمدر افواج
دیوانه میسین حذرمی ایلر
سندن بوشناور دلاور
قورتلمغه واردر اقتدارم
جان قورتارانه یوق افتقارم
یك كوجمی وداع دهرفانی
اولمشمی حیات جاودانی !
افنا ایله روح قور قودلمز
طوفان ایله نوح قورقودلمز
سینه‌مده طوران محیط جرات
عمانی ایدر غریق حیرت

کوکلم بیویور تعاظمکدن
پرجوش اولیور تلاطمکدن
شدتله آتل ده قصد جان ایت
کشتی بی باتیرده امتحان ایت
سیرایله اولورمی‌یم هراسان
قورقارمی ایمش اولومدن انسان
سربازئ طبعمه شاشلسون
راحت طوریلورمی بویله جانله
چارپشملی‌یم بتون جهانله
بر بویله زمانده مرد پردل
ظن ایتمه اولور فتوره مائل
برفائده وارمی مسکنتدن
فارغ اولهمم مقاومتدن
برسن دکل ، اولسه خصمی عالم
مردانه اولور اولورسه آدم
قلبمده نه‌در بورتبه قوت
یارب ! بو نه عجز ایچنده قدرت
معناده محیط هرجهانسین
ای قطرهٔ دل ! نه‌بی کرانسین

خوشدر شوزمان سیاحت ایتمك
صحراده شمندوفرله کیتمك
طورمش ایکی یاننه قطارك
نورسته بناتی نوبهارك
اسدکجه صبا نظام آلیرلر
یردن اکیلوب سلام آلیرلر
دیرلر اولەمز صفا سفرده
بولدم یولنی شمندوفرده
مشرحه مساعد اولدی امکان
برموقعه کیردی جان وجانان
بن یولجی ، اوشیوەکار یولجی
دینسون بکا بختیار یولجی
هر نظرده ایلمکده صحرا
برمنظرهٔ جدید پیدا
مادامکه دلبر آنده حاضر
موقعەدەدر احسن المناظر
اول کلتن ایله قالنجه تنها
ایسترمییم اوزکه بر تماشا
محسود عوالم اولدی حالم
قارشیمده خلاصة العوالم

وار وجهی کولوب آچلسه دلدار
جنتده‌ده یوق بوقصر سیار
ای برق شتاب آتشین دم [٥]
اولدم حرمکده کرچه خرم
بولمز کوررم شتابی ، لطف ایت
ساعی دکلز ، آغر آغر کیت
بول نشوهٔ حسن وعشقی جامع
آقشامه قالیر ایسه‌ك نه‌مانع
دلدار طوتجه بر مقامی
صبحندن اولور لطیف شامی
یار ایستدیکم زمان قولمده
وارسون تونل اولمسون یولمده [١]

---

[٥] مخاطبم لوقوموتیفدر .

[١] برشمندوفرده اولدن طاتیدیغی برمحبوبه ایله ترنده برمو-قعده بولنان برکنجك ، وسیلهٔ معانقه ارامقده ایکن ترنك یول اوزرنده واقع برتونله کیرمسندن بالاستفاده زمان غائب اتمیه‌رك دلبر بوجیدن بوسه ربا اولمغه باشلادیغی فقرهٔ مشهوره سنه تلمیحدر .

حضرت یوسفك استغاثه‌سی

— یاخود —

زنداندن برصدا

پرتو فیضكله اولمشكن منور مشربم
بونجه ییلدر واصل روز اولمیور مظلم شبم
واقف الطاف ربم وقف یاربدر لبم
برجواب لطفكك محرومیدر هر یاربم
یوقمی بر لبیك یارب صد هزاران یاربه

حكمتك بیلمم نه دندر بیك بلاایجاد ایدر
هر بلادن برحزین دل كونده بیك فریاد ایدر
دیرلر ارباب دلی الله برگون شاد ایدر
سن ده ایتمزسه‌ك بوزندانی‌یه كیم امداد ایدر
یوقمی برلبیك یارب صد هزاران یاربه

ایتمدن سینه‌مده‌كی ایمانی دردم چاك چاك
ایلسه زندانی باری آه سردم چاك چاك

اولدی خونین کوزیاشمدن روی زردم چاك چاك
اولسه حاشا دامنك چوقدن ایدردم چاك چاك

یوقمی برلبیك یارب صد هزران یاربه
صائمه اهل سمعه فریادم فقط رقت ویرر
الك حلیم انسانلرك افكارینه حدت ویرر
موقعم، حالم خیال اربابنه دهشت ویرر
ایتدیكك بالله الٓهیلره حیرت ویرر
یوقمی برلبیك یارب صد هزاران یاربه

ساقی‌یه التفات

كل ای سمن تن كلچهره برشراب كتیر
بر آز شورنده الٓهی‌یه آب وتاب كتیر
الكده ساغر لبریز برزمان طورسون
كوكلمده، پرتوصهبا یوزكده موج اورسون
نه‌در اوولوله؟ سدایله بابی، طویمه‌لم
امان شوبیهده كویان دهره اویمه‌لم

معاشران زمان فيض باده‌دن غافل
محاورات محافل طبيعتمجه دكل
كيمنده نشوهٔ افراط وار ، نه‌مسلك سرد
كيمنده مانع تفريط يوق ، نه‌مشكل‌ درد
دوام ياوهٔمستانه‌دن اوصانمليدر
بوقيل وقالى نه‌دن شاعرانه صانمليدر
سنكله بز شرف اندوز اعتدال‌اوله‌لم
زمان مساعد ايكن كاسب الكمال اوله‌لم
صاقنمه ، برايكى‌نوش‌ايت‌ده كاكل افشان‌اول
بن اويله كلفتى سومم بر آز پريشان‌اول
كوكل بوشيوه‌ده سرخوشلرك‌يكانه‌سيدر
بوذوق عالم آبك معلمانه‌سيدر
شونكته قلب رحيمكدن اتميورمى گذر
كه برنصيحت غراهزار بوسه دكر
بودرلو سوزلرى ايراده‌سنجه يوقسه محل
كتير شراب نصيحت كدازى ، يانمه كل
كتير كتير ، ينه اولسون كوكل‌شراب آباد
نه‌در بوشرب حكيمانه ؟ هرچه‌باداباد

سودای سادەلوحانه

سادە مسعودیت جانانله ایلر افتخار
بشقه برمقصد کوزتمز عاشق عالی تبار
ایستمم دنیادە برشی بختیار اولسون دیار

بختیارم بن دخی اولدقجه جانان بختیار

کچدی کوردم، اول قدر اولمش که زیباسودیکم
چوق زمان کچمز اولور آشوب دنیاسودیکم
یارلاسون کیتدکجه اولسون عالم آراسودیکم

بختیارم بن دخی اولدقجه جانان بختیار

بشقه یول بیلمم، سلوك راه عرفان ایلرم
بی غرض برعشق ایله تزیین وجدان ایلرم
برحقیقت وارکه وجدانمدە اعلان ایلرم

بختیارم بن دخی اولدقجه جانان بختیار

بکرو بیوه

[بیوه]

شان ویرمك ایچون مخدراته
زوج اولملی منتسب ثباته
سوز برلکی ، خانه انتظامی
مستلزم اولور صفای نامی
زوج اولملی اهل عرض وغیرت
برزوجه ایچون بودر سعادت
بیلمز نه‌ایمش جهانده ناموس
آرتق سویلیرمی اویله منحوس
آنلرده وفامی وار صانیرسین
سن شیقلری بویله‌می طانیرسین
کل بن سکا عاشقم ، دیه‌ن چوق
عشقنده فقط ثبات ایدن یوق
عقلکمی یوق ؟ آلدانش روامی
اکلنجه‌در آنلرك مرامی
سومش سنی شمدی ، صکره اما
بردیکرین ایلمزمی پیدا

وار عاشقلك بيك آشناسى
يوقدر برينه فقط وفاسى
آلدانمه كوزلده اولسه صورت
سيرت آرا كنجلرده سيرت

[بكر]

سير ايله نه وار ايمش قدرده
بر صاعقه شعله‌لندى سرده
درمان بولنورمى بويله درده
پيرانه نصيحت ايتسه‌لرده
بن نرده‌يم اختيار نرده

يار اولدى سبب بو اشتهاره
شايانمى دكلدر افتخاره
كنجم ، كولرم شو اختياره
پيرانه نصيحت ايتسه‌لرده
بن نرده‌يم اختيار نرده

كلدكجه اله اوشوخ كلتن
كيتمكده‌در اختيار المدن
ديوانه‌سى‌يم جوانلك بن
پيرانه نصيحت ايتسه‌لرده
بن نرده‌يم اختيار نرده

كتابهٔ سنك مزار [*]

كوكل نصل چكه بيلسون عذاب فرقتكى
جوادسز نه براقدك جواد ! جودتكى
مدار اولور ديه تخفيفه درد حسرتكى
تخيل ايلرم آغوش وصله عودتكى
شراب تلخ فنا چوق كوروب شطارتكى
خماره ايتدى فدا نشوهٔ صباوتكى
روا كوررمى ايدى اوچ ياشنده رحلتكى
نم كوزمله فلك سير ايديدى طلعتكى
تأثر ايتمدن افنا ايدن طراوتكى
ديمك كه زيور چشم ايتمامش لطافتكى

[*] قرداشم جودت افنديك لساندن ، وفات ايدن اوغلى جواده

کتابهٔ سنك مزار [*]

نامق ! ای صورت امید پدر
سنی دوران نه یوزله ایتدی هدر
نصل ایکلتمسون فؤادی کدر
متزاید صفای جانم ایدك
ابتسامکدی وعد اقبالم
سکا کوکلم دییوردی تمثالم
کوریوردی یوزکده آمالم
صانکه آیینهٔ جنانم ایدك
سنی تدقیقه طالدیغم دملر
نظرمدن کچردی عالملر
یاده کلمزدی بویله ماتملر
برعوالمنما جهانم ایدك

[*] بشیر فؤاد بك افندینك لساننده؛ وفات ایدن اوغلی محمد نامق کماله .

دیيورم ایلیوب کمالی خیال
آکا قیيمزدی آدم اولسه زوال
عمرم ! ای مدت حیات کمال
نرده‌سین ؟ الك کوزل زمانم ایدك

لوحه [*]

نه لطافتلی روحیسین قفسك
نره‌دن ایندك ؟ آسماندنمی
ینه پروازه اولمسون هوسك
چیقیشك تنگ‌ء مکاندنمی

§

قاچه ای طائر منقش بر
بندن آیرله بر زمان اولسون

---

[*] « مرآت‌عالم » ده کوزل برقیز تصویری واردرکه اوکنده تهی برقفس اولدیغی حالده النك اوزرینه‌قوندردیغی برقوشی تماشـا ایله اشـتغال ایدر . بومنظومه لسـاندن سویلنمشدر .

خاكه ایتمزمی آسمانیلر
كل ، سكا دستم آشیان اولسون

§

نه یاپارسین طوروب ده كلشنده
برنهال معدّل اوستنده
بومحبت دكل فقط بنده
سنی هركس طوتار ال اوستنده،

§

روحی مسرور ایدر تماشاسی
نه طبیعی ، نه دلفریب طورش
حزنه دائرده واردر ایماسی
ایكی معنالیدر ، غریب طورش

§

سنده‌ده واردر انجذاب بكا
كرچه انسان قونلمامش آدك
ارتباط دلم تهیمی سكا
ایكیمز صنعی یز بر استادك

برنجی هیهات!

دلدارمی برشتاب کوردم
حالمده برانقلاب کوردم
صحراده بر آب وتاب کوردم
اتمشمی اوشهسوار؟ هیهات !

اتمزمی اونونهال آتندن ؟
یاندم شونك آه آل آتندن
هیچ آیریلمز خیال آتندن
ایلرمی کوکل قرار ؟ هیهات !

آلمشمی نفس برآتشین دم
ایلرمی بنی زمانه خرم
کیتسهم دخی الدن آه بیلمم
انصافه کلیرمی یار؟ هیهات !

مفتون حصولی اولدیغم حال
اولمز ینه عمرم اولسه بیك سال
برشی دیمم ای توکنمز آمال
هیهات دیرم هزار هیهات !

فرض ایت که تم ایدلدی صدچاك
اولدم وطنمده بر آووج خاك
ممکنمی که اینسون اهل ادراك
بر فکرمی خاکسار ؟ هیهات!
قارشیمده بقا باقوب طوررکن
فکرمده فنا کورر میمیم بن ؟
بوکسکمی دکل سره فلکدن
اورترمی بنی مزار ؟ هیهات

اسیر حرب

زور احرارانه‌مك حیرانی اولمشکن جهان
طالعك غدریله اولدم بر اسیر ناتوان
آرقداشلر ، بر طابور آتش! مساعددر مکان
صاغ ایکن دوشسونمی دست دشمنه بر قهرمان؛
الك بیوك خصمم حیاتمدر ، رفیقان! اولدیرك
زینت خاك شهادت اولمسون بر تیغزن
شان عثمانی‌یی دلخواه اوزره اعلا ایتمدن

بنجهٔ اعداده جنك ایتمكده‌یم جانمله بن
عاردر مجروح دوشمك خدمت ایستركن وطن
الك بیوك خصمم حیاتمدر، رفیقان! اولدیرك

كوردیكزمی بازیٔ چرخ نریمان افكنی
آتدی برقورشونله خاك عجزه برآهن تنی
حر ایكن تنها یاران بندم صفوف دشمنی
بردم اوّل قورتارك ننك اسارتدن بنی
الك بیوك خصمم حیاتمدر ، رفیقان! اولدیرك

آوجی [ ]

قوشجغزلر ! سو یملی فتانلر
سزه میل ایتمسونمی وجدانلر ؟
بو نه جمعیت سرود آیین
بو نه جنبشگه سرور آكین
بریدر اولسه منشرح دل تنك
چالیاق صوتكزله بر آهنك

[°] [بەرانژه] دن مترجمانه براقتباس .

حالکز ساده ، شکلکزده ظریف
سسکز خوش، مقامکزده لطیف
لکن اندیشه ایلیك که زمان
بوزه‌جقدر بوانتظامی همان

صوصکز قوشجغزلرم صوصکز

کلیور ایشته آوجی سرعت ایله
دها یوق چانطه‌سنده سرچه بیله
تك طوررمی ؟ النده چفته‌سی وار
رحمی یوقدر ، سزی کوررسه قیيار
آوجیدن مرحمت اومارمیسکز ؟
کوزی وارسزده کوز یومارمیسکز؟
شان دکل ، شین آدمیتدر
بویله ایشلر سزای لعنتدر
جان یاقان شخصی خوش کوررمی آله
کیمه آکلاتملی ؟ نه یاپملی ؟ آه

صوصکز قوشجغزلرم صوصکز

برکون ایتمش ایدم شویرده قرار
ایکی قیرلانغیج ایلیوردی گذار

اوتشورلردی بختیارانه
ویرمسونلرمی نشوه انسانه
بن‌ده عودتلرین ایدوب تبریك
اولدم آنلرله ذوق وشوقه شریك
ناگهان آتش ایتدی برصیاد
اولدی بیچاره یوجیلر برباد
اوزاق اولمق ایچون بلایادن
اتقا ایلیك برایادن

صوصکز قوشجغزلرم صوصکز

بیلك انسانلرك خصائلنی
کورك افکارینك دلائلنی
ضعفاسی وسیله جوی ستیز
اقویاسی بتون بتون خونریز
ایلمشلر جهانی ظلم آباد
بونلر انسانمی؟ بر آلای جلاد
اوله‌مزلر محب صادق خیر
بونلرك الك رحیمی قاتل طیر

بیلیرم کرچه وصف لایقمی
بکا سویلتمیك حقایقمی

صوصکز قوشجغزلرم صوصکز

دست صیاده یاور اولدی تتك
قنادندن اورلدی بر ککلك
قوشوب آلدی آنی همان کلبی
اکا وابسته آولرك جلبی
نه‌سویندك ؟ نه کولدك ؟ ای صیاد
سنك دمدن اولورمی آدم شاد ؟
بو ستمکر ، بوقانلی‌شمدی کیدر
ظالمه بندن زیاده لعنت ایدر
هم سوز شری، همده دشمن شر
نه‌در اغرب جهانده ؟ طبع بشر

صوصکز قوشجغزلرم صوصکز

قوشلرم ! مژده ! آوجیکز کیدیور
کوردی بر بشقه آو ، شتاب ایدیور
برکان یوق، تباعد ایتدی کیدن
شمدی آهنکه باشلایك یکیدن

قالمدی شمدیلك محل حذر
ویریکز مشربجه برقونسر
ویردی مهلت زمانه برمقدار
اوتك ، اطرافی اوتدیرك تكرار
لكن اول ظالم طمع برور
بورالردن یارین ایدرسه كذر

صوصکز قوشجغزلرم صوصکز

سحر

« طاغباشی »

ای طاغ باشی ای مقام مسعود
ای مرکز اِنس وحشت آلود
هر منظرهٔ نظر فریبك
بر جنتیدر دل غریبك
سنسین بوکون ای مشرف‌الفرش
جنتلرك اورته‌سنده برعرش
مسعود ایسه چوقیدر مکینك
سلطان جبالیسین زمینك

كلمكده فرح دل حزينه
بولمش كبي سنده بر خزينه
يوق يوق، اولەمز اوكنج عرفان
هم مرتبۀ خزينه جويان
كوهرمى آرار دكلميدر عيب
دل كندى ايكن خزينةالغيب
كنجينه بولان كوكل دكلدر
سن بولدك آنى، خزينه دلدر
لكن ينه اى لطيف كهسار
لطفكلەدر انبساط افكار
اى جوشش طبعمك مدارى
سندنمى ياراندى حق بهارى
برمايع ايكن تهيج ايتمش
بيك بويله جبل تموج ايتمش
ممتازيدر آنلرك بوموجه
بك مشربم اوزره چيقمش اوجه
اى طالمش اولان امور دهره
بركون ايدەرك وداع شهره
كل بولده بومرتفع مكانى
سير ايله شو متسع جهانى

دامانی مقام طلح منضود
افتادهٔ پای ظل ممدود
موج اورمه‌ده بر بشوش وحشت
بر وحشت ایچنده بیك بشاشت
وحشی اوقدر که قلب آگاه
نفرین نظرنده ـ لوحش‌الله ـ
دل سایهٔ شخصه ایتمز اقبال
باش اوستنه ظل ابر جوّال
دوشسون سرو دوشم اوزره هر بار
بی منت اولان ظلال اشجار
ویرمز قازانان بو یولده بهره
بر طاغ باشنی هزار شهره
بلبللر ایدنجه فصله آغاز
وادیده ایدر تسلسل آواز
اولمقده نوای جویباران
ممزوج ترانهٔ هزاران
بر سلسله‌در که صوت مرغان
حرّ اولسه دخی اسیریدر جان
یوق مثلی هزار بی قتورك
فخر الشعراسیدر طیورك

کوردك نیجه منتظم گلستان
یوق بو یله صفالی بلبلستان
الحان آره‌سنده اولسه‌مسموع
غم لفظی اولور سروره‌موضوع
ذوق آلسه دخی سرودمزدن
محنت کچه‌مز حدودمزدن
الوان خفیفه طاق برطاق
برموجه‌لی نوراپخنده آفاق
سطحیجه باقانلر آلدانیرلر
طاغ پارچه‌لرین بولوت صانیرلر
اولمش قاووشنجه روزکاره
ابرسحری هزار پاره
ایتمکده سپهر معجز آثار
هر پارده‌ده شکل دیگر اظهار
هر شکل ظریف نوزمینی
دمبسته ایدر مهندسینی
هر پاره‌یی ایلیور صفایاب
آغوش نوازشنده مهتاب
ظن ایتسه روادر اهل بینش
انوار قمر تکاثف ایتمش

هر قطعهٔ ار خوشنهاده
شایسته دیکلسه ماهزاده
اطفالی ایدر نسیم ترتیب
یکدیکری اتمك اوزره تعقیب
اولدقجه موافقت صباده
اجرا اولنور یارش فضاده
هرلحظه كورر بیان جهانی
برمكتب حكمت آسمانی
شاكرد فنونیدر برابا
برشعبه‌سیدر آنك بودنیا
اول شعبه‌ده برمعلمم بن
فكرمله اولور سخن مزین
اولدمسه آنكله بن سرافراز
موقعده بمله اولدی ممتاز
ایلر یالكز مساحه عالی
مسعودی بولنمیان جبالی
یاسمز شن اولورمی باغ امكان
آدم آرایور بهشته رضوان
دوندكجه بوچرك اوزره دنیا
هر عالمی آدم ایلر احیا

سحر

بر پرده‌که ایلرم تجلی
هرشیده عیان اولور تعلی
کیم ایندیره‌جکدی طوره نوری
غرق ایتدی کلیم نوره طوری
حکمت کورینور طورر جبلده
شاعر کنز یترسه چاملی بلده

قلمه

سویله ای خامهٔ همایون دم
آزمی دیکلرسه بیکده بر آدم
بوحقایق‌نیچون نهـان قالسون
سویله ارباب هوش فیض آلسون
سکا ای نای ناشنیده نوا
صورِ دلمردکان دینلسه روا
زندکی بخش اهل غفلتدر
نفسك نفخهٔ قیامتدر
آیت عشقی ایلسه‌ك ترتیل
جان آتاردی زمینه جبرائیل
سوزیکی آکلایان آرارمی کواه
سکا دیرلرسه ترجمان الله

ایتدی سندن ایشتدیکم آیات
بنی علامهٔ کتاب حیات
کائناته بوذوقی تعلیم ایت
رحمت حقی خلقه تعمیم ایت
بونه هیجا که ضلال ورشاد
نه عجیب اختلاف استعداد
کیمی بردن ایدر منازلی طی
کیمی بیك سوزدن آکلامز برشی
بربنی شاد ایدن نوای قلم
ایدییور دیکرین قرین الم
سخن آموز نو زبانانسین
خاطر افروز نکته دانانسین
سوزلرکدن سوز آکلار اولدی جهان
سنی عالی طائر کهان ومهان
خالق لوح ایکن قسم خوانك
سنی تقدیسی چوقمی انسانك
سنسین ای وحدت آشنا آنجق
اتحاد آور قلوب اولهجق
ایمه تعطیل درس حکمتکی
ایله اظهار اولانجه قدرتکی

يكزبان ايله خلقى اى دوزبان
بك مساعد دكلميدر شو زمان
جوشش افزاى بزم رندانسين
ناودان شراب عرفانسين
سندن اى خوش نواى جان افروز
كلير اسماعه صوت يار هنوز
عالمه جان كلير صريركدن
جانه جولان كلير صريركدن
اويله طوتمش كه نغمه‌ك آفاقى
سكا ديمكده نغمه خلاقى
يازه‌مز كيمسه وصف كاملكى
ينه سن ياز سنك فضائلكى
اوزمان كيم قلم مصوت اولور
حسنى تأثير صوتى مسكت اولور
ملك اولور بى زبان ، صوصار ملكوت
نه محرك صدا ! نه جانلى سكوت
دير اولان آشنا زبانمزه
عودت ايتمش ازل زمانمزه
بويله برنغمه‌دن كيم اولمز مست
بونه سسدر ! دكلمى بانك الست

تله قونسين ، نه‌لر ديبورسه ازل
ابد ايلر سنكله آنلرى حل
سنده واركن بو پردهٔ صمدى
ايكله‌در نغمهٔ ازل ابدى
اعتماد ايتمه بك مهارتكه
نرده‌سين دقت ايت اسارتكه
تابع جنبش بنامسين
سن بنم عبد ناتوانمسين
نه قيرلدك ؟ بودر حقيقت حال
كاتب وحى ايكن قاليرسين لال

لطيف برواديده
« الحانشناس مشهور حاجى فائق‌بك افندى‌يه »

عرض شكران

برقلب خرابى ايتدك آباد
لطف ايلدك ، اكسك اولمه استاد
واديده سرودك اولدى ممدود
ايكلتدى جبالى صوت داؤد
واديلرى عاشقانه ايكلت
سن سويله‌ده كائناته ديكلت

مست ایتدی سسك بلند وپستی
آكدردی ترانهٔ الستی
كوشم ازلی نغمه‌له طولدی
كیم سویلیور آكلاشلمز اولدی
ایسترسه‌ك ایدرسین ای خوش الحان
كریانلری برنفسده خندان
ایسترسه‌ك ایدرسین ای نوادان
خندانلری برنفسده كریان
اطراب ایچون ایلسه‌ك ترنم
كللر كبی ایلرم تبسم
كلدكجه فقط مقام شیون
جولر كبی یاش آقار كوزمدن
نیباره‌ك اولنجه نغمه پیرا
ایلر سكا قارشی آه دنیا
بردلكه شودمده آهسزدر
یوقشبهه‌كه انتباهسزدر
دیرسین بكا جسم شعره جانسین
سن حاكم روح شاعرانسین
سرمایهٔ شوق عمرمزسین
فائق ! یاشا ، ذوق عمرمزسین

ایکنجی هیهات

قرب اولسه‌ده ابتدای اشعار
هیهاته چیقار ختام کفتار
هیهات دینلمسون دیمش یار

دستمده‌می اختیار ؟ هیهات

هیهاتمی طویدی ، صوصدی اخوان
یوق بجه شو طاغ قدر سخندان
هیهاتمه سس ویررده هر آن

دیر حزن ایله کوهسار هیهات

ای قورقوسی اولمیان خزاندن
بیلمم نچون ایجنیرسین آندن
ناجی‌ده کچر کیدر جهاندن

پاینده‌میدر بهار ؟ هیهات

حقمده بولنمه لطفه مائل
اعدامی ایت التفاته نائل
اولسه‌م‌ده غبار ، اولورمی زائل

کوکلمده کی اغبرار ؟ هیهات

سنسز دخی اولسه آشیانهم
واردر نغمات عاشقانهم
وابستهٔ نشوه‌در ترانهم

بکلرمی کلی هزار ؟ هیهات

فخر ایلیه‌جك طبیعتمله
شعرم یاشادقجه ماتمله
عصرمده‌کی غالبیتمله

ایلرمی‌یم افتخار ؟ هیهات

« ای شهسوار !... طور ! »

بك دیزکین ایتمه ، خلق ایدییورانکسار ، طور
کا کللرك امان اولیور پرغبار ، طور
عاشقدن اویله هیچ ایدیلیرمی فرار ؟ طور
آرامسز کوکل بر آز ایتسون قرار ، طور

افتاده بر پیاده‌یم ، ای شهسوار !... طور

پامال خیبت ایلمه امید واریکی
چکملك قولایمیدر الم انتظاریکی
دوندر بوسمته رخش براق افتخاریکی
بولسزمی یوقسه بکلیشم رهگذاریکی

افتاده برپیاده‌یم ، ای شهسوار ! ... طور

دوشدم سقوط برك خزان یوللو واهکه
برکره باق شو منتظر نظره خواهکه
دکمزمی‌یم بوحالم ایله برنگاهکه
باقمق کنهمی روی ملاحت پناهکه

افتاده برپیاده‌یم ، ای شهسوار ! ... طور

بیلمزمیسین که جانب تعظیم اولور کرم
افعال ظالمانه‌یی تعقیب ایدرندم
رخشکله شمدیلك اوله‌مزسه‌م‌ده همقدم
برکون کلیر سوار اولورم ، اول زمان‌دیه‌یم:

افتاده برپیاده‌یم ، ای شهسوار !... طور

Naci, Mu'allim, 1850-1893

موسى بن ابى الغازان

(ياخود)

حميت

Mûsa bin ebi el-Ġazān

بر وقعهٔ تاریخیه‌در

ناظمی

مرحوم معلم

ناجی

[مطبعهٔ کتبخانهٔ جهان] باب عالی جاده‌سنده نومرو ۲۳ - ۳۲

استانبول

۱۳۲۶

PL
248
N3854

موسى بن ابى الغازان

(ياخود)

حميت

آفتاب قريش اولنجه عيان
ظلمات اوزره اولدى نورفشان
نور وجهى اولنجه پرتوبار
سينه‌لر اولدى مطلع اولانوار
ايتدى نور رخ رسول الله
هر دل پاكى بر تجليگاه
مست شير افكن ايلدى عربى
كوثر نطق جانفزاى نبى
قيلدى الله اوقوم فيروزى
شرف اندوز وحدت آموزى

آز زمان ایچره ایلدی رهبین
اندلس خلقنی اونور مبین

نور علم اول دیاره عکس ایتدی
ظلمت جهلی محو اولوب کیتدی

موسیٔ پردل ظفر اندوز
طارق بی هراس کشتی سوز

نشر نور محمد ایلدیلر
دین حقی مؤید ایلدیلر

ایتدیلر اول دو مشعل اسلام
نره‌یه کیتدیلرسه محو ظلام

سبب انقلابی روزه شبك
اتحاد و ثباتیدر عربك

عقل ودین اتحادی آمر ایدی
سوزی افراد ملتك بر ایدی

ملت بختیار یکدل اولور
چونکه آماله اویله نائل اولور

اتحاد اولسه طبع ملتده
هیچ اولورمی زوال دولتده

ملتکه آفت شقاق ملتدر
روح ملك اتفاق ملتدر

آیریلان ملت اتحادندن
کسسون امیدینی مرادندن

اتحاد اولمسه وطن یشامز
چونکه جان اولمینجه تن یشامز

قوت وعزت اتفاق ایله‌در
ضعف وذلت‌ده افتراق ایله‌در»

§

ایتدی اول فرقهٔ ظفر پیرا
عدل ایله انسلاك راه غزا

عدل اولنجه او فارسانه رفیق
اولدی فی الحال همعنان توفیق

چوق زمان چکمدن سلاح ظفر
طوتدی اسپانیایی همان یکسر

طوتدی اسپانیایی همان یکسر
فتحه صورت ویرن عدالتدر
که اساس موفقیتدر
معدلتدر مدار جلب قلوب
معدلتله جهان اولور مجلوب »

§

بولدی شهرت حکومت اسلام
[قرطبه] اولدی تختگاه بنام

یالکز تختگه دکل امّا
اولدی دارالمعارف دنیا
هنره ملتفت ایدی خلفا
مترقی اولوردی اهل ذکا

لطف ایدرلردی اقتداره کوره
شوق اولور فیض نوبهاره کوره
مستعدانی قیلدی اول اقلیم
فاضل وشاعر وادیب وحکیم
دولت ارباب شوقه یار اولدی
اهل دانشله اندلس طولدی

اویله فر بولدی کیم چراغ هنر
مستنیر ایتدی دهری سرتاسر

نزده آثار رغبت اولسه عیان
اولور اول سویه معرفت پویان

مجتمعدر همیشه رغبت وعلم
اجتماع ایلمز عطالت وعلم
کندی قدرین بیلنلری او سزر
کاهلستانده معرفت نه گزر

هنرك ارتقاسنه هر آن
شرطدر التفات پادشهان
معرفت التفاته تابعدر
مشتریسز متاع ضایعدر

افتخار ایلرز بونکله که بز
مستفیض مآثر عربز

فیض مشهودی مکتب ادبك
اثر اجتهادیدر عربك

اوروپا آندن آلدی عرفانی
بزه صاتمقده‌در هنوز آنی

نرده حکمت کوررسه اهل هدا
آنی آلمق وظیفه‌در امّا

فارق حکمت اولملی اوّل
صکره اخذ ایتملی آنی نه کوزل

بر حمیت شناس فرزانه
یاپه‌مز جنبش فرنگانه

مدنیت دیوب روامی که سن
اوله‌سین هرزه‌کار وهرزه سخن

بزه لازم محسنات فرنك
یوقسه لازمی کفش وجامهٔ تنك

چشم عقل اولمینجه پاك وبصیر
کوزی تك کوزلك ایلمز تنویر

ضعف بازوکه مرده عار ویرر
الده باستون نه افتخار ویرر »

§

اولدی از جمله خلقه لطفِ آله
عبد رحمان ثالث آگاه

اولدی دورنده فکر وصنعت وفن
مترقی کمال رغبتدن

ناصر دین ودولت اولمش ایدی
باعث فیض ملت اولمش ایدی

صکره‌دن قالمامغله اول حالت
اولدی مختل ادارهٔ دولت

طبع ارباب حل وعقد امور
اولدی ذوق وسفاهته مجبور

وقف تن پروری اولوب کبرا
بولدی تنکی معیشت فقرا

آز زمانده سفاهت آثاری
اولدی اعصاب ملته ساری

کلسه عقل کباره فکر زوال
طرد ایدردی خیال جاه وجلال

نیجه‌لر درس آلوب بو حالتدن
صاپدی شهراه استقامتدن

بوزوب اخلاقی دولت اربابی
اولدیلر انقراضك اسبابی

هر طرفدن ولات بد آمال
اولدیلر چاره جوی استقلال

بر هوایه قاپلدی هر بر سر
اتحادك یرنده یللر اسر !

آخرالامر قیلدی سیل زوال
[امویّه] حکومتن پامال

صکره یر یر ملوك اولوب پیدا
پاره‌لندی حکومت یکتا

منقلب اولدی حالدن حاله
ایتدی آخر وداع اقباله

واقعا ایلمشدی بعض ملوك
مسلك عدل واجتهاده سلوك

لکن اولکی قدرت وشوکت
ملك اسلامه ایتمدی عودت
اتحاد اولمینجه ملك آرا
قدرت وقدری بشقه پرده آرا
فکر ایدن آزدی کارك آخرینی
چکمزدی ملوك بربرینی :

§

مملکت اشبو کشمکشده ایکن
فرصته منتظر اولان دشمن
ایلیوب تیغ انتقامنی تیز
اولدی آتش‌فروز حرب وستیز
کیردی کثرتله ملك اسلامه
بولدیغن غیرت ایتدی اعدامه
ضعف اسلام بیك بلیه ایله
اختلالات داخلیه ایله
دشمنك ایتدی مقصدین تسهیل
بونجه معصوم قانی اولدی سبیل

بیله‌م درکمین ایکن دشمن
اختلالات داخلیه نه‌دن

متزلزل اولنجه پای ثبات
چیقدی الدن برر برر قصبات

قالدی [غرناطه] یالکز مأوا
اولدی اسلام ایچون مضیق بلا

بیلنیردی‌که نیت اعدا
آنی‌ده ایلمکدی استیلا

اجتماع ایلدی بتون امرا
اولدی مجمع سرای [الحمرا]

رؤسا ومشایخ وفقها
اولدی اعضای مجالس شورا

ملکك حاجبی [ابوالقاسم]
دیدی رعنا بیلیرکه هر مسلم

دولتك ضعفی برکمال اولدی
زخم دشمنله بی مجال اولدی

آنجه يوق مملكت خرابه نمود
دشمنى دفعه مقدرت نابود

جند اسلام آز ، عدو غالب
اولهلمى حمايته طالب

ايتدى اطرافى دشمن استيلا
چارهٔ منفرددر استحما

دوشمك ايسترملك قراله دخيل
بو ايدر كرچه قدرينى تنزيل

سببى ضعف حالدولتدر
رأى خاص ملك دخالتدر »

بك مخالف كوروب بو افكارى
عسكرك اك بنام سردارى

كه اودر [موسى ابوالغازان]
سرور زمرهٔ سر افرازان

ديدى بو بك بيوك جبانتدر
ماحئ رونق حميتدر

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

§

« [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

كه اسارتدن اولمك اولادر
راى [موسى] اهم آرادر

§

عاقبت اتفاق ايدوب حسار
دشمنك دفعنه ويرلدى قرار
يوريوب دشمن ملخ جمهور
ايتدى [غرناطه] شهريني محصور
تن اعدايى ايتدى خيلى زمان
غازيان ضربه كاه سيف وسنان
حربه چيقدقجه قلعه‌دن [موسى]
طار كليردى محاصرينه فضا
يقغه باشلايجه شهرى قرال
اولدى [موسى] بر آتش جوال
اوصوقولدقجه قلعه‌نك درينه
بو آتى سوردى تا معسكرينه
رخشى ايتدكجه ضبح ايله جولان
سر [والعاديات] اولوردى عيان

[illegible]

§

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

§

[illegible]
[illegible]

دیردی اعدا صدای رخشندن
الحذر التقای رخشندن

سرّ [فالموریات] روشن ایدی
شرر نعل پای رخشندن
بیلنیردی نه قهرمان ایدیکی
طور هیبت فزای رخشندن
دیدهٔ خصمه تار اولوردی جهان
طرهٔ مشکسای رخشندن

طور موسی یورر قیاس اولنور
رنك آتش نمای رخشندن

رقص ایدر طبع شاعران عرب
جنبش نشوه زای رخشندن

§

وفرت اوزره تهاجم دشمن
اولدی اسلامیانه ضعف افکن

کسدی ارزاق یوللرین اعدا
برده قحط اولدی اهل شهره بلا

ملك اولكى رأيى ياد ايتدى
ينه برمجلس انعقاد ايتدى

هپسى حيرتده كيمسه ده يوقسه
دوشونوردى سلامتن هركس

واقعا يوقدى حاجت كفتار
كورينوردى خلاصهٔ افكار

جمله سى حربه اولميوب مائل
شهرى تسليمه اولديلر قائل

يالكز [موسىٰ ابو الغازان]
رهبر فرقهٔ سر اندازان

ايتمامكله بورأيى استصواب
ايلدى هيئته شويولده خطاب

§

«فكركزى بوشدراى كروه جبان !
سزى نامين ايدرمى استيمان ؟

مال ايچونمى بو ترك غيرت ايدش
بن امينم وخيمدر بوكيدش

مرد او نامرددن نه همت آرار
كه فقط نفسنه سلامت آرار

لعنت اول ناكسك كه طينتنه
اوله قائل هلاك ملتنه

ملته بز ترحم ايتمز ايسه‌ك
آكا دشمنمى مرحمت ايده‌جك

بوندن اول اسير اولان رفقا
برطرفدن اولنمه‌ده افنا

آنلرك حالى درس عبرتدر
كريه افزاى چشم دقتدر

ياندى كول اولدى خانمانلرمز
نرده اولمقى قهرمانلرمز؟

كوز اوكنده نهان دكل ديديكم
هپ حقيقت يالان دكل ديديكم

جنك اداده ايتمدكجه ثبات
وارمى راحت اميد ايدن هيهات

نفعی یوقدر بکا وافغانك
کاریدر آه وکریه نسوانك

ویرمسون مرد اولان ثباته خلل
دوکه‌لم قانمز دموعه بدل

بذل ایدر مرد حیدری مسلك
قانی قطرهٔ اخیره‌یه‌دك

ملته‌ذل دکلمی حاکم ایکن
اوله محکوم دشمن پر فن

شهری تسلیمدن نه حاصل اولور
عمرمز وقت موته واصل اولور

آتش غیظ دشمنان سونمز
بوبر آتشکه برزمان سونمز

کچسه غرناطه دشمنك یدینه
چاك آصار الك شرفلی معبدینه

اویله یرده یشارمی مرد غیور
قالمامش یرده حیف فرد غیور

نه دیمکدر وطن نه‌در ناموس
آکلایان قالمامش هزار افسوس!

شونده اوچ میلیون اهل اسلامز
نه‌یه غالب صایلسون اعدامز

بوقدر مقتدر ایکن جمهور
نه‌دن اولسون اسارته مجبور

اورمه‌لمی بو اقتدار ایله بز
کندی شمشیرمزله کردنمز

قاله‌لمی یزید النده اسیر
هر یر اولسونمی کربلایه نظیر

کلمز شهره خصم بر کوهر
نفس واپسین کیدرسه مکر

شهری تسلیمدن ابا ایدیکز
ینه ای غازیان غزا ایدیکز

اویله ذل کران ایچنده حیات
ایتدیرر هر نفس رجای ممات

چكيليرمى بو ابتذال بوننك ؟
ايشته شمشير ايشته عرصهٔ جنك

ايده لم خصمى مضمحل كلكز
طوتيورمى قليج تفك الكز

خصمه اولسونمى پايمال بنم
كوزلرمدن صاقنديغم وطنم

صره تيغ ظفر شعار كيدر
عون حق اهل اضطرار كيدر

چكلك اعدايه سيف اقدامى
پارلادك آفتاب اسلامى

رفته رفته عدو زوال بولور
قار كونشدن ارير اريرصو اولور

ينه هيبت نماى جنك اوله يم
بزه بن پيشواى جنك اوله يم

كندمى داخل حساب ايتمم
چونكه اولمكدن اجتناب ايتمم

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

انهدامی اوبرترین طاقك
اثریدر فساد اخلاقك

بوزیلنجه قوام ملیت
نه ممالك قالیر نه حریت

دلکه نومید حال دولتدر
طالب دولت شهادتدر
خصمه یکتن آتلمه‌در فکرم
شهدایه قاتلمه‌در فکرم
شمدی کوکلم حیاته دشمندر
اولمك البته بیك قات اهوندر
کرچه بن کندیمی تباه ایدرم
باری ابقای نام ایدر کیدرم
پیروم پردلان اسلافه
نامم اولسون هدیه اخلافه »

§

ساکت اولدقده [موسیٔ خوشدم]
دیمدی هیچ کیمسه لاونعم

کورینوردی او قهرمان بنام
متجسم حمیت اسلام

کوردی [موسی] که منجمد قانلر
اولەمز کندینه رفیق آنلر

صارمش اذهانی خشیت وحیرت
اهل مجلسده قالمامش حرکت

چیقدی مجلسدن اویله حدتله
فوران دم حمیتله

که کورن ظن ایدردی کیم بر شیر
اولمش اول دمده جستهٔ زنجیر

اولدی بررخش برق سیره سوار
اوستی یکسر سلاح رستم وار

قپوسندن چیقوب همان شهرك
اولدی عازم بوینجه بر نهرك

آهدن غیری یوق رفیق رهی
نجدت وغیرت ورضا سپهی

كرچه بو عرصه‌ده حسين آسا
قالدڭ اى شانلى قهرمان تنها

كل ده سيرايت جهان بالاده
سكا صف صف ملائك آماده

§

قارشـيدن اولدى نا كهان پيدا
بر طاقم آتلى عسكر اعدا

ياقلاشوب يانڭه بر ايكى سوار
ايتديلر نام وقصدڭ استفسار

پر غضب يوق جواب موساده
الى تيغ حيات فرساده

بر جواب آلمينجه كندندن
فارسان اولمق ايستيوب رهزن

حمله كوسترديلر اوشير نره
جمله‌سن پاره پاره بيقدى يره

اوته‌كى آتليلر قوشوب بردن
قيلديلر قصد [موسى يكتن]

کرچه پیش و پشنده دشمن چوق
لیك موساده هیچ پروا یوق

نظرنده نمایش خنجر
موج آب‌حیاتدن خوشتر

تیغ تیز الده آرقه‌ده جوشن
پیش اعداده قلعهٔ آهن

قلبی اول‌رتبه بولمش استحکام
اوینامز بیك قیامت ایتسه قیام

زیر رانده رخش اژدرسر
که یمینه کهی یساره دونر

اوکیجیلان اجود عربی
متصل چرخ اوووردی برق کبی

اوده [موسیٰ بیقرار]ه کوره
جنبش اسب اولور سواره کوره

هر دونشده برایکی دشمن دین
آکا تعظیماً اولدی سر بر زمین

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Naci, Mu'allim

اسامی

ملت اسلامیه ده اك زیاده شهرت بولمش اولان رجال ونسادن (۷۰۰)
قدرینك حروف هجا ترتیبی اوزره مختصر تراجم احوالنی حاویدر

Esami

اسلام چوجقلری نامنه

محرری : معلم ناجی

معارف نظارت جلیله‌سنك رخصتیله طبع اولنمشدر

استانبول

(محمود بك) مطبعه‌سی — باب عالی جوارنده ابو السعود
جاده‌سنده نومرو ۷۲

۱۳۰۸

امیداولنورکه چوجقلرمز بوکتابدن بعض مشاهیره دائر ولو مجملاً اولسون معلومات آله‌رق خیلیجه مستفید اوله‌جقلردر.

عباره آره‌سنده‌کی رقملر سال هجری‌یی کوسترر.

مثلا:

— {٨} ده

دیمك:

— هجرت سنیه‌نك سکزنجی سالنده

دیمکدر. بو اصول اختصار ایچون طوتلمشدر.

آره صیره یازیلان عربی، فارسی اشعار وعباراتك چوغی ترجمه ایدلمدی. بوده اختصار ایله برابر چوجقلری آنلرك مآللرینی آکلامق ایچون چالشمغه مجبور ایتمك مقصدینه مبنیدر.

فی ٢١ اغستوس سنه ٣٠٦

معلم ناجی

اسامی

آ

آذر | بلغای شعرای عجمدندر. کمال اصفهانینك (دست)
ردیفلی قصیدهٔ مشهورەسنه سویلدیکی نظیره :

سودی نه درمیانهٔ دریا غریق را
زین کابلهی دراز کند ازکنار دست

کبی ضروب امثالدن عد اولنەجق سوزلری مشتملدر . (یوسف وزلیخا) منظومه سی دخی اك کوزل مثنویاتدن معدوددر. آنده قرآن کریمدن شویله براقتباس ایتمشدر :

جزاین از هر سخن بندیم لب به
که « لولا ان رأی برهان ربه »

هاتف اصفهانی مشار الیهه یازدیغی بر مکتوب منظومده کندیسنی :

چراغ دل روشن اهل معنی
فروغ شبستان اهل دل آذر

دیه توصیف ایدر.

آذری طوسی | (شیخ حمزه) سرآمدان شعرای عجمدندر . سید نعمةاللهك متحیز مریدلرندن ایدی . برخیلی

سیاحت ایتدکدن صکره مدت مدیده انزواده بولنمشدر. (٨٦٦)ده
مولدی اولان (اسفراین) ده سکسان ایکی یاشنده وفات ایتمشدر.
برغزلنده دیرکه :

زهول روز شمار آذری چه‌می ترسی
توکیستی که در آن روز درشمار آیی

برکون سلطان محمد بایسنقر شیخك زیارتنه کیده‌رك کندیسنه
برکیسه آلتون تقدیم ایتدکده شیخ :

زرکه ستانی وبرافشانیش
هم به از آن نیستکه نستانیش

دیه‌رك قبولدن استنکاف ایلمشدر. (جواهر الاسرار) جمله‌ٔ
تألیفاتندندر .

{آزاد} (امیرغلام علی)هند ادبای بنامندندر. (سبحة
المرجان) اك بلیغانه تألیفاتندن عد اولنور . عربی، فاسی
اشعاری واردر . شوبیتی پك کوزلدر :

الالکل حسین الوجه اشباه
ولانظیر لمن اهواه الاهو

(١٢٠٠) ده وفات ایتمشدر .

{آزری} استانبول شعراسندندر . (آزریٔ دفتردار)

عنوانیله معروفدر. شام دفترداری ایکن وفات ایتمشدر. غزلیاتی سوزشلیدر .

تلخ ایتدی عیشمی لبکی نوشخند ایدن
قیلمش سنی طبیب بنی درد مند ایدن

مطلعلی غزلی مشهوردر .

{ آصفی } صنادید شعرای عجمدندر. سلطان ابوسعیدك مقربلرندن ایدی . سلطان حسین بایقرانك خدمتنده دخی بولنمشدر. اشعارلطیفه صاحبیدر. ضروب امثالدن معدود اولان :

رسیده بود بلایی ولی بخیر کذشت

مصراعی مشار الیهکدر . آلت دوداغی ییریق ایمش . شوبیتی بوکا دلالت ایتمکده‌در :

تیغیست آبدار زبان تو آصفی
چاك لبت زتیزیٔ تیغ زبان تست

(٩٢٠) ده هراتده وفات ایتمشدر .

{ آق بییق } سلطان مراد ثانی دورنده شهرت بولان اولیاء اللهدندر . فاتح سلطان محمد زمانه دخی یتشمشدر . حتی استانبول فتحنده آق شمس الدین ایله برلکده فتحك معیتنده بولندیغندن سلطان احمد جوارنده کی معروف محله تبرکاً کندی

اسمیله تسمیه ایدلمشدر . حاجی بایرام ولی خلفاسندندر . (٨٦٠) ده بروسه‌ده ارتحال ایلمشدر .

{ آق شمس الدین } (شیخ محمد) فاتح سلطان محمد دورینك کبار علما و عرفاسندندر . علم طبه دخی آشنا ایدی . دمشقده تولد ایتمشدر . حاجی بایرام ولی خلفاسندندر . استانبول فتحنده معیتنده بولندیغی فاتح کندیسنك کمالات علمیه وتأییدات معنویه‌سندن مستفید اولمشدر . حضرت ابو ایوب انصارینك مرقد مبارکنی مشار الیه تعیین ایتمشدر . اثنای تعیینده اوزرنده « هذا قبر ابی ایوب » یازیلی بر طاش ظهور ایتدیکی مرویدر . (٨٦٤) ده (کوینك) قصبه‌سنده ارتحال ایلمشدر . تصوف وطبه متعلق بعض تألیفاتی واردر .

{ آل عبا } پیغمبرمز افندمزك برکون محبةً مبارك عباسیله اورتمش اولدیغی علی ، فاطمه ، حسن ، حسین حضراتیله ذات مقدسندن عبارت بش وجود شریفدر .

{ آمنه } (بنت وهب) پیغمبر ذی شانمز خاتم الانبیا افندمز حضرتلرینك والدهٔ محترمه‌لریدر . نسب وادب فضیلتلریله برابر کمال جمالی حائز بر وجود ایدی . نسبی والده جهتندن اوچنجی . پدر جهتندن دردنجی بطن بالاده نسب نبوی ایله برلشیر . ولادت

سنیهٔ رسالتپناهینك آلتنجی سـالنده یکرمی یکرمی بر یاشلرنده بر روایته کوره مکهٔ مکرمه ایله مدینهٔ منوره آره‌سـنده واقع (ابواء) دینیلن محلده. دیکر بر روایتـه کوره مکهٔ مکرمه‌ده ارتحال ایلمشدر. باشقه هیچ بر قادینی تزوج ایتمه‌مش اولان پدر عالیکهر پیغمبری عبداللهدن ماعدا کیمسه‌یه تزوج اولنمامش وسیدالمرسلین افندمزدن غیری اولادی اولمامشدر. مشار الیهادن غایت رقیق بعض اشعار بلیغه صدور ایتمشدر.

والدهٔ رسول اللهك اسم شریفی بالاده کوستردیکی اوزره (آمنه) در. (امینه) دکلدر.

آنی (فاطمه خاتون) تاج‌التـواریخ صـاحبی خواجه سعدالدین افندی سلاله‌سندن بر شـاعره‌در. زوجی امیر آغا نامنده بریسی ایدی. آندن وجوده کلن امیر آغازاده والده‌سی طرفندن علمیه زادکانی صیره‌سنه کیره‌رك قطع مراتب معتـاده ایله یکی شهر قاضیسی اولنجه والده‌سی برلکده کوتوردیکندن آنی (١١٢٢) ده اوراده وفات ایتمشدر. مشار الیهانك شعری شهرتیله بك‌ده متناسب دکلدر. میرزا زاده سالم افندی تذکره‌سنه باقلسه دیوان آنی حقنده شاعر سریٔ اسکداری طرفندن اجرا ایدلمش فاحش بر لطیفه کوریلور.

آهی یاووز سلطان سلیم دوری شعراسندندر. روم ایلیده‌کی نیکبولیدن نشأت ایتمشدر. اسکی عثمانلی شـاعرلرینك ایلرندن

[illegible]

[illegible]

١

[illegible] (١١٨٧) [illegible]

[illegible]

[illegible] ([illegible]) [illegible] ([illegible]) [illegible]

ائمهٔ اربعه علمای دینك الڭ بیوكلرندن اولان امام اعظم ابو حنیفه . مالك بن انس . شافعی . احمد بن حنبل حضراتیدركه برر مذهب اجتهاد ایدەرك اهل اسلامی اختلاف وتفرقدن وقایه ایلمشلردر . بونلره (مجتهد) دینیلیر . هر برینه حنفی . مالکی . شافعی . حنبلی ناملریله اهل سنتدن برجماعت تابع اولمشدر . مشارالیهم حضراتی امت محمدیەنك الڭ زیاده واجب التعظیم اولان اولیای نعمتندندر . رحمهم الله .

ابراهیم پیغمبرمز افندمزك (ماریهٔ قبطیه) دن متولد فرزند مکرمیدر . (۸) ذی الحجه سنده دنیایه گلمشدر . اون آلتی یاخود اون سکز آی قدر یاشادقدن صکره (۱۰) ده ارتحال ایلدی . رسول الله بالذات نمازینی قیلدی . (بقیع) ده مدفوندر . وفات ایتدیکی کون کسوف وقوع بولمش ایدی . خلق بو حادثه‌یی مشارالیهك ارتحالنه حمل ایتمك ایستدیلر . نبیّ حکیم « شمس وقمر آیات آلهیه‌دن ایکی آیتدر . نه کیمسه‌نك موتی ایچون طوتیلورلر . نه‌ده حیاتی ایچون » بیوردی . رضی الله عنه .

ابراهیم ولید بن عبد الملکك اوغلی وملوك امویه‌نك اون ایکنجیسیدر . یتمش کون قدر اجرای حکومت ایتدکدن صکره (۱۲۷) صفرنده ترك سلطنته مجبور اولمشدر . وفات ایتدیکی وقت اوتوز ایکی یاشنده ایدی .

{ابراهيم بن ادهم} بلخ ملكزاده‌لرندندر . طريق حقه سلوك ايله مكهٔ مكرمه‌يه كيده‌رك و (سفيان ثورى) كبى مشايخ كرام ايله صحبت ايده‌رك كبار اولياءاللهدن اولمشدر . بعده شامه كيتمش واصح روايته كوره (١٦٦) ده اوراده ارتحال ايتمشدر . كسب يديله كچينيردى . اكثريا اسلوب فارسى اوزره (ابراهيم ادهم) عنوانيله ياد اولنور . ساده‌جه (ابن ادهم) دخى دينيلير .

{ابراهيم پاشا} مصر مجددى مشهور محمد على پاشانك اوغلى ياخود اوغلغيدر . (١٢٠٤) ده قواله‌ده طوغمشدر . ادارهٔ مصريه‌نك تأسيسنده محمد على پاشايه بيوك ياردیمى اولمشدر . وهابيلرى اورته‌دن قالديره‌رق حرمين شريفينى تأمين ايلدى . سائر نيجه محاربه‌لر كبى مشهور (نزيب) محاربه‌سنى دخى قازانمشدر . عسكرلكجه اك بيوك آدملردن معدوددر . (١٢٦٥) ده پدرندن برقاچ آى اول وفات ايتمشدر .

{ابراهيم حقى} عرفاى مشايخندندر . ارضروم سنجاغنك (حسن قلعه) دينيلن قصبه‌سنده دنيايه كلمشدر . (معرفتنامه) نامنده كى علوم متنوعه‌دن باحث كتابى مشهوردر . (١١٨٦) ده ارتحال ايتمشدر .

{ابراهيم خان} سلطان احمد اولك شهزاده‌سى وسلاطين

عثمانیه‌نك اون سكزنجیسیدر . (١٠٢٤) ده طوغمش . (١٠٤٩) ده جلوس ایتمشدر . طقوز سنه اولان مدت سلطنتنك ابتدالری ضررسزجه كیده‌رك حانیه قلعه‌سی دخی او اثنالرده فتح ایدلمش ایسه‌ده صكره‌لری سفاهت چوغالمشدر . (١٠٥٨) ده ترك سلطنت ایتدكدن صكره دنیادن كیتمشدر . آیاصوفیه تربه‌سنده مدفوندر .

{ ابراهیم متفرقه } بر مجار مهتدیسیدركه دولت عثمانیه ده صنعت طباعتك محدثی اولمشدر . (١١٣٩) ده سعید افندی ایله مشتركاً رخصت آلەرق حروف حك ایتدرمش وابتدا وانقولی لغتنی باصدرمشدر . متفنن برذات ایدی . بعض تألیفاتی واردر . (١١٥٨) ده وفات ایتمشدر .

{ ابن اثیر } اوچدر . قارداشدرلر . اوقدر فاضل اوچ برادر اندر بولنور . برنجیلری ابن اثیر ابوالسعادات المباركدركه مجدالدین لقبیله ملقبدر . حدیثدن (نهایه) ایله (جامع الاصول) ك مؤلفیدر . (٦٠٦) ده موصلده وفات ایتمشدر . ایكنجیلری ابن اثیر ابوالحسن علیدركه عزالدین لقبیله ملقبدر . (تاریخ كامل) ایله (اسد الغابه فی معرفة الصحابه) نك مؤلفیدر . بودخی (٦٠٦) ده موصلده وفات ایتمشدر . اوچنجیلری ابن اثیر ابوالفتح نصراللهدركه ضیاء الدین لقبیله ملقبدر . (المثل السائر

فی آداب الکاتب والشاعر) لك مؤلفيدر . (٦٣٧) ده بغدادده وفات ایتمشدر .

ابن انباری (ابوبکر محمد) ادبیات ایله تفسیر وحدیثده مشار بالبنان ایدی. (غریب الحدیث) اشهر تألیفاتیدر. (٢٧١) ده طوغمش، (٣٢٨) ده وفات ایتمشدر .

ابن بطوطه (ابوعبد الله محمد) زماننده کرهٔ ارضك معروف اولان کافهٔ جهاتنی کورمش دینیله جك قدر سیاحت ایتمشدر . خلفای عباسیه‌دن متوکل علی اللهك امریله یازدیغی مختصر سیاحتنامه اوروپاده دفعات ایله باصلمش واوروپا لسانلرینه ترجمه ایدلمشدر . بونك برده مفصلی وار ایمش که نرده قالدیغی بیلنه‌میورمش. (٧٠٢)ده طنجه‌ده طوغمش، (٧٨٠)ده وفات ایتمشدر .

ابن بواب (ابوالحسن علی) ابن مقله‌دن صکره اك بیوك خطاط عد اولنور . ابن مقله‌نك خط کوفیدن آلمه اوله‌رق ایجاد ایلدیکی طرز کتابتی ابن بواب تهذیب واصلاح ایلدی . (٤٢٣) ده بغدادده وفات ایتمشدر .

ابن بیطار (ابو محمد ضیاء الدین عبدالله) اندلسك (ملاقه) شهرنده طوغمشدر . تحصیل علوم ایده‌رك علم نباتاته

مختص اولدقدن صکره ایتالیا و یونانستان طرفلرنده طولاشه‌رق بوعلمك اربابیله تعاطئ افکار ایلمشدر. مصره کلدکده اظهار ایتدیکی معلومات علمایی حیرتده براقش ایدی. مدنیت اسلامیه‌نك اك بیوك خادملرندن معدوددر . (٦٤٦) ده دمشقده وفات ایتمشدر . (مفردات ابن بیطار) دینیلن (المغنی فی الادویة المفرده) اك زیاده شهرت بولان تالیفاتندندر .

{ابن جنی} (ابو الفتح عثمان) نحات وادبادندر . علوم ادبیه‌یه متعلق برچوق کتاب یازمشدر. (شرح دیوان المتنبی) اك مشهورلرندندر . اشعاری ده واردر . موصلده (٣٣٠) دن اول جه طوغمش ، (٣٩٢) ده وفات ایتمشدر .

{ابن حاجب} (ابو عمرو جمال الدین عثمان) اعاظم فقهای مالکیه‌دن واساتذهٔ نحاتدندر . کردی الاصل اولان پدری (امیر عز الدین صلاحی)نك حاجبی ایدی. ابن حاجب مصرده اکمال تحصیل ایتدکدن صکره دمشقه کیده‌رك تدریس ایله شهرت بولمشدر . کماله دال اولان (کافیه) ایله (شافیه) اك مشهور اثرلرندندر . (٥٧٠) ده صعید مصرك (اسنا) قصبه‌سنده طوغمش . (٦٤٦) ده اسکندریه‌ده وفات ایتمشدر .

{ابن خلدون} (ابو زید عبد الرحمن) اك بیوك مورخلردندر.

مشهور تاریخنك (مقدمهٔ ابن خلدون) نامیله معروف اولان قسم اهمنده بیان ایلدیکی افکار عمیقهٔ حکیمانه ایله بین‌المورخین کندینه مخصوص بر مقام عالی احراز ایتمشدر . جد اعلاسی اولان خلدون حضرموتلو اولدیغی حالده سلالهسی اشبیلیه ده اختیار اقامت ایتمش ایدی . اشبیلیه‌نك ایکنجی آلفونس طرفندن ضبط ایدلمسی اوزرینه تونسه هجرت ایتمشلردر . ابن خلدون (٧٣٢) ده تونسده طوغمشدر . شامك تیمورلنك طرفندن ضبطی اثناسنده اوراده بولندیغندن آنك احترامات فائقهسنه مظهر اولمشدر . مؤخراً مصره کیدەرك تدریسه حصر اشتغال ایتمش ایدی . (٨٠٦) ده وفات ایتمشدر .

{ ابن خلکان } (قاضی ابوالعباس شمس‌الدین احمد) کبار علما و مورخیندندر . برمکیلر سلالهسندن اولدرق (٦٠٨) ده اربل شهرنده طوغمشدر . ایکی دفعه دمشق قاضی‌القضاتی اولمش ایدی . (٦٧١) ده دمشقده وفات ایتمشدر . مشاهیر اسلامك تراجم احوالنی حاوی اولدرق (وفیات‌الاعیان وانباء ابناءالزمان) عنوانیله یازدیغی اثر اشهر تألیفاتیدر . بوکتاب اوروپا لسانلرینك اکثرینه ترجمه ایدلمشدر .

{ ابن راوندی } (ابوالحسن احمد) زنادقهٔ متکلمیندن بر شاعر بد نامدر . اوائل حالنده مذهب اعتزال اوزره اظهار

اسلام ایدردی . صکره‌لری اعلان الحاد ایتمکدن چکنمه‌مشدر . قرآن کریمی تنظیره یلتنیردی . (٢٤٥) ده بغدادده قرق یاشنده وفات ایده‌رك برچوق تألیفات ملعونانه براقمشدر . پدری ایران قریه‌لرندن (راوند) ه منسوبدر .

{ابن الرشد} (قاضی ابو الولید محمد) اعاظم حکمای اسلامیه‌دندر . عصرنده هرجهتله فرید ایدی . اسلام مدنیتنك مدار افتخاری اولمشدر . برحکیم جری‌ءاللسان اولدیغندن الحاد ایله اتهام اولنوردی . (٥١٤) ده قرطبه‌ده طوغمش ، (٥٩٥) ده مراکشده وفات ایتمشدر . نعشی قرطبه‌یه نقل اولنمشدر . قرطبه واشبیلیه‌ده قضیلك ایتمش ایدی . پك چوق آثار حکیمانه‌سی واردر . بونلر مؤخراً لاتینجه‌یه ترجمه ایدیله‌رك مدت مدیده اوروپا مکاتبنده دستور العمل طوتلمشدر .

{ابن رومی} (ابو الحسن علی) سرآمدان شعرای عربدندر . بغدادده (٢٢١) ده طوغمش ، (٢٨٣) ده وفات ایتمشدر . پك متطیر ایدی . اوندن چیقمق ایستمزدی . برکون بعض احباسی طرفندن وقوع بولان دعوته مبنی چیقه‌رق بردکانك قپوسنه (لا) شکلنده ایکی دکنك قوندیغنی . بونك آلتنده برتمر یعنی خرما بولندیغنی کورنجه «لاتمر» معناسنی استخراج ایله کری دوندیکی مشهوردر . معتضد باللهك وزیری

قاسم بن عبدالله مشارالیهك هجوندن محترز بولندیغی ایچون کندیسنی مجلسنده تسمیم ایتدرمشدر. ابن رومی تسمیم اولندیغنی حس ایدنجه مجلسدن چیقمق اوزره قالقار . قاسم ایله بینلرنده شو محاوره جریان ایدر :

— نره‌یه کیدییورسین ؟
— کوندردیکك یره .
— بزم پدره سلام سویله .
— جهنمه اوغرایه‌جق دکلم .

{ابن زیدون} (ابوالولید احمد) اندلسك الك مشهور ادباسندندر . (٣٩٤) ده قرطبه‌ده طوغمشدر . طوائف ملوکدن (ابوالحزم بن جهور) ایله اشبیلیه حاکمی معتضده وزیر اولمشدر. (٤٦٣) ده اشبیلیه‌ده وفات ایتمشدر . اندلس ملوك امویه‌سنك اخیری اولان مستکفی بن مستظهرك عالمه، ادیبه، شاعره اولان قیزی (ولاده) پدرینك نکبتندن صکره ادبا وشعرا ایله مصاحبته باشلامش والك ایلری کلن ارباب قلمدن برخیلی عاشق پیدا ایلمش ایدی . ایشته ابن زیدون بو عاشقلرك برنجیلرندندر . اکثر اشعارینی آنك نامنه سویلمشدر . بونلردن ابو عامر بن عبدوس مشارالیهایی یمسه‌مك ایستدکده ابن زیدون معشوقه‌سی لساندن رقیبنه بررساله یازمشدرکه (رسالهٔ ابن زیدون) عنوانیله شهرت بولمش وحائز اولدیغی

٥

[illegible]

(٠٨٥) [illegible]

[illegible]

[illegible] (٠١١) [illegible]

[illegible]

يرلرندندر. همدانده شمس الدولەيه وزير اولمش ايدى. اصفهانده علاءالدولەيه انتساب ايتديكى صيرەده قولنجه مبتلى اولەرق (٤٢٨) رمضاننده وفات ايتمشدر. شمس الدولەيى بالتداوى قولنجدن قورتارمش ايدى! حكيمك آثارى پك چوق ويك متنوعدر. (شفا) (اشارات) (قانون) الك مشهورلرندندر. (قصيدهٔ روحيه) دخى اشهر اشعاريدر.

{ابن شريح} (ابو العباس احمد) ائمهٔ شافعيەنك بيوكلرندندر. شافعئ ثانى عد اولنوردى. مذهب شافعيى باشليجه نشر ايدن مشار اليهدر. عدد تأليفاتى درت يوزه بالغ اولديغى مرويدر. (٣٠٦) ده بغدادده وفات ايتمشدر. كرخ محلەسنده مدفوندر.

{ابن شهاب زهرى} (ابوبكر محمد) محدثين وفقهانك الك بيوكلرندندر. علوم شرعيەده اكمل ايدى. اصحاب كرامدن اون ذاته يتشمشدر. حضرت عمر بن عبد العزيز «بوكون علوم دينيەجه ابن شهابدن اعلم كيمسه يوقدر. آنك فتواسنه اتباع ايدك، آنك قوليله عامل اولك» ديه هر طرفه امرلر كوندرمش ايدى. كمال ظرافتلەده شهرت بولمشدر. بركون هشام بن عبد الملك مجلسنده بولنيوردى. ابو الزناد عبد الله بن ذكوان دخى اوراده ايدى. اثناى مصاحبتده هشام «اهل مدينەنك صرەلرى نه وقت چيقار؟» ديه صوردى. ابن شهاب «بيلمم» ديدى. ابو الزناد «محرمده چيقار» ديه مقابله ايلدى. هشام زهرى‌يه ديديكه:

— یا ابا بکر. بو علمی بوکون بزم مجلسمزده اوکرندکز .
زهری شو جوابی ویردی :
— امیرك مجلسی محل استفاده اولمق لازم کلیر . بوراده
مجهولمز اولان بك چوق شیلر معلوممز اولسه استبعادمی اولنور :
کندیسنك ایکنجی جدی اولان عبدالله بن شهاب بدر
غزوه‌سنده مشرکین طرفنده بولنمش ایدی. زهری‌یه بر آره‌لق
« جدکز بدرده بولندیمی ؟ » دیه سؤال ایتدکلرنده « اوت ،
بولندی، فقط اوته طرفده ! » جوابنی ویرمشدر . (١٢٤) ده
یتمش ایکی یاشنده وفات ایتمشدر . (زهری) (زهرة بن کلاب
بن مره) یه منسوبدرکه قبائل قریشدن بریسیدر .

{ابن عبّاس} (ابو العباس عبدالله) پیغمبرمز افندمزك
عم اکرمی اولان حضرت عباس بن عبد المطلبك فرزند اکبریدر.
تولدنده رسول‌الله علم و حکمتله متحلی اولمسی ایچون دعا بیورمش
ایدی. حقیقةً اویله اولمشدر . هجرت سنه‌دن اوچ سنه اول مکهٔ
مکرمه‌ده طوغمش. (٦٨) ده طائفده ارتحال ایلمشدر . ابتداقرآن
کریمی تفسیر ایدن کندیسی اولدیغی ایچون (ترجمان القرآن)
عنوان عالیسنی آلمشدر . رأیی غایت درست ایدی . امام حسین
افندمزه کوفه‌یی تشریف ایتمه‌مسی ایچون عرض ایتدیکی
اخطارات خیرخواهانه مشهوردر . رضی‌الله عنه.

{ابن عساکر} (ابو القاسم علی) مهرهٔ مورخیندندر.

فقهده. حدیثده‌دخی یدطولی صاحبی‌ایدی . دمشق‌ایچون بیوك
برتاریخ نفیس یازمشدر . تألیفات سائره‌سی‌ده واردر . دمشقده
(٤٩٩)ده طوغمش. (٥٧١) ده وفات ایتمشدر . جنازه نمازینی
ادا ایچون طوپلانان جماعتك آره‌سنده صلاح‌الدین ایوبی دخی
کورلمش ایدی .

{ابن‌علقمی} (ابو طالب مؤید الدین محمد) خلفای
عباسیه‌نك صوکی اولان مستعصم باللهك زماننده اون درت سنه
وزارتده‌بولنان رافضیدر. بر آره‌لق بغداد شیعیلر محله‌سی عسکره
یغما ایتدیرلدیکندن دلکیر اولمش ایدی . هم انتقام آلمق همده
علویلردن برخلیفه نصب ایتمك املیله هلاکویی بغدادك ضبطنه
تشویق ایله برابر مستعصمه عسکری تقلیل ایتدردی. (٦٥٦) ده
مغول اردوسی بغداد خارجنه کلدکده خلیفه‌یه هلاکو طرفندن
خلافتده ابقا ایدیله‌جکنی وهلاکونك قیزی خلیفه‌نك اوغلی
ابوبکره ویریله‌جکنی لسان اغفال ایله سویلیه‌رك بتون ارکان
دولتی یانـه آلوب اجرای رسم نکاح بهانه‌سیله هلاکویه
کوتوردی . جمله‌سی قتل ایدلدی . مستعصم پك مدهش
برصورتده اعدام اولندی . بغداد قتل عامه اوغرادلدی . مع
مافیه هلاکو خائن ابن علقمی‌یی‌ده تحقیر ایتدی . مأیوسیتندن
برسنه صکره دار جزایه کیتدی . هلاکویی دعوت ایچون
شویولی بولدیغی مشهوردر : برکوله‌نك باشنی تراش

ایتدیره‌رك جلدینه ایکنه‌وکحل ایله یازه‌جغنی یازدقدن صکره صاچی کلنجه‌یه‌قدر حبس ایتمش. بعده « وصولکده باشکی تراش ایتمارینی اخطار ایت » تنبیهیله زواللی‌یی کوندرمشدر. باشنك بر طرفنده « مکتوبی اوقودقدن صکره ییرتك » مألنی یازمش اولدیغندن بعدالاطلاع کوله‌یی درحال اولدرمشلردر. (ابن‌علقم) صورتنده‌ده ایراد اولنه‌بیلیر. ضیا پاشا :

مستعصمی کیم ایتدی قرین ابن علقمه

دیمشدر.

ابن العمید (ابو الفضل محمد) وزیر ادیبدر. عضد الدوله‌نك پدری اولان رکن الدین ابوعلی حسنك رئیس‌الوزراسی ایدی. ادبیات عربیه‌جه (جاحظ ثانی) عنوانی آلمشدر. برمنشئ بلیغ ایدی. اشعاری‌ده واردر. علوم فلسفه ونجومده بهره‌ٔ کلیسی اولمقله برابر سیاسیاتده حسن تدبیر ایله معروف ایدی. مشهور صاحب بن عباد کندیسنك اصحابندن عداولنور. (۳٦۰) ده (ری) ده وفات ایتمشدر. امام ثعالبی « کتابت عبد الحمید ایله باشلادی. ابن العمید ایله نهایت بولدی » دیمشدر.

ابن فارض (ابو حفص عمر) کبار عرفای امتدندر. قاهره‌ده (۵۵٦) ده طوغمش، (٦۳۲) ده ارتحال ایتمشدر.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

کوز یوم جهاندن آچ کوزیکی کندی حالکه
سن کوز یوموب آچنجه بو دنیا کیر کیدر

کبی بر چوق بیتلری حافظهٔ اخلافه کچمشدر . (٩٤٠) شوالنك ایکنجی کونی ارتحال ایتمشدر . قبری ادرنه‌قپوسی خارجنده‌در. وفاتنه بولنان تاریخلردن بعضلری شونلردر :

— ارتحال العلوم بالکمال .
— قبر احمد مدام اوله پرنور .
— اول بارکاهه واردی ابن کمال پاشا .

کفنی ایچون « هی آخر اللباس » ، قبری ایچون « هذا مقام احمد » عباره‌لری تاریخ دوشمشدر . حال احتضارنده « یا احد نجنا مما نخاف » دیمش ایدی . بونك‌ده تاریخ وفاتی مشعر اولدیغی صکره‌دن بالحساب آکلاشلمشدر .

|ابن المعتز| (ابو العباس عبدالله) خلفای عباسیه‌دن معتز بن متوکلك اوغلیدر . ادیب ذی‌شان ایدی . اشعار بدیعه صاحبیدر . (٢٤٩) ده تولد ایتمشدر . علوم ادبیه‌یی مبرد وثعلب ایله کندیسنك مؤدبی اولان احمد بن سعید الدمشقیدن اخذ ایلمش ایدی . تشبیهاتی ضرب مثلدر . صنعت شعره دائر ابتدا کتاب یازان و علم بدیعی وضع ایلین مشار الیهدر . بکرمی درت ساعت قدر خلافتی واردر . (٢٩٦) ده مقتول اولمشدر .

|ابن مقله| (ابو عبدالله محمد) امام الخطاطین لقبنی

آلان ذاتدرکه خط عربی بی کوفیدن نسخه تحویل ایتمشدر. خطاطلقده مهارتی ضرب مثل اولمشدر. طریخ نامنده کی شاعردیرکه:

فصاحة سحبان و خط ابن مقلة
و حکمة لقمان و زهد ابن ادهم
اذا اجتمعت فی المرء والمرء مفلس
وان کان حرا لا یساوی بدرهم

ابن مقله (٢٧٢) ده بغدادده طوغمشدر. مقتدر بالله، قاهربالله، راضی بالله زمانلرنده وزیر اولمشدر. راضینك ناظر اموری اولان ابن یاقوتدن بعض اسبابه مبنی برچوق اذیت کوردکدن صکره امیرالامرا عنوانیله کسب نفوذ ایتمش اولان ابن رائق طرفندن صاغ الی قطع ایدلمشدر. بونك اوزرینه خانه‌سنه چکیله‌رك صول الیله یازمغه آلشمش ایدی. بعده ابن رائق طرفداری اولان بحکم ترکی مشارالیهك دیلنی دخی کسدرمشدر. بویله نیجه بلالر چکدکدن صکره (٣٢٨) ده بغدادده محبوساً وفات ایتمشدر. کندیسی بلاغتجه دخی برموقع ممتاز طوتمش ایدی. الی کسیلیرکن شو بیتی بالبداهه سویلمشدر:

اذا ما مات بعضك فابك بعضاً
فان البعض من بعض قریب

ابن ملجم } (عبد الرحمن) امام علی افندمزی

آلچاقجەسنه بر صورتده شهید ایدن بدبختدر . حضرت امامك
بك چوق ایلکنی کورمش ایدی . ملعنتده یزید قدر شهرت
بولمشدر . عثمان نورس افندینك شو بیتی کوزلدر :

چوق ریاکار وار ولی کورینور
ابن ملجم ایکن علی کورینور

{ ابن ملك } (عزالدین عبداللطیف) فحول علمادندر .
آیدین ولایتی داخلنده کائن (تیره) ده خیلی زمان تدریس
ایتمشدر . علوم شرعیەیه انتسابی زیاده ایدی . (مجمع البحرین) ،
(مشارق الانوار) ه ، (منار الانوار) ه محققانه شرحلر
یازمشدر . جملەسی بین العلما مقبولدر .

{ ابن نُباته } (ابونصر عبدالعزیز) متنبی معاصرلرندن
برشاعر بلیغدر . (۳۲۷) ده طوغمش ، (٤٠٥) ده بغدادده
وفات ایتمشدر .

ومن لم یمت بالسیف مات بغیره
تنوعت الاسباب والموت واحد

بیت مشهوری آنکدر .

{ ابواسحاق شیرازی } (بسحاق) حافظ شیرازی معاصر-
لرندن برشاعردرکه اطعمه حقنده شعر سویلمکله شهرت بولمشدر .

مشاهیر شعرای عصرك بعض اشعارینی کندی و دیسنده تضمین ایتمك عادتی ایدی . حافظك :

آنانکه خاك را بنظر کیمیا کنند
آیا بودکه کوشهٔ چشمی بما کنند

مطلعنی :

کیبا یزان سحر چوسر کله واکنند
آیابودکه کوشهٔ چشمی بما کنند

صورتنه قویمشدر . مشهوردرکه حافظ ، سید عرفای وقت اولان شیخ نعمةاللهك نزدینه کیده‌رك ابواسحاقدن شکایت ایتدکده شیخ ، ابواسحاقی جلب ایله « افکاریکی نیچون بویله اطعمه‌یه صرف ایدیورسین ؟ » دینجه ابواسحاق « حافظ کبی شاعرلر جمال خوبانی وصف ایدیورلر . مخلصکز ایسه نعمةاللهی » جوابنی ویرمش ایدی . شیخ بوجوابدن محظوظ اوله‌رق تبسم ایتمشدر .

{ ابوالاسود الدؤلی } (ظالم بن عمر) اجلهٔ تابعین وفقهادن برادیبدرکه حضرت عمر ایله امام علیدن احادیث شریفه روایت ایتمشدر . نحو عربینك واضعیدر . علم نحو آنك وضع ایتدیکی اساس اوزرینه بنا ایدلمشدر . اشعار بلیغانه‌سی واردر . (٦٩) ده ارتحال ایتمشدر .

| ابوایوب انصاری | (خالدبن زید خزرجی) کبار اصحاب کرامدندر. پیغمبرمز افندمز مدینهٔ منوره یه هجرت ایتدکده مشار الیهك خانه سنه نزول ایده رك مسجد شریف ایله یاننده کی اوطه لر یاپیلوب ختام بولنجه یه قدر اوراده اقامت بیورمشدر. حضرت خالد بدر، احد، خندق غزوه لرنده بولنمشدر. معاویه طرفندن اوغلی یزید یاخود زید بن شجرة الرهاوی قوماندهسی تحتنده اوله رق (۵۰) ویا (۵۱) ده قسطنطینیه اوزرینه عسکر سوق اولندقده تبرکاً حضرت خالد دخی برلکده کتیرلمش ایدی. خارج سورده خسته لنوب ارتحال ایتمشدر. بونجه ییل صکره فاتح طرفندن قسطنطینیه فتح ایدیلنجه مشار الیهك قبر شریفی آق شمس الدین معرفتیله تعیین اولنمشدر. (آق شمس الدین) بنده بیان اولندیغی اوزره اثنای تعیینده اوزرنده «هذا قبر ابی ایوب» یازیلی بر طاش ظهور ایتدیکی مرویدر. مشار الیه یوزاللی قدر حدیث شریف روایت ایتمشدر. بو حدیثلر شاعر مشهور باقی طرفندن جمع و ترجمه ایدلمشدر. رضی الله عنه.

| ابوبکر باقلانی | (محمد) کبار متکلمیندندر. ابوالحسن الاشعری مسلکنی تأیید ایلمشدر. (الملل والنحل) اشهر تألیفاتیدر. (۴۰۳) ده بغدادده وفات ایتمشدر.

[illegible]

ایدی . نبیّ اکرمك سال تولدی اولان تاریخ فیلدن ایکی سنه صکره طوغمشدر . ذات رسالتپناهیدن ایکی یاش کوچك ایدی. احرار رجالدن ابتدا ایمان ایدوب سائرلرینی اسلامه دعوت ایلین مشار الیهدر . حضرت پیغمبر اوغرنده وارینی فدا ایتمشدر . احکام شرعیه، مزایای قرآنه حقیله واقف واخلاق حمیده ایله متصف ایدی. غزوات جلیله‌ده دائما وجودینی سید المرسلینه سپر ایدردی . « پیغمبرلردن صکره ابوبکردن افضل برکیمسه اوزرینه کونش طلوع وغروب ایتمدی» مآلنده اولان حدیث شریف مشهوردر. (١١) ربیع الاولنده کندیسنه بیعت اولنمش وایکی ییل ، اوچ آی ، طقوز کون مقام خلافتده بولنمشدر . زماننده پیدا اولان اهل ارتدادی بر صورت حکیمانه‌ده تأدیب ایلمشدر. جزیرة العربك خارجنده نشر اسلام ایتمکه موفق اولمشدر. (١٣) جمادی الآخره سنده حضرت پیغمبرکبی آلتمش اوچ یاشنده ارتحال ایلدی . قرب نبویده مدفوندر . یوز قرق ایکی قدر حدیث شریف روایت ایتمشدر. مناقب شریفه‌سی مفصلاتی تزیین ایتمکده‌در . رضی الله عنه .

{ابوتمّام} (حبیب بن اوس طائی) سرآمدان شعرای عربدندر . (١٩٠) ده دمشق جوارنده برقریه‌ده طوغمشدر. برقاچ شرحی اولان مشهور (حماسه) سی نمونهٔ اشعار عربدر.

دیوانی‌ده واردر. انتخابده‌کی اصابتی شعر سویلمکده‌کی مهارتنه ترجیح اولنمشدر. (٢٣١) ده موصلده وفات ایتمشدر.

نقل فؤادك حیث شئت من الهوی
ما الحب الا للحبیب الاول

بیت مشهوری آنکدر.

{ابو جابر بن عمرو} احد غزوه‌سنده اصحاب کرامدن برنجی اوله‌رق احراز رتبهٔ شهادت ایدن ذات عالیدر. رضی الله عنه.

{ابوجهل} (عمرو بن هشام) صنادید قریشدندر. پیغمبرمز افندمزه ودین اسلامه خصومت شدیده‌سی وارایدی. کنیه‌سی (ابوحکم) ایکن بو سببله صکره‌دن (ابوجهل) اولمشدر. بدر غزوه‌سنده (عفرا) خاتونك اوغللری (معاذ) ایله (معوذ) طرفندن فنا حالده اوریلوب دوشورلدکده حضرت عبدالله بن مسعود قوشه‌رق کیدوب باشنی کسمشدر. کسه‌جکی صیره‌ده صاقالنی طوتوب آیاغیله بوینه باصمش ایدی. ابوجهل کوزلرینی آچه‌رق « ای قویون چوبانی، پك یوکسك یره چیقمشسین. غلبه هانکی طرفده؟ » دیه صورمش وابن مسعوددن « بزم طرفده » جوابنی آلنجه بتون بتون مأیوس اولمش ایدی. او یأس کلی ایله « محمده

سویله : شمدی یه قدر کندیسنك دشمنی ایدم . شمدی دشمنلکم برقات دها آرتدی » دیمشدر . ابن مسعود جسماً کوچك . سرمقطوع ایسه پك بیوك ایدی . آنی کوج ایله حضور نبوی یه کتیردی . رسول الله باشی کورنجه « بوامتك فرعونی بودر » بیوردی .

{ ابوالحسن الاشعری } (شیخ) مذاهب سائره نك بطلانی براهین ساطعه ایله کوستره رك مذهب اهل سنتی تأیید وترویج ایلین شیخ مکرمدرکه قبائل یمندن اولان (اشعر) ه یاخود جدی بولنان ابوموسی الاشعری یه منسوبدر . اوائل حالنده معتزلی ایدی . برکون اثنای مباحثه ده استادی اولان (ابو علی الجبائی) یی مبهوت ایتمکله مذهبندن عدول ایلدی . آندن صکره قواعد معتزله نك هدمیله برابر مذهب اهل سنتك تحکیمنه همت بیوردی . (٣٢٤) ده ارتحال ایتمشدر . (ابو منصور ماتریدی) ایله مشارالیهه (شیخین) اطلاق اولنور .

{ ابوالحسن خرقانی } (شیخ علی) کبار صوفیه دندر . زمانك غوثی عد اولنوردی . (٤٢٥) ده ارتحال ایلمشدر . برکون مریدانه « اك کوزل شی نه در ؟ » دیدی . « شیخمز سویلسون » دیدیلر . بیوردی که :

— ذکر حقدن خالی اولمیان کوکل .

« وارث نبی بر طاقم کاغدلری قاره لایان (تألیفات ایله اوغراشان) دکل . اثر نبوی یه اقتفا ایدندر » دیر ایدی .

{ابوحفص} حضرت عمرك کنیه‌سیدر . (حفص) ارسلان یاوروسی معناسنه کلدیکندن پیغمبرمز افندمز مشارالیه بو کنیه‌یی احسان بیورمشدر .

{ابوحنیفه} (امام اعظم نعمان بن ثابت الکوفی) ائمهٔ اربعه‌دن صاحب مذهب مختاردر . مذهبنه تابع اولانلره (حنفی) دینیلیر . (٨٠) ده کوفه‌ده طوغمش ، (١٥٠) ده بغدادده وفات ایتمشدر . بر ذکای فوق العاده ایله برابر تقوای کاملی حائز ایدی . آز وقت ایچنده علوم دینیه‌ده ، خصوصیله فقهده بر بحر زخار اولمشدر . امام جعفر صادق حضرتلرینه ایکی سنه ملازمت ایتمشدر . «لولا السنتان لهلك نعمان» بیوردیغی مشهوردر . تابعین ایچنده دین مبینه معنیً اك زیاده خدمت ایدنلرك مفخری حضرت امام اعظمدر . عراقین والیسی اولان یزید بن عمر کندیسنه کوفه قاضیلکنی تکلیف ایتدکده حسب الورع قبول ایتمه‌مش ایدی . بونك ایچون والیٔ ظالم طرفندن امامه یوز بو قدر قامچی اوردیرلدیغی مرویدر . منصور عباسی زماننده بغداده جلب اولنه‌رق کندیسنه ینه قاضیلك تکلیف ایدلدکده کذلك رد ایلمشدر . روایته کوره منصور طرفندن زندانه قونیله‌رق برقاچ کون متمادیاً قامچی ایله

ضرب ایتدیرلمسی سبب ارتحالی اولمشدر . بوجهتله قضاجویان قضاته خطاباً :

بوحنیفه قضانکرد وبمرد
تو بمیری اکر قضا نکنی

دینلمشدر . بین‌الاسلام مذاهب اربعه‌نك الك‌زیاده رواج بولمش اولانی مذهب حنفیدر . مشار الیه ملتمزی متدار ایتمشدر . مناقب شریفه‌سیله نیجه کتابلر تزیین ایدلمشدر .

{ ابوحیان‌الاندلسی } (اثیرالدین محمد) اعاظم ادبای عربدندر . (٦٥٤) ده غرناطه‌ده طوغمش ، (٧٤٥) ده مصرده وفات ایتمشدر . بك چوق تألیفاتی واردر . شعر ایله‌دخی شهرت بولمشدر .

عداتی لهم فضل علیّ ومنة
فلا اذهب الرحمن عنی الاعادیا
هم بحثوا عن ذلتی فاجتنبتها
هم نافسونی فاکتسبت المعالیا

قطعهٔ مشهوره‌سی آنکدر .

{ ابودجانه } شجعان انصار کرامدن ایدی . احد غزوه‌سنده پیغمبرمز افندمز طرفندن کندیسنه ویریلن برقیلیج ایله بك چوق بهادرلقلر کوسترمشدر . رضی‌الله‌عنه .

{ ابوالدرداء } (عویمر بن عامر) فقهای اصحاب کرامدندر. خردمند وحکیم بر ذات ایدی . پیغمبرمز افندمز کندیسنی « عویمر حکیم امتی » دیه ثنا بیورمشدر . شامك فتحنده ابتدا قاضی اولان مشار الیهدر . اصح اقوال اوزره (٣٢) ده ارتحال ایتمشدر . (باب صغیر) ده مدفوندر. مدینهٔ منوره‌یه عودت ایتدیکی دخی مرویدر . اسکدار قبرستاننده ابوالدردا مرقدی اولمق روایتی اصلسزدر . رضی الله عنه .

{ ابودُلامه } ظرفای شعرای عربدندر . کوفه‌ده طوغمشدر . خلفای عباسیه‌دن سفاح ایله منصور ومهدی‌یه ندیملك ایده‌رك بك چوق احسانلرینه نائل اولمشدر . غایت تحف ولاابالی بر آدم ایدی . کندیسنه لطائف کثیره اسناد اولنور . (١٦١) ده وفات ایتمشدر .

{ ابوذرّغفاری } (جندب بن جناده) کبار اصحاب کرامدندر. (ذر) اوفاق قارنجه دیمکدر. اوغلی‌ده کندیسی کبی بك کوچك جثه‌لی اولدیغندن مشار الیه بوکنیه‌یی آلمشدر . مکهٔ مکرمه فتحنده اوچ یوز قدر بنی غفار ییکیتلرینه قهرمانانه قوماندانلق ایتمشدر . کمال صدق واستقامتده ضرب مثل حکمنده در . ابوبکر صدیقك ارتحالندن صکره شامه هجرت ایده‌رك حضرت عثمانك زمان خلافتنه قدر اوراده قالمش ایسه‌ده معاویه‌نك واقع

اولان شکایتی اوزرینه شامدن قالدیریلوب مدینهٔ منوره قربنده کائن (ربذه) قریه‌سنه کوندرلمشدر . (۳۲) ده وفات‌ایتدی. تصادفاً بعض رفقاسیله اورادن کچمکده اولان حضرت عبدالله ابن مسعود طرفندن تکفین ودفن ایدلمشدر . « لوصلیتم حتی تکونوا کالحنائر لم ینفعکم ذلك حتی تحبوا آل رسول‌الله » بیورمشدرکه« یایلروکمرلرکبی خمیده‌قداولنجه‌یه قدرنماز قیلسه‌کز آل رسوله‌محبت ایتمدکجه فائده‌سی‌اولماز » دیمکدر. رضی‌الله‌عنه .

{ ابورافع } (ابراهیم) پیغمبرمز افندمزك آزادیلرندندر. رسول اللهك ادوات سفریه‌سنی حفظ ایتمك باشلیجه خدمتی ایدی. نبیّ اکرم آکا ینه کندی آزادیلرندن سلمی خاتونی تزویج بیورمشدر . رضی‌الله عنه .

{ ابوالسعود } (احمد) اعاظم علمای عثمانیه دندر . (۸۹۶) صفرینك اون یدنجی کونی استانبول‌جوارنده کائن (مدوس) قریه سنده طوغمشدر . پدری (شیخ محمد بن مصطفی العماد) اولدیغندن کندیسی (ابوالسعود العمادی) عنوانیله‌ده یاد اولنور . (۹۵۲) شعبانده مسند آرای مشیخت اوله‌رق اوتوز سنه اومقامده بولنمشدر . (۹۸۲) جمادی‌الاولاسنك بشنجی کونی وفات ایتمشدر . حضرت ابو ایوب انصاری جوارنده بنا ایتمش اولدیغی مکتبك ساحه‌سنده

مدفوندر . کچنلرده آنك قارشیسنه شیخ الاسلام مرحوم عریانی زاده ایچون تربه یاپلدی . رومده ابن کمالدن باشقه ابوالسعوده ترجیح اولنه‌بیله‌جك عالم یتشمه‌مشدر . (ارشاد العقل السلیم الی مزایا القرآن العظیم) عنوانیله یازدیغی تفسیر شریف مظهر قبول علما اولمشدر . دها سائر آثاری وعربی ، فارسی ، ترکی اشعاری واردر .

{ ابوسعید بن ابی‌الخیر } (شیخ) زماننده سلطان اهل طریقت ایدی . (٤٤٠) ده ارتحال ایتمشدر . شعری سور ایدی . پك لطیف وعالی رباعیلری واردر . کندیسنك :

حورا بتماشای نکارم صف زد
رضوان زتعجب کف خود بر کف زد

یك خال سیه بر آن رخان مطرف زد
ابدال زبیم چنك در مصحف زد

رباعیسنه بعض عرفا شرحلر یازمشلردر . جنازه‌سنك اوکی صیره شو بیتلرك اوقونمسنی وصیت ایتمش ایدی :

خوبتر اندر جهان ازین چه بود کار
دوست بر دوست رفت یار بر یار

آن همه اندوه بود وین همه شادی
وآن همه کفتار بود وین همه کردار

{ ابو سعید الخدری } فقهای اصحاب کرامدندر . احد غزوه‌سنك وقوعنده اون اوچ یاشنده ایدی . سلاحلانوب غزایه کیتمك اوزره یوله چیقدقده چوجقلغی حسبیله اعاده بیورلمشدر . کندیسندن برخیلی احادیث شریفه مرویدر . (٦٤) ده ارتحال ایتمشدر . مرقدی ایوانسرایده اولدیغی مثبت دکلدر . رضی‌الله عنه .

{ ابو سفیان } (بن حرب) صنادید قریشدندر . پیمغبرمز افندمزه قارشی اعلان خصومتده مکهٔ مکرمه فتح ایدیلنجه‌یه قدر دوام ایتمشدر . (٨) ده حدیبیه صلحنی تجدید ایچون مدینهٔ منوره‌یه کیتدیکی وقت کبار اصحاب کرامه مراجعت ایتدیکی حالده کیمسه‌دن یوز بوله‌مامش ایدی . نهایت حضرت امام علینك لطیفه پردازانه بر اخطاری اوزرینه میدانه چیقه‌رق « ای ناس، بن ایکی طرفی دخی عهد وامانم آلتنه آلدم . کیمسه‌نك عهدمی بوزماز ظن ایدرم » دیه ندا ایتمکله کندیسنه کیمسه اهمیت ویرمدیکندن کولنج اولمش ایدی . حضرت عباسك حمایه‌سی آلتنده اولدیغی حالده خیمهٔ رسول‌اللهه کیدرکن مکه اوزرینه یوریمش اولان اون ایکی بیك اهل ایماندن متشکل اسلام اردوسی کورنجه شاشقینه دونمش ایدی . حضور نبویده کوچ حال ایله « لا اله الاالله » دیه بیلدی . تصدیق نبوتده ایسه بتون بتون متردد بولنیوردی . حال بوکه حضرت عمر

یالین قیلیج چادرك خارجنده طولاشمقده ایدی. حضرت عباس کندیسنه «دها طوریورمیسین؟ عقلکی باشکه دوشیر. عمر طیشاریده قیلیجنی صییرمش بکلیور. باشکی کسمك ایچون فرصت کوزه‌دییور» یوللو برطاقم اخطارات مدهشه‌ده بولننجه ابو سفیان «محمد رسول‌الله» دیمکه مجبور اولمشدر. (٣١) ده سکسان سکز یاشنده اعمی اولدیغی حالده وفات ایتمشدر. معاویه‌نك پدریدر.

{ ابو سلمه } (عبدالله بن عبدالاسد) کبار اصحاب کرامدندر. طرف رسالتپناهیدن ویریلن رخصت اوزرینه ابتدا مدینهٔ منوره‌یه‌هجرت ایدن ذاتدر. بدر، احد غزوه‌لرنده بولنمشدر. رضی‌الله عنه.

{ ابو طلحه } (زیدبن سهل الانصاری) کبار اصحاب کرامدندر. بدر، احد، خندق‌غزوه‌لرنده بولنمشدر. مشاهیر شجعاندن ایدی. طقسان قدر حدیث شریف روایت ایتمشدر. پیغمبرمز افندمزك قبرمقدسنی قازان بوذاتدر. (٣٢) ده یتمش یاشنده ارتحال ایلمشدر. رضی‌الله عنه.

{ ابو عبیدة بن‌الجرّاح } (عامر بن عبدالله بن جراح) کبار اصحاب کرامدن‌وعشرهٔ مبشره‌دندر. وجودی نحیف، لحیه‌سی خفیف. قوروجه‌یوزلو، اوزون‌بویلوایدی. احدغزوه‌سنده‌ثبات

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] (٨٨١) [illegible] (٠٨١) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] (٧١) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

تخلیه قیلنمش ایدی . سوزنده طورمیوب مؤخراً مشرکینی احد غزوه‌سنه تشویق ایچون شعرلر سویلمشدر. زمانی کلنجه اعدام ایدلمشدر .

{ ابوالعلاء کنجوی } (نظام‌الدین) زماننده ملك‌الشعرا اولمشدر . ملوك شروان کندیسنی غریق احسان ایتمشلر ایدی . مشهور خاقانی ایله فلکیٔ شروانی اك متمیز شاگرد - لرندندر . قیزینی خاقانی‌یه ویرمش ایدی . بوندن طولایی فلکینك بك زیاده کوجندیکنی آکلاینجه آکا یکرمی بیك درهم کومش ویره‌رك « اوغلم ، بونکله بش جاریه آل‌که هر بری ابوالعلانك قیزندن کوزل اولسون » دیمشدر . مؤخراً خاقانی ابوالعلانك علیهنده بولنه‌رق مشارالیهی :

دروکر پسر بود نامت بشروان
بخا قانیت من لقب بر نهادم

بیتنی حاوی اولان هجویهٔ مشهوره‌یی یازمغه مجبور ایلمشدر .

{ ابوالعلاء معرّی } (احمد) اعاظم شعرای عربدندر . (٣٦٣) ده (معرة‌النعمان) قصبه‌سنده طوغمشدر . (ادیب معری) عنوانیله‌ده یاد اولنور . یدی یاشنده چیچك علتندن اعمی اولدیغی حالده تحصیل علوم ایده‌رك ادبیاتده عصرینك فریدی اولمشدر . افکار واقوال حکمایه تمامیله واقف ایدی .

ذکا وقوۀ حافظه‌سی خارق‌العاده عد اولنوردی. (لزوم ما لایلزم) عنوانلی تألیف منظومی بش جلد تشکیل ایدر . (سقط الزند) سرلوحه‌لی مجموعۀ اشعارینی (ضوء السقط) نامیله کندی شرح ایتمشدر . دها سائر آثاری ده واردر . ایکی دفعه بغداده کیده‌رك خیلی زمانلر اقامت ایلمشدر . نهایت وطننه عودتله اختیار انزوا ایتمش ایدی . (٤٤٩) ده دنیادن کیتمشدر . ات یمزدی . تأهلك علیهنده بولنوردی . سنك مزارینه شو بیتك یازلمسنی وصیت ایتمشدر :

هذا جناه ابی عـلـ ـیّ وماجنیت علی احد

{ابو علی رودباری} شریعت وطریقتی جامع بر وجود ایدی . مولدی بغداد اولدیغی حالده مصرده اقامت ایتمشدر . شعرای صوفیه‌دندر . جنید بغدادی زماننه یتشمشدر . « فضل المقال علی الفعال منقصة وفضل الفعال علی المقال مکرمة» دیر ایدی که « قول فعلدن زیاده اولمق نقصاندر . فعل قولدن زیاده اولمق ایسه کمالدر » دیمکدر .

{ابو عمرو} (بن العلاء) قراء سبعه‌دندر . علوم ادبیه‌ده استاد کل ایدی. (٧٠) ده مکۀ مکرمه‌ده طوغمش، (١٥٤) ده بصره‌ده وفات ایتمشدر . اصمعی « ابو عمرودن بیك مسئله سؤال ایتدم . جمله‌سنه دلائل قویه ایرادیله جواب ویردی » دیمشدر .

ابو العيناء (محمد) ترزبانان عربدن برشاعر لطائفپردازدر . کندیسنه برچوق مضحکات اسناد اولنور. (١٩٠) ده اهوازده طوغمش، (٢٨٣) ده بصره‌ده وفات ایتمشدر. سنی اوتوزی کچدکدن صکره اعمی اولمش ایدی .

ابو الفتح البستی (علی) کابل مضافاتندن اولان (بست) ه منسوبدر . اعاظم ادبا وشعرادندر . شعری غایت کوزلدر . امثال حکمنده طوتیله‌جق برچوق مسجع فقرات دخی یازمشدر .

زیادة المرء فی دنیاه نقصان
وربحه غیر محض الخیر خسران

مطلعلی قصیدهٔ بلیغه‌سی مشهوردر . (٤٠٠) ده بخاراده وفات ایتمشدر .

ابو الفداء (ملك مؤید عمادالدین اسماعیل) حماده اجرای حکومت ایدن ملوك ایوبیه‌دندر. درایت وحماسته برابر اکثر علومی ذاتنده جمع ایتمش ایدی. خاندانی مغوللرك تضییقندن دمشقه چکلمش اولدیغندن کندیسی (٦٧٢) ده اوراده طوغمشدر . بر آره‌لق حما ملکنه نائل اولمش ایدی . (٧٣٢) ده وفات ایتمشدر . بر خیلی آثاری واردر . نامنه منسوب اولان تاریخی اوروپا لسانلرندن برقاچنه ترجمه ایدلمشدر .

ابو قتاده (حارث) انصار كرامندندر . بر خيلى حديث شريف روايت ايتمشدر. (٥٤) ده يتمش ياشنده اولديغى حالده مدينهٔ منورده ياخود كوفه ده ارتحال ايلمشدر . رضى الله عنه .

ابواللؤلؤ مغيرة بن شعبه نك كوله سيدركه حضرت عمرى مسجد شريفده خنجرله آلتى يرندن يارەليەرك شهيد ايلمشدر . روايته كوره ديكر بر قاچ ذاتى دخى قتل ايتدكدن صكره قاچاركن طوتيله جغنى آكلاينجه خنجريله انتحار ايتمشدر .

ابولهب (عبدالعزى) پيغمبرمز افندمزه ودين اسلامه الك زياده خصومت ايدنلردندر . حقنده « تبت يدا ابى لهب » سورەسى نازل اولدى . بدر غزوەسنك وقوعنى متعاقب حضرت عباسك زوجه سى ام الفضلك حضورنده برمعتاد هذيانه باشلاينجه مشار اليها برچادر ديركيله آنك باشنى يارمش ايدى . برهفته صكره دار جزايه كيتمشدر .

ابومسلم خراسانى (عبدالرحمن) سر آمدان شجعاندندر. ادبياته انتساب كليسى وار ايدى. چوجقلغندن برى اهل بيت حقنده محبت . بنى مروانه قارشى نفرت اظهار ايدردى . بر مدت ابن عباسك حفيدى اولان امام ابراهيمه خدمت ايتدكدن صكره آنك طرفندن خراسان نقيبلكنه تعيين اولنمغله

[illegible]

[illegible] (۱۶۶)

[illegible] (۱۸۷) [illegible]

طرفندن ازجمله یمن والیلکنه تعیین بیورلمش ایدی . حضرت عمر زماننده دخی کوفه وبصره والیلکلرنده بولنمشدر. اهواز واصفهانی فتح ایتمشدر . صفین وقعه‌سنی متعاقب حضرت امام علی جانبندن بوذات. معاویه طرفندنده عمروبن‌العاص حکم تعیین قیلنمش ایدی. عمروبن‌العاص ابو موسانی اغفال ایلدی. بونك اوزرینه ابو موسی متأثراً صاووشمشدر . (٤٢) یاخود (٥١) ده وفات ایتمشدر . کندیسندن اوچ یوزدن زیاده حدیث شریف مرویدر . رضی‌الله عنه .

{ ابو نواس } (ابوعلی حسن) اعاظم شعرای عربدندر. امرؤالقیسه معادل طوتیلور. لاابالیلکله مشهور ایدی. اشعارنده خمریات زیاده بولنور . (١٤٥) ده بصره‌ده طوغمشدر . (٢٠٠) ده بغدادده معروف کرخی ایله برکونده وفات ایتمشدر . معروفك جنازه‌سنده جماعت کثیره اولدیغی حالده ابو نواسك یانته کیمسه یاقلاشمامش ایدی . بریسی « ای معشر مسلمین ، ابو نواس‌ده اهل اسلامدندر » دیه ندا ایتمکله جماعت کلوب آنك‌ده نمازینی قیلمشلردر .

{ ابو هریره } (عبدالرحمن) اصحاب کرامدندر . خیبر غزوه‌سنده بولنمشدر . کدیلری چوق سور ایدی . بر کون اتکنده برکدی اولدیغی حالده کیدرکن پیغمبرمز افندمز کندیسنی کوره‌رك « انت ابوهریره » بیورمش ایدی . بعده بو کنیه ایله

[illegible]

[illegible] (٨٧١) [illegible]

[illegible]

[illegible] (٦٥) [illegible] (٨٥) [illegible]

شاید آرقه‌دن هجوم ایده‌جك اولورسه بنی آگاه ایدکز » دیه تنبیه بیورمش ایدی . ابی بر آره‌لق « یاسن ، یابن ! » دیه نعره اوره‌رق طولو دیزکین افندمزك اوزرینه هجوم ایتدی . اصحاب قارشیلامق ایستدیلر . رسول‌الله « طوقنمیکز » دیدکدن صکره النه برحربه آله‌رق آتدی . ابن خلفی اوره‌رق آتندن آشاغی دوشـوردی . آلچـاغك بر اکه کمیکی قیرلدی . « محمد بنی اولدردی ! » دیه فریاد ایده‌رك قاچدی . ابو سـفیان آنك تلاشنی کورنجه « آدم سن‌ده . برشی یوق . نه باغیریورسین ؟ » یوللو کندیسیله اکلندی . عودتنده مکهٔ مکرمه‌یه کیدرکن باغیره باغیره جان ویرمشدر .

{ اُبَیّ بن کعب } کبار اصحاب کرامدندر . بدر غزوه‌سنده حاضر ایدی . قرائتده صحابه‌نك الك ماهرلرندن عد اولنور . یوز آلتمشدن زیاده حدیث شریف روایت ایتمشدر . (٣٠) دن صکره‌جه حضرت عثمانك عهد خـلافتنده ارتحال ایلمشدر . رضی‌الله عنه .

{ اثیرالدین آخستکی } انوری و خاقانی اقرانندن عـد اولنان شعرادندر . ترکسـتانده واقع (آخستك) ناحیه‌سـنه منسوبدر . قزل ارسـلانك مدحنده قصیده‌لر سویلمشدر . آخر عمرنده اختیار تجرید ایلمش ایدی . (٦٠٨) ده وفات ایتمشدر .

{ احمد بن حنبل } (امام ابو عبدالله) ائمهٔ اربعه‌دندر. پیشوایان محدثیندن برذات عالی ایدی . والده‌سی حامل اولدیغی حالده (مرو) دن بغداده کلدکده مشارالیهی دنیایه کتیرمشدر . مؤلفاتندن (مسند) نامنده‌کی کتاب جلیل عظم قدرینه بر بیوک دلیلدر . حضرت امام شافعینک خواص اصحابندن ایدی . شافعی مصره کیدنجه‌یه قدر یانندن آیرلمامشدر . « قرآن کریم مخلوقمی ، دکلمی ؟ » مسئلهٔ عجیبه‌سنک ظهورنده « مخلوقدر » دیمکه اجبار ایدلمش ایدی . دیمدی . حبس و ضرب ایدلدی . ینه باطل برسوز سویلمدی ، ثبات کوستردی . (٢٤١) ربیع‌الاولنده بغدادده ارتحال ایتمشدر .(باب حرب) قبرستانده مدفوندر . خطیب بغدادی مشارالیهک مناقبنی جمع ایله بر کتاب وجوده کتیرمشدر .

{ احمد بی جان } سلطان مراد ثانی دوری مشایخندن (محمدیه) صاحبی یازیجی اوغلی محمد افندینک برادر یدر. قارداشی کبی کلیبولیده مقیم ایدی . مرقدی اورادددر . (انوارالعاشقین) اثر مشهوریدر .

{ احمد پاشا } (ولی‌الدین اوغلی) بروسه‌نک مدار افتخاریدر . عثمانلی شعرینک مؤسسلرندن عد اولنور . مرتب دیوانی اساتذهٔ قدمادن اولدیغنه دلیل کافیدر . (باقی) دور ینه قدر دوام ایدن طرز قدیم ادبک اشهر معلمینی مشار الیهدر .

فاتح سلطان محمدك خواجه‌سی ایكن وزیری اولمشدر . بر آزدلق بر سبب مشروعه مبنی عزل وحبس ایدلمش ایدی .

ای محیط كرمك قطره‌سی عمان كرم

مصراعیله باشلایان مشهور (كرم) قصیده‌سنی تقدیم ایتمسی اوزرینه مظهر عفو اولمشدر . فتح قسطنطینیه‌ده دخی سائر بعض عرفا كبی فاتحك خدمتنده بولنمش ایدی . سلطان بایزید ثانی دورنده (٩٠٢) ده بروسه‌ده وفات ایتمشدر . كندیسنك ازجمله شو مصراعلری ضروب امثال صیره‌سنه كچمشدر :

§ یارسز قالمش جهانده‌عیبسز یار ایستین

§ زهی تصور باطل زهی خیال محال

احمد جامی (ابونصر) پیرهرات كبی (شیخ الاسلام) لقبیله تلقیب ایدلمشدر . (زنده پیل) دخی لقب دیكریدر . كبار عرفای امتدندر . (سراج السائرین) جملهٔ تألیفاتندندر . (احمد جامی قدس سره) تركیبنك كوستردیكی (٥٣٢) ده ارتحال ایلمشدر . شو قطعه‌سی مشهوردر :

نه در مسجد كذارندم كه رندی
نه در میخانه كاین خمار خامست
میان مسجد ومیخانه راهیست
غریبم عاشقم آن ره كدامست

مولانا جامینك :

مولـدم جام و رشـحهٔ قلمم
جرعهٔ جام شیخ الاسـلامیست

زین سـبب در جریدهٔ اشعـار
بدو معـنی تخـلصم جامیسـت

قطعه‌سنده‌کی شیخ‌الاسلامدن مراد مشارالیهدر .

{ احمد خان اول } سلطان محمد ثالثك شهزاده‌سی و سلاطین عثمانیه‌نك اون دردنجیسیدر . (٩٩٨) ده طوغمش . (١٠١٢) ده پادشاه اولمشدر . بو اثناده جلالی دینیلن باغیلرله اوغراشیله‌رق داخلی بر خیلی اصلاحات اجرا اولندقدن باشـقه خارجاً دخی تبریز ونخجوان آلنمشدر . (١٠٢٦) ده وفات ایتمشدر . سلطان احمد جامعی یاننده‌کی تربه‌ده مدفوندر . اون دردنجی پادشاه اولدیغی حالده اون درت یاشنده جلوس ایده‌رك اون درت سنه سلطنت سورمسی اتفاقات غریبه‌دندر .

{ احمد خان ثالث } سـلطان محمد رابعك شـهزاده‌سی وسـلاطین عثمانیه‌نك یکرمی اوچنجیسـیدر . (١٠٨٤) ده طوغمش ، (١١١٥) ده جلوس ایتمشدر . یکرمی سکز سـنه اولان مدت سـلطنتنده موزه کری آلنه‌رق (پروت) ده روسیه‌یه غلبه ایدلمش ایسه‌ده مؤخراً روسیه ایله آوستریا اتفاق ایتملریله عقد مصالحه‌یه رغبت اولنمشدر . بو آره‌لق استانبولده

صنعت طباعت ترویج ایدلمکده ایدی . (١١٤٣) ده حکومتدن ال چکمش و آلتی سنه دها یشادقدن صکره (١١٤٩) ده وفات ایتمشدر . یکی جمع تربه‌سنده مدفوندر .

{ احمد خان ثانی } سلطان ابراهیمك شهزاده‌سی و سلاطین عثمانیه‌نك یکرمی برنجیسیدر . (١٠٥٣) ده طوغمش . (١١٠٢) ده پادشاه اولمشدر. زماننده آوستریالیلر ایله وقوع بولان محاربه‌ده کوپریلیلردن سردار بولنان قاره مصطفی پاشا شهید اولدیغندن عثمانلی اردوسی رجعت ایتمش ایدی. درت سنه سلطنت سوردکدن صکره (١١٠٦) ده وفات ایتمشدر. قانونی سلطان سلیمان تربه‌سنده مدفوندر .

{ احمد الرفاعی } (ابو العباس) سادات اعزهٔ کرامدندر. نامنه منسوب اولان طریقت علیه‌نك پیریدر . شافعی المذهب ایدی . متورعین فقها میانده تمیز ایتمشدر . رجال عربدن (رفاعه) یه منسوبدر . واسط ایله بصره آره‌سنده واقع (بطائح) ده (ام عبیده) قریه‌سنده ساکن اولوردی . نیجه کراماتی منقولدر . شعر سویلمکه تنزل بیوررردی .

اذاجن لیلی هام قلبی بذکرکم
انوح کمانا ح الحمام المطوق

بیتنی حاوی اولان منظومهٔ مؤثره‌سی مشهوردر . (٥٧٨) جمادی الاولاسنده ارتحال ایلمشدر . تربه‌سی زیارتگاهدر .

[illegible]

[illegible] (٥١٧) [illegible]

[illegible]

[illegible] (٨١٥) [illegible]

[illegible]

مصرانه تکلیف ایدر . شاعر آکاده سکسان آقچه بها تعیین ایلر . تیمور « بوعدالت اوزره اولمدی . بنم یالکز شو ازارم سکسان آقچه ایدر » دیر . احمدی « بن ده یالکز آکا بها بیچدم » جوابنی ویرر .

احنف بن قیس (ابوالبحر) تابعیندن و کرمای عربدن برذاتدرکه بصره‌نك الك نافذالکلم آدمی واهل تدبیر وجرأتك اقدمی ایدی . (جمل) وقعه‌سنده عائشه ، طلحه ، زبیر حضراتی کندیسندن استنصار ایتدکلرنده « والله بن علی علیهنده بولنه‌مم ! » دیه‌رك موافقت ایتمه‌مشدر . بعده رئیسی بولندیغی بنی تمیم قبیله‌سندن درت بیك قدر محاربله حضرت مرتضانك خدمتنه شتاب ایتمشدر . (٦٧) ده ارتحال ایلدی .

اخفش ضعیف البصر معناسنه اوله‌رق ائمهٔ نحاتدن اوچ ذاته لقب اولمشدر . برنجیسی اخفش اکبردرکه ابوالخطاب عبدالحمید بن عبدالمجید در . سیبویه‌ك استادی ایدی . ایکنجیسی اخفش اوسطدرکه ابوالحسن سعید بن مسعده‌در . سیبویه‌ك شاکردی ایدی . اوچنجیسی اخفش اصغردرکه علی بن سلیماندر . علم نحوی (مبرد) ایله (ثعلب) دن اخذ ایتمشدر . اوچنه بردن (اخافش) دینیلیر . (اخفشك کچیسی) مشهوردر . فقط بوکچی هانکیسنك اولدیغی مجهولدر . کچی صاحبی اولان اخفش اوان تحصیلنده استادندن آلدیغی درسلری

ذهننده تثبیت ایچون باشقه‌سنه تقریر ایتمکه حریص ایمش .
مخاطب مستفید بوله‌مینجه برکچی صاتین آله‌رق آنی مخاطب
اتخاذ ایلمش . عربده (عنزالاخفش)، بزدده آنك ترجمه‌سی
اولان (اخفشك کچیسی) ضرب مثل اولمشدر . « اخفشك
کچیسی کبی باشنی صاللار » دیرلر . انطاکیه‌لی منیفك شو بیتی
تحفدر :

هم ایدر طعنه تحمل هم اولور سر جنبان
زاهده خرمی دیسه‌م یاز اخفشمی دیسه‌م

اده‌بالی (شیخ) منشأی قرماندر . وطننده برزمان
تحصیلده بولندقدن صکره شامه کیده‌رك اورانك افاضلندن
استفاضه ایلمشدر . تفسیر و حدیثده، خصوصیله فقهده
واصل مرتبهٔ قصوی اولدقدن صکره عودت ایتمشدر . ذوق
تصوفدن دخی بهره‌کلیسی وارایدی . دولتمزك مؤسسی اولان
ارطغرل اوغلی غازی عثمان بك آره‌صیره شیخك زاویه‌سنه کلیر
مسافر اولوردی . برکیجه زاویه‌ده کوردیکی رؤیانك برقسمی
اده‌بالینك قولتوغندن برآی طوغه‌رق کندیسنك قوینه کیرمسی
ایدی . بونك حقیقتی شیخك کریمه‌سی مال خاتونی تزوج ایتمسیله
ظاهره چیقمشدر . اده‌بالی (۷۲۶) ده یوز یکرمی یاشنده
ارتحال ایتمشدر .

اروی برصحابیه درکه حارث بن عبدالمطلبك کریمه‌سی

وپیغمبرمز افندمزك عمزادهسیدر . (اروی بنت الحارث) عنوانیله معروفدر . یالکز معویه ایله عمروبن العاصه قارشی سویلدیکی غایت مردانه ومزیفانه سوزلر کندیسنك بربلیغهٔ نادره اولدیغنی اثباته کافیدر . رضی الله عنها .

اروی | جد نبی اولان عبدالمطلبك کریمه‌سی وپیغمبرمز افندمزك خاله‌سیدر . (اروی بنت عبدالمطلب) عنوانیله معروفدر . برشاعرهٔ بلیغه ایدی . پدری حقنده مرثیه اوله‌رق سویلدیکی :

بکت عینی وحق لهاالبکاء
علی سمح سجیته الحیاء

مطلعلی نظم بلیغ مشهوردر .

اسحاق افندی | شیخ الاسلام اسماعیل افندینك مخدومیدر .(١١٤٦) ده مسند آرای مشیخت اولمشدر. علما وشعرانك مدار افتخاری ایدی . (١١٤٧) ده وفات ایتمشدر . (شفاء شریف ترجمه‌سی) جملهٔ آثارندندر . شعری استادانه سویلر .

حالمی عرض ایت صبا دلداره الله عشقنه
سوزش دلدن خبر ویر یاره الله عشقنه

مطلعلی غزلی مشهوردر . بوغزلك :

کشف اسرار ایلمه اغیاره الله عشقنه

مصراعی ضروب امثال صیره‌سنه کچمشدر .

اسرار دده { استانبولده یتشمش شعرادندر . غلطه مولویخانه‌سی حجره نشینلرندن ایدی . شیخ غالب ایله بینلرنده محادثت فوق‌العاده اولدیغندن برلکده پك كوزل وقت كچیررلردی . اشعارنده رقت واردر . دیوانی مطبوعدر . سرورینك :

حیفلر كوز یوموب اسرار دده سر اولدی

مصراعندن آكلاشیلان (۱۲۱۱) ده وفات ایتمشدر .

اسعد بك { (مشعله‌جی زاده) استانبولده یتشمش شعرادندر . داخل طریق تدریس اوله‌رق دور مدارس معتاده ایتمكده ایكن :

جنت ایچره قیله اسعد بكی همدم سعدا

مصراعنك كوستردیكی (۱۲۰۸) ده وفات ایتمشدر . كندیسنك :

اوكرن لسان عصر ورسوم زمانه‌یی

باق طبع ناسه حاله مناسب تكلم ایت

بیتی مشهوردر .

اسعد بن زراره { (ابوامامه) نبوتك اون برنجی سنه‌سی موسم حجنده مكهٔ مكرمه خارجنده (عقبه) ده وقوع بولان دعوت رسالتپناهی اوزرینه اظهار اسلام ایدن آلتی ذاتك بریسیدر . بونلر انصار كرامدن ابتدا مسلمان اولان بختیارلر .

درکه مدینهٔ منوره‌یه عودتلرنده نشردین مبینه غیرت ایتمشلردر. بوبیعته (بیعت اولای عقبه) دینیلیر. رضی الله عنهم.

{ اسعد پاشا } (مخلص) آیاش مفتیسی حسن افندینك اوغلیدر. (١٢٣٩) ده عهده‌سنه رتبهٔ وزارت توجیه بیورلدی. ادرنه. قونیه. ارضروم. سیواس. حلب. موصل. دیاربکر ایالتلرنده بولندی. (١٢٦٧) ده دیاربکرده وفات ایتمشدر. مدبرین وزرادن شانلی برذات ایدی. مراسم پرستانه، عظمت کسترانه حاللری مشهوردر. مهرهٔ شعرادن ایدی. دیوانچه‌سی مطبوعدر.

هرکسك عالمده بیك مافوقی بیك مادونی وار

کبی بعض اشعاری ضروب امثال صیره‌سنه کچمشدر.

{ اسما } جناب ابوبکر صدیقك بیوك کریمه‌سی وحضرت عائشه‌نك لاب همشیره‌سیدرکه (ذات النطاقین) عنوانیله معروفدر. عشرهٔ مبشره‌دن اولان حضرت زبیرك زوجه‌سی ایدی. (٧٣) ده حجاج ظالمه مغلوباً شهید اولان جناب عبدالله بن زبیرك والده‌سیدر. بووقعه‌یی (ذات النطاقین ـ یاخود ـ ابن الزبیر) عنوانیله کچنلرده نظماً تصویر ایتمش ایدك. مشارالیها مثلی بك نادر بولنه‌بیله‌جك درجه‌لرده بیوك برقادین ایدی. اثنای استشاره‌ده اوغلنه ویردیکی تنبیهات ایله اوغلنك شهادتندن صکره حجاجه سویلدیکی سوزلر عظمت شانی کوسترر. لیلهٔ هجرت

نبویه‌ده نطاقنی ، یعنی قوطه‌سنی ایکی‌یه بوله‌رك بر پارچه‌سنی سفره . دیکر پارچه‌سنی قربه‌یه باغ اولق اوزره تقدیم ایله پیغمبرمز افندمزدن « یا اسماء، سنك بو نطاقکه بدل جناب حق جنتده سکا ایکی نطاق احسان بیوره‌جقدر » تبشیرینی آلدیغی جهتله کندیسنه (ذات النطاقین) دینلمشدر . اوغلنك شهادتندن بر آز صکره یوز یاشنده اولدیغی حالده ارتحال ایتمشدر . رضی الله عنها .

{ اسماعیل انقروی } (شارح) کبار مشایخ مولویه‌دندر . غلطه مولویخانه‌سنه شیخ اولمش ایدی. (١٠٤١) ده ارتحال ایتمشدر . اوراده تربه‌ده مدفوندر . عالم، متورع . متواضع بر ذات ایدی . مثنوی شریفه یازدیغی شرح اشهر آثاریدر . سایهٔ مولاناده (حضرت شارح) عنوانیله شهرت بولمشدر . شیخ غالب بر رباعیسنده :

شارح دیسه‌لر فهم اولنور انقروی

دیمشدر . (منهاج الفقراء) کبی سائر بعض تألیفاتی‌ده واردر . مثنوی شریفك یدنجی دفتری دینیلن وطرز نظمیله سائر بعض دلائله نظراً حضرت پیرك کلمات مبارکه‌سندن اولمامق لازم کلن دفتری‌دخی شرح ایتمش ایسه‌ده نزد عامه‌ده مقبول اولمامشدر .

{ اسماعیل حقی } طریق جلوتی مشایخ کرامندندر. مولدی

اولان آیدوسـدن استانبوله کلمش ایدی . بر آردلق بروسـه‌ده بولندیغی صیرده‌ده تصوفه متعلق بعض مسـائل مغلقه‌دن بحث ایتدیکی ایچون علمانك شکایتیه تکفیر طاغنه نفی ایدلمشدر . اوراده جهلای اهالیدن برچوق ذیتلر چکدکدن صکره اطلاق اولندی . زادهٔ طبعی اولان :

کبش روحم حقه قربان ایلدم

مصراعنك کوسـتردیکی (۱۱۲۷) ده بروسـه ده ارتحـال ایتمشدر . بك چوق تألیفـاتی واردر . (روح البیان) (روح المثنوی) (محمـدیه شرحی) الك مشهورلرندندر . ترجمه طرز افاده‌سی اوزمانه کوره فوق العاده عداولنسه‌لایقدر . اکثر اشعاری الٰهی طرزنده کورینور .

{ اسماعیل صفوی } شیخ صفی الدین اردبیلی احفادندن وایران حکمدارلرندندر . شیخلکی شهلغه تحویل ایدرك (شاه اسماعیل صفوی) عنوانیله شهرت بولمشدر . یاووز سلطان سلیم مشهور چالدیران محاربه‌سنی آکا قرشی قازانمشدر . اومغلوبیتدن صکره شاه شارب اللیل والنهار اولدرق (۹۳۰) ده اوتوز سکز یاشنده وفات ایتمشدر .

{ اشرف رومی } اولیـاء اللهدندر . (اشرف اوغلی) عنوانیله‌ده یاد اولنور . ازنیقده طوغمش . (۸۹۹) ده ینه اوراده ارتحال ایتمشدر . تربه‌سی زیارتکاهدر . (مزکی النفوس) تألیف

مشهوریدر. اسکی ترکجه ایچون برنمونه‌صاییلیر. آلهیات‌طرزنده اشعاری‌ده واردر.

{ اصحاب‌بدر } (۲) رمضاننده وقوع بولان بدر غزوهٔ جلیله‌سنده بولنمق شرف اعلاسنه نائل اولان ذوات فخامدرکه امت محمدیه‌نك، حتی اصحاب کرامك اك بیوکاری آنلردر. اوچ یوز بش نفر ایدیلر. آلتمش دردی مهاجریندن، باقیسی انصاردن ایدی. طقوز یوزالی قدر مشرکینه غلبه ایتمشلردر. مشارالیهم حضراتنه (اهل بدر) و (بدریون) دخی دینلدیککی هربرینه‌ده (بدری) اطلاق اولنور. رضی‌الله عنهم.

{ اصحاب صفه } پیغمبرمز افندمزك مدینهٔ منوره‌ده بنا بیوردیغی مسجد شریفك صفه‌سنده اقامت ایدن اوتوز درت قدر فقرای اصحاب کرامدرکه آنلرك برآزینی نبیّ اکرم، برطاقنی‌ده اغنیای صحابه اطعام ایدرلردی. بونلر قرآن کریم ایله حدیث شریفه‌یی زیورحافظه ایده‌رك عبادتله مشغول اولورلردی. بلال حبشی. عبدالله بن مسعود، ابوذرغفاری، سلمان‌فارسی، ابوهریره آنلرك مشهورلرندندر. رضی‌الله‌عنهم.

{ اصمعی } (ابوسعید عبدالملك) نحوولغتده فرید اولمقله برابر کنجینهٔ لطائف ونوادر دینلمکه شایان ایدی. (۱۲۳) ده طوغمشدر. بصره‌لی اولدیغی حالده هارون الرشید زماننده

بغداده کیتمش و آنك خواص ندماسی بیننده کسب امتیاز ایتمش ایدی . حضرت امام شافعی «کلام عربده اصمعیدن کوزل حسن تعبیر استعمال ایدن اولماز» بیورمشدر . اصمعینك یالکز اعرابیلره اسناداً نقل ایتدیکی فقرات برکتاب اولور . بونلرك برچوغی رومانجیلق طرزنده ترتیب ایدلمش شیلر اولدیغی ظن اولنور . جدی اولان (اصمع) ه منسوبدر . (۲۰۰) دن صکره‌جه وفات ایتمشدر . تألیفات عدیده‌سی واردر .

{ اصولی } شعرای مشایخدندر . وارداریکیجه سندن یتشمشدر . مصره کیده‌رك شیخ ابراهیم کلشنی‌یه انتساب ایلمش ایدی . (۹٤۵)ده وطننده ارتحال ایتمشدر . دیوانچه‌سی واردر . اوزمانه کوره لسانی دوز کون کورینور .

{ اعشی } (میمون بن قیس) سرآمدان شعرای جاهلیه‌دندر . (اعشای اکبر) عنوانیله مشهوردر . رقت طبعی ، جودت شعری جهتیله کندیسنه (قوم عربك زیلجیسی) دیمك اولان (صناجة العرب) لقبی ویرلمش ایدی . وقت سعادته یتشمشدر . ستایش نبوی‌یی متضمن اوله‌رق نظم ایتدیکی برقصیده‌یی حضور مقدسه تقدیم ایتمك اوزره کیدرکن ابوسفیان اوکنه چیقه‌رق برطاقم القاآت مفسدانه ایله کندیسنی شرف اسلامه نائلیتدن منع ایلمشدر . مدمن خمر ایدی . مست خراب اولدیغی حالده وفات ایتمشدر .

{ اعمش کوفی } (ابو محمد سلیمان) کبار تابعیندندر .
احادیث شریفه حفظنده ممتاز ایدی . مرجع محدثین عد اولنوردی . (٦٠) ده طوغمش ، (١٤٨) ده وفات ایتمشدر. میال مزاح اولدیغی مشهوردر . برکون بعض ارباب حدیث کندیسنك خانه‌سندن خروجنه منتظر ایدیلر . چیقنجه یکدن بونلره « ایچریده سزدن دها سوِیمسز بر قوجه قاری ایله برلکده بولنمق غائله‌سی اولمیادی چیقمازدم » دیمشدر . خسته‌لکنده بعض احبابی عیادتنه کیدرلر . زیاده‌جه اوطوررلر ، اعمشك جنی صیقیلیر . بردن بره قولتوغنك آلتنه بریاصدیق آله‌رق متجلدانه اوطوردقدن صکره دیرکه :
— ایشته جناب حق خسته‌کزه شفا ویردی . آرتق عیادته لزوم قلمدی . تشکرلر ایدرم . سعادتله ...

{ افتاده } (شیخ محمد) طریق جلوتی مشائخ کرامندن وحاجی بایرام ولی خلفاسندندر . (٩٨٩) ده مولدی اولان بروسه‌ده ارتحال ایتمشدر . تربه‌سی زیارتکاهدر . متصوفانه اشعاری واردر .

{ اکری قاپولی } (خواجه محمد راسم) یدی قله‌لی شاکردندن برخطاط خوشنویسدر . آلتمش قدر مصحف شریف یازمشدر . عرب قپوسی داخلنده‌کی سبیل وچشمه‌نك

تاریخلری کندیسنك خطیدر . (١١٦٩) ده وفات ایتمشدر . اکری قاپو مقابلنده مدفوندر . شعر و انشـایه دخی انتسابی وار ایدی . سلطان احمد ثالثك مرقعنه یازدیغی تاریخی شو بیت ایله ختم ایدر :

بو رسمه رسم ایدر تاریخنی راسم دعا کویی
منقح بر مرقع یازدی سلطان احمـد کامل

|امام الحرمین| (ابو المعالی عبدالملك) فاضـل بی مدانی ایدی . احاطهٔ کلیه‌سنی اصحاب تقدیر تسـلیم ایدردی . حسن تقریر و تعبیرده مثلی کورلمه‌مشدر . مکهٔ مکرمه و مدینهٔ منوره‌ده درت سنه قـدر مجاور بولندیغنـدن بولقبی آلمشـدر . الب ارسلانك بدایت سلطنتنده نیشابوره عودت ایتدکده حکمدار مشارالیهك وزیری اولان مشـهور نظام الملك امام ایچـون نیشابورده‌کی مدرسهٔ نظامیه‌یی بنا ایلمشدر . امام اوراده اوتوز سنه قـدر نشر علوم ایله مشغول اولمشـدر . اصحاب تحصیل اطرافدن نیشابوره طوپلانیردی . هرکون درسنده اوچ درت یوز آدم بولنوردی . (نهایة المطلب فی درایة المذهب) (الشامل فی اصـول الدین) (البرهان فی اصـول الفقه) جملهٔ تألیفات جلیله‌سندندر . (٤١٩) ده طوغمش . (٤٧٨) ده نیشـابوره قریب بر قریه‌ده وفات ایتمشدر .

|امام ربانی| (احمـد فاروقی) مشـایخ نقشـبندیه

اعاظمندندر. (مجددالف ثانی) عنوانیله توصیف اونور. (مکتوبات امام ربانی) نامیله مشهور اولان تألیف جلیلی برهان کافیدر. (۱۰۳٤) ده ارتحال ایتمشدر.

{ امامه } داماد نبی اولان ابوالعاص بن الربیعك کریمه سیدرکه اکبر بنات رسول اولان جناب زینبدن وجوده گلمش برحفیدهٔ پیغمبریدر. تیزه سی بولنان حضرت فاطمة الزهرا « آنی بندن صکره آلکز » دیه امام علی افندمزه توصیه بیورمش ایدی. مشارالیه بووصیتی یرینه کتیرمشدر. امامه طفل ایکن طرف رسالتپناهیدن پك زیاده حرمت ومحبت کوررده‌ی. حتی رسول اللهك مشار الیهایی آرقه سنه آلهرق نماز قیلدیغی اولوردی. رضی الله عنها.

{ ام ایمن } برصحابیهٔ حبشیه درکه کبار اصحاب کرامدن اسامة بن زیدك والده سی وپیغمبرمز افندمزك دایه سیدر. پدر عالیقدر نبوی جناب عبداللهك آزادلیسی وعبید الحبشی نامنده برذاتك زوجه سی ایدی. عبیدك صلبندن متولد اولان (ایمن) نامنده کی اوغلنه اضافتله (ام ایمن) دیه شهرت بولمشدر. عبیدك وفاتندن صکره رسول الله آنی زید بن حارثه یه تزویج بیوردی. اسامة بن زید آندن تولد ایتدی. بعض اقرباسنی زیارت قصدیله مدینهٔ منوره یه کیتمش اولان مادر نبوی جناب آمنه اثنای عودتده (ابواء) دینیلن موقعده ارتحال ایدنجه

ذات رسالتپناهی اورادن ام ایمنك آغوش احترامنده اولدیغی حالده مكهٔ مكرمه‌یه مواصلت بیورمشدر. «ام ایمن امی بعدامی» دیه حقنده پك زیاده اظهار حرمت ایدر وبالخاصه قالقار زیارتنه كیدردی. مشار الیها ارتحال نبوی وقوعنده پك چوق آغلامش ایدی. «نیچون بوقدر آغلایورسكز؟» دینلره «بن پیغمبرك وفات ایده‌جكنی بیلنلردنم، آنجق بزه كلمكده اولان وحی آلهینك انقطاعنه آغلایورم» جوابنی ویرردی. رضی الله عنها.

| ام حبیبه | صنادید قریشدن اولان مشهور ابو سفیان اموینك كریمه‌سیدركه پیغمبرمز افندمزك زوجات مطهراتندندر. اولدن عبیدالله بن جحش نامنده برذاتك زوجه‌سی اوله‌رق شرف اسلام ایله تشرفلری اوائل عهد اسلامده واقع اولدیغندن هجرتگاه مؤمنین اولان ارض حبشه‌یه كیتمشلر ایدی. مشار الیها صلب عبیددن حامل بولندیغی (حبیبه) نامنده‌كی كریمه‌سنی اوراده دنیایه كتیرمشدر. اسمی (رمله) اولدیغی حالده بو صورتله (ام حبیبه) دیه بنام اولمشدر. زوجی اوراده مرتد اوله‌رق مشار الیهایه دخی تكلیف ارتداد ایتمش ایسه‌ده قبول بیورمامشدر. عبید اوحال ایله آخرته كیتدكدن صكره مشار الیها نجاشی معرفتیله عقد اولنان نكاح اوزرینه شرفیاب ازدواج نبوی اولمشدر. دیر ایدی‌كه:

— حبشه‌ده برشیدن خبرم یوق ایكن بركون نجاشینك

ابرهه نامنده کی متحیز جاریه سی کله رك « با امر نبوی وکالت تزوجنه مأمورم. رسول اللهه زوجه اولمق اوزره طرفندن نبی توکیل ایتسون » خبرینی تبلیغ ایدنجه سوینجمدن همان کندیسنه قوللرمده کی کوموش بیله زیکلر ایله پارماقلرمده کی حلقه لری اهدا ایلدم »

مشار الیها پك دیندار ایدی . پدری ابوسفیان تجدید معاهده امیدیله مدینهٔ منوره یه کیده رك خانهٔ سعادتده کندیسنك نزدینه واردقده فراش رسول اللهه اوطورمق ایستینجه « سن مشرکسین ، پیغمبرك فراشنه هیچ بروجه ایله مناسب دکلسین » دیه رك شدیداً منع ایتدیکی مشهوردر . بونك اوزرینه ابوسفیان « سن بزدن آیریله لی نه خویسز اولمشسین ! » دیمشدر . رضی الله عنها .

{ ام الدرداء } زهاد اصحاب کرامدن حضرت ابوالدردانك زوجه سیدرکه صحابیه در . عاقله ، فاضله برقادین ایدی . کرك پیغمبرمز افندمزدن ، کرك زوج مکرمندن برخیلی احادیث شریفه روایت ایتمشدر . (کبری) ایله توصیف اولنور . ابوالدردانك ینه ام الدردا کنیه سیله معروف برزوجه سی دها واردرکه آنی ارتحال نبویدن صکره تزوج ایلمشدر. بناءً علیه صحابیه دکلدر . آکا (صغری) لقبی ویریلیر. رضی الله عنهما.

{ امرؤ القیس } (بن عابس) شعرای اصحاب کرامدندر.

منسوب اولدیغی (کنده) عشیرتنك ارتدادنده اسلام اوزره ثبات ایدهرك :

فلست مبدلا بالله ربا
ولا متبدلا بالسلم دینا

دیه بوثباتی اعلان ایلمشدر . رضی الله عنه . معلقات سبعه اصحابندن اولان امرؤالقیس باشقه در .

{ ام سلمه } (بنت ابی امیة بن المغیرة المخزومیه) پیغمبرمز افندمزك زوجات مطهراتندندر . اسمی (هند) در . زوج اولی اولان ابوسلمة بن عبدالاسدالمخزومی صلبندن دنیایه کتیردیکی (سلمة) نامنده کی اکبر اولادیله اکتنا ایلمشدر . فصاحت وحصافت اصحابندن ایدی . حضرت عثمانك زمان فترتنده مشارالیها یك بلیغانه نصیحتلر ویرمشدر . اوچ یوز یتمش سکز حدیث شریف روایت ایتمشدر . بعض اشعار بلیغهسی واردر . رضی الله عنها .

{ ام عماره } بوکنیه ایله مشهور اولان نسیبه خاتوندرکه مازن بن نجار اولادندن کعبك همشیرهسی وانصار کرامدن زید بن عاصمك زوجهسیدر . احد غزوهسنده غایت مردانه برصورتده جنك ایتمشدر . پیغمبرمز افندمزك اوزرینه هجوم ایدن مشرکینی زوجی وایکی اوغلی ایله برلکده تنکیله صوك

درجه‌ده غیرت ایلمش ایدی. مهاجرلردن برینی — قیلیجله آیاغنی کسه‌رك — آتندن آشاغی دوشوردکدن صکره اولدرمشدر. برقاچ یرندن یاره‌لی اولدیغی حالده زوجیله اوغللرینی لاینقطع تشجیع ایتمکده ایدی. رسول‌الله دردینه‌ده دعا ایتمشدر. مشارالیها هجرتدن مقدم (عقبه) یه کیده‌رك نبیّ اکرمه بیعت ایدنلردندر. رضی‌الله عنها.

{ ام‌الفتی } (جمل) وقعه‌سنده امام علی افندمز طرفندن مخالفین لشکرینه مصحف شریف ابرازینی متعهد اوله‌رق اورته‌یه آتلدقده اولاً صاغ، ثانیاً صول الینی، آندن صکره‌ده — مصحف شریفی کوکسی اوزرینه قویه‌رق — جانی فدا ایتمش اولان قهرمان تابتقدملك والده‌سیدر. رضی‌الله عنهما.

{ ام‌کلثوم } پیغمبرمز افندمزك کوچك اورتانجه کریمهٔ محترمه‌سیدرکه جناب رقیه‌دن صکره حضرت عثمانه تزویج اولنمش و بوصورتله ابن عفان (ذوالنورین) لقبنی حائز اولمشدر. رسول‌اللهك درت کریمه‌سی واردرکه الك بیوکلری زینب، الك کوچکلری فاطمه‌در. رقیه ایله ام‌کلثوم اورتانجه ایدیلر. رقیه ام‌کلثومدن بیوکدر. ام‌کلثوم (۹) ده ذریتسز اوله‌رق ارتحال ایلمشدر. رضی‌الله عنهن.

{ ام کلثوم } امام علی افندمزك جناب فاطمه‌دن دنیایه

کلمش برکریمهٔ محترمه‌سیدرکه ابتدا حضرت عمره، بعده عون ابن جعفرالطیاره تزویج بیورلمشدر. حضرت امامك ینه بونامده برکریمه‌سی دهـا واردر. آنی عبدالله الاصغربن عقیل تزوج ایتمش ایدی. بوام کلثوملردن برنجیسنه (کبری). ایکنجیسنه (صغری) دینیلیر. رضی‌الله عنهما.

{ام معبد} (عاتکة الخزاعیه) صحابیه‌در. اصحاب کرامدن خالد الخزاعینك کریمه‌سی وابو معبدالخزاعینك زوجه سیدر. پیغمبرمز افندمزك ابو بکر صـدیق و آنك آزادلیسی عامر بن فهر ایله برلکده عبـدالله بن اریقط اللیثی رهـبرلکیله مدینهٔ منوره جانبنه مهاجرتلری اثناسـنده (قدید) دینیلن موقعده اوغرادقلری (خیمهٔ ام معبد) ایشـته بو ام معبدك خیمه‌سی ایدی. درونده مشارالیهانك لاغر بردیشی قویونی وار ایدی‌که کمال ضعفندن سـوری یه قاتیله‌رق مرعایه کیده‌مه‌مش ایدی. رسول‌الله بعدالاستیذان آندن دست فیاضیله برچوق سود صاغمشدر. اورادن تشریف بیورلدقدن صـکره ابو معبد کله‌رك چادرده فوق‌المأمول برخیلی سود بولندیغنی کوروب سببنی صـورنجه ام معبد صورت حالی حکایه ایتمشدر. زوجی «امان، شوذاتی بکا ایجـه تعریف ایت» دیمکله ام معبـد مفصـلاتده مبین اولدیغی وجه ایله حلیـهٔ سـنیه‌یی غایت کوزل بر صـورتده تعریف ایدنجه ابو معبـد یمین ایده‌رك «بو آدم مطلقا قریش

ایچنده ظهور ایدن ذاتدر . کورمش اولیـدم بیعت ایدردم »
دیمشـدر . مؤخراً زوج وزوجـه اظهار اسلام ایله سرفراز
اولمشلردر . رضی‌الله عنهما . ام معبد شمائل شریفه مباحثنده
هرزمان یاد اولنور . ازجمله خاقانی تبسم نبوی مبحثنده :

ام معبد یتوروب تحقیقه
دیدی هم عائشهٔ صدیقه

دیمشدر .

{ ام هانی } عم نبـوی اولان ابو طالبك کریمه‌سی وامام
علی افندمزك همشیره‌سیدر . اسمی (هند) یاخود (فاطمه)
ویا (فاخته) اولمق اوزره مختلف فیهـدر . زوجی هبیرة بن
عمرو المخزومینك صلبندن دنیـایه کتیردیکی (هانی) نامنده‌کی
اوغلنه اضافتله شهرت بولمشـدر . زوجی مشرکیندن ایدی .
فتح مکه کونی قاچمشدر . ام هانی ایسه اوکون اظهار اسـلام
ایتمشدر . قرق آلتی حدیث شریف روایت ایتدیکی مرویدر .
امام الانبیا افندمز مشارالیهانك خانه‌سنده ایکن معراجی تشریف
بیورمش ایدی . بوجهتله مبحث معراجـده کندیسی دائما یاد
اولنور . ازجمله شیخ غالب :

برشب که سرای ام هانی
اولمشدی اوماهك آسمانی

دیمشدر . (امهانی) صورتنده یازلماملی . رضی‌الله عنها .

{ امیدیٔ طهرانی } بلغای شعرادندر . شیرازه کیده‌رك جلال دوانیدن تحصیل علوم ایتمش ایدی . متأخرین ایچنده تفرد درجه‌سنه یاقلاشمش برسخنوردر . طهرانده اقامت ایتمکده ایکن :

آه ازخون ناحق من آه

مصراعنك کوستردیکی (۹۲۵) ده بعض خصماسی طرفندن قتل ایدلمشدر . ظهیر فاریابی‌یه نظیره اولان :

علی‌الصباح که ساقی دهد شراب طهور
بنوش و باك مدارانّ ربّنــا لغفور

مطلعلی قصیده‌سی مشهوردر .

. { امیربخاری } (احمد) سادات اولیاء اللهدندر. بخاراده ایکن خواجه عبیدالله احرار ایله غیت محبته کوریشورلردی . حضرت خواجه کندیسنه پك زیده تعظیم ایدرردی . استانبولی تشریفنده فاتح جوارنده شمدی مرقدی بولنان محلی مسکن اتخاذ ایتمش ایدی. مشارالیهدن پك چوق ارباب محبت مستفیض اولمشدر . (واه‌شیخ) ترکیبنك کوستردیکی (۹۲۲) ده یتمش اوچ یاشنده ارتحال ایتمشدر .

{ امیرحسینی } سادات کرامدن ذوق عرفنه‌سی غالب برشاعر دانشوردر. (کنزالرموز) (زادالمسافرین) (نزهة -

الارواح) (روح الارواح) کبی منظوم، منثور برچوق آثار براقمشدر . شیخ محمود شبستری‌یه خطاباً یازدیغی (سؤالات منظومه) مشهوردر . (٧١٨) ده هراتده ارتحال ایتمشدر .

{ امیرسلطان } (محمدشمس‌الدین)طریق خلوتی شعبه‌سی اولان (نوربخشیه) مشایخ کرامندن بخارالی برذات عالیدر . تحصیل کمال ایتدکدن صکره بروسه‌یه هجرتله یلدیریم بایزید خانه داماد اولمش ایدی . (٨٣٣) ده بروسه‌ده ارتحال ایتمشدر . تربه‌سی زیارتگاهدر .

{ امیرکلال } (سید) خواجه محمد بابا سماسینك خلفاسندندر . بابانك توصیهٔ مخصوصه‌سی وجه ایله محمد بهاءالدین نقشبند حضرتلرینه صورت مقدمانه‌ده مربیلك ایتمشدر . چوملکجیلك ایله تعیش ایدردی .

{ امین } (محمد) هارون‌الرشیدك اوغلی وخلفای عباسیه‌نك آلتنجیسیدر . لاابالی ایدی . درت ییل، یدی آی اجرای حکومت ایتدکدن صکره (١٩٨) محرمنده یکرمی طقوز یاشنده قضازده اولمشدر .

{ انس بن مالك } پیغمبرمز افندمزك خواص خدامندن وکبار اصحاب کرامندندر . ائمهٔ اربعه‌دن حضرت مالکك پدریدر .

کمال صدق وتقوی ایله معروف ایدی. رسول‌الله مدینهٔ منوره‌یه
هجرت بیورنجه انصار کرام کندیسنه بر صورتله اکرام ایتمکدن
خالی قالمدیلر. حضرت انسك والده‌سی پك فقیر اولدیغندن
نبی اکرمه هیچ برشی تقدیم ایده‌مدیکنه تأسف ایدردی.
نهایت برکون اون یاشنده بولنان اوغلنك الندن طوته‌رق
حضور نبوی‌یه کوتورمش و « یارسول‌الله، بوده سزك
خدمتکزده بولنسون » دیه‌رك تقدیم ایتمشدر. حضرت انس
اون‌سنه قدر خدمت نبویه‌ده بولندی. برخیلی حدیث شریف
روایت ایلمشدر. رضی‌الله عنه.

{ انس بن نضر } حضرت انس بن مالکك عمجه‌سیدرکه
احد غزوه‌سنده (ابن قمئه) نك « محمدی اولدردم! » دیه
باغیرمسی اوزرینه اهل اسلام طاغلمغه باشلادقده « ای جماعت
مسلمین، محمد قتل اولندی ایسه آنی کوندرن الله باقیدر.
دین مبین اوغرنده جنك ایدوب ده شهید اوله‌رق آکا قاووشمق
ایستمزمیسکز؟ » دیه‌رك آرقداشلرینه جسارت ویرمش
وشهید اولنجه‌یه قدر جنك ایتمشدر. رضی‌الله عنه.

{ انوری } (اوحدالدین) دشت خاورانده (ابیورد)
ولایتندن نشأت ایتمش پك مقتدر برشاعردر. طوسده مدرسهٔ
منصوریه‌ده تحصیل علوم ایده‌رك ادبیات وهیئتده ممتاز اولمش
ایدی. برکون مدرسه قپوسنده فقیرانه طورركن سلطان

سنجرك آلایی کچمش . انوری آلای آره‌سنده احتشاملی بریسنی کوره‌رك « بوکیم ؟ » دیه صورمش . « سلطانك شاعریدر » دیمشلر . « بن بومدرسه‌ده نه طوریبورم ! » دیه‌رك اوکیجه برقصیده یازمش . ایرتسی کون سنجره تقدیم ایتمش . سلطان قصیده‌یی استحسان ایله انوری‌یی یاننه آلمش .

مشار الیه بر دفعه منجملکی حسبیله « بو آی ایچنده فلان کیجه ریاح شدیده اسه‌رك پك چوق یرلری خراب ایده‌جك » دیمش ایدی . هرکس قورقه‌رق اوکیجه‌یه منتظر اولدی. حال بوکه هیچ روزکار اسمدی . حتی روزکاك یری النده یانمش موم ایله مناره‌یه چیقه‌رق اوراده بیله شعلهٔ شمعی تحریك ایده‌جك قدر اولسون روزکار اولمدیغنی عامه‌یه کوستردی . بونك اوزرینه سلطان کندیسنی « نیچون بویله بیهوده شیلر سویلرسین ؟ » یوللو تکدیر ایتمشدر. انوری ایشی تأویل ایتمك ایستمش ایسه ده صوغق دوشدیکندن بلخه فرار ایله اوراده تکرار تحصیل علومه طالمشدر . مکمل دیوانی واردر . اغراقیاتده ایران شاعرلرینك جمله‌سنی کچمش ایدی . (٥٤٧)ده بلخده وفات ایتمشدر . ضیا پاشا مشارالیه حقنده دیرکه :

حقا که لطیف سوز ده بولمش
فرض ایلیه‌لم که معجز اولمش

نظمنده نه رتبه اولسه صنعت
استاد یالانجیدر نهایت

نوری (سعدالله) طرزوندن نشأت ایتمش اصحاب قلمدندر. برقاچ دفعه وقعه نویس اولمشدر. یازدیغی عثمانلی تاریخی بربیوك جلد تشکیل ایتمکدهدر. سرورینك:

انورینك ایده پرنور مزارین مولی

مصراعندن آکلاشیلان (١٢٠٩) ده وفات ایتمشدر.

اوحدالدین کرمانی (شیخ ابوحامد) عرفای شعرادندر. حضرت محیی‌الدین عربی ایله کورشمش ایدی. (٥٣٤) ده وفات ایتمشدر. (مصباح الارواح) منظومهٔ بلیغه‌سی اشهر آثاریدر. مظاهر جمیله‌یه تعلق ایله معروف ایدی. مشهوردرکه مشار الیهك بوحالی مولانا جلال الدین رومینك حضورنده حکایه ایدلدکده «کاش کردی وکذشتی!» بیورمشدر.

اوحدیٔ اصفهانی (شیخ) عرفای شعرادندر. شیخ اوحدالدین کرمانینك اصحابندن اولدیغی ایچون (اوحدی) تخلص ایتمش ایدی. غایت لطیف اشعاری واردر. (جام جم) نامنده‌کی مثنویسی مشهوردر. (٧٣٨) ده تبریزده ارتحال ایتمشدر.

اورخان خان سلطان عثمان اولك شهزادهسی وسلاطین عثمانیه‌نك ایکنجیسیدر. (٦٧٨) ده طوغمش، (٧٢٦) ده پادشاه اولمشدر. بروسه‌یی پای تخت اتخاذ ایدن مشار الیهدر.

[illegible] (١٣٦) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] (٨٧٧) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

(١٢٨) [illegible]

[illegible]

ایاس بن معاویه (ابووائله) زمننده مفخر اذکیای عرب ایدی. (اذکی من ایاس) و (ازکن من ایاس) مثللرینك منشأیدر . حكایات دها پروانه سنی حاوی اوله‌رق (زکن الایاس) نامنده برکتاب تألیف ایدلمشدر . حضرت عمر بن عبدالعزیز طرفندن بصره قاضیسی نصب اولنمش ایدی. (۱۲۲) ده وفات ایتمشدر . جدی اولان ایاس اصحاب کرامدندر .

ب

باقر (امام محمد) امام زین العابدینك فرزند مکرمی وائمهٔ اثنی عشرك بشنجیسیدر . علم و فضیلتده وسعتی جهتیله (واسع) دینك اولان (باقر) لقبیله تلقیب ایدلمشدر . « سلاح اللئام قبیح الکلام » بدیعه‌سی کلمات مبارکه‌سندندر . خلفای عباسیه‌دن منصور طرفندن بعض اوهامه مبنی حبس ایدلمش ایدی . (۱۱۵) ده ارتحال ایلمشدر . رضی الله عنه .

باقی (محمود عبدالباقی) عثمانلی شاعرلرینك الك مهملرندندر . لسان شعری زمانه کوره ممکن اولدیغی قدر تجدیده چالشمشدر . طوتدیغی مسلك مدت مدیده تقلید ایدلدی . (۹۳۳) ده استانبولده طوغمشدر. روم ایلی قاضی-

غارت ایتمك مقصدیله طوپلایوب بغدان طریقیله سوق ایتدیکی عسکرك آلتی بیك کیشیدن عبارت اولان طلیعه‌سنی سرحد نفراتندن آلتی‌یوز عثمانلی ایله پوصو اوزرینه اوغرادەرق کاملاً محو ایتمشدر. متعاقباً لهستانك تادیبنه مأمور اولەرق (٨٩٩) ده قرق بیك عثمانلی ایله کیدوب لهلیلره دهشتلی برغارت نمونه‌سی کوسترمشدر.

| بایزیدبسطامی | عرفای صوفیه‌نك اعاظمندندر. (٢٦١) ده ارتحال ایتمشدر. بریسی کندیسنی بعدالوفات رؤیاده کوره‌رك نه‌حالده بولندیغنی صورار. بسطامی شوجوابی ویرر:

— بورایه کلیر کلمز بکا «ای پیر، نه‌کتیردك؟» دیدیلر. بن‌ده دیدم‌که: «پادشاه قاپوسنه کلن برفقیره «نه‌کتیردك؟» دیمزلر، «نه‌ایسترسین؟» دیرلر.

مشارالیهك مریدانندن بری کندیسنه «کورککزدن برپارچه ویرسه‌کزده اوزرمده طاشیسه‌م. تاکه فیض اولسه‌م!» دیر. «بایزید کبی علمکله عامل اولمدقدن صکره آنك دریسنی یوزوب آرقه‌که کچیرسه‌ك ینه‌برشی اوله‌مازسین» مقابله‌سنی کورر.

«انسانك حقنده خیرلی اولان نه‌در؟» دیه صوران برآدمه «دولت مادرزاد!» جوابنی ویرمش. «یادولت مادرزاده مالك دکل ایسه؟» یوللو تکریر سؤال ایلینجه

« فجأةً وفات ! » دیمش . کندیسنك الڭ کوزل ســوزلرندن بری‌ده شودر :

— یا اولدیغك کبی کورین یا کوردیکك کبی اول .

{ بایزیدخان اول } مرادخان اولك اوغلی وســلاطین عثمانیه‌نك دردنجیسیدر . (٧٦١) ده طوغمش ، (٧٩١) ده پادشاه اولمشــدر . (ییلدیریم) لقبیله معروفدر . مشــارالیه پدری خداوندکارك قوصووده محــاربه میدانده شهید اولمسی اوزرینه بیعت ایدلمش ایدی . محاربه‌یه دوام اوله‌رق صرپستانك تحت‌انقیاده آلنمسی اوزرینه صرپ بکی (استفان) همشیره‌سنی ییلدیریمه ویرمشدر . (٨٠٤)ده انقره‌ده تیمورلنك ایله ایتدیکی محاربه‌ده اســیر اوله‌رق سکز آی صــکره وفات ایتمشدر . بروسه‌ده مدفوندر .

شهزادکاندن سلیمان چلبی ادرنه‌ده ، عیسی چلبی بروسه‌ده ادعای سلطنت ایتدکاری صیره‌ده دیکر شهزاده چلبی ســلطان محمد ایالتی اولان آماســیه‌ده بولنیوردی . برطاقم کشاکشلرله اون برسنه قدر زمان کچدکدن صکره چلبی سلطــان محمد غلبه ایدرك ادرنه‌ده جلوس ایتمشــدر . دولتمزك ایکنجی مؤسسی عد اولنور .

{ بایزیدخان ثانی } فاتح سلطان محمدك اوغلی وســلاطین عثمانیه‌نك سکزنجیسیدر . (٨٥١) ده طوغمش ، (٨٨٦) ده

[illegible]

[illegible] (١٠٧) [illegible]
[illegible] (٥٧٨) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] (٧٤٨)

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] (٤٥٨) [illegible]
[illegible]
[illegible]

بودولت آنك جلوسندن اعتباراً يوز اوتوز سكز سنه قدر بقا بولدی . ياووز سلطان سليم مصری بونلردن آلمشدر .

{ بركوی } (محمد افندی) اجلهٔ فضلادندر. باليكسريده علی افندی نامنده برمدرسك اوغليدر . تحصيل علوم ايتدكدن صكره استانبوله كلهرك بورادهدخی خيلی زمان استكمالات ذاتيه ايلهاوغراشمشدر. او آرهلق كملهٔ مشايخدن عبدالرحمان قرمانی ايله كوريشهرك آندن دخی استفاضه ايتمشدر. خواجهٔ شهرياری عطاءالله افندی كنديسنه متوجه اولديغندن بركيده برمدرسه بنا ايدهرك مدرسلكنی آكا و برمكله محمد افندی اورايه كيدهرك نشر علوم ايله اشتغاله باشلامشدر . بو يولده دوام ايتمكده ايكن (٩٨١) جمادی الاولاسنده اللی بش ياشنده اولديغی حالده ارتحال ايلدی . برخيلی تأليفاتی واردر . (طريقت محمديه) (اظهارالاسرار) (امتحان الاذكياء) الك مشهورلرندندر . شرعياتده تشديد طرفداری كبی كورنديكندن بعض علما كنديسنی طعنه سزا كورمشلردر . تأدب ايتملی .

{ برمكی } دولت عباسيهنك ابتدالرنده متابعاً صدر الوزرالغی احراز ايدهرك پك زياده نفوذه مالك اولان ذوات ايله آنلره متعلق بولنانلره مخصوص عنواندر . برنجيلری خراسان اشرافندن (برمك) ك اوغلی خالددر . خالد دولت عباسيهنك تشكيلی اوغرنده پك چوق چالشمش اولديغندن

ابوالعباس سفاح آنی کندینه وزیر اعظم ایتمش ایدی . خلفی اولان منصور دخی مشارالیهی ابقا و استخدام ایلدی . مؤخراً هارون‌الرشید برمکیلردن یحیایی ویرمدت صکره آنك اوغلی فضلی و متعاقباً فضلك برادری جعفری او مقامه کتیردی . کیده کیده بونلرك خلق نظرنده شرف و نفوذی زیاده تعالی ایتمکله هارون اوهامه تابع اوله‌رق جعفری ابرار قصبه‌سنده ، پدری یحیی ایله برادری فضلی دخی رقه زندانده اعدام ایتدردی . برمکیلر حسن سیرت وکمال سخاوتله مشهوردر . بوخاندان کریمك محوی عباسیلر ایچون برذل عظیم اولمشدر .

{ برندق بخاری } مهرهٔ شعرادندر . تیمورلنك سلاله‌سندن اولان شهزاده بایقرانك ندیمی ایدی . بایقرا بلخ تختنه جلوس ایدنجه برندقه بش یوز آلتون ویرلسنی امر ایتمش اولدیغی حالده مأمورك کندیسنه آنجق ایکی یوز آلتون ویرمسی اوزرینه بایقرایه شوقطعه‌یی تقدیم ایلدی :

شاد دشمن کداز ودوست نواز
آن جهانکیر کو جهاندارست
بش یوز آلتون مرانمود انعام
لطف سلطان بنده بسیارست
سیصد از جمله غائبست اکنون
در براتم دویست دینارست

یا مکر من غلط شنید ستم
یاکه پروانه‌جی غلطکارست

یامکردر عبارت ترکی
بش‌یوز آلتون‌دویست دینارست

سلطان بوتخلفدن محظوظ اولوب « ترجمه‌ده هزار دیناره بش یوز آلتون دیرلر » دیه‌رك برنده بیك آلتون احسان ایتدکده شاعر بالبداهه :

بحر عمانست کویا خاطر فیاض شاه
ابر نیسانست کویا دست کوهربار او

بیتنی اوقومشدر .

| بریر بن الخضیر الهمذانی | شهدای کربلادندر . صلحای امتك مشهورلرندن ایدی . کربلاده امام حسین افندمزدن رخصت آله‌رق سردار مخالفین اولان عمر بن سعدك نزدینه کیدوب خیلی نصیحت ویرمش ایسه‌ده بردرلو قبول ایتدیره‌مه‌مشدر . عودت ایتدکدن صکره میدانه کیره‌رك شهید اولنجه‌یه قدر جنك ایتمشدر . رضی الله عنه .

| بشار بن برد | (ابومعاذ) خلفای عباسیه‌دن مهدینك شاعر ماهری ایدی . عجمی الاصلدر . اعمی وغایت چرکین ایدی . مهدی (١٦٨) ده کندیسنی زندقه تهمتیله قیرباج

ضرباتی آلتنده اولدرمشدر . طایاق یمکده ایکن سویلنیر ایمش.
بریسی « نەسویلنیورسین؟ جنــاب حقه شکرایت ! » دیمش .
اوده « تریدیمیورم ! » جوابنی ویرمش .

یاقوم اذنی لبعض‌الحی عاشــقة
الاذن تعشق قبل‌العین احیــانا

بیت مشهوری کندیسنکدرکه اعمی اولدیغنی ناطقدر .

{ بلال حبشی } پیغمبرمز افندمزك برنجی مؤذنی اولان
واسلامده ابتدا اذان اوقویان ذات شریفدر . کوله ایکن اظهار
اسلام‌ایتمش ایدی. کوله صنفندن‌مسلمان اولانلرك برنجیسیدر.
مشرکلرك اذالرینــه تحمل ایله دین حقده ثبات کوســترمکده
ایکن حضرت ابو بکر صدیق آنی صاحبندن صــاتین آلەرق
آزاد ایلمشدر . بلال بوصــورتله خدمت نبویه مداوملرندن
اولمش ایدی . ارتحال پیغمبریدن صکره دخی حضرت صدیقك
مصرانه التماسی اوزرینه برمدت مدینهٔ منورەده قالمش ایسەده
نهایت« سیدکائناتك افتراقنه تحمل ایده‌یورم » دیەرك‌وخلیفەنك
رضاسنی استحصال ایدەرك شــامه کیتمشدر . شــامده ایکن
برکیجه رسول‌الله رؤیاسنده کورینەرك « یابلال ، بزی زیارت
ایده‌جکك وقت کلدیمی ؟ » بیوردیغندن بلال پك حزین برحال
ایله اویانەرق همان دوەسنه بینوب مدینــهٔ منــورەیه عزیمت
ایتمشدر . روضهٔ مطهرەنك اوزرینه قاپانەرق ویوزینی کوزینی

[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] (٨١) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

بیتیه :

نقدجان ایله بوعالمدن اوجوز قورتلدم

مصراعی اشعار مشهورەسندندر. قضاتدن ایدی . (١١٧٢) دە محل مأموریتی اولان اسکی زغرەدە وفات ایتمشــدر . دیوانی مطبوعدر .

{ بهاءالدین آملی } افضل علما وشعرادندر . (مفتاح الفلاح) (تشریح الافلاك) (خلاصهٔ حساب) (رسالهٔ اسـطرلاب) جملهٔ تألیفاتندندر . (کشـکول) نامندەکی مجموعهٔ نفیسەسـیله (نان وحلوا) منظومەسی مشـهوردر . (٨٣٠) دە اصفهانده وفات ایدنجه نعشی شـاه عباسك امریله مشهد رضوی یه نقل اولنمشدر .

{ بهائی } (محمد) تاج التواریخ صاحبی خواجه سعدالدین افندینـك دردنجی مخدومی اولوب (١٠٢٧) دە ارتحال ایدن عبدالعزیز افندینـك اوغلیدر . (عزیز زادە) عنوانیـله یاد اولنوردی . والدەسی ابوالسعود زادە مصطفی افندینك کریمه ـ سیدر . پدر ومادر جهتلرندن بویله ایکی بیوك ذاته منسـوب اولان بهائی (١٠١٠) دە طوغمشــدر . استعداد فوق العاده اصحابندندر. هله قوهٔ حافظه جهتنجه نادرة الزمان اطلاقەشایان ایدی . (٩٥) و (٦٢) دە ایکی دفعه شیخ الاسلام اولدی. (٦٤) دە وفات ایتمشــدر . چهار شنبه جادەسنده مدفوندر . بردیوانچه تشکیل ایتمکده اولان اشعاری استادانەدر .

طاغتدك خواب ناز یاری ای فریاد نیلرسین
ایدوب فتنه یله دنیـایی خراب آباد نیلرسین

مطلعی غزلی مشهوردر .

{ بهشتی } (رمضان) قدمای شعرای عثمانیه‌دندر . ویزه‌ده طوغمش ، (۹۷۹) ده چورلیده وفات ایتمشـدر . شـو بیتی خوشدر :

بو کیجه بزمه کل ای عالم حسنك ماهی
یوقسه یردن کوکه‌دك اینجیمز والله

{ بهلول } مشهور عاقل مجنونلاردرکه عنوان مکملی (بهلول دانا) در . هارون الرشـیدك برادر یدر دیرلر . کندیسـنه برچوق لطائف حکیمانه اسـناد اولنور . ازجمله برجمعه کونی جامعـده بولندیغی صیره‌ده خطیب « الحمدلله » دیه خطبه‌یه باشـلایوب‌ده حمدله‌یی برقاچ کره تکرار ایده‌رك آشاغیسنی کتیره‌مینجه بهلول « الذی ابتلانا بك » دیمشدر .

{ بهلول سبعه خوان } استانبوللو برشـاعر درکه حافظ قرآن و قراآت سبعه‌یه آشـنا اولدیغی ایچون بویله توصیف ایدلمشدر . شو بیتی ایجه‌در :

ذره وش سرکشته‌ئك مهرکده ای مه کامز
یرده کوکده کون یوزك شوقیله یوق آرامز

{ بیضاوی } (عبدالله) اعاظم فحـول علمادندر .
(قاضی بیضاوی) عنوانیله معروفدر . (انوارالتنزیل و اسرار التأویل) نامنده‌کی تفسیر مشهوری دخی بوعنوانی آلمشدر . روایته کوره مشار الیهی بردفعه قان طوتمش اولدیغندن وفات ایتدی ظنیله دفن ایدلمش ایدی . کندینه کلدیکنی متعاقب تصادفی اوله‌رق قبری برنباش طرفنـدن آچیلیورنجه کفنیله قالقوب خانه‌سـنه کیده‌رك عائله‌سنی دهشت ومسرت ایچنـده براقمشدر . (بیضا) شیراز قریه‌لرندندر .

{ بیهقی } (احمد) محدث مشهور حاکمك کبار اصحابندن ایدی . (امام بیهقی) عنوانیله معروفـدر . تحقیق احادیث ایچون عراقی ، حجازی ، خراسانی طولاشمشدر . کبیروصغیر (السنن) لردن باشقه (دلائل النبوه) (کتاب الاخلاق) کبی نیجه تألیفات براقمشـدر . (٣٨٤) ده طوغمش ، (٤٥٨) ده نیشابورده ارتحال ایتمشدر . نیشـابور قریه‌لرندن اولان بیهقده مدفوندر .

پ

{ پرتو افندی } (موقت زاده محمد) وقعه نویس اولمش برشاعردر . خواجه نشأت افندینك خواص شاکردانندن ایدی .

شاعرانك شمع امیدنده پرتو قالمدی

مصراعنك حروف منقوطه ایله کوستردیکی (۱۲۲۲) ده ادرنه‌ده وفات ایتمشدر . دیوانی واردر .

{ پرتو پاشا } طاریجه‌لیدر . باب عالی‌یه دوام ایله آمدی خلفاسی سلکنه ، آندن صدارت کدخدالغنه کچمش و بر زمان صکره رتبهٔ وزارتله « ملکیه نظارتنه » نائل اولمشدر . مشهور عاکف پاشانك رقیبی ایدی . (۱۲۵۳) ده ادرنه‌یه اجلا و بر آز صکره افنا ایدلمشدر . دیوانچه‌سی واردر .

{ پرتو پاشا } (ادهم) عثمانلی منشیلرندندر . (۱۲٤۱) ده ارضرومده طوغمشدر . استانبولده داماد خلیل پاشا دائره‌سنده پرورشیاب اولمشدر . فرانسزجه‌یه آشنا ایدی . (اطلاق الافکار فی عقد الابکار) ایله (عوعوه نامه) آثارینك الك مشهورلرندندر . (۱۲۹۰) ده قسطمونی والیسی ایکن وفات ایتمشدر .

{ پیری زاده } (محمد صاحب) پیری آغا نامنده برذاتك مخدومیدر . (۱۰۸۵) ده استانبولده طوغمشدر . (۱۱۵۸) ده مسند آرای مشیخت اولدی . افاضل علمادن ایدی . (مقدمهٔ ابن خلدون) ك بر قسمنی او زمانه کوره غایت کوزل بر افاده ایله ترجمه ایده‌رك اخلافی منتدار ایلمشدر . استادانه عداولنه‌جق بعض اشعاری دخی واردر . (۱۱٦۲) ده اسکدارده وفات ایتمشدر .

[illegible]

[illegible] (٨٠٧) [illegible]

[illegible] (٦٠٧) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] (٧٨٨) [illegible]

[illegible] (٥٥٨)

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] (١١٨٧) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ث

{ ثابت } (علاءالدین) عثمانلی شاعرلرینك متمیزلرندندر . بوسنه‌ده کائن اوزیجه‌دن نشأت ایتمشدر . استانبوله‌کله‌رك سیدی‌زاده محمد پاشایه انتساب ایلمش ایدی . تدریجاً قطع مراتب علمیه ایده‌رك بوسنه . قونیه ، دیار بکر مولویتلرینه نائل اولدقدن صکره (۱۱۲٤) ده ارتحال ایلمشدر . شعرنده ضروب امثال و یا تعبیرات مشهوره ایراد ایتمك مراقیدر . وادئ مخصوصنده یکتا اولمقله برابر مضمونفروشلق دزدیله برچوق ده بی نمك سوز سویلمشدر . اشعارینك نادرجه بولنان کوزللری فوق‌العاده شیریندر . عادیلری ایسه صوك درجه‌ده طاتسزدر . کوزللری نظیره قبول ایتمز . عادیلری تنظیره دکمز . لساننده رکاکت اولدیغندن بك ده درست سوز سویلیه‌مز ایمش . بوجهتله مناسبت دوشدکجه « بن سوز سویلیه‌میورم . برکت ویرسون قلمم بر آز سویلیور . اوده سویلیه‌مسه چاتلاردم » دیر ایمش اشعارندن ازجمله شونلر ضروب امثال صیره‌سنه کچمشدر :

§ نسخه‌ك مرض عشقه علاج ایلمدی هیچ
ای‌شیخ کراماتفروش ازده صوین ایچ

§ [illegible]

§ [illegible]

§ [illegible]

كورجيلك ايله تعيش ايدردى. تيلكى پوستلرينى ديكديكى ايچون
بو لقب ايله مشهور اولمشدر . (فقه اللغه) (سحر البلاغه)
(يتيمة الدهر) كبى آثار جليله‌سيله اشعار بليغه‌سى جلالت قدرينه
دلالت ايتمكده‌در . (٤١٩) ده وفات ايتمشدر .

{ ثعلبى } (ابو اسحاق احمد) نيشابوردن نشأت ايدن
اعلام فقهادندر . علم تفسيرده دخى يكانه عد اولنوردى .
(كتاب العرائس) كبى تأليفات مقبوله‌سى واردر . (٤٢٦)
ياخود (٤٢٧) ده وفات ايتمشدر .

{ ثُوَيبه } پيغمبرمز افندمزك تولدينى تبشير ايتمسى اوزرينه
ابولهب طرفندن آزاد ايديلن جاريه‌در. رسول اللهه ابتدا سود
ويرن بودر . جناب حليمه آندن صكره كلير . ثويبه مقدما
حضرت حمزه‌يى دخى ارضاع ايتمش ايدى . كنديسنك
اسلامى مختلف فيهدر .

ج

{ جاحظ } (ابو عثمان عمرو) زماننده امام البلغا ايدى .
معتزليدر . بصره‌ده طوغمشدر . برخيلى آثار بليغانه‌سى واردر.
(البيان والتبيين) او جمله‌دندر . (جاحظ) لقمه كوز ديمكدر .
مشاراليه غايت چركين ايدى . حتى هجونده :

لو مسخ الخنزير مسخا ثانيا
ماكان الا دون قبح الجاحظ

دینلمشدر . (٢٥٥) ده وفات ایتمشدر . کندیسنه بر چوق لطائف ونوادر اسناد اولنور . بریسی مشارالیهك نزدینه‌کیده‌رك « سزده پك چوق اجوبهٔ حاضره وار ایمش . آنلردن بر آزینی اوکرنمك ایسترم . مثلا بریسی بکا « یازوج القحبه ! » دیه خطاب ایده‌جك اولورسه نه‌دیه‌یم ؟ » دیدکده جاحظ « نه دیه‌جکسین ؟ تصدیق ایدرسین ! » دیمشدر .

جامی | (عبدالرحمن نورالدین) (ملا جامی) عنوانیله معروف اولان نحریر بی‌نظیردر . (٨١٨)ده خراسانده واقع (جام) قصبه‌سنده طوغمشدر . منثور ، منظوم تألیفات جلیله‌سی مشهور و مقبولدر . خواجه سعدالدین کاشغری‌یه انتساب ایتمش ایدی . اکابر نقشبندیه‌دن معدوددر . خواجه عبیدالله احرار ایله بینلرنده مخالصت کامله وار ایدی . سلطان حسین بایقرا حضرت ملایه فوق‌العاده تعظیم ایدردی . وزیری اولان میرعلی شیر نوائی ایسه کندیسنك مریداندن ایدی . فاتح سلطان محمدك دعوتی اوزرینه قونیه‌یه قدر کلمش ایسه ده او اثناده فاتح ارتحال ایتمکله اورادن عودت ایلمشدر . آره‌لرنده مخابرات جریان ایتمش ایدی . جامینك فاتحه یازدیغی مکتوبلر مشهوردر . مثلا « ومن دخله

[illegible] (١١١) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] (٧٦٧) [illegible]

دولت عثمانیه‌ده مصر ، بیروت ، عکا والیسی اولمشدر. عکاده والی بولندیغی صیره‌ده ناپولیون بوناپارتك مهاجمات متوالیه‌سنه مقاومتله فرانسز اردوسنی فنا حالده بوزمش وناپولیونی فرانسه‌یه صاووشمغه مجبور ایلمشدر.

{ جزری } (شیخ محمد) اعلام قرّادندر. (تقریب) نامنده‌کی اثری مشهوردر. (النشر فی القرا آت العشر) و (طبقات القراء) کبی دها برخیلی آثاری واردر. (٧٥١)ده دمشقده طوغمش، (٨٣٣) ده شیرازده وفات ایتمشدر.

{ جعفر بن عَقیل } امام علی افندمزك برادری اولان عقیل بن ابی طالبك اوغلیدر. کربلا وقعه‌سنده بولنه‌رق میدانه کیروب شهید اولنجه‌یه قدر جنك ایتمشدر. رضی الله عنه.

{ جعفر بن علی } امام علی افندمزك فرزند مکرمیدر. کربلا وقعه‌سنده بولنه‌رق میدانه کیروب شهید اولنجه‌یه قدر جنك ایتمشدر. رضی الله عنه.

{ جعفر صادق } (امام ابو عبدالله) امام محمد باقرك فرزند مکرمی و ائمهٔ اثنی عشرك آلتنجیسیدر. فضائلی نامتناهیدر. (٨٠) ده طوغمش ، (١٤٨) ده ارتحال ایتمشدر. رضی الله عنه.

{ جعفر طیّار } امام علی افندمزك برادر مکرمیدر. طرف

رسالتپناهیدن سفیر اولەرق اعزام بیوریلان (حارث بن عمیر)ك
شام دیارنده واقع (مؤته)ده غدراً قتل اولنمسی اوزرینه رسول
الله زید بن حارثه‌یی اوچ یاخود بش بیك قدر مجاهد ایله
مؤته‌یه کوندرمش و « زید بن حارثه شهید اولورسه جعفر بن
ابی طالب ، اودخی شهید اولورسه عبدالله بن رواحه ، او دخی
شهید اولورسه مجاهدینك انتخاب ایده‌جکی بر ذات سرعسکر
اولسون » بیورمش ایدی . (٨) جمادی الاولاسنده مؤته‌ده بر
بیوك محاربه وقوع بولمشدر . اسلام ایله روم آره‌سنده ابتدا
واقع اولان محاربه بودر . دشمن لشکری اسلامك برقچ مثلی
ایدی . محاربه‌یه کیریشلدی . زید بن حارثه مزراق ایله اوریله‌رق
شهید اولدی . سنجاغی درحال حضرت جعفر آلدی . عسکرك
اوکنده بولنیوردی . پك چوق یرندن یاره‌لندیکی حالده ثبات
اتمکده ایدی . صاغ النی کسدیلر . همان سنجاغی صول النه
آلدی . آنی ده کسدیلر . السز قوللریله سنجاغه صارلدی . او
حالده شهید اولدی . حقنده نبی اکرم « ان الله قد ابدله بیدیه
جناحین یطیر بهما فی الجنة حیث یشاء » بیوردی . بو جهتله
ارتحالندن صکره (طیار) لقبیله مشهور اولدی . ینه بو جهتله
کندیسنه (ذو الجناحین) دخی دینیلیر . مشار الیهدن صکره
سنجاغی عبدالله بن رواحه آلدی . اودخی شهید اولنجه مجاهدلر
خالد بن ولیدی انتخاب ایتدیلر . خالد سنجاغی آلوب عسکری
ترتیب ایده‌رك آقشامه قدر محاربه‌ده دوام ایلدی . ایشته اوزمان

الده طقوز قیلیج قیرلمشدر. ایرتسی‌کون ماهرانه حرکتله او قدر کلیتلی اولان دشمنه غلبه ایتمش وبرچوق اسلحه وسائره آلدقدن صکره یاواش یاواش چکیله‌رك مدینهٔ منوره‌یه‌کیتمشدر. خالدك قوماندانلقده اولان کمال مهارتنی بو وقعه دخی اثبات ایدر. رضی الله عنهم.

﴿جلال دَوانی﴾ اعاظم فحولدندر. (قرة العین) ترکیبنك کوستردیکی (٨٩١) ده طوغمش، (٩٧٠) ده‌ارتحال ایتمشدر. (جلال) نامیله معروف اولان شرح عقائد اشهر آثاریدر. بلیغانه اشعاری‌ده واردر. شیرازده قدوة الفضلا اوله‌رق نشر علوم ایله اشتغال ایتدیکی صیره‌لرده:

درد خماردارم ودرمان من‌میست
می‌ده‌که‌می زبهر مداواحرام نیست

بیتنی سویلمش ایدی. بیت درحال شهر ایچنده شهرت بولدی. اصحاب تعصب سویلنمکه باشلادقلری کبی کروه رندان دخی اللرینه بویله برسند کچدیکی ایچون پك زیاده شوقه‌کله‌رك او آهنك ایله ترانه پرداز اولمغه باشلادیلر. ایش بردرجه‌یی بولدی‌که ملاحظه قیلندن اوله‌رق آلتنده:

بهارست درکش می ارغوانی
بفتوی ملا جلال دوانی

بیتی یازلمش اولدیغی حالده ملانك سوزی اسواق شهرك در

و دیوارینه نقش ایدلدی. برکون کزمکه چیقمش اولان جلال بو حالی تماشا ایدنجه بی حضور اولمش ویانده بولنانلره «لطیفه‌پرداز اوله‌لم دیرکن بدنام شیراز اولدق» بیورمشدر. (دوان) کازرون قریه‌لرندندر.

{جلال الدین} (محمد) استانبولده یتشمش بر خطاط ماهردرکه اصحاب عظمتدن اولدیغندن هیچ بر استاده مراجعت ایده‌میه‌رك کندی کندینه چالیشوب زماننده بولنان اساتذهٔ خطك جمله‌سنی کچمش ایدی. (۱۲٤٥) ده وفات ایتمشدر. شیخ مراد درکاهنده مدفوندر.

{جلال الدین رومی} (محمد) طریقت علیهٔ مولویه‌نك پیر بی نظیریدرکه (حضرت مولانا) عنوان عالیسیله شهرهٔ آفاقدر. حضرت ابوبکر احفادندن وامتك اصفیای صدیقی نهادندن اولان سلطان العلما شیخ محمد بهاء الدین ولدك فرزند مکرمیدر. (٦۰٤) ربیع الاولنك آلتنجی کونی بلخده تولد ایتمشدر. بهاء الدین ولد سلطان علاء الدین کیقبادك دعوتی اوزرینه عائله‌سیله برابر قونیه‌یه کیده‌رك اوراده توطن ایتدیکندن حضرت مولانا مؤخراً رومده نشر فیض ایلمشدر. مشارالیهك بیوکلکنی تعریف ایچون مثنوی شریفی کوسترمك کافی کورینور. شیخ غالبك دیدیکی کبی:

پیغمبر روم دینسه لایق

مولانا جامينك :

آن فريدون جهان معنوى
بس بود برهان قدرش مثنوى
من چه كويم وصف آن عاليجناب
نيست پيغمبر ولى دارد كتاب

اعتراف حقكويانه‌سى مشهوردر. حضرت پيرك الڭ زياده پارلاقلغى شمس تبريزى‌يه مقارن اولدقدن صكره تجلى ايتمشدر. (ديوان كبير) (فيه ما فيه) (مجالس سبعه) كبى سائر بعض آثار شريفه‌سى دخى موجوددر. (٦٧٢) جمادى الآخره‌سنك بشنجى كونى وقت غروبده قونيه‌ده ارتحال ايلدى. تربهٔ عاليه‌سى زيارتكاه عرفادر. (سلطان العلماء) بندينه‌ده باقكز.

{جم} (سلطان) فاتح سلطان محمدك اوغليدر. قرمان ولايتنده والى ايكن برادرى سلطان بايزيد ثانينك جلوس ايتديكنى خبر آلنجه سلطنت دعواسيله پادشاه مشاراليهه قارشى عسكر چكمش ايسه‌ده مغلوب اوله‌رق ردوسده‌كى شواليه‌لره التجا ايلمشدر. اورادن فرانسه‌يه كوندرلمش و بر آز صكره پاپانك النه دوشمش ايدى. فرانسه قرالى سكزنجى شارلك حرباً رومايه دخولنده اورادن دخى ناپولى‌يه نقل ايدلمشدر. اون اوچ سنه قدر بر مدت اچنده بويله بك چوق محنتلر چكدكدن صكره استانبولدن تبديلاً كوندريلن قوجه مصطفى پاشا معرفتيله (٩٠٠)ده

اوتوز آلتی یاشنده اولدیغی حالده تسمیم ایدلدی . بك ذکرلی بر شهزاده ایدی . ترکی ، فارسی بر خیلی اشعاری واردر . عثمانیلر ایچنده الڭ کوزل فارسی شعر سویلینلردن عد اولنور .

{ جمال الدین اصفهانی } (عبدالرزاق) خلاق المعانی عنواننی آلمش اولان کمال الدین اصفهانینك پدریدر . جلال الدین محمد خوارزمشاه دورینك الڭ ممتاز سخنورلرندندر . غایت متین اشعاری واردر . شو قطعه‌سی مبنی علی الحکایه‌در :

پوستینی بخواستیم از تو
تازمستان بسر بریم در آن

حرمت مابر تو بود چنانك
حرمت پوستین بتا بستان

{ جُمانه } عم نبوی اولان ابو طالبك کریمه‌سی وامام علی افندمز ایله جناب ام هانینك همشیره‌سیدر . ام هانی ایله جمانه ایکی همشیره ، جعفر ایله عقیل وعلی اوچ برادر اولەرق جمله‌سی بربرلرندن اون یاش بیوك بش قارداش ایدیلر . الڭ کوچکلری حضرت امام ایدی . (جمانه) دردانه دیمکدر .

{ جنکیز } چینك جهت غربیه‌سنده‌کی مغوللرك رئیسی اولدیغی حالده تاتار اولوسلرینی و ادارهٔ مستقله تحتنده بولنان ترکلری حرباً اطاعته مجبور ایده‌رك (قاره قورم)ده (خان کبیر)

عنوانی آلمش و بعده جهانگیرلك یولنی طوتەرق برچوق یرلری ضبط ایتدیکی کبی محمد خوارزمشاهك سلطنتنی دخی محو ایلمشدر. بخارا، خجند، سمرقند کبی برخیلی یرلرده قتل عام اجرا ایتمش ایدی. (٦٢٤) ده (نانکین) محاربەسنه کیدرکن (چین‌چو) قصبەسنده وفات ایتمشدر. عالم انسانیته قان آغلادان ملاعیندندر. کندیسنك اسلامی مختلف فیهدر.

{جنید بغدادی} (ابو القاسم) اکابر صوفیه بیننده (سید الطائفه) عنوانیله بر مقام مخصوصه اعلا ایدلمشدر. پك چوق کلمات مبارکەسی واردر. ازجمله کندیسنه «بلا نەدر؟» دیه صورانلره «بلا بلایی ویرندن غافل اولمقدر» جوابنی ویرمشدر.

{جوری} (ابراهیم چلبی) استانبولده یتشمش اصحاب معارفدندر. غایت ظریف، سویملی برذات ایدی. هم شاعرلك هم خوشنویسلك ایله شهرت بولمشدر. کتب ورسائل تحریریله تعیش ایدردی. یکرمی ایکی مثنویٔ شریف ایله برچوق کتب سائره یازمشدر. دیوانی واردر. اشعاری ظریفانەدر. (١٠٦٥)-ده وفات ایتمشدر. کندیسنك ازجمله شومصراعلری ضروب امثال صیرەسنه کچمشدر:

§ عالم فانیده رسم زندکانی بویلەدر

§ آشنایه آشنا بیکانەیه بیکانەیز

﴿جوهری﴾ (اسماعیل) فحول علمادندر. برچوق سیاحت اجراسندن صکره نیشابورده مدت مدیده تدریس ایلمشدر. (صحاح جوهری) عنوانیله معروف اولان (صحاح اللغه) اشهر آثاریدر. (٣٩٣) یاخود (٣٩٦) ویا (٤٠٠)ده وفات اتمشدر.

﴿جُوَیْرِیه﴾ پیغمبرمز افندمزك زوجات مطهراتندندر. خزاعه قبیله‌سندن (بنو المصطلق) عشیرتنك سیدی اولان حارث بن ابی ضرارك کریمه‌سی اوله‌رق (یوم المریسیع) ده غزوهٔ بنی المصطلقده طرف مسلمیندن اخذ واسترقاق ایدلمش وتقسیم غنائمده (ثابت بن قیس)ك حصه‌سنه دوشمش ایدی. قید رقیتدن قورتلمق اوزره مشارالیه ایله برمبلغ معینه کسیشه‌رك طلب اعانه مقصدیله حضور نبوی‌یه کلوب حالنی عرض ایتدکده رسول الله مبلغ معینی تأدیه ایله برابر کندیسنی داخل حریم ازدواج ایلمشدر. بونك اوزرینه اصحاب کرام مشارالیهانك قبیله‌سندن اوله‌رق اللرنده بولنان کوله وجاریه‌لری قرابت نبویه‌یه حرمةً آزاد ایلمشلردر. مشارالیها یدی حدیث شریف روایت اتمشدر. رضی الله عنها.

﴿جُویریه﴾ ابو جهلك قیزی وعتاب بن اسیدك زوجه‌سیدرکه فتح مکه‌دن صکره اسلامه کلمشدر. فتح مکه کونی حضرت بلالك ظهر کعبهٔ معظمه‌ده اذان اوقودیغنی ایشیدنجه

«بابام نه بختیار ایمش که بلالك كعبه اوزرنده باغیردیغنی كورمدی!» دیمش ایدی.

ح

{حاجی بایرام ولی} (انقروی) انقره كویلرندن (صول فصل) قریه‌سنده دنیایه كله‌رك علوم شرعیه وعقلیه‌ده مهارت پیدا ایتدكدن صكره انقره‌ده واقع (قاره مدرسه) یه مدرس اولمش ایدی. مؤخراً صوفیه طریقنه سلوك ایله كسب كمال حقیقی ایده‌رك مشاهیر اولیاء اللهدن اولمشدر. نیجه خلیفه‌لر یتشدیره‌رك نشر فیض الهی ایلدكدن صكره (٨٣٣) ده انقره‌ده ارتحال ایتمشدر. مرقدی زیارتكاهدر.

{حاجی بكتاش ولی} خداوندكار سلطان مراد دورنده شهرت بولان اولیاء اللهدندر. نیشابور سادات كاظمیه‌سندن ابراهیم الثانینك اوغلیدر. برخیلی سیاحت ایتدكدن صكره رومه كلمشدر. (بكتاشیه) لفظنك كوستردیكی (٧٣٨) ده ارتحال ایتمشدر. تركمان ولایتنده واقع تربه وزاویه‌سی مشهوردر.

{حارث بن عبدالله} (بن ریاب) نبوتك اونجی سنه‌سی موسم حجنده مكهٔ مكرمه خارجنده (عقبه) ده وقوع بولان دعوت رسالتپناهی اوزرینه اظهار اسلام ایدن آلتی ذاتك برسیدر. بعض كتبده اسمی (جابر) اولمق اوزره مقیددر.

بونلر انصار کرامدن ابتدا مسلمان اولان بختیارلردرکه مدینهٔ منوره‌یه عودتلرنده نشر دین مبینه غیرت ایتمشلردر . بوبیعته (بیعت اولای عقبه) دینیلیر . رضی‌الله عنهم .

{حافظ پاشا} (احمد) سلطان مراد رابع دورنده ایرانیلر طرفندن استیلا ایدیلن بغدادی سکز آیدن زیاده محاصره ایتدیکی حالده موفق اولمقسزین رجعت ایدن ذاتدرکه قلت قوت جهتیله بوحرکتنده معذور ایدی . مؤخراً وزیر اعظم اولهرق یکیچری اشقیاسی النده غایت مردانه بر صورتده فدای جان ایتمشدر . مدبر ، شجیع ، کریم برشاعر ایدی . پادشاه مشارالیه ایله بغداده دائر بینلرنده جریان ایدن مخابرهٔ منظومه مشهوردر .

{حافظ شیرازی} (خواجه شمس الدین محمد) مفخر شعرای عجمدر . شعرنده برلطافت مخصوصه اولدیغندن عامه‌نك حسن قبولنه مظهر اولمش وکندیسی (ترجمان الاسرار) و (لسان الغیب) عنوانلرینی آلمشدر . برعارف لاابالی اولدیغی سوزلرندن آکلاشیلیر . (خاك مصلا) ترکیبنك کوستردیکی (٧٩٢) ده شیرازده ارتحال ایتمشدر . (کلکشت مصلا) ده مدفوندر . تربه‌سی کندیسنك :

برسر تربت ما چون کذری همت خواه
که زیارتکه رندان جهان خواهد بود

قولنجه زیارتکاه اولمشدر. مشارالیهك ازجمله شومصراعلری ضروب امثال صیره‌سنه کچمشدر:

§ کس را وقوف نیستکه انجام کار چیست

§ درکار خیر حاجت هیچ استخاره نیست

§ جور ازحبیب خوشتر کزمدعی رعایت

§ یارب مباد کس‌را مخدوم بی‌عنایت

§ باهیچ دلاور سپر تیر قضا نیست

§ دولت مصطفوی را لهب بولهبست

§ چو بشنوی سخن اهل دل مکوکه خطاست

§ توبه فرمایان چراخود توبه کمترمی کنند

§ هرسخن وقتی وهرنکته مکانی دارد

§ غریب را دل سرکشته باوطن باشد

§ براحتی نرسید آنکه زحمتی نکشید

§ نبود خیر در آن خانه‌که عصمت نبود

§ هرکرا نیست ادب لایق صحبت نبود

{حافظ عثمان} (بن علی) زمانده قدوهٔ خطاطین اولان

ذاتدرکه مشهور شیخ حمد اللهك اثر کتابتنه سالك اولمقله
برابر خطی آندن دها نازك ولطیف برصورتده افراغ ایلمشدر.
(١١١٠) ده وفات ایتدی. قوجه مصطفی پاشا خانقاهنده
مدفوندر. آیا صوفیه‌ده برمصحفیله برمرقعی موجوددر.

{حالت افندی} (محمدسعید) اشراف قضاتدن قریمی حسین
افندینك اوغلیدر. رئیس الکتاب محمد راشد افندینك ریاستنده
مهردار یاماقلغی ایدرکن اوخدمتی ترك ایده‌رك نائب کدخداسی
نامیله یکی شهر فناره کیتمش ایدی. عودتنده دوائر کبراده
کاتبلك اتمکه باشلادی. برآزه‌لق بکلکجی کیسه‌داری معاونلکنه
مأموراً سلك خواجکانی‌یه ادخال وبرآز صکره ایلچیلکله
پارسه اسبال اولندی. (١٢٢٢) ده دیوان همایون بکلکجیلکی
مسندینه وایکی آی صکره رکاب همایون ریاستنه تعیین قیلندی.
بو سالك اواخرنده کوتاهیه‌یه نفی اولندی ایسه‌ده برسنه صکره
اطلاق ایدیله‌رك برمأموریت مهمه ایله بغداده کوندرلدی.
عودتنده مکافاةً عهده‌سنه رکاب همایون کدخدالغی ویرلدی.
بر قاچ سنه صکره توقیعیٔ دیوان همایون اولدی. نفوذینی سوء
استعمال ایدردی. (١٢٣٨) ده قونیه‌یه اجلا اولنه‌رق اعدام
ایدلدی. جسدی اوراده قالدی. باشی استانبوله کلدی. غلطه
مولوپخانه‌سنده‌کی جاده‌یه ناظر تربه‌ده مقامی واردر. طاشنده
بندکانندن اولان عزت ملانك شو بیتی کوریلور:

عزت بو مصرع تام تاریخ ماتم اولسون
حالت سعید افندی پیرانه همدم اولسون

{حالتی} (عزمی زاده مصطفی) اجلهٔ صدوردن پیر محمد عزمی افندینك مخدومیدر. (٩٧٧) ده استانبولده طوغمشدر. اك ماهر فاضللرمزك، اك فاضل شاعرلرمزك برنجیسی دكل ایسه ایكنجیسیدر. مرتب دیوانی واردر. هر وادیده كوزل شعر سویلیه‌بیلمشدر. هجوده دخی ید طولی صاحبی ایدی. اصولدن (ابن ملك) ه، فقهدن (درر) ه یازمش اولدیغی حاشیه‌لر بین الفضلا مقبولدر. بونلردن باشقه (مغنی اللبیب) ه شرحی، (هدایه) و (مصباح) شروحنه تعلیقاتی، دقایق تفسیریه‌یه دائر مقالاتی و او وقتك اصولنه كوره ترتیب اولنمش منشآتی واردر. زماننده كندیسی قدر كتب تتبع ایتمش، متمادیاً تزیید معلوماته چالیشیر جامع الفنون بر ذات كورلمه‌مشدر. (١٠٣٧) ده روم ایلی صدارتی شرفیاب ایلمش ایدی. (١٠٤٠) شعبانك آلتنجی كونی ارتحال ایتمشدر. صوفیلر چارسوسی قربنده سعادتخانه‌سی قارشیسنده تعمیر ایتدرمش اولدیغی مكتبك ساحه‌سنده مدفوندر. كندی قلمیله تصحیح وتحشیه اولنمش درت بیك جلد قدر كتابی چیقدیغی مرویدر.

{حامی آمدی} عثمانلی شاعرلرینك سرآمدانندندر. وزرادن بر قاچنك دیوان كتابتنده بولنمش ایدی. دیاربكرده

دنیایه کلهرك (١١٦٠) ده ینه اورادهده وفات ایتمشدر . دیوانی شایان مطالعهدر .

{حبیب بن مظاهر} شهدای کربلادندر. برپیر متقی ایدی. میدانه کیرمك ایستدکده امام حسین افندمز «سز رسول اللهدن بزه بر کنارسکز . وجودجه ضعفکزده وار» دیهرك کندیسنی آلیقویمق آرزوسنده بولنمش ایسهده حبیب «احراز دولت شهادت ایچون بویله کوزل بر فرصت بر دها نهوقت اله کچر ؟ یا امام، بکا مساعده بیورك» دیه رخصت آلدقدن صکره میدانه کیرهرك شهید اولنجهیه قدر جنك ایتمشدر. روایته کوره حبیبی معهود حصین بن نمیر اولدرمشدر. (حصین بن نمیر) بندنده بیان اولنهجغی اوزره حصین «حسینك نمازی مقبول دکلدر» دیدکده حبیب «ابن رسول اللهك نمازی مقبول اولمیهجقده سنك کبی اشکك نمازیمی مقبول اولهجق؟» دیمش ایدی. رضی الله عنه.

{حبیب عجمی} قدمای اولیاء اللهدندر . عربجه بیلمز ایمش، فقط قرآن کریم اوقوندقجه آغلار ایمش. سببنی صورمشلر. «بن عجمییم اما قلبم عربیدر» دیمش .

{حجّاج} (ظالم ثقفی) امام علی افندمزك سال شهادتی اولان (٤٠) ده طوغمشدر. اوائل حالنده معلم صبیان ایدی. روایته کوره دباغلق دخی ایتمشدر. مؤخراً ملوك امویهدن عبد الملكك توجهنی قازانهرق لشکر شام ایله مکهٔ مکرمهیه کیدوب دعوای

خلافت ایتمکده اولان حضرت عبد الله بن زبیری بر خیلی
تضییقدن صکره شهید ایتمش ایدی. بعده عراق والیسی اولدی.
اوراده دخی ایتدیکی قالمدی. کوفه‌یه واردقده برنجی اوله‌رق
اوقودیغی خطبه‌یه «یا اهل العراق ویا اهل الشقاق والنفاق
ومساوی الاخلاق!» خطابیله کیرشدیکی مشهوردر. یوز بیکدن
زیاده آدم اولدرمش ایدی. الڭ صکره قتل ایتدیکی ذات کبار
تابعیندن حضرت (سعید بن جُبَیر) در. آندن صکره حجاجك
دماغنه اختلال کله‌رك چوق یاشامیوب (٩٥) ده واسط شهرنده
وفات ایتمشدر. حین وفاتنده حبسخانه‌لرنده یکرمی بیکدن زیاده
بی کناه مسلمان بولندیغی روایت اولنور. حال احتضارنده
«یاربی، بنی مغفرت ایله، زیرا خلق سن بنی مغفرت ایتمزسین
ظن ایدر» دیمشدر. جرأتلی، جربزه‌لی بر خونریز ایدی.

{حُرّ بن یزید} کوفه والیسی اولان عبید الله بن زیادك
امریله امام حسین افندمزی اله کتیرمك اوزره ابتدا کوفه‌دن
چیقان بیك نفر سوارینك قوماندانیدرکه یول اوزرنده حضرت
امامه تصادف ایده‌رك لشکریله برابر آرقه‌سنده نماز قیلمش ایدی.
صحرای کربلاده کروه مخالفیندن اعراض ایله حضرت امامك
حضورینه کله‌رك «یا ابن رسول الله، بن توبه ایتدم. ایشته
حضور سعادتکزه کلدم. نه‌بیورورسین؟ توبه‌م قبوله قرین اولورمی؟»
دیدکده «سنك انابتك مقبولدر. دنیا و آخرتده حرسین»

مژده‌سنی آلنجه مخالفینـه توجهله بر طاقم احرارانه سـوزلر سویلمسیله اوزرینـه اوق یاغدرمشلردر. بر آز جنك ایتدکدن صکره تکرار حضور امامه عودتله «ای قرهٔ عین علی. سـنك اوزریکه ابتدا خروج ایدن بن ایدم. سنك یولکده ابتدا جان ویرنده بن اوله‌جغم» دیه‌رك دونوب میدانه کیرمش ومخالفلردن قرق نفری خاك هلاکه سردکدن صکره برنجی اوله‌رق رتبهٔ شهادته ایرمشدر. رضی الله عنه.

{حریری} (مقامات حریری) عنوانیـله معروف اولان اثر بی نظیرك صاحبیدر. مقاماتك قرق مقامه‌سنی بصره‌ده اتمام ایدنجه قالقوب بغداده کیده‌رك بونلری سر آمدان ادبایه عرض ایتمش ایدی. کندینك اثری اولدیغنه اینانمازلر. «بصره بلغاسندن بری وفات ایتمش. سنده آنك وارث غیر مشروعی اولمشسین» دیرلر. حریری «بنمدر» دیه اصرار ایدر. دیوان وزیرده امتحان ایدلمسنه قرار ویریلیر. کندیسنه بو مقامه‌لره معادل طوتیله‌بیله‌جك عبارات ایله برماده قلمه آلمسی تکلیف اولنور. کاغد، قلم آلوب بر کوشه‌یه چکیلیر، صاقالنی یوله یوله دوشـونمکه باشلار. پك زیاده صیقلغان ایمش. خاطرینه هیچ برشی کلمز. نهایت: محجوباً قالقار صاووشور. او وقت بریسی شو هجوی سویلمش:

شیخ لنا من ربیعة الفرس
ینتف عثنونه من الهوس

انطقـه الله بالمشـان کما
رماه وسط الديوان بالخرس

مألى :

— بزم ربيعة الفرسدن برشيخمز واركه برشى يازه‌بيلمك هوسيله صاقالنى يولار طورر. جناب حق آنى مشانده سويلتمش اولديغى حالده وسط ديوانده صوصدرمشدر»

حريرى (ربيعة الفرس) قبيله‌سـنه منسوب اولديغنى ادعا ايدرمش. (مُشان) بصره قربنده برقريه‌در. مشاراليه حقيقتده اورالى ايمش. كنديسنك اعمال فكر اثناسـنده صاقالنى يولمق معتادى‌اولديغى‌مشهوردر. حتى بصره واليسى آنى بو حالدن‌كچيرمك ايچون «بردها صاقالكى يولنمش كوررسه‌م باشكى بلايه اوغراديرم» ديه تهديد ايتديكندن بر مدت صاقالنى يولميوب اوزاتمش ايدى. مؤخراً تنظيم ايتديكى بر قصيدهٔ بليغه‌يى تقديم ايتدكده والى پك محظوظ اوله‌رق هر نه ايسترسه ويره‌جكنى سـويلينجه حريرى «بكا صاقالمى احسـان بيوركز !» ديمكله والى كوله‌رك صورت موافقت كوسترمش ايدى. بونك اوزرينه حريرى صاقالنى ينه يولمغه باشلايوب آزوقت ايچنده‌بتيرمشدر. مشاراليهك آثارسائره‌سى دخى واردر. (درة الغواص) ى اشتهارده مقاماتنه ياقلاشمشدر. مقاماتك وصفنده علامهٔ زمخشرى ديركه :

اقسم بالله و آياته ومُشعر الحج وميقاته
ان الحريرى حرى بان نكتب بالتبر مقـاماته

{حسام افندی} (مثنویخوان الحاج خواجه حسن حسام الدین)

استانبولك مدار مباهاتی اولان عرفای امتدندر . باب عالیده داخلیه قلمی سرخلیفه‌سی اولان السید محمد فهیم افندینك فرزند عزیزیدر . (١١٨٤) رجبنك ایلك جمعه کیجه‌سی پدرینك آقسرایده ابه قادین محله‌سنده کائن خانه‌سنده تولد ایتمشدر . طقوز یاشنده ایکن قرآن کریم ازبرنده ایدی . فضلای عصردن مکمل صورتده تحصیل علوم ایتدکدن صکره مشهور بروسه‌لی امین افندیدن اخذ طریقت ایلمشدر . ملاقات اولاده امین افندی مشارالیهك اسمنی صوره‌رق «حسن بن محمد بن حسن» جوابنی آلنجه «عن الحسن عن ابیه الحسن عن جده الحسن ان احسن الحسن الخلق الحسن» حدیث شریفنی درمیان ایده‌رك «مخلصك حسام الدین اولسون» بیورمش ایدی . حضرت حسام مرکز افندی وشیخ سنبل سنان واوحدالدین درکاهلرنده مدت مدیده تفسیر وحدیث ایله برابر مثنوی شریف اوقوتمشدر . (١٢٥٦) ده ابو ایوب انصاری جوارنده کائن خاتونیه درکاهنی یکیدن احیا ایله خواص مریدانندن مصطفی افندی‌یه توجیه ایتمش وبو درکاهك جامع شریفنده ینه تدریسه باشلامش ایدی . استانبولك صغار وکباری کندیسنی شیخ اکرم طانیدیغندن یوم تدریس مثنوی اولان جمعه کونلری درکاه شریف زوار ایله مملو بولنور وهرکس استعدادینه کوره درس آله‌رق مستفید

اولوردی . حقیقةً آلهی برذات اولان خواجه افندینك انفاس مبارکه‌سندن بیکلرجه مسلمین مستفید اولمش وکندیسنك بیوك بر آدم اولدیغنــه عصرك افاضلی طرفندن شهــادت اولنمشدر . (١٢٨٠) ده عید فطر کیجه‌سی ارتحــال ایلمکله ذکر اولنــان جامع شریفك قبله جانبنه دفن ایدلمشدر . بعض تألیفاتی واردر .

{حسام الدین} (چلبی حسن بن محمد) حضرت مولانا جلال الدین رومینك الڭ زیاده سودیکی عارفلردن اوله‌رق کاتب مثنوی اولمق شرفنی احراز ایلمشــدر . حضرت پیر سویلر ، مشارالیه یازار ایدی . مثنویٔ شریفك هردفترنده حسام الدین نامی کمال احترام ایله درمیان بیورلمشدر . حضرت پیرك :

برفلك محمودی ای خورشید فاش
بر زمین هم تا ابد محمود باش

دعاسنه مظهر اولمش و بونجه سنه‌دن بری نام عالیسی تعظیم ایله یاد ایدلمکده بولنمشدر پیر دستکیرك ارتحالنده وصیتی وجه ایله مقــامنه قائم اولمش ایدی . (٦٨٤) ده وفات ایتمشــدر . قرب مولاناده مدفوندر .

{حسّان بن ثابت} اصحاب کرامدن وفحول شعرادندر . شاعر النبی اولمق شرفنی قازانمشدر . یاوه کویان مشرکینه صور مناسبده جواب ویردی . ابلغ الانبیا افندمز کندیسنی «اجب

[illegible]

[illegible]

[illegible] (١٨٠) [illegible]

[illegible]

[illegible] (٣٥) [illegible]

[illegible]

[illegible]

(داعئ کبیر) عنوانیله اعلان استقلال و (الموت) قلعه‌سنی مقر حکومت اتخاذ ایلمشدر. اسلامك باشنه بربیوك غائله اولمش ایدی. محوی اوغرنده بیکلرجه آدم ضایع ایدلمشدر. کندیسیله اخلافی یوز یتمش بر سنه اجرای حکومت ایتمشلردر.

{حسن عسکری} (امام ابو محمد) امام علی نقینك فرزند مکرمی وائمهٔ اثنی عشرك اون برنجیسیدر. (۲۳۲) ربیع الآخرنده (سوسن) نامنده بر جاریه‌دن تولد ایتمش ایدی. (۲٦۰) ده (سُرّمن رأی) شهرنده ارتحال ایلمشدر. رضی‌الله عنه.

{حسن مجتبی} (امام) حضرت امام علی ایله جناب فاطمة الزهرادن (۳) رمضانی اواسطنده مدینهٔ منوره‌ده وجوده کلمش اولان حفید جلیل پیغمبریدرکه قرة العین امتدر. امام حسین افندمزك بیوك برادری وائمهٔ اثنی عشرك ایکنجیسیدر. امام حسین ایله مشارالیه (حسنین) و (سبطین مکرمین) و (سیدا شبان اهل الجنه) عنوانلریله یاد اولنور. مسلمیندن ایکی فرقه بینی اصلاح ایده‌جکی برحدیث شریفده بیان بیورلمش ایدی. حضرت مرتضانك شهادتندن صکره بی وفا کوفیلرك تشویقیله شام اوزرینه اردو چکمش ایسه‌ده (انبار) ناحیه‌سنده شام عسکری قارشیلادیغندن وذات عالیسی بو یولده سفك دم ایتمك ایستمدیکندن معاویه‌نك تکلیفی اوزرینه منبره چیقه‌رق (٤۱) ده حق خلافتی بعض شرائط ایله آکا ترك ایتمش ودائره‌سی

خلقیله مدینهٔ منوره‌یه کیده‌رك کوشهٔ انزوایه چکلمش ایدی. اهل بیت دشمنلرندن بعضلرینك اطماعنه مبنی (٤٩) ده خائن زوجه‌سی (جعده) مشارالیهی تسمیم ایتمشدر. بقیعده مدفوندر. حلیم، کریم، فاضل، کامل بروجود مقدس ایدی. رضی الله عنه.

{حسین بایقرا} (سلطان) خراسان حکمدارلرینك الڭ ممدوحلرندندر. (٨٤٦) ده هراتده جلوس ایده‌رك اوتوز سکز سنه قدر اولان مدت سلطنتنده اعمار ملکه، توسیع معارفه خدمت ایلمشدر. مشهور علی شیر نوایی کندیسنك وزیری اولدیغی کبی مولانا جامی ایله سائر برطاقم فضلا دخی دولتنك زینتی اولمشلردر.

{حسین کربلا} (امام ابو عبدالله) حضرت امام علی ایله جناب فاطمة الزهرادن (٤) شعبانك بشنجی صالی کونی مدینهٔ منوره‌ده وجوده کلمش اولان حفید جلیل پیغمبریدرکه قرة العین امتدر. امام حسن افندمزك کوچك برادری وائمهٔ اثنی عشرك اوچنجیسیدر. امام حسن ایله مشارالیه (حسنین) و (سبطین مکرمین) و (سیدا شبان اهل الجنه) عنوانلریله یاد اولنور. معاویه اواخر سلطنتنده اوغلی یزید ایچون اهالیدن بیعت آلدیغی صیره‌ده امام حسین افندمز ایله عبدالرحمن بن ابی بکر، عبدالله بن عمر، عبدالله بن زبیر حضراتی موافقت بیورمامشلر ایدی. معاویه‌نك وفاتیله یزید یرینه کچنجه اول امرده

کندی نامنه بیعت ایتمه‌مش اولان ذواتك الڭ بیوکی بولنان امام حسینی نظر دقته آلدی. حضرت امام مدینه والیسی بولنان ولید بن عقبه طرفندن یزیدڭ امریله کندیسنه تکرار تکلیف اولنان بیعتی رد ایتدکدن صکره قالقوب مکهٔ مکرمه‌یه کیتدی. کمال تعظیم ایله استقبال وقبول ایدلدی. اشراف حجاز خدمت شریفه‌سنده بولنور وهر نمازده کندیسنه اقتدا اولنوردی. او اثناده کوفیلر حضرت امامك خاك پاینه برچوق نیازنامه‌لر تقدیمیله کوفه‌یی تشریفنی استدعا ایتدیلر. اول امرده عمزاده‌سی اولان مسلم بن عقیلی کوفه‌یه کوندردی. مسلم آز وقت ایچنده یکرمی بیك قدر آدمك کندیسندن بیعت آله‌رق حق یولنده جنك ایتمکه آماده اولدقلرینی کوفه‌دن حضرت امامه اشعار ایلدی. او آره‌لق یزید کوفه والیسی اولان نعمان بن بشیری عزل ایله یرینه بصره والیسی بولنان عبید الله بن زیادی کوندردی. برچوق مجادلات محاربانه‌دن صکره مسلم شهید ایدلدی. حضرت امامك مکهٔ مکرمه‌دن چیقیشی مسلمك شهید اولدیغی کونه تصادف ایتمشدر. یولده بو خبر طویلمش وکوفیلرك وفاسزلق ایده‌جکلری آکلاشلمش ایسه‌ده رجعت ایدلمیه‌رك قونه کوچه صحرای کربلایه قدر کیدلمشدر. (٦١) محرمنده اوراده اولان اولدی!
حضرت امامك یزیده قارشی اولان حرکات شاهانه‌سنی نظر حکیم ایله تدقیق ایدنلر مشار الیه افندمزك نه‌قدر بیوك برذات اولدیغنی کورورلر. اوقدر بیوك بر ذات اولمق آنجق محمد مصطفانك

حفیـدی، علی المرتضی ایله فاطمة الزهرانك اوغـلی بولنمقله اوله‌بیلیر. بعض عقلا یزیدك مکمل اردوسنه یتمش سکسان کیشی ایله قارشی طورمق موافق حکمت اوله‌میه‌جغنی سـویلمکه جرأت ایدرلر. حاشا! حضرت امام ایچون الك حکیمانه حرکت اجرا بیوردیغی حرکت ایدی. وقوعات حقیـله تدقیق ایدیلیرسه بوصورت تسلیم اولنور. رضی الله عنه.

{حسین منصور} (حلاج) جذبه داران آلهیوندندر. «انا الحق» دیدیکی مشهوردر. (۳۰۹)ده شهیداً ارتحال ایتمشـدر. کندیسنه برچوق حکایات اسناد اولنور. جنید بغدادی طرفندن مشار الیهك قتلنه فتوی ویرلدیکی روایت مشهوره‌سی طوغری دکلدر، چونکه جنید (۲۹۷) ده انتقال ایلمشدر.

{حشمت افندی} صدوردن عباس افندینك مخدومیدر. (۱۱۷۵) ده زباندرازلق تهمتیله بروسـه‌یه نفی اولنمش ایدی. مؤخراً منفاسی ردوسه تحویل ایدلدیکندن (۱۱۸۱) ده اوراده وفات ایتمشدر. کندیسنه برچوق لطائف اسناد اولنور. مشهور راغب پاشانك التفاتنه مظهر اولانلردندر. دیوانی واردر. ایچنده ای‌سوز نادر بولنور. (سند الشعرا) نامنده‌کی منثور اثرینه پاشا منظوم تقریض یازمشدر.

{حصیرجی زاده} (حافظ محمد آغا) عینتاب خاندانـندن

برذاتدرکه آغا عنوانیله معروف اولمقله برابر پك چوق افندیلره علم وعرفان درسی ویرمکه مقتدر برشاعر ماهردر. هله اثنای محاوراتده نادره کولق خصوصنده فوق العاده عد اولنور. استانبوله کلدیکی زمان فؤاد پاشا ایله کورشدیکی صیره‌ده مشار الیهك کچه‌جی زاده‌لکنه برتلمیح لطیف اولمق اوزره بالمناسبه «سز کچه‌یی صودن چیقاردیکز» دیدیکی مشهوردر. یکی اهتدا ایتمش بر آدم ایچون بین المسلمین اعانه طوپلاندیغی اثناده آغا دخی (غازی) دینیلن آلتونلردن ایکی دانه‌سنی ویره‌رك:

مسلمان اولدی برکافر شهید اولدی ایکی غازی

دیمشدر.

{حصین بن نمیر} وقعهٔ کربلاده مخالفین طرفنده بولنان شجعاندنـدرکه وجدانسزلق ایله معروف ایدی. اثنای حربده اوکله نمازی وقتی حلول ایتمکله حسینیلر طرفندن برمتارکهٔ موقته عقد اولندیغی صیره‌ده «حسینك نمازی مقبول دکلدر» دیه باغیرمش ایدی. بری طرفدن حبیب بن مظاهر بلند آواز ایله شو جوابی ویرمشدر:

— ابن رسول اللهك نمازی مقبول اولمیه‌جق‌ده سنك کبی اشککك نمازیمی مقبول اوله‌جق؟»

حصین بو سوزدن حدتلنه‌رك سل سیف ایدنجه حبیب آنك سوار اولدیغی آتك باشنه برقیلیچ اورمش، آت دخی اورکه‌رك

آنى يره دوشورمش ايسه ده آرقداشلرى يتيشه‌رك كوج حال ايله ميداندن آلوب كوتورمشلردر.

{حفص} ائمهٔ قرائتدندر. اليوم ممالك روم ايله بعض بلاد عربده قرآن كريم مشاراليهك قرائتنه توفيقاً تلاوت اولنمقده‌در. (١٨٠) ده ارتحال أيتمشدر.

{حفصه} حضرت عمرك كريمهٔ محترمه‌سيدركه پيغمبرمز افندمزك زوجات مطهراتندندر. مقدما اصحاب كرامدن (خنيس ابن حذافة السهمى) نك زوجه‌سى ايدى. آنك ارتحالندن صكره (٣) ده تزوج بيورلمشدر. بر مخدرهٔ عابده ايدى. (٤١) ياخود (٤٥) ده ارتحال ايلدى. آلتمش حديث شريف روايت ايتمشدر. رضى الله عنها.

{حكيم اوغلى على پاشا} سرأطباى شهريارى نوح افنديك اوغليدر. كريم ودلير بر وزير ايدى. سلطان محمود اول وعثمان ثالث دورلرنده اوچ دفعه مقام صدارته كلمشدر. الك صكره عهده‌سنه آناطولى ايالتى توجيه اولنه‌رق كوتاهيه‌يه كوندرلمش ايدى. (١١٧١) ده اوراده وفات ايتمشدر. استانبولده كندى عنوانيله مشهور اولان جامع شريفى بر اثر متيندر.

{حلبى} (ابراهيم) اعاظم فقهاى حنفيه‌دندر. طقوزنجى عصر اواسطنده حلبده طوغمشدر. دمشقده، مصرده اكمال

تحصیل ایله علی الخصوص فقهده کسب رسوخ تام ایلدکدن صکره سلطان سلیمان قانونی زماننده استانبوله کلهرك پای تخت علماسنی تدریس ایله مستفید ایتمشدر. (٩٥٦) ده طقسان یاشنده ارتحال ایلدی. ادرنه قاپوسی خارجنده مدفوندر. مرقدی زیارتگاه علمادر. حسن قبول عامهیه مظهر اولمش اولان (ملتقی الابحر) ایله (منیة المصلی شرحی) تألیفاتنك اك مشهورلرندندر.

{حلفاء} چاغیرغان وشماته‌جی قادین دیمکدرکه فسق وفجور کیجهسی حقنده ضرب اولنان (لیلة الحلفاء) مثلنده مذکوردر. شاعر مشهور فرزدق بر کیجه بعض رفقاسیله دیرنشین بر نصرانیهنك مسافرخانهسنه کیدهرك شرب شرابدن باشلایوب هردرلو چاپقینلغی اجرا ایتدکدن صکره قیزك البسهٔ رهبانیهسنی اکتسا ایله ایشی صوك درجهیه واردرمش وراهبهنك «مسلمانلر، عیبدر، گناهدر!» یوللو فریادلرینه قولاق ویرمیهرك جورجنده دوام ایلمش ایدی. اویله جورجنه کیجهلرینه (لیلة الحلفاء) دینلدیکی کبی (لیلة الفرزدق) دخی دینلیر. فرزدق فاسق ایدی. فقط اسلامی صحیح وخاندان رسالته احترامی صریح ایدی. (فرزدق) بندینهده باقکز.

{حلیمهٔ سعدیه} (بنت ابی ذؤیب) پیغمبرمز افندمزك سود والدهسیدرکه صحابیاتدن وبنی سعد قبیلهسی مخدراتندندر.

لقد بلغت بالهاشمی حلیمة
مقاماً علافی ذروة العز والمجد

وزادت مواشیها واخصب ربعها
وقدعم هذا السعد کل بنی سعد

نظمی ناطق اولدیغی اوزره رسول اللهی آلدقدن صکره مظهر فیض وبرکت اولمش وبو سعادتدن منسوب اولدیغی قبیله دخی نصیب آلمشدر. افندمزه اولان محبتی خارق العاده دینیله‌جك درجه‌لرده ایدی. رضی الله عنها.

{حمّالة الحطب} مشهور ابو سفیانك همشیره‌سی وابو لهبك زوجه‌سی ام جمیلدرکه پیغمبرمز افندمزی ایذا ایچون بر طاقم دیکنلر، چالیلر طاشیه‌رق کیجه وقتی یولی اوزرینه براقدیغی جهتله قرآن کریمده کندیسنه بو عنوان کران ویرلمشدر. کرك کندیسی، کرك زوجی قریش ایچنده پك متعزز ومغرور اولدقلرندن بو تعبیر فوق العاده کوجلرینه کیتمش ایدی. بونده بر توجیه دها واردر: نمیمه ایله ایقاد نائرهٔ فساد ایتمك ام جمیلك عادتی اولدیغندن و(حطب) عربیده نمیمه معناسنده دخی مستعمل بولندیغندن کندیسنه او معناجه (حمالة الحطب) دینلمشدر.

{حمد الله} آق شمس الدینك اك کوچك اوغلیدر. معناده برادرلرینك جمله‌سندن بیوك ایدی. مولانا جامینك (یوسف

وزليخا) سـنى ترجمه يولنده وجوده كتيرديكى اثر منظوم علو طبعنه شهـادت ايدر. (ليلى ومجنون) منظومه‌سى دخى واردر. (حمدى) تخلص ايدردى. (٩١٤)ده ارتحال ايتمشدر. (كوينك)ده پدرينك يانده مدفوندر.

{حمدونه} اندلس اديبه‌لرندندر. رويت وبلاغتجه عصرينك يكانه‌سى عد اولنمشدر. غايت غرا اشعارى واردر.

{حمزة بن عبدالمطلب} پيغمبرمز افندمزك عم اكرميدركه شجاعت فوق العاده اصحابندن ايدى. مناقب عاليهٔ دليرانه‌سى مشهوردر. نبوتك بشنجى ياخود آلتنجى سالنده حضرت عمردن اوچ كون اول شووجه ايله اظهار اسلام ايتمشدر: رسول‌الله بركون سمت صفاده بولنديغى صيره‌ده ابو جهل اورادن كچه‌رك اونبىّ صابره قارشى برچوق كلمات غـير لايقه تفوه ايتمش ايدى. بو اثنـاده حضرت حمزه شـكاردن عودت ايده‌رك حرم شريفه كيروب كعبهٔ معظمه‌يى طواف ايتمكه باشـلادقده عبد الله بن جدعانك جاريه‌سى يانـنه كله‌رك «بو كون ابو جهل سنك قارداشك اوغلنه شويله بويله سويلدى. اوده سـكوت بيـوردى» ديه وقعه‌دن كنديسـنه معلومات ويرنجه حمزه حدتلنه‌رك كيدوب ابو جهلى بولمش و«سن بنم قارداشم اوغلنه ينـه اذى ايتمشسين. بن آنك دينـنه كيردم» ديه‌رك اوموزنده بولنان ياى ايله ملعونى بين الناس ايچه دوكمشدر. آنى متعاقب ياخود اوچ كون صـكره حضور

نبوی‌یه کیده‌رك مسلمان اولمشـدر. حمزه‌نك اسلامی مؤمنلره بیوك بر مسرت ویرمش ایدی. اسلام عمر اومسرتی تضعیف ایلدی. حمزه احد جنکنده پك چوق بهادرلقلر کوستردکدن صکره (وحشی) دینیلن حبشینك پوصودن آتدیغی حربه ایله شهید اولدی. وحشی شهید مشـار الیهك صـدرینی یاره‌رق جکرینی چیقـاروب ابو سـفیانك زوجـه‌سی اولان معهود (هند)ه تقدیم ایتدکده هند فوق الغایه سـوینه‌رك جکری کمال حرص ایله آغزینه آلوب چیکنه‌مشدر. بناءً علیه ملعونه‌یه (آکلة الاکباد) و (هند جکر خوار) دینلمشـدر. وحشی صـکره‌دن مسلمان اوله‌رق غزالرده بولنمش وپیغمبرلك دعواسنده بولنان مسیلمة الکذابی ینه اوحربه ایله اولدرمشدر. حتی «قبل الاسلام خیر الناسی، بعـد الاسلام شر الناسی اولدردم» دیر ایدی. حضرت حمزه‌نك ارتحالی اهل اسلام ایچون بر بیـوك مصیبت اولمش ایدی. مشارالیه (سید الشهداء) عنوان عالیسیله یاد اولنور. رضی الله عنه.

{حُمَیْراء} حضرت عائشهٔ صدیقه‌نك لقب رنکینیدر. بیاض تنلی اولدیغی ایچون پیغمبرمز افندمز کندیسنه بولقبی ویرمشدر. «کلمینی یا حمیراء» و «خذوا شطر دینکم من الحمیراء» حـدیثلری مشهوردر. (حمرت) عربیده اضداددندر. قرمزیلق معناسـنه کالدیکی کبی بیاضلق معناسنه‌ده کلیر.

{حنظلة بن ابی عامر} احد شهداسندندر. اثنای حربده برچوق بهادرلقلر کوستردکدن صکره مشرکلرك طرفنده هجوم ایدرکن اعدانك باش قوماندانی اولان ابوسفیانك اوزرینه یوریدیکی صیره‌ده شهید اولمشدر. عبد الله بن ابی بن سلولك همشیره‌سی جمیله‌یی تزوج ایتمش ایدی. بر کیجه‌لك کویکی بولنیوردی. باباسی مرتد. قاین آتاسی منافق اولدیغی حالده کندیسی بیوك آدم اولمشدر. رضی الله عنه.

{حنظلة بن سعد} شهدای کربلادندر. میدانه کیره‌رك مخالفینه خطاباً «مستحق عقوبت اولیه‌لم دیرسه‌کز حسینك قتلندن ال چککز» یولله برخیلی اخطاراتده بولنمش وسوزلرینك کیمسه‌یه تأثیر ایتمدیکنی کورنجه هجوم ایده‌رك شهید اولنجه‌یه قدر جنك ایتمشدر. رضی الله عنه.

{حیاتی} (احمد) البستان مفتیسی احمد افندینك مخدومیدر. پدرینك وفاتنده یرینه مفتی اولمش ایدی. مؤخراً استانبوله کله‌رك آیاصوفیه جامعنده تدریسه باشلادی. بعده بوسنه، بغداد مولویتلرینه نائل اولدی. (۱۲۲۹) ده استانبولده وفات ایتمشدر. سنبلزاده وهبینك تحفه‌سنه یازدیغی شرح مشهوردر. آثار سائره‌سی دخی واردر.

خ

{خاقانی} (محمدبك) مشهور حلیهٔ شریفه صاحبیدر . هم شاعرانه هم عاشقانه اولان بواثر جلیل مشکور ایله ابقای نام ایتمشدر . حلیهٔ خاقانی سلیمان چلبینك مولد شریفی کبی عامه‌نك حسن قبول وتقدیسنه مظهر اولمش آثار مبارکه‌دندر .

کسمش آتمشدر آنی ایتمه جدل
تیغ « لایسئل عما یفعل »

و :

قصه‌دن حصه‌در القصه غرض

کبی بعض ابیات ومصارعی ضروب امثال صیره‌سنه کچمشدر . مشارالیه (التفات‌بقا) ترکیبنك کوستردیکی (١٠١٥) ده ارتحال ایتمشدر . ادرنه قاپوسی جامعی قبرستاننده مدفوندر . (خاقانیٔ شروانی) یه قارشی (خاقانیٔ روم) عنوانیله یاد اولنور.

{خاقانیٔ شروانی} (افضل‌الدین) طبیعت غرایه مالك برشاعر ممتازایدی. طمطراق الفاظ مراقیله معروفدر. شعری شاهانه دینیله‌جك صورتده سویلر. بونکله‌برابر مألی آکلاشلماز سوزلری آز دکلدر . اوائل حالنده (حقایقی) تخلص ایدردی . خاقان‌کبیر دینیان (منوچهر) ه انتساب ایتدکدن‌صکره (خاقانی) تخلص ایتمکه باشلامشدر . کندیسنك :

صبحدم چون كله بندد آه دود آسـای من
چون شفق درخون نشيند چشم خونپالای من

مطلعلی قصيده‌سنه وسائر بعض قصائدينه عرفی كبی. جامی كبی مقتدر شاعرلر نظيره‌لر سـويلمشلر ايسه‌ده (حسان العجم) عنوانی آلمش اولان خاقانی‌يه يتيشه‌مه‌مشلردر. (٥٨٢) ده تبريزده وفات ايتمشدر. مكمل ديوانندن باشقه (تحفة العراقين) كبی بعض منظوماتی دخی واردر.

{خاكی} (محمد) قطعه سويلمكده مهارتله شهرت آلمش برشاعردركه كليس قصبه‌سنده طوغمش واستانبوله كله‌رك دفتردار مكتوبجيلغنه‌قدر ارتقا ايلدكدن‌صكره (١١٧٢) ده وفات ايتمشدر. قوجه راغب پاشايه عائد اولان شوقطعه‌سی مشهوردر:

كرم مقاطعه‌سی تا زمان حاتمـدن
قالوب مزادده بركيمسه اولمدی طالب

كيمك نقود عطاياسی وار آنی آله‌جق
مكر جناب صدارتپناه اوله راغب

{خالد بن وليد} پيغمبرمز افندمز طرفندن (سيف الله) لقبيله تلقيب بيورلمش اولان ذات عاليدركه كرك قيليجيله. كرك تدابير عسكريه‌ده‌كی مهارتيله اسلامه پك بيوك خدمتلر ايتمشدر. (٢١) ده حمص قربنده ارتحال ايلدی. رضی الله عنه.

{خدیجه سلطان} سلاطین عثمانیه‌دن سلطان ابراهیمك زوجه‌سی و (آوجی) لقبیله مشهور اولان سلطان محمد رابعك والده‌سیدر. یکی‌جامعی (کوسم والده) دینیلن ماهپیکر سلطان تأسیس ایتمش اولدیغی حالده آنك وفاتندن صکره خدیجه سلطان بنا واتمام ایلمشدر. (١٠٩٤) ده وفات ایتمشدر. اوراده‌کی تربه‌ده مدفوندر.

{خدیجة الکبری} پیغمبرمز افندمزك زوجات مطهرا-تندندر. اشراف قریشدن (خویلد بن اسد بن عبدالعزی بن قصیّ)‌ك کریمه‌سیدر. والده‌سی (فاطمه بنت زائدة الاصم) دركه (عامر بن لؤی) اولادندندر. ظهور اسلامدن مقدم نسوان قریش آره‌سندن (طاهره) لقبیله یاد اولنوردی. (کبری) اکبر زوجات سنیه اولدیغنی کوسترر حادث برلقبدر. قبل البعثه زوجهٔ نبی اولمق شرفنی احراز ایتمش وکافهٔ کرائم پیغمبری ایله (قاسم) (طاهر) (طیب) نامارنده‌کی انجال نبویه‌یی دنیایه کتیرمشدر. زوجات مطهراتك افضلی، وحدانیت ونبوتی تصدیقده ذکور واناثك اولیدر. یکرمی درت ییل، برقاچ آی رسول‌الله ایله برلکده یاشامشدر. هجرتدن اوچ سنه اول آلتمش بش یاشنده اولدیغی حالده مکهٔ مکرمه‌ده ارتحال ایلدی. رضی الله عنها.

{خسرو} (ملامحمد) اعلام علمادندر. خضر بکدن صکره

ایکنجی اولەرق استانبول قاضیسی اولمش ایدی. بعده شیخ الاسلام اولمشدر . فاتح سلطان محمد خان کندیسنی پك سوور ایدی . (درر) (غرر) (مرقاة الوصول) (مرآة الاصول) تألیفات مشهورەسندندر . « مات رئیس العلماء » جملەسنك کوستردیکی (٨٨٥) ده استانبولده ارتحال ایتدی . نعش محترمی بروسەیه نقل ایدلدی .

{خسرو دهلوی} (دهلی) دن یتشمش اکا برشعرادندر. کندیسنك روایتنه کوره اشعاری درت یوزبیك بیتدن زیادەدر. کنجلکنده شیخ سعدی ایله کورشمشدر . بونکله افتخار ایدردی . دیوانی وخمسەسی واردر . (٧٢٥) ده یتمش درت یاشنده وفات ایتمشدر .

{خضر بك} اعلام علمادندر. زماننك فریدی عداولنوردی. مشهور نصرالدین خواجەنك کریمەزادەسیدر . قیصه بویلو اولدیغندن کندیسنه (علم طاغارجغی) دیرلردی . فاتح سلطان محمدخان فتحه موفق اولنجه برنجی اولەرق خضربکی استانبول قاضیسی نصب ایتمشدر . السنهٔ ثلاثەده اشعاری واردر . عقائد اسلامیەیه متعلق عربی برقصیده یازمشدرکه مولانا خیالی طرفندن شرح ایدلمشدر. ملاکورانی ایله بینلرنده کچن شوفقره مشهوردر : خضر بك ایکی کیجەده برقصیده تنظیم ایدەرك

(عجالةلیلتین) نامیله حضور فاتحه تقدیم ایلر. بونی ملاکورانی کورەرك :

لقدزاد الهوی فی البعد بینی
و بین البین بعد المشرقین

بیتنـه اعتراض ایله « زاد فعلی لازم اولەرق استعمـال ایدلمك لازم ایکن متعدی اولەرق ایراد ایدلمش » دیر. بو اعتراض ارادۂ پادشاهی ایله ملا طرفندن قصیدەنك ظهرینه یازیلەرق بکه کوندریلیر. بك جواب اولەرق « فی قلوبهم مرض فزادهم الله مرضاً » آیت کریمەسنی یازار. (٨٦٣) ده ارتحال ایتمشدر. مرقدی شیخ وفا قربندەدر.

{خطیب بغدادی} (ابوبکر) اجلۀ مورخیندندر. بغداد تاریخی اشهر آثاریدر. فقه ایله حدیثه دخی انتساب کلیسی وار ایدی. (٤٠٣) ده وفات ایتمشدر. عباسیلردن قائم بامرالله دورنده یهود خیبر طرفندن عهدنامۀ پیغمبری اولمق اوزره ابراز اولنان ورقەدەکی شاهدلردن بری اولان سعد بن معاذك فتح خیبردن اول شهید اولدیغنی. دیکری بولنان معاویەنك دە برچوق زمان صکره اظهار اسلام ایلدیکنی تاریخ ایله اثبات ایدەرك ورقەنك ساخته اولدیغنه حکم ایدن مشارالیه ایدی.

{خطیب دمشق} (جلال الدین قزوینی) فحول علمادندر. فن بلاغته شدت انتسـابی وار ایدی. برمدت جامع دمشق

خطابتده بولندقدن صکره شام قاضیسی اولمشدر. مؤخراً ملك ناصر طرفندن مصره جلب اولنەرق عهدەسنه مصر قاضیلکی توجیه ایدلدی. (٧٣٩) ده وفات ایتمشدر. اشهر آثاری (تلخیص المفتاح) در.

{خلوص دده} (اسماعیل) شعرای مولویەدن برذاتدرکه شیخ غالب غلطه مولویخانەسنه شرف ویرمکده ایکن اوراده آشچی دده ایدی. سرورینك:

چکلدی چلهٔ قبره دونوب خلوص دده

مصراعندن آکلاشیلان (١٢٢٠) ده وفات ایتمشدر. دیوانچەسی واردر. اشعاری عاشقانەدر.

{خَنْساء} جاهلیت و اسلامه یتشمش بر عرب شاعرەسیدرکه اولو آخر شاعریتده کندی کبی ماهر برقادین دها کلمەمش اولدیغی متفق علیهدر. حضور نبویده قبول اسلام ایله کسب شرف ایلەمشدر. شعر خنسایی کندی آغزندن استماعه رغبت بیوران حضرت ابلغ الانبیا خنسا شعر اوقودقچه استحسان بیورردی. مشار الیهانك اکثر اشعاری برادرلری (معاویه) و (صخر) حقلرنده سویلدیکی مرثیەلردن تشکل ایدر. دیوانی مرغوبدر. رضی الله عنها.

{خواجه زاده} (مصلح الدین مصطفی) بر نحریر بی نظیر

ایدی. مولدی بروسه‌در. اصحاب ثروتدن خواجه یوسفك اوغلیدر. ازجمله مشهور خضر بكدن تحصیل علوم ایلمشدر. بك كندیسنی تكریم وسلامت ادراكنی تسلیم ایدردی. بعض مسائل مشكله‌نك حلی اقتضا ایتدكجه مشار الیهدن كنایه اوله‌رق «عقل سلیمه مراجعت ایدكز» دیر ایدی. فاتح سلطان محمد خانك احترامات مخصوصه‌سنه مظهر اولمشدر. حضور پادشاهیده (ملا زیرك) ایله بك چوق مباحثات علمیه‌ده بولنمش وغلبه ایتمشدر. مشهوردركه ملا زیركك بررساله‌سنی ینه حضور پادشاهیده استنساخ ایتمكه باشلادیغی صیره‌ده فاتح لطیفه اوله‌رق «دقت ایدكزكه یاكلش یازمیه‌سكز» بیوردقده خواجه زاده «پادشاهم، داعیكز نه‌قدر یاكلش یازسه‌م ینه اصلنده‌كی یاكلشلردن زیاده اولماز» جوابنی ویره‌رك پادشاهی كولدرمشدر. (٨٩٣)-ده بروسه‌ده مفتی ایكن ارتحال ایلدی. اشهر تألیفاتی فاتحك امریله یازدیغی (تهافت) در.

{خیالی} (بخاری) خواجه عصمت بخاری شاكردلرندن برشاعر خوش ادادر.

ای تیر غمت‌را دل عشاق نشانه
خلقی بتو مشغول وتوغائب زمیانه
كه‌معتكف دیرم وكه‌ساكن مسجد
یعنی كه ترامی طلبم خانه بخانه

[illegible]

[illegible] (۷۷۸) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible] :
[illegible] (۳۸۶) [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

{خیرالدین پاشا} (بارباروس) منشأی مدللی آطه‌سیدر. پاپوشچی یعقوب نامنده بر آدمك اوغلی و (اوروج غازی) عنوانیله معروف اولان قهرمانك کوچك قارداشیدر. اوروج غازی قورصانلق ایدردی. جزایر ایله حوالیسنده برچوق یرلری فتح ایده‌رك اداره‌سی آلتنه آلمش ایدی. وفاتنده برادری آکا خلف اولمشدر. (٩٤٠) ده یکرمی سفینه وبعض هدایا ایله استانبوله کله‌رك جزایرك ممالك عثمانیه‌یه الحاق ایدلمسنی التماس ایتدکده قبول اولنه‌رق جزایر والیلکی طبل وعلم اعطاسیله عهده‌سنده ابقا ایدلمش ایدی. برسنه صکره کندیسنه دریا قاپودانلغی ویرلدی. مشارالیه غایت دلیر واداره‌ٔ امور بحریه‌ده بی نظیر ایدی. طقوز سنه امتداد ایدن قاپودانلغنده تونس کبی بر خیلی یرلری تسخیر ایلمشدر. وندیك، اسپانیا، پورتکیز دولتلرینك مشهور قاپودان (آندریا) قوماندەسنده بولنان یوز یکرمی سکز قطعه‌دن مرتب دونمهاسنی پروزه آچیقلرنده بالکلیه مغلوب ایتمسی اوزرینه شهرتی بتون بتون آفاقی طوتمشدر. «مات رئیس البحر» جمله‌سنك کوستردیکی (٩٥٣)ده وفات ایتدی.

{خیر نَسّاج} کبار صوفیه‌دندر. جنید بغدادی «خیرخیرنا» یعنی «خیر بزم خیرلیمزدر» دیر ایدی. (٣٢٢) ده ارتحال ایتمشدر.

{خیری} (محمد) قسطمونی متسلمی اولان یحیی آغانك

اوغلیدر. کنجلکنده استانبوله کلمش ایدی. برچوق مأموریتلر-
ده بولندقدن صکره ایکی دفعه رئیس الکتاب اولدی. (١٢٠٤)-
ده عثمانلی اردوسیله برلکده سفربر بولندیغی حالده (بوزه)
دینیلان مشهور نهری کچرکن غرق اولمشدر. سروری دیرکه:

سویلدم تاریخ منقوط ایلیوب بذل وجود
باصدی سیلاب عدم خیریٔ صافی طینتی

مرحوم غایت ذکرلی برذات ایدی. اشعار بلیغه‌سی واردر.

د

{داود قیصری} علمادندر. قیصریه‌ده تحصیل علوم ایتدکدن صکره مصره کیده‌رك اکتساب کمال ایلمشدر. سلطان اورخان دولت عثمانیه‌ده بنا ایدیلان مدارسك برنجیسی اولمق اوزره ازنیقده انشا ایلدیکی مدرسه‌یه مشار الیهی مدرس نصب ایتمش ایدی. شیخ اکبرك (فصوص الحکم) نه یازدیغی شرح مشهوردر. ابن الفارضك قصیدهٔ تائیه‌سنی دخی شرح ایتمشدر.

{دده افندی} موسیقی استادلرندندر. (١٢٦١)ده‌حجازده وفات ایتمشدر.

{دِعْبِل} خزاعه قبیله‌سندن رافضی برشاعر هجا کودر. (١٤٨) ده طوغمش، (٢٤٦) ده وفات ایتمشدر. بصره والیسی

اولان اسحاق بن العباس حقنده سویلدیکی هجویه‌دن طولایی بوینی اوریله‌جق ایدی. یمین بالطلاق ایله هجویه‌یی انکار ایتمش وفقط برچوق طایاق یدکدن‌صکره یاقه‌یی قوتاره بیلمشدر .

{دلی برادر} (محمد) بروسه‌لی برشاعردرکه :

مجنون‌که فنا دشتنی سیر ایتدی سراسر
غمخانه‌مه کلدی دیدی حالك نه برادر

مطلعنی سویلدیکی ایچون بو لقب ایله شهرت بولمشدر . متلون، هزار آشنا بر آدم‌ایدی. شهزاده سلطان قورقود مغنیسا سنجاغنده بولندیغی صیره‌ده کندیسنی ندیم ایدنمش ایدی . قورقودك زوالندن صکره بالاستدعا کیکلی بابا زاویه‌سنه شیخ اولمش وبومناسبتله برده (غزالی) مخلصی‌طاقنمشدر. صکره شیخلکدن واز کچه‌رك‌طریق تدریسه سلوك‌ایتمش ونهایت‌مجاور اولمق‌اوزره مکهٔ مکرمه‌یه کیتمشدر . (٩٤٠) یاخود (٩٤٢) ده اوراده کوچمشدر . کندیسنك :

بزم چمنده ژاله ایله طولدی لاله‌لر
عشرت‌زمانی‌کلدی‌پر اولسون پیاله‌لر

بیتی رندان آره‌سنده مشهوردر .

{دلی‌عثمان} برخطاط خوشنویسدر. عظیم‌الهیکل ایمش. (١٢١٠) ده وفات ایتمشدر . اسکدارده شیخ حمدالله جوارنده مدفوندر .

[illegible]

[illegible]

[illegible]

واردر . قدمای اساتذه‌دن عد اولنور. برنعت شریفندن اولان شو بیتی مشهوردر :

قامتـك ای بوستـان لامکان پیرایه‌سی
نوردن برسرودر دوشمز زمینه سایه‌سی

{ذکائی} (شیخ مصطفی) اسکدار محافظی اولان ابراهیم بکك اوغلیدر . برمدت دیوان همایون قلمنه مداومت ایتدکدن صکره ترك مأموریتله طریقت شعبانیه‌دن اخذدست انابت ایلمشدر.

ذکائی اهل کشف درکه امی‌سنان اولدی

تاریخ منقوطنجه (۱۲۲۰) ده امی سـنان درکاهی مشیخـتنه کچمش و (۱۲۲۷) ده کوچمشدر. مطبوع اولان دیوانی عرفای شعرادن اولدیغنه دلالت ایدر .

{ذوالرُّمّه} (غیلان) عشاق شعرای عربدندر . (میّه) و (خرقا) تسمیه اولنان معشوقه‌سیله آره‌لرنده برچوق احوال عاشقانه جریان ایلمشدر. (۱۱۷) ده وفات ایتدی. حال احتضارنده شو بیتی سویلمشدر :

یاقابض الروح عن نفسی اذا احتضرت
وغافر الذنب زحزحنی عن النـار

{ذوالنون مصری} مجنون ظن اولنان اولیاء اللهدندر. دارالشفاده بولندیغی اثنالرده زیارتنه کیدن احباسنه طاش آتمغه

باشلانجه جمله‌سی‌یوز دوندیروب قاچدقده «وای کیدی دوستلر وای!» دیه قهقهه ایله کولمش ایدی. حضرت مولانا بوفقره‌یی نقل ایتدیکی صیره‌ده مشار الیهك لساندن اوله‌رق شو بیتی ایراد بیورر:

کی کران کیرد زرنج دوست دوست
رنج مغز و دوستی آن راچو پوست

ر

{رابعهٔ عدویه} (ام الخیر بنت اسماعیل) بصره‌لی عارفهٔ

بنامدر. مناقب جمیله‌سی زیور السنهٔ انامدر. کمالات انسانیه‌ده ساده نسایه دکل، بك چوق رجاله‌ده تفوق ایتمشدر. بوجهتله کندیسنه (تاج الرجال) دیرلر. حسن بصری، سفیان ثوری کبی بیوکلر کندیسندن استفاضه ایدرلردی. (١٣٥) یاخود (١٨٥)ده قدس جوارنده ارتحال ایلمشدر.

{راشد} (محمد) موالیدن اولان ملاطیه‌لی مصطفی افندینك

مخدومیدر. خیلی مدت وقعه نویسلکده بولندقدن صکره بالتدریج آناطولی صدارتنه ارتقا ایلمش ایدی. (١١٤٧)ده وفات ایتمشدر. شاعر ومنشی ایدی. (راشد مورخ) عنوانیله یاد اولنور. یازدیغی تاریخ عباره‌جه کلفتلی اولمقله برابر شایان مطالعه‌در. اشعاری متین وحکیمانه‌در.

وصلت یار ایچون اغیاره مدارا ایلر
زهر ایچر عاشق دلخسته شفا نیتنه

{راغب پاشا} (قوجه راغب پاشا) عنوان ملیسنی حائزدر. دفتر خانه کتبه‌سندن اولان محمد شوقی افندینك اوغلیدر. (١١١٠) ده تولد ایتمشدر. استعداد فوق العاده اصحابندن ایدی. بر چوق مهم مأموریتلرده بولندقدن صکره (١١٦٨) ده صدراعظم اولمشدر. زمن سلطان عثمان ثالث زمانی ایدی. مؤخراً سلطان مصطفای ثالث دوری حلول ایتمکله راغبك نیراقبالی تمامیله ضیاپاش اولمغه باشلامش، حتی پادشاه مشار الیهك خواهری صالحه سلطانه اقتران ایله شرف صهریت سنیه‌یه دخی نائل اولمشدر. تاریخك شهادتیله ثابت اولدیغی اوزره بش آلتی سنه دوام ایدن مدت صدارتنده دولته پك بیوك خدمتلر ایتمشدر. (١١٧٦) رمضاننده ارتحال ایلدی. مدت عمرنده جمع ایتمش اولدیغی کتب نفیسه ایچون قوسقده‌ده انشا ایتدیکی کتبخانه ایله چشمه وسبیلك یاننده آماده ایلدیکی تربه‌یه دفن ایدلدی. مرتب دیوان ومنشآتیله (سفینة الراغب) نامنده مباحث فنون‌شتایی مشتمل مجلهٔ جلیله‌سی متداولدر. (راغب پاشا مجموعه‌سی) عنوانیله یاد اولنان مجموعهٔ نفیسه‌سی حمیدیه کتبخانه‌سنده محفوظدر. پاشا سیاسیاتجه (وزیر حکیم) نامنی آلمش اولدیغی کبی ادبیاتجه دخی (شاعر حکیم) عنوانی قزانمشدر. منشآتی انقلاب زمان ایله اهمیتنی محافظه

١٠

ایدەمەمش ایسەدە اشعار حکیمانەسی قیمتدن دوشمك مخاطرە-
سندن مصون بولنمقدەدر . بر خیلی سانحاتی ضروب امثال
صیرەسنە کچمشدر. شونلر آنلردندر :

§ شجاعت عرض ایدرکن مرد قبطی سرقتن سویلر

§ طبیبك اولسەدە کذبی مریضك صحتن سویلر

§ کمالکدن خبر ویر کیمسە سندن احتشام آلماز

§ مظفر وقت فرصتدە عدودن انتقام آلماز

§ بو کلشندن مشام جانە بوی آشنا کلمز

§ هزار احباب اولان اهل تلوندن وفا کلمز

§ کوردیکندن کیمسەلر عالمدە مهجور اولمسون

§ بولمسون یارب تعین ناسزالردن بری

{رافع بن مالك} نبوتك اوننجی سنەسی موسم حجندە
مکۀ مکرمە خارجندە (عقبە) دە وقوعبولان دعوت رسالتپناهی
اوزرینە اظهار اسلام ایدن آلتی ذاتدن بریسیدر. بونلر انصار
کرامدن ابتدا مسلمان اولان بختیارلردرکە مدینۀ منورەیە
عودتلرندە نشر دین مبینە غیرت ایتمشلردر. بوبیعتە (بیعت اولای
عقبە) دینیلیر. رضی الله عنهم.

{راقم} بر خطاط خوشنویسدرکه آناطولی قاضی عسکری اولمش ایدی. الڭ صکره قوووق کیین قاضیعسکر مشار الیهدر. آندن صکره قاضی عسکرلر قوووق کیمهمشلردر. (١٢٤١) ده وفات ایتمشـدر. زنجیرلی قویو جوارنده مدفوندر. مدفننـك یازیلری کندیسنکدر.

{راقم} (مصطفی) یدی قلهلینك شـاکردلرندن بر خطاط خوشنویسدرکه یوز قدر مصحف شریف یازمشدر. (١١٨١)ده وفات ایتمشدر. مرکز افندی قبرستاننده مدفوندر.

{رامی پاشا} (محمد) منشأی ابو ایوب انصاری قصبهسیدر. رنکین ادا بر شاعر ایدی. سلطان مصطفای ثانی دورنده صدر اعظم اولمشدر. (١١١٩) ده ردوسـده منفیاً مقیم ایکن وفات ایتمشدر.

{رباب} (امرؤ القیس بن عدی) نك کریمهسـیدرکه امام حسین افنـدمزڭ زوجهسی وجناب (سکینه) نك والدهسیدر. صـاحبهٔ فضل وجلالت ایدی. حضرت امام مشار الیهایه اولان حرمت ومحبتنی «طـوغریسی بن سـکینه ایله ربابی و آنلرڭ اولدقلری محلی سـور واوغورلرنده اکثر اموالمی بذل ایدرم. بوبابده بنی تعییب ایدنلرهده برشی دیمم» مآلنده اولان شو نظم بلیغنده بیان بیورمشدر:

لعمرك اننی لاحب دارا
تكون بها سكينة والرباب

احبهما و ابذل جل مالی
وليس لعاتب عندی عتاب

حضرت امام بو شعری ربابه اولان فرط محبتندن طولايی برادری حسن مجتبانك كنديسنی لوم ايتمسی اوزرينه سويلمشدر. مشاراليها زوج مقدسنك قدر عاليسنی كرچكدن بيلەجك قدر بيوك برقادين ايدی. حضرت امامك شهادتندن صكره كنديسنی ايستينلر اولمش ايسەده «بن بركره شرف صهريت نبويەيی احراز ايلدم. آندن صكره باشقه صهريتی قبول ايدەمم» جوابنی ويرمشدر. كنديسنك:

ان الذی كان نورا يستضاء به
بكربلاء قتيل غير مدفون

بيتنی حاوی اولان مرثيەسی نه قدر حزيندر!

{رشيد الدين وطواط} عربی وفارسيده شاعر براديب ماهردر. برچوق اشعار و آثاری واردر. فن بلاغتدن (حدائق السحر) عنوانلی كتابی معروفدر. بوكتابدن اولان:

ففی كل لفظ منه روض من المنی
وفی كل سطر منه عقد من الدر

بیتنی علامهٔ تفتازانی مطولده تلخیص مدحنده تمثلاً ایراد ایتمشدر. (۵۷۳) ده خیوه‌ده ارتحال ایلدی.

{رفیع کالایی} قضاتدن ایدی. پدری قاشجی اولدیغندن (کالایی) عنوانی آلمشدر. سرورینك:

قازیغه اورسون سنی بر والیٔ عالیهمم
اولسون ای سفلی نمایان سنده معنای رفیع

کبی بر چوق سوزلرینه مخاطب اولمشدر. طوپ قاپو سمتی ساکنلرندن اولدیغی ینه سرورینك:

پاتلاسون آتش آلوب طوپ قاپولی کالایی

دیمسندن آکلاشیلیر. اشعاری وارایسه‌ده پك عادیدر. (۱۲۳۷)-ده وفات ایتمشدر.

{رُقَیّه} پیغمبرمز افندمزك کریمهٔ محترمه‌سیدر. حضرت عثمانه (ذوالنورین) دیدیرن ایکی نورك بریدر. دیکری بالاده کوستریلن (ام کلثوم) در. (۲) ده ارتحال ایتمشدر. حتی اوتاریخده وقوع بولان غزوهٔ بدره حضرت عثمان کیده‌میه‌رك امر نبوی ایله مدینهٔ منوره‌ده زوجه‌سی یاننده قالمش ایدی. مشار الیهانك انتقالی بوغزوه‌نك مژدهٔ مظفریتی کلدیکی کونه تصادف ایتمشدر. رضی الله عنها.

{رقیّه} (ست رقیـه) دزکه امام علی افنـدمزك حضرت فاطمه‌دن دنیایه کلمش بر کریمهٔ محترمه‌سیدر. مرقد شریفی مصرده زیارتکاهدر. رضی الله عنها.

{رودکی} (استاد ابو الحسن محمد) عجمك (اومیروس) ی عد اولنـه‌جق درجه‌ده برشاعردر. اعمـای مادرزاد اولدیغی حالده اظهار کمالات ایده‌رك عالمك نظر تقدیر واستغرابنی جلب ایلمشـدر. اقوای روایاته کوره ترکستانده واقع (نسف) یعنی (نخشب) شهری کویلرندن (رودك) دینیلن قریه‌یه منسـوبدر. سخنوران عجم ایچنده ابو الشعرا یعنی برنجی نشیده‌سرا عـد اولنمسی نه‌کندیسندن اول شعر سویلین اولمدیغی، نه‌ده زماننده آندن باشقه شـاعر بولنمدیغنی اثباته مدار اوله‌میه‌جغنی تاریخـه مراجعتـله تبین ایدر. مشارالیهدن مقـدم دخی عجمده شعرا موجود اولدیغی ازجمله (عباس مروزی) طرفندن مأمون عبا- سی‌یه بر قصـیدهٔ فارسیه تقـدیم ایدلمش اولمسیله ثابت اولور. رودکی (٣٠٤) ده وفات ایتمشدر.

بادجوی مولیـان آیدهمی
بوی یار مهربان آیدهمی

مطلعلی نشیده‌سی مشهوردر. شوقطعه‌سی دخی برکوزل نصیحتی حاویدر :

زمانه پندی آزاده وار داد مرا
زمانه را چونکو بنکری همه پندست

بروزنیك كسان كفت غم مخور زنهار
بسا کسا که بروزتو آرزو مندست

{روز بهان بقلی} (شیخ) زمانده سلطان العرفا وقدوة العشاق ایدی . همان دائما وجد حالنده بولنوردی . شیرازده توطن ایتمش ایدی .

آنچه ندیدست دوچشم زمان
وآنچه بنشنید دوکوش زمین

درکل مارنك نمودست آن
خیز وبیا درکل ما آن ببین

کبی اشعار دقیقه‌سی واردر. (تفسیر عرائس) (شرح شطحیات) (کتاب الانوار فی کشف الاسرار) جملهٔ تألیفاتندندر. (٦٠٦) ده ارتحال ایتمشدر .

{ریحانه} ابن اثیرك افاده‌سنه كوره پیغمبرمز افندمزك اوطه‌لق برجاریه‌سیدر . رسول‌الله کندیسنی تزوجله سائر زوجات مطهرات عدادینه ادخال ایتمکی تکلیف بیورمش اولدیغی حالده مشار الیها مملوکیت نبویه‌دن آزاد اولمق ایستمه‌مشدر. رضی الله عنها .

ز

{ زُبَيْدَه } (ام جعفر) هارون الرشيدڭ زوجه‌سيدركه كثرت حسنات ايله معروفدر. فاضله واديبه ايدى. (جعفر اكبر) عنوانيله ياد اولنان (جعفر بن ابى جعفر المنصور)ڭ كريمه‌سيدر. هارونڭ مشار اليها ايله ازدواجنده اجرا اولنـان وليمه ولائم اسلاميه‌نڭ الڭ بيوكلرندن معدوددر . پك طنطنه‌لى اولمش ايدى.

{زُبَيْر بن العَوّام} (بن خويلد بن اسد) كبار اصحاب كرامدن وعشرهٔ مبشره‌دندر . پدرى حضرت خديجة الكبرانڭ برادرى عوّام ، والده‌سى عـبد المطلبڭ قيزى صفـيّه‌در . ابوبكر صديقڭ (ذات النطاقين) لقبيله معروف اولان كريمه‌سى جناب اسمايى تزوج ايتمشدر . اسمر وسميزجه ، اورته بويلو ، آز صاقاللى برذات ايدى . ابتدا فى سبيل الله سـل سيف ايدن كنديسيدر : بركيجه ياتمقده ايكن «محمد قتل اولندى ! » نداسنى ايشتدكده همان قيليجنى صييروب خانه‌سندن طيشارى فيرلامش ايدى . طولاشيركن پيغمبرمز افندمزه تصادف ايتدى . حالى حكايه ايدنجه رسول الله «ايشتديككڭ ندا طوغرى چيقه ايدى . نه‌ياپه‌جق ايدڭ؟ » بيوردى . زبير «يا رسول الله، شهيد اولنجه‌يه قدر مشركين ايله جنك ايده‌جك ايدم» جوابنى ويردى . نبىّ اكرم محظوظ اوله‌رق كنديسنى در آغوش ايدوب «هر پيغمبرڭ

حواریسی واردر . بنم حواریم دهسنسین» دیه التفات بیوردی.
قلیج اورمقده مهارتی وار ایدی . حتی بردفعه مشرکیندن
برینی برضربه‌ده ایکی‌یه بولدکده یانـده بولنانلر الندهکی قلیجه
باقه‌رق «نه‌کوزل قلیج !» دیملریله «ایش بیلکده‌در!» دیمشدر.
(جمل) وقعه‌سنده امام علی افندمزدن ایشتدیکی سوزلردن متأثر
اوله‌رق مخالفین طرفنده بولندیغنه اظهار ندامت ایلدکدنصکره
نائل رتبهٔ شهادت اولمشدر. رضی‌الله عنه .

{زَجّاج} (ابو اسحاق ابراهیم) مشاهیر نحاتدندر. اوائل
حالنده شیشه‌جیلك ایدردی. آنك ایچون بولقبی آلمشدر. مؤخراً
(مبرد) دن وسائر علمای عصردن تدرس ایله شیشه‌کرلکی
دانشورلکه تحویل ایلمشدر. برخیلی تألیفاتی واردر. (کتاب
النوادر) (کتاب الانوار) (کتاب الاشتقاق) (کتاب خلق
الانسان) آثاردندر . وزیر عبد الله بن سلیمانه انتساب ایله فقیر
ایکن غنی اولمش ایدی. (٣١٠) ده سنی سکسانی متجاوز اولدیغی
حالده وفات ایتمشدر .

{زُفَرْ} (بن هذیل) اجلهٔ فقهای حنفیه‌دندر. (١٥٨) ده
قرق یاشنده اولدیغی حالده بصره‌ده ارتحال ایلمشدر. حضرت
امام اعظم کندیسنی پك محترم طوتار و «قیاسده اصحابمك اعلم
وافضلیدر» بیورردی .

{زَمخشرى} (ابوالقاسم محمود جار الله) علامه‌در . على‌الخصوص تفسير، حديث، لغت، نحو، بلاغت فنلرنده امام زمان ايدى . اوائل حالنده معتزلى اوله‌رق حتى (كشاف) نامنده‌كى تفسير مشهورينك خطبه‌سنده «الحمد لله الذى خلق القرآن» يازديغى حالده وقوع بولان تشنيعات اوزرينه (خلق)ى (جعل)ه تحويل ايلديكى مشهوردر. (جار الله) لقبنى مكهٔ مكرمه‌ده مجاورتى حسبيله آلمشدر. تفسيردن باشقه (ربيع الابرار) (اساس البلاغه) (مقدمة الادب) (اطواق الذهب) كبى برچوق تأليفات مرغوبه‌سى واردر. (٥٤٨)ده وفات ايتمشدر. قبرى جرجانده‌در. (زمخشر) خوارزم قصبه‌لرندندر . لطائفدندركه بر اعرابى بو قصبه ايله واليسنك اسملرينى صوره‌رق قصبه‌نك اسمى (زمخشر)، واليمنك اسمى‌ده (ردّاد) اولديغنى اوكره‌نجه «لاخير فى شرّ وردّ» ديه‌رك قصبه‌يه كيرمه‌دن دونمش كيتمشدر.

{زهدى} (اسماعيل) بر خطاط خوشنويسدر. چلبى زاده عاصم افندينك :

بو تاريخى عطارد يازدى تاكه صفحهٔ چرخه
اوله خطاط اسماعيل زهدى‌يه جنان منزل

تاريخندن آكلاشيلان (١١٤٤) ده وفات ايتمشدر . اسكدارده مسكينلر قربنده مدفوندر.

{زُهَيْرْ بن القَينْ} شهدای کربلادندر. امام حسین افندمزك مبارك اوموزندن طوتەرق :

اقدم حسینا هادیا مهدیا
الیوم تلقی جدك التقیا

رجزنی اوقودقدن صکره میدانه کیروب شهید اولنجەیه قدر جنك ایتمشدر . رضی‌الله عنه .

{زیاد بن ابیه} ابو سفیانك صلبندن کلمش اولدیغی حالده جاهلیتده جاری اولان اصول تزوج اقتضاسنجه دخی ولدزنا اولدیغندن (باباسنك اوغلی) دیمك اولان (ابن ابیه) عنوانیله شهرت بولمشدر. صکرەدن معاویه آنی برادرلکه قبول ایدەرك ابوسفیان نسبنه الحاق ایلمشدر. کربلا وقعەسنك اثنای جریانده کوفه والیسی بولنان (عبیدالله بن زیاد) بونك اوغلیدر .

{زیاد بن السَکْن} احد شهداسندندر . بوغزوەده مشرکیندن بر فرقه پیغمبرمز افندمزك اوزرینه شدتله هجوم ایتدکده « بونلره قارشی کیم چیقەجق؟ » دیه سؤال بیورمسیله ابن‌السکن « بن چیقارم یارسول‌الله » دیوب فدایی آرقداشلریله چیقمش وجملەسی شهید اولنجەیه قدر چالشمشدر . ابن‌السکن یارەلنوب یره دوشنجه امر نبوی ایله بعض اصحاب یتیشەرك

قالدردیلر ، نزد پیغمبری‌یه کتیردیلر . رسول‌الله آنی قوجاغنه آلدی. اوده مبارك جمالنه باقه‌باقه تسلیم روح ایلدی. رضی‌الله‌عنه.

{زید بن حارثه} خواص اصحاب کرامدندر . حضرت خدیجة الکبرانك کوله‌سی اولوب مشار الیها طرفندن پیغمبرمز افندمزه باغشلانمش ایدی . رسول‌الله آنی آزاد ایده‌رك اوغل اتخاذ ایلمشدر . (ام ایمن) مشارالیهه تزویج بیورلمش و (اسامة ابن زید) آنلردن وجوده کلمشدر. نبیّ اکرم کرك زیدی، کرك اسامه‌یی چوق سور ایدی . ابوطالبك وفاتیله مشرکلرك اذاسی آرتمسی اوزرینه طائفی تشریف بیوردیغی زمان یاننده یالکز زیدوار ایدی. طائفلیلر دین‌حقی قبول‌ایتمدکدن باشقه خاتم‌الانبیایی طاشه طوتدیلر . مبارك آیاغی یاره‌لندی . نعل‌شریفی خون آلود اولدی . زید آتیلان طاشلره وجودینی هدف ایدردی . یوزی کوزی قان ایچنده قالدی. اوصورتله عودت ایتدیلر . حضرت زید (مؤته) ملحمه‌سنده برنجی سرعسکر اولدیغی حالده شهید اولمشدر . رضی‌الله عنه .

{زینب} پیغمبرمز افندمزك ایلك اولادی‌واك بیوك کریمهٔ محترمه‌سیدر . والده‌سی حضرت خدیجة الکبرادر. مشارالیهانك همشیره‌سی (هالت بنت‌خویلد)‌ك اوغلی (ابوالعاص بن‌الربیعه) یه تزویج بیورلمش ایدی. (٧) ده ارتحال ایلمشدر. رضی‌الله‌عنها.

{زینب} (الکبری) (ست زینب) عنوانیله معروفدر .

حضرت امام علی ایله جناب فاطمة الزهرادن وجوده کلمش بر بدیعهٔ کبرادر . قوت قلب . جودت قریحه، بلاغت بیان کبی نخبهٔ فضائل عالیه ایله مزین بر وجود بی نظیر ایدی . وقعهٔ کربلاده برادر عالیسی امام حسین افندمز ایله برلکده بولنمشدر . وقعه‌نك جریانندن صکره کوفه‌ده ابن زیاده ، شامده یزیده سویلدیکی آتشین سوزلر نه‌قدر پارلاق ایسه اوقدر دلسوزدر . تربهٔ شریفه‌سی مصرده زیارتکاه مقدسدر . رضی الله عنها .

{زینب} عثمانلی شاعره‌لرندندر . منشأی قسطمونی یاخود آماسیه‌در . فاتح سلطان محمد خان دورنده شهرت بولمشدر . شاعره (مهری) ایله معاصر ایدی .

کشف ایت نقابکی یری کوکی منور ایت
بو عالم عناصری فردوس انور ایت

مطلعلی غزلی مشهوردر . قوت طبیعتی راغب پاشا عهدینك شاعرهٔ یکانه‌سی اولان (فطنت)دن باشقه بر عثمانلی شاعره‌سنده کوریله‌مز دینیله‌بیلیر .

{زینب} خیبر یهودیلرندن (حارث)ك قیزی و (سلام ابن مشکم) ك زوجه‌سیدر . خیبر فتحنده پیغمبرمز افندمزی

(٥٨) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ارتحال ایتمشدر . والده‌سی آخر ملوك عجم اولان یزدجردك
ید اسلامه اسیر دوشن کریمه‌سیدر . رضی‌الله عنه .

س

{سائب} حضرت امام شافعینك اوچنجی جدی اولان
(شافع) لك پدریدرکه غزوهٔ بدرده برصحابی طرفندن اسیر
ایدلدکده لازم کلن «فدا» یی ویردکدن صکره اظهار اسلام
ایتمشدر . «مادامکه مسلمان اوله‌جق ایدك ، نیچون فدایی
ویرمزدن اول اولمدك ؟» دیدکلرنده «بنی اسیر ایدن مؤمنی
محروم ایتمه‌مك ایچون» جوابنی ویرمشدر. نسبی (عبدمناف)ده
پیغمبرمز افندمزه کسب اتصال ایدر . رضی‌الله عنه .

{سالم} صاحب سرّ رسول‌الله اولان حضرت حذیفه‌نك
آزادلیسیدر. فضلای کبار مهاجریندن اوله‌رق پیغمبرمز افندمزدن
اول مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایدن اصحاب کرامه (قبا) ده امامت
ایتمشدر. قرآن کریمی غایت کوزل تلاوت ایدردی. عبدالله بن عمرو
ابن العاص «رسول‌الله «قرآنی درت ذاتدن طلب ایدکز. آنلر
ابن مسعود ، سالم ، ابی بن کعب ، معاذ بن جبلدر» بیوردی»
دیمشدر . سالم عهد خلافت صدیقه‌ده وقوع بولان یمامه جنکنده
افندیسی اولان حذیفه ایله برابر شهید اولمشدر. رضی‌الله عنهما.

{ سالم } (میرزازاده محمد) شیخ الاسلام میرزازاده مصطفی افندینك مخدومیدر . روم ایلی صدارتنه نائل اولدقدن صکره (١١٥٦)ده وفات ایتمشدر. فضلادن ایدی. کندی نامنه منسوب اولان مشهور تذکرة الشعرادن باشقه تصوفدن (ماهیة العشاق) نامنده براثری واردر . مثنوی طرزنده اولان اشعاری دخی سزاوار تحسیندر .

{ سامی } (مصطفی) آربه امینی عثمان افندینك اوغلیدر . (آربه امینی زاده) عنوانیله معروف ایدی . عثمانلی شاعرلرینك الك مقتدرلرندن عد اولنور . شعری کلفتله سویلر . انسان اوقورکن صیقیلیر . مع مافیه استاددر. معظم دیوانی مطبوعدر. سلطان محمود اول دورنده وقعه نویسلك ایتمش ایدی. (١١٤٦)ده ارتحال ایلمشدر .

{ سُراقة بن مالك } اثنـای هجرت نبویه‌ده پیغمبرمز افندمزی الهکیرنه کبرای قریش طرفندن یوز دوه وعد ایدلمش ایدی . رسول‌الله رفیقلریله یول اوزرنده اوغرامش اولدیغی (ام معبد) چادرندن چیقه‌رق کیتمکه باشلادیغی صیره‌ده آرقه‌دن بر آتلی کورندی‌که سرعتله کلیوردی . حضرت ابوبکر « امان یارسول‌الله، طوتلدق ! » دیه اضطراب کوستردی . نبیّ اکرم « غم چکمه، الله بزمله برابردر » بیوردی . آتلی کلدی چاتدی.

[illegible] (١١٧٨) [illegible] (١١٦٨) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] (١١٦٥) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] (٩٦٩) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

یدکدن صکره « دها زیاده تعجیز ایتمیه‌یم » دیه‌رك قالقار کیدر. مکر قارشی طرفده بردکانه کیرمش، سیر ایدییورمش. او آره‌لق عطاره برمشتری کله‌رك برشی ایستر. عماد اوشیئك اسمی اوزرنده یازیلی اولان قوطویی ایندیرر، آچار باقارکه ایچنده باشقه برشی وار. برقاچ قوطو دها یوقلادقدن صکره حدتلنه‌رك مشترینك چکسجه اوزرینه براقش اولدیغی پاره‌یی النه ویررده باغیره‌رق دیرکه:

— مسلمان، وار باشقه عطاره کیت. بز ولدزنا شرینه اوغرامشز.

سری قارشیده کولمکدن بایلیر. دیوانی واردر. (١١١٠) ده وفات ایتمشدر.

{سری سقطی} معروف کرخینك شاکردلرندندر. حال احتضارده ایکن یاننده بولنان برینه « صحبت اشراردن حذر ایله. صحبت اخیاره ملازمت صورتیله جناب حقدن منقطع اولمه » مآلنده اولان « ایاك وصحبة الاشرار ولاتقطع عن الله بصحبة الاخیار » نصیحتنی ویرمشدر. بردفعه خسته اولمش ایدی. بر طاقم کرانجان آدملر عیادتنه کیتدیلر. بك چوق اوطورد قلرندن زیاده مضطرب اولدی. عیادتجیلر کندیسندن دعا طلب ایتدیلر. « اللهم علمنا کیف نعود المرضی » بیوردی که « یاربی، بزلره خسته‌لر نه صورتله عیادت ایدلمك لازم کله‌جکنی

[illegible] ([illegible]) {[illegible]}

[illegible] (٥٥) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

([illegible]) {[illegible]}

[illegible]
[illegible] §
[illegible]
[illegible] §

[illegible] :

[illegible] (١٥١١) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ([illegible]) {[illegible]}

[illegible] (٦٥٨) [illegible] « [illegible]

مصاحب خاصی اولان حسن جانك فرزند مكرميدر . (٩٤٣)ده استانبولده طوغمشدر . (١٠٠٣)ده سلطان محمد ثالثك جلوسنی متعاقب خواجۀ شهریاری اولمش وارکان دولت بیننده غایت مهم برموقع طوتمش ایدی . (١٠٠٤) ده واقع اولان اكری ملحمۀ مشهورەسنده پادشاه مشار الیه ایله همرکاب اولەرق محاربەنك پك شانلی برصورتده قازانلمسنه سبب اول اولمغله شهرتی آفاقی طوتمشدر . (١٠٠٦) ده مسند آرای مشیخت اولدی . (١٠٠٧) ربیع الاولنك اون ایكنجی پنجشنبه كونی آیاصوفیه جامعنده ترتیبی مصمم اولان مولد شریف جمعیتنه عزیمت ایچون تجدید وضویه نیت ایتدیكی صیرەده ارتحال ایلمشدر . ابو ایوب انصاری جوارنده مدفوندر . عالم ، متدین ، مدبر ، حلال المشكلات برذات ایدی . (خواجه تاریخی) عنوانیله معروف اولان (تاج التواریخ) اشهر آثاریدر . ملا لارینك (مرآة الادوار) یله (رسالۀ قشیریه) یی ترجمه ایتمشدر .

{ سعدالدین تفتازانی } امتیك زیاده مستفیدایدن اعلام علمادندر . (علامه) عنوانی بحق آلمشدر . نیجه تألیفاتی واردر . (مختصر) (مطول) (تلویح) (متن مقاصد) (شرح مقاصد) اك مشهورلرندندر . (٧١٢) ده طوغمش ، (٨٩٢) ده سمرقندده ارتحال ایلمشدر . (سرخس) ده مدفوندر . لساننده لكنت وار ایدی . تیمورلنكك حضورنده سید شریف جرجانی ایله برچوق مباحثاتده بولنمشلردر .

{سعدیٔ شیرازی} (شیخ مصلح الدین) نوادر طبیعتدندر. اخلاقیونك الڭ ایوكلرندن صاییلیر. شعر وانشاسی هیچ بر شاعر ومنشینك شعر وانشاسنه تشبیه ایدیله‌میه‌جك صورتده لطیف وسهل ممتنع قیلندندر. دیوانی، كلستانی، بوستانی بو مدعایه شهادت ایتمكده‌در. پك چوق سیاحت ایتمش ایدی. هان بر عصر قدر یاشامشـدر. (خاص) لفظنك كوستردیكی (٦٩١) ده شیرازده ارتحال ایلدی. تربه‌سی زیارتكاهدر.

{سعید بك} (خضر آغازاده) مصاحب شهریاری خضر آغازاده عارف آغانك اوغلیدر. شعر ایله شهرت بولمش ایدی. دیوانچه‌سی مطبوعدر. (١٢٥٢) ده وفات ایتمشدر.

{سعید بن جُبَیرْ} اكابر تابعیندن واكارم اتقیای امتدندر. صورةً سیهرنك اولدیغی حالده سیرةً پك منور ایدی. حضرت ابن عباس ایله سـائر سرآمدان رجالدن روایت احادیث ایتمش اولدیغی كبی بر چوق محدثلر دخی آنك راویسی اولمشـلردر. (٩٥) ده قرق طقوز یاشنده اولدیغی حالده حجاج ظالمك امریله شهید ایدلمشدر. صلابت دینیه‌سنه، متانت فكرینه قتل اولنه‌جغی صیره‌ده حضور حجاجده سـویلمش اولدیغی سـوزلر دلالت ایدر. حجاج النده مقتول اولان ذواتك آخریدر. خون مباركی اویله بر جوششله جریان ایلمش ایدی كه بوندن قلب حجاجی بر دهشت استیلا ایده‌رك راحت اویقو اویویه‌ماز اولمش ایدی.

سعید رؤیاسنده کیره‌رك «یا عدوّ الله، لم قتلتنی؟» سؤالنی ایراد ایلدکجه نه‌جواب ویره‌جکنی شاشیران حجاج تتره‌یه‌رك اویانیردی. آلتی آی قدر بو حال اوزره یاشادقدن صکره آرتق کیمسه‌یی اولدیره‌مکسزین اولمشدر.

{سعید بن زید} کبار اصحاب کرامدن وعشرهٔ مبشره‌دندر. حضرت ابو عبیدة بن الجراح ایله برلکده اظهار اسلام ایتمشدر. اوزون بویلو، قیللی کووده‌لی ایدی. حضرت عمرك عمزاده‌سی وهمشیره‌سی فاطمه‌نك زوجیدر. عابد، زاهد، مستجاب الدعوه برذات ایدی. قطعا ریاست قیدنده بولنمامش وفتح شام ایله سائر بولندیغی وقعه‌لرده بر مجاهد نفر کبی بولنمشدر. رضی الله عنه.

{سَفّاح} (ابو العباس) خلفای عباسیه‌نك برنجیسیدرکه حضرت عباس بن عبدالمطلب اولادندن ایدی. کندیسنه (١٣٢) ربیع الاولنك اون دردنجی کونی کوفه‌ده بیعت ایدلمشدر. درت ییل، سکز آی اجرای حکومت ایلدکدن صکره (١٣٦) محرمنده اوتوز ایکی یاشنده وفات ایتدی. امویه رجالنك مؤخراً اندلسده تشکیل حکومت ایدن عبدالرحماندن ماعداسنی استیصال ایلمشدر.

{سفیان ثوری} کوفه اتقیای علماسندندر. تفسیر ایله،

حدیث ایله، فقه ایله اشتغال ایدردی. (١٦١) ده ارتحال ایلدی. اجتهاد ایتمش اولدیغی مذهب صکره‌لری متروك اولمشدر.

{سَکّاکی} (سراج الدین یوسف) اساتذهٔ علمای بلاغتدندر. اشهر آثاری فن بلاغت مأخذلرندن اولان (مفتاح)در. (٦٢٧) ده بغداده وفات ایتمشدر.

{سُکَیْنَه} امام حسین افندمزك بالاده ذکر اولنان جناب (رباب) دن تولد ایتمش بر کریمهٔ محترمه‌سیدر که (ست سکینه) عنوانیله یاد اولنور. ظرافت طبیعتی، جلالت فضیلتی مسلم ایدی. (فرزدق) و(عروة بن اذینه) کبی متحیزان ادبا وعلمانك آثارینی حقیله انتقاد ایلردی. کندیسنه مخصوص بر صاچ باغلایشی وار ایدی که مخدراته غبطه بخش اولوردی. (طرهٔ سکینیه) معروفدر. رضی الله عنها.

{سلطان العلماء} (شیخ محمد بهاء الدین ولد) حضرت مولانا جلال الدین رومینك پدر عالیکهریدر. صدیق اکبر احفادندندر. والده‌سی خراسان پادشاهی علاءالدین محمدك کریمه‌سی ایدی. بلخیدر. سلطان العلما عنوانیله شهرت بولنجه بعض علما فخر رازی دخی ایچلرنده بولندیغی حالده علیهنده بولنمغه باشلادیلر. کندیسنه فکر خروج عزو ایتدیلر. تماميله بریء الذمه ایدی. عائله‌سیله بلخدن هجرت ایده‌رك مکهٔ مکرمه‌یه کیتدی. بر مدت صکره لارنده‌یه کلدی. اوراده بر خیلی زمان

اقامت ایتدکدن صکره قونیه حکمدارینك دعوتیله قونیه‌یی تشریف ایلدی. اوراده ارتحال ایتمشدر. حضرت پیره منسوب اولان تربه‌ده مدفوندر. تصوفه دائر بعض تألیفاتی واردر.

{سلطان ولد} (محمد بهاء الدین) حضرت مولانا جلال‌الدین رومینك فرزند مکرمیدر. حضرت پیرك ارتحالندن صکره نیجه زمانلر مثنوئ شریفی کمال فصاحتله تقریر ایلمشدر. کندیسنك دخی بعض آثار عارفانه‌سی واردر. (عشقنامه) سی مشهوردر. والدماجدی مشار الیه حقنده «بهاء الدین‌مانیك بختست: خوش زیست وخوش میرد» بیورمش ایدی. (٧١٢) رجبنك اوننجی جمعه کیجه‌سی ارتحال ایتمشدر. او کیجه شو بیتی اوقودیغی متواتردر:

امشب شب آنستکه بینم شادی
دریابم ازخدای خود آزادی

{سلمان} امام حسین افندمزك برکوله‌سیدرکه آنکله بصره اعیانندن بعضلرینه دعوت بیعتی متضمن مکتوبلر کوندرمش ایدی. اواثناده یزید طرفندن کندیسنه کوفه ایالتی توجیه ایدلمش اولان عبیدالله بن‌زیاد سلمانی حضورینه کتیرده‌رك سویلتدکدن صکره همان اوراده اعدام ایتدرمشدر. رضی الله عنه.

{سلمان ساوجی} (جمال الدین) اجلهٔ شعرای عجمدندر.

-(٧١٤) [illegible] (٥٨٧) [illegible]

[illegible] (٩٥٥٥) {[illegible]} [illegible]

[illegible]

[illegible] « [illegible] » [illegible]

[illegible] « [illegible] » [illegible] « [illegible]

[illegible] « [illegible] » [illegible] « [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ([illegible]) [illegible]

([illegible]) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] { [illegible] } :

[illegible] (٦٤٨) [illegible]

[illegible]

[illegible] (٥٥٥)

عثمانیه‌نك یکرمی سکزنجیسیدر. (١١٧٥)ده طوغمش، (١٢٠٣)-
ده جلوس ایتمشدر. عهد سلطنتنده یکی‌چری ایله ایش کوریله-
میه‌جکی ایجه آکلاشلدیغنـدن همان روسیه وپروسیا ایله عقد
مصالحـه ایدیله‌رك اصلاحات داخلیه اجراسـنه ونظام جدید
تشکیلنه همت اولنمش ایسه ده قاریشیقلق ظهور ایتمکله موفقیت
یوز کوسترمه‌مشـدر. بونك اوزرینه پادشاه مشارالیه مقامندن
چکلمش و(١٢٢٢) ده ارتحال ایلمشدر. حلیم اولمقـله برابر
عاقل، غیرتپرور ایدی. لاله‌لی تربه‌سنده مدفوندر.

{سلیم خان ثانی} قانونی سلطـان سلیمانك شهزاده‌سی
وسلاطین‌عثمانیه‌نك اون برنجیسیدر. (٩٣٠)ده طوغمش، (٩٧٤)-
ده پادشاه اولمشـدر. جلوسنی متعاقب بلغراده کیده‌رك اوراده
بولنـان عثمانلی اردوسنی آلوب عودت ایتمش ایدی. زماننـده
طرابلس، تونس کبی بعض ممالك آلندیغی کبی دشمن دونماسنه
دخی غلبـه ایدلمشدر. (٩٨٢) ده وفات ایتدی. آیا صوفیه‌ده‌کی
تربه‌ده مدفوندر.

{سلیمان} عبدالملك اوغلی وملوك امویه‌نك یدنجیسیدر.
ایکی ییل، سکز آی اجرای حکومت ایتدکدن صکره (٩٩)
صفرنده حلب جوارنده واقع (دانق) ده وفات ایتمشدر.

{سلیمان پاشا} سلطان اورخانك اوغلیـدر. (٧١٦) ده
طوغمشـدر. علاءالدین پاشـانك یرینی طوتمش ایدی. عثمانلی

قهرمانلرینك الك بیوكلرندندر. (٧٣٨)ده كلیبولی یه عبور ایده‌رك روم ایلی فاتحی اولمشدر. بركون بولایر جوارنده اصطیاد ایله مشغول ایكن آتدن دوشه‌رك ارتحال ایلدی.

روح الله روحه بكرم

مصراعی تاریخ وفاتی كوستر. تربه‌سی بولایرده‌در.

{سلیمان چلبی} ییلدیریم بایزید خانك خـدمت امامتنده بولنور پاكدل برمرد كامل ایدی. منقبهٔ ولادت نبویه‌یی حاوی اولان منظومهٔ جلیـله‌سی (حلیهٔ خاقانی) كبی آثار مقدسـه‌دن عد اولنور. نه مؤثر اثردر!

{سلیمان خان اول} یاووز سلطان سلیمك شهزاده‌سی وسلاطین عثمانیه‌نك اونجیسیدر. (٩٠٠)ده طوغمش. (٩٢٦)ده پادشاه اولمشدر. یكیدن وضع قوانین ایتدیكی جهتله (قانونی) عنوانی آلمشـدر. قرق سكز سـنه دوام ایدن سـلطنتنده وندیك، موره، ردوس، شروان، داغسـتان، كرجسـتان، مجارستان كبی نیجه‌یرلر ضبط اولندی. دونما دخی آق دكیز ایله عمان وهند دكیزلرنده عثمانلی سنجاغنی تموج ایتدردی. پادشاه مشارالیه اون اوچ دفعه بالذات غزایه كیده‌رك هربرنده شانلی شـانلی مظفریتلره نائل اولمشدر. ویانه‌یی محاصره ایده‌رك آوستریا دولتنی ویركویه باغلامش وفرانسه دولتنك التجاسی اوزرینه آكاده

حامیلك ایلمش ایدی . (٩٧٤)ده ارتحال ایتمشدر . نام عالیسنه منسوب اولان جامع شریف قربندهکی تربهده مدفوندر .

{سلیمان خان ثانی}سلطان ابراهیمك شهزادهسی وسلاطین عثمانیهنك یکرمنجیسیدر . (١٠٥٢) ده طوغمش ، (١٠٩٩) ده جلوس ایتمشدر . اوچ سنه اولان مدت سلطنتنده وندیکلی موره‌یی ، آوستریالی بلغرادی آلمش وبوسنه حدودی تضییق اولنه‌رق نیش ضبط ایدلمش ایدی. کوپریلیلردن قاره مصطفی پاشا صدارته کتیریلهرك دشمن صاوه وطونه نهرلرینك اوته طرفنه چکیرلدی . پادشاه مشارالیه (١١٠٢) ده وفات ایتمشدر . سلطان سلیمان قانونی تربه‌سنده مدفوندر .

{سنائی} (حکیم ابوالمجد مجدود غزنوی) عرفای صوفیه آره‌سنده یتیشن آلهی شاعرلردندر. اشتهاری سلطان محمود سبکتکینك دور سلطنتنه تصادف ایتمشدر . طبعی فوق العاده معالی‌پسند ایدی. (کالخیٔ'لاخوار) دینیلن ذاتك ارشادیله تزییدعرفان ایلمشدر. حضرت مولانا جلال‌الدین رومی کندیسنی (حکیم غیب) (فخر العارفین) کبی تعبیرات ایله ثنا بیورمشدر . اشعاری غایت متین وعالیدر . (حدیقة الحقیقه وشریعة الطریقه) عنوانلی منظوم اثر جلیلی نیجه کتب صوفیه ایچون مأخذ اولمشدر. حال احتضارنده:

بازکشتم زانچه کفتم زانکه نیست
درسخن معنی ودرمعنی سخن

بيتنى اوقوديغى اثناده يانـنده بولنانلردن برينك «سوزدن واز كچديكى وقتده‌ده سوز ايله مشغول اولمسى شايان استغراب دكلمى ؟» ديديكى مشهوردر . (٥٢٥) ده ارتحال ايلمشدر .

{ سنبل سنان } (شيخ سنان‌الدين) اولياء اللهدندر . مصرده مدت مديده اقامت ايتدكدن صكره استانبوله كله‌رك قوجه مصطفى پاشا زاويه‌سنه شرفبخش اولمشدر . مرشد زمان ايدى. قرآن كريمى تفسير صورتيله محققانه وعظلر ايدردى .

ايلدى بستان زهدك سنبلى مأوايه عزم

و :

جنته عزم ايلـدى پير عزيز

مصراعلرينك كوسترديكى (٩٣٦) ده ارتحال ايلمشدر. تربه‌سى زيارتكاهدر .

{ سَوْده } (بنت زمعه) پيغمبرمز افنـدمزك زوجات مطهراتنـدندر. حضرت عائشهٔ صـديقه‌نك نكاحندن اول مكهٔ مكرمه‌ده تزوج بيورلمش ايدى. حضرت عمرك عهد خلافتنده ارتحال ايلمشدر. رضى الله عنها .

{ سودى } بوسـنه‌دن نشأت ايتمش علمادندر . ابراهيم پاشا سراينده اولان غلمان خاصه‌يه معلملك ايدردى. (١٠٠٠)ده

وفات ایتدی. مثنوئ شریفه، دیوان حافظه، کلستانه، بوستانه شرحلر یازمش وکافیه ایله شافیه‌یی ترجمه ایتمشدر.

{سهل بن عبد الله التستری} عرفای امتدندر. ذوالنون مصرینک شاکردانندن عد اولنور. اوچ یاشنده ایکن دایسی (محمد سوار) کندیسنه یاتمق ایچون یاتاغه کیردکجه بر قاچ دفعه «الله معی، الله ناظری، الله شاهدی» دیمکی تعلیم ایتمش ایدی. برزمان بو ذکر شریفه دوام ایتدی. بر کون دایسی مشارالیه دیدی که:

— من کان الله معه وهو ناظره وشاهده ایعصیه؟ ایاك والمعصیة!

سهله «بدبختلق علامتی نه‌در؟» دیدیلر. «علم اولوب عامل اولمامق، برده عامل اولوب‌ده مخلص اولمامق» جوابنی ویردی. (٢٨٣) ده سکسان یاشنده ارتحال ایلمشدر.

{سیبویه} (ابو بشر عمرو) نحوده امام الائمه اطلاقنه سزا برذاتدر. نحوك مأخذی کندیسنك (کتاب سیبویه) عنوانیله معروف اولان کتابیدر. پك چالشقان ایدی. بر کون استادی اولان خلیل بن احمدك نزدینه کیردکده خلیل طرفندن کندیسنه «خوش کلدك ای تحصیل معرفتدن اوصانمیان!» خطابیله التفات اولندیغی مشهوردر. (١٩٤) ده اوتوز ایکی یاشنده وفات ایتمشدر.

[illegible]
[illegible] { [illegible] }

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible] (٤١٧) [illegible]
[illegible] ([illegible]) ([illegible])
([illegible]) ([illegible]) ([illegible]) [illegible]
[illegible]
[illegible] (٤١٨) [illegible] (٠٦٨)
[illegible] { [illegible] }

[illegible]
[illegible] ([illegible]) [illegible]
[illegible]
[illegible] ([illegible]) { [illegible] }

[illegible] ([illegible])
[illegible] {[illegible]}
[illegible]
[illegible] (۰۶۵) [illegible] ([illegible])
[illegible] {[illegible]}

[illegible]

[illegible] (۱۱۶)
[illegible]
[illegible] {[illegible]}

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] {[illegible]}

[illegible]
[illegible]

جدی اولان (شافع) چوجقلغنده رسول اللهی کورمشدر. حضرت شافعی امام اعظمك سال انتقالی اولان (١٥٠) ده غزه‌ده طوغمش، (٢٠٤) ده مصرده ارتحال ایلمشدر. حال صباوتنده غایت فقیر ایدی. حتی مکتبه کیتمکه باشلایجه خواجه‌یه اجرت ویره‌مه‌مکه باشلادی. بو جهتله خواجه مشار الیهی اوقوتمازدی. امام سائر اطفاله تعلیم ایدیلن درسلری دیکله‌مك صورتیله تعلم ایدردی. بویولده دوام ایله بر آز صکره چوجقلره نافع بر خلیفه اوله‌رق خواجه‌نك مکتبده بولنمدیغی زمانلرده آنلره درسلرینی اوکرتمکه باشلامشدر. امامك مؤخراً دخی فقر ایچنده بولندیغنه کندیسنك ازجمله:

لئن کان ثوبی فوق قیمته الفلس
فلی فیه نفس دون قیمتها الانس

وثوبك شمس تحت انواره الدجی
وثوبی لیل تحت ظلمته الشمس

نظم بلیغی دلالت ایدر. خارجده برمقدار تحصیل ایتدکدن صکره حضرت امام مالکدن استفاضه مقصدیله مدینهٔ منوره‌یه کیتدی. مشار الیهك حضورینه دخول ایله استماع حدیث طلبنده بولندیغنی سویلدی. مالك «یارین بریسنه (موطأ) کتابنی اوقودیرم. سن‌ده دیکله» بیوردی. شافعی اولجه مکهٔ مکرمه‌ده بولندیغی صیره‌ده بو کتابی ازبرله‌مش اولدیغندن «او کتاب بنم

ازبرمده‌در» دیدی. درس وقتی کلنجه شافعی کتابی حفظلدن اوقومغه باشلار. بر خیلی اوقودقدن صکره ملال ویرمه‌مك فکریله سکوت ایدر. مالك «زد یافتی» بیورر. بو معامله تکرر ایدر. شافعی کتابی ختم ایلر. مشار الیه هر جهتله اعاظم امتدن اولمقله برابر شعرای عربك سر آمدان بلغاسندن معدوددر. نجه اشعار عالیه‌سی واردر. شو قطعه‌سی مشهوردر:

ولولا الشعر بالعلماء یزری
لکنت الیوم اشعر من لبید
ولولا خشیة الرحمن عندی
جعلت الناس کلهم عبیدی

{شانی زاده} (محمد عطاء الله) استانبولده یتشمش اصحاب معارفدندر. قاموس مترجمی عاصم افندینك ارتحالی اوزرینه وقعه نویس اولمشدر. مؤخراً (تیره) یه نفی ایدلدیکندن (١٢٤٢) ده اوراده وفات ایتمشدر. اکثر فنونه انتسابی وار ایدی. نامنه منسوب اولان تاریخ مشهوردر. تألیفات سائره‌سی دخی واردر.

{شاهدی} (ابراهیم دده) مغله‌دن نشأت ایتمشدر. منظوم لغت کتابی معروفدر. (کلشن توحید) نامنده بر منظومه‌سی واشعار سائره‌سی واردر. (٩٢٧) ده وفات ایتمشدر.

{شاه شجاع كرمانى} اكابر صوفيه‌دندر . خواجه يحياى عمار «شاه بو طائفه‌نك شاهيدر» دير ايدى . شاه فقرا كسوه‌سنده كزمز ، كوزل كيينيردى . «وجدنا فى القباء ما طلبنا فى العباء» بيورمشدركه «عباده آراديغمزى قباده بولدق» ديمك اولور. (٢٧٦) ده ارتحال ايتمشدر .

{شاهينكراى} قريم ملكنك روسيه ممالكنه التحاقنى رواكورن خاندركه اول امرده روسيه ايچنه فرار ايتديكى حالده استثقال كورديكندن سرورينك :

تيز پرواز ايدى شاهين اله‌كلدى ناكاه

مصراعنده كوستر ديكى (١٢٠١) ده دولت عثمانيه‌يه التجا ايلدكده ردوسه نفى اولنه‌رق متعاقباً اعدام ايدلمشدر. ارباب معارفدن معدود اولديغى حالده غيرت وطنيه‌دن بى نصيب ايدى .

يار كاوب عاشقك منزلنى قيلسه جاى
ايتميه‌مى كون يوزى ديده‌لرى روشناى

مطلعلى غزل مصنعى مشهوردر.

{شبلى} (ابوبكر) علما وفقهاى صوفيه‌دندر. آره صيره وعظ ايدر ، پك لطيف ومؤثر سوزلر سويلردى . (٣٣٤) ده بغدادده ارتحال‌ايتمشدر. بركون‌خانه‌سنده برقاچ زائر وارايدى.

شبلی کونشـه طوغری باقەرق غروبه قریب اولدیغنی کورنجه «نمازوقتیدر» دیدی. ایکندی نمازینی قیلدیلر. شبلی تبسم ایدەرك دیدی‌که :

— شونی سویلین نه کوزل سویلمش :

نسیت الیوم من عشقی صلاتی
فلا ادری غداتی من عشـائی

فذکرك سـیدی اکلی وشربی
ووجهك ان رأیت شفاء دائی

{شرف خانم} شیخ الاسلام عاشر افندی سلالەسـندن نبیل بکك (۱۲۲٤) ده طوغمش کریمەسیدرکه صاحبهٔ دیوان برشاعرەدر. خیلی کوزل سوزلری واردر. برمناجاتندن اولان شو بیتك سلاستنه دیەجك یوقدر :

یا آلهی دکلم مستحق احسان ایله
کرم ولطفکی حقمده فراوان ایله

{شریف رضی} (ابوالحسن محمد) برادری اولان شریف مرتضی کبی فن ادبده مشار بالبنان ایدی. حتی آندن اشعر عد اولنور. دیوانی واردر. بغدادده (۳٥۹)ده طوغمش، (٤٥٠)ده ارتحال ایتمشدر.

{شريف مرتضى} برادرى اولان شريف رضى كبى فن ادبده امام جليل الشان ايدى. ديوانى واردر. امام على افندمزك كلمات مباركه سنى جامع اولمق اوزره مشهور اولان (نهج البلاغه) مشار اليه ياخود برادرينه منسوبدر. بغدادده (٣٥٥) ده طوغمش، (٤٣٦) ده ارتحال ايتمشدر.

{شفيق بك} خطاط مشهور قاضى عسكر مصطفى عزت افندى ماذونلرندن بر خطاط خوشنويس ايدى. (١٢٩٣) ده وفات ايتمشدر. باب سرعسكريده كى جلى خطوط ايله بروسه ده كى اولو جامعك يازيلرى آنكدر.

{شقيق بلخى} اكا بر صوفيه دندر. ابراهيم ادهم ايله صحبت ايتمشدر. بر كون آره لرنده شو محاوره جريان ايلدى:

ش — صورت معيشتكز نصلدر؟

ا — بولور ايسه ك شكر ايدرز. بولماز ايسه ك صبر ايدرز.

ش — خراسانك كلبلرى ده بويله ياپارلر.

ا — ياسز نصل ياپارسكز؟

ش — بولور ايسه ك ايثار ايدرز. بولماز ايسه ك شكر ايدرز.

بونك اوزرينه ابراهيم شقيقك باشندن اوپه رك «استادسين!» ديمشدر. بو محاوره بعض كتب صوفيه ده معكوساً حكايه ايديليور. شقيق بر آرهلق امام اعظمك مجلسنده امام ابو يوسف ايله كورشمش

ایدی . برزمان صكره بغداده كیتدكده ابویوسفی قاضیلك مقامنده كورر . مشارالیه كندیسنه شویله خطاب ایدر :

— ایها الشیخ ، لباسكی نیچون اویله تغییر ایتمشدسین ؟

شقیق شوجوابی ویرر :

— سن آرادیغكی بولدك . بن ایسه آرادیغمی هنوز بوله‌مدم . آنك ایچون بویله ماتمزده‌لر قیافتده بولنیورم .

ابویوسف كمال تأثرندن آغلار . شقیق (١٧٤) ده شهیداً ارتحال ایتمشدر .

{شكرپاره} سلطان ابراهیمك مصاحبه‌لرندن ایدی . بعض مصالحه مداخله ایده‌رك رشوتلر آلمغه باشلادیغندن (١٠٥٧) ده برقاییغه قونیله‌رق ساقزه ، اورادن‌ده ابریمه نفی ایدلمشدر . نعیما تاریخنده (نفی شكرپاره) مبحثی خیلی یر طوتمشدر .

{شكرجی زاده} (محمد بن عبدالرحمن) برخطاط خوشنویسدر . مغنیسالی اولان پدری شكرجی ایدی . كتبه‌سنده اكثریا (شكرزاده) یازدیغی ایچون اوصورتله شهرت بولمشدر . سلطان احمد ثالث امریله مدینهٔ منوره‌یه كیده‌رك اوراده بولنان شیخ مصحفلرندن برینی بالتقلید استنساخ ایله عودت ایتدكده نسخه‌یی سلطان محمود اوله تقدیم ایلمش ایدی . بو مصحف سلطان عبدالعزیز دورنده معارف نظارتی طرفندن طبع ایتدیرلدی . شكرزاده (١١٦٦) ده وفات ایتمشدر . شیخك مرقدی جوارنده مدفوندر .

{ شمس تبریزی } (شمس الدین محمد بن علی) قونیه‌یه کله‌رك حضرت مولانا جلال الدین رومینك مراتب معنویه‌سی اعلا ایدن ذات عالیدر . مشار الیه ایله صحبت ایتدکدن صکره حضرت پیرك حالی بتون بتون دکشمشدر . بو سببله ظاهر بینان عوام کندیسنه طعن ایتمشلر، حتی « مولانا دیوانه شد » دیمشلر ایدی . مثنوئ شریفده بیوررکه :

آنچنان دیوانکی بکسست بند
کاین همه دیوانکان پندم دهند

حضرت شمس (٦٤٥) ده قونیه‌ده نائل شهادت اولمشدر. حضرت پیرك اورتانجه اوغلی علاءالدین شمسك قاتللری میاننده ایدی، بو جهتله وفاتنده حضرت پیر آنك جنازه‌سنه کیتمدی، دیرلر.

{شمس المعالی قابوس} (ابوالحسن) جرجان وطبرستان طرفلرینك حکمداری ایدی . مشهور (صاحب بن عباد) ی کندینه وزیر اتخاذ ایدن (مؤیدالدوله) قابوسی ممالکندن تبعید ایلدی . قابوسك خطی نهایت درجه‌ده کوزل اولدیغندن صاحب ابن عباد کوردکجه «هذاخط قابوس ام جناح طاوس؟» دیرایدی. ممدوح السیر برذات اولمقله برابر حدتنه مغلوب ایدی. اون سکز سنه قدر سرسریانه طولاشدقدن صکره ممالکنه تکرار مالك اولمش ایسه‌ده حدتیله ینه خلقی کندندن تنفیر ایتمشدر. حکومتی

اوغلی (ابومنصور منوچهر) ه کچدی. برمدت دها منزویانه یاشادقدن صکره (٤٠٣) ده اعدام ایدلدی. پك بلیغانه اشعاری واردر. تسلی یوللو یازدیغی برنشیده‌سنك:

فنی السماء نجوم لاعداد لهـا
ولیس یکسف غیرالشمس والقمر

بیتی ابیات مشهوره‌سندندر.

{شمعی} تدریس ایله تعیش ایدر متصوف برذات ایدی. علمادن معدوددر. مثنوئ شریفه، دیوان حافظه، کلستانه، بوستانه شرحلر یازمشدر. (١٠٠٠) ده وفات ایتمشدر.

{شوقی افندی} (محمد) خاصکیلی برخطاط خوشنویسدر. باب سرعسکری کتبه‌سندن ایدی. (١٣٠٤) ده وفات ایتمشدر.

{شهاب الدین سهروردی} (شیخ) کبار عرفای مشایخدندر. نسبی ابوبکر صدیقه منتهی اولور. حضرت عبدالقادر کیلانی ایله صحبت ایتمشدر. مکهٔ مکرمه‌ده یازدیغی (عوارف المعارف) اشهر آثاریدر. (٥٣٩) ده طوغمش، (٦٣٢) ده ارتحال ایلمشدر. شیخ سعدی:

مرا پیردانـنده مرشـد شهـاب
دو اندرز فرمود وکشـتی بر آب

[illegible]
[illegible] ([illegible]) {[illegible]}

[illegible] (٩٨٦) [illegible]
(١٠٦) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ([illegible]) {[illegible]}

[illegible]
[illegible] (٨٧٥)
[illegible] ([illegible])
[illegible]
[illegible] ([illegible]) {[illegible]}

[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible] §

[illegible] §

[illegible] §

[illegible] :

[illegible]

[illegible]

[illegible] (٧٨٠١)

[illegible]

[illegible]

[illegible] (٧٩٨) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

{صاحب بن عباد} (ابو القاسم اسماعيل بن ابى الحسن عباد) اجلۀ ادبادندر. (مؤيد الدوله ابو منصور بن ركن الدين ابن بوية الديلمى) ايله برادرى (فخر الدوله) يه وزير اولمشدر. زمانده يكانه مربئ ادبا اولان صاحب حاضر جواب ولطيف المحاوره ايدى. بر دفعه ضربخانه مأمورلرى كنديسنه (الضرّابون) امضاسيله براستدعا تقديم ايتدكلرنده امضانك آلتنه «فى حديد بارد» كلمه‌لرينى يازه‌رق «صوغق دمير دوكنلر» معناسنى اظهار ايله مسئوللرينك اسعاف اولنه‌ميه‌جغنى ايما ايتمشدر. ينه بريسى مشار اليهه كندى منشآتندن مقتبس اولمق اوزره بررقعه رفع ايتدكده «هذه بضاعتنا ردت الينا» ديمشدر. اشعارى پرلطافتدر.

رق الزجاج ورقت الخمر
فتشابها فتشاكل الامر
فكأنما خمر ولا قدح
وكانما قدح ولا خمر

نشيدۀ مشهوره‌سى كنديسنكدر. (٣٢٦) ده اصطخرده ياخود طالقانده وفات ايتمش ونعشى اصفهانه نقل ايدلمشدر. لغتدن (محيط) نامنده بر كتابى و (كتاب الامامه) (كتاب الوزراء) كبى سائر بعض آثارى واردر. (ابو الفضل بن العميد) ه مصاحب اولديغى ايچون كنديسنه (صاحب) عنوانى ويرلمشدر. آندن صكره وزرايه (صاحب) دينلمكه باشلامشدر.

{صاری عبد الله افندی} اصحاب معارفدندر. (١٠٣٧)-ده رئیس الکتاب اولمش ایدی. مؤخراً اختیار انزوا ایدەرك تالیف ایله مشغول اولمشدر. (شرح مثنوی) ایله (ثمرات الفؤاد) آثار مشهورەسندندر. (١٠٧١) ده وفات ایتمشدر. طوپ قاپو خارجندە مدفوندر.

{صبیحه} اندلس ملوکندن (حکم مستنصر)ك زوجەسیدرکه کمال عقل ایله متصف ومهام سلطنته واقف بر مخدرۂ یکانه ایدی. حکمك وفاتیله هنوز اون بر یاشندە بولنان اوغلی هشام ثانی (المؤید بالله) لقبیله صاعد مسند حکمرانی اولنجه اتفاق آرا ایله مشار الیها وصی نصب اولنمشدر.

{صدر الدین قنوی} (ابو المعالی شیخ محمد) کبار عرفای امتدندر. مشار الیه پدری وفات ایتمش بر چوجق اولدیغی حالده حضرت محیی الدین عربی قونیەیه کلەرك والدەسنی آلمش وکندیسنك مربیسی اولمشدر. صدر الدین ایله حضرت مولانا جلال الدین رومی بیننده دخی مخالصت کامله وار ایدی. حضرت پیرك نمازینی واقع اولان وصیتی اوزرینه مشار الیه قیلمشدر. (تفسیر فاتحه) (نصوص) (نفحات آلهیه) جملۂ تالیفاتندندر. قونیەدە مدفوندر.

{صدقی} (امة الله قادین) استانبول ادیبەلرندندر. دیوانی وسائر بعض آثاری واردر.

هفته کچمز کویکه مهمان ایدن سنسین بنی
بلکه هرشب صبحه‌دك نالان ایدن سنسین بنی

کبی کوزلجه بیتلری بولنور. (١١١٥) ده وفات ایتمشدر. ادرنه قاپوسی خارجنده مدفوندر.

{صفائی} (مصطفی) استانبولده یتشمش ارباب قلمدندر. شق ثانی دفترداری ایکن (١١٩٦) ده وفات ایتمشدر. کندی نامنه منسوب اولان تذکرة الشعرا اشهر آثاریدر.

{صفوت} (نسیبه) بکلکجی محب افندینك کریمه‌سیدر. حسن طبیعته مالك بر شاعره ایدی. (١٢٥٣) صیره‌لرنده وفات ایتمشدر.

دون کوروب حالدکرکو نمی ایتدك انصاف
غالبا ایتمش اثر آه سحرکاه سکا

کبی کوزل سوزلری واردر.

{صفیّه} پیغمبرمز افندمزك زوجات مطهراتندندر. خیبر امیری (حیي بن اخطب) ك کریمه‌سیدرکه مقدما سر آمدان اهل خیبردن (کنانة بن ابی حقیقه) نك زوجه‌سی اولدیغی حالده خیبر فتحنده اسیر ایدلمش واصحاب کرامدن (دحیة بن خلف) ك حصه‌سنه دوشمش ایدی. قومی بیننده ذات الشرف اولمق جهتیله مشار الیه طرفندن حضور نبوی‌یه تقدیم اولنمسی

[illegible]

سماع ایتمکه باشلادقده صلاح الدین دکانندن چیقوب حضرت پیرك آیاقلرینه قاپانمشدر . او آرهلق مولانا :

یکی کنجی پدید آمد درین دکان زرکوبی
زهی صورت زهی معنی زهی خوبی زهی خوبی

مطلعلی غزلی سویلمکده ایدی . صلاح الدین آندن صکره حضرت پیردن آیرلمامش واون سنه قدر صحبت شریفهسنده بولنمشدر . قونیهده مدفوندر .

ض

{ ضحّاك } کبار تابعیندن وفحول علمادندر . امام ضحاك عنوانیله معروفدر . تدریس ایله اشتغال ایدردی . (٦٠)ده طوغمش ، (١٣٢) ده خراسانده ارتحال ایتمشدر . شو فقرهسی مشهوردر : بریسی مشارالیه «بن مسلمان اولمق ایستیورم ، فقط شراب ایچمکه آلیشیغم . آنی ترك ایدهمم . شو حالمله قبول اولنورسهم اسلامه کلهیم» دیدکده ضحاك «اسلم فاشربها» یعنی «مسلمان اول ده ینه ایچ» دیمش ایدی . بونك اوزرینه او آدم قبول اسلام ایتدکده ضحاك «بوندن بویله شراب ایچدیکك کورلمسون . کوریلورسه شریعت سنی تأدیب ایدر . حد شرب حاضردر» دیمشدر .

ط

{طائع بالله} (عبد الکریم) مطیع باللهك اوغلی وخلفای عباسیه‌نك یکرمی دردنجیسیدر . اون یدی ییل ، طقوز آی سلطنت سوردکدن صکره (٣٨١) ده مقام حکومتدن چکلمکه مجبور اولدی . (٣٩٣)ده وفات ایتدی .

{طارق بن زیاد} اندلس فاتحیدرکه آفریقا سرعسکری اولان (موسی بن نصیر) ك زیر ادارەسنده بولنان فرقه‌لردن برینك امیر دلیری ایدی . (٩٢) ده یدی‌یوز قدر مجاهد ایله اندلس . یعنی اسپانیا قطعه‌سنه گچه‌رك پك چوق یرلر فتح ایتمشدر . ابتدای مرورنده حالا کندی نامنه نسبتله (جبل الطارق) دینیلن طاغه تحصن ایتدکده همان ساحلده‌کی سفینه‌لری یاقه‌رق عسکرینی «ایشته آرقه‌کز دکیز . اوکیکز دشمن . صبر وثبات ایدرسه‌کز مظفر اولورز . ایتمزسه‌کز دشمن هپمزی دریایه دوکر» دیه جهاده تشویق ایتدیکی مشهوردر .

{طاش کوپری زاده} (ابو الخیر عصام الدین احمد) فحول علمادندر . متن ، شرح ، حاشیه اوله‌رق اوتوز قدر اثری واردر . مشهور (شقایق نعمانیه) دخی جملهٔ آثارندندر . (٩٠١)ده طوغمش ، (٩٥٨) ده وفات ایتمشدر . استانبولده عاشق پاشا

محله‌سنده سید ولایت تربه‌سی جوارنده مدفوندر .

{طالب} (محمد) بروسه‌دن نشأت ایدن شعرانك بلغاسندندر. صلحادن کرد مصطفی افندی نامنده برذاتك اوغلیدر . علمیه رجالندن ایدی. (١١١٨) ده محل ماموریتی اولان ارضرومده وفات ایتمشدر .

اکرچه چوق نکه آشـناده لطف اما
تغافلنده دخی باشـقه برلطـافت وار

کبی لطیف سوزلری چوقدر .

چشم انصاف قدر کامله میزان اولمـاز
کیشی نقصانی بیلمك کبی عرفان اولماز

مطلع مشهوری کندیسنکدر .

{طبری} الك بیوك مورخلردندر . فقه ، حدیث ، تفسیر وعلوم سائره‌ده یدطولی صاحبی ایدی . مشهور اولان تاریخندن باشقه بیوك برتفسیر شریف ایله سـائر بعض آثار یازمشدر . (٢٢٤) ده (آمل) ده طوغمش ، (٣١٠) ده بغـدادده وفات ایتمشدر .

{طغرائی} (مؤیدالدین حسین) ملوك سلجوقیه امراسندن وعصرینك الك بلیغ شعراسندندر. دولت سلجوقیه‌ده طغرائی،

یعنی نشانجی اولمش وبوعنوان ایله شهرت بولمشدر. نظم ونثرده استادایدی. (لامیة العجم) قصیدهٔ بلیغه‌سی اشعار مشهوره سندندر. سلطان مسعود سلجوقی طرفندن موصلده والی ایکن (۵۱۸)ده وفات ایتمشدر.

{طورسون فقیه} (اده‌بالی) نك دامادی ایدی. آندن تحصیل علوم ایتمشدر. دولتمزك مؤسسی اولان سلطان عثمان خان غازینك غزواتنده مجاهدینه امامت ایدردی. پادشاه مشار الیه نامنه قاره حصارده ایلك جمعه خطبه‌سیله اسکی شهرده ایلك بایرام خطبه‌سنی بوذات اوقومشدر.

ظ

{ظاهر بالله} (محمد) ناصرلدین اللهك اوغلی وخلفای عباسیه‌نك اوتوز دردنجیسیدر. طقوز آی اجرای حکومت ایلدکدن صکره (۶۲۳) ده آلتمش یاشنده وفات ایتمشدر.

{ظبیه} اصحاب کرامدن (ابوقتادة الانصاری) نك زوجه‌سیدرکه بر صحابیهٔ جلیله‌در. قادینلر حقنده صلات جمعه ایله جهادك واجب اولمدیغنی پیغمبرمز افندمز «لیس علیکن جمعة ولاجهاد» حدیث شریفیله مشار الیهه خطاباً بیان بیورمشدر. رضی الله عنها.

{ظهیر فاریابی} اعاظم شعرای عجمدندر. حافظ شیرازی مشار الیهك نظمنی شویله تقدیر ایدر:

چه‌جای گفتهٔ خواجو وشعر سلمانست
که شعر حافظ ما به زنظم خوب ظهیر

(۵۹۸)ده تبریزده وفات‌ایتمشدر. روایته‌کوره قزل‌ارسلان وصفنده سویلدیکی برقصیده‌ده:

نُه کرسیٔ فلك نهد اندیشه زیرپا
تابوسه بررکاب قزل ارسلان دهد

دیدیکی ایچون ممدوحنك امریله اعدام ایدلمشدر. قزل ارسلانك بر آیاغی طوپال اولدیغندن آنه بندجه اوزنکینك برینی قاصارلر ایمش. ظهیرك او بیتی بوحاله تعریض ایمش یاخود تعریض کبی کورنمش.

دیوان ظهیر فاریابی
درکعبه بدزد اگر بیابی

بیت مشهوری مولانا جامی حقنده سویلنلمش اولان شو هجویه‌دندر:

ای باد صبا بگو بجامی
آن دزد سخنوران نامی

بردی سخنان کهنه و نو
از کفتهٔ انوری وخسرو

اکنونکه سرحجاز داری
واهنك حجازساز داری

دیوان ظهیر فاریابی
درکعبه بدزد اکر بیابی

ظهیرك :

سپیده‌دم‌که‌شدم محرم سرای‌سرور
شنیدم آیت«توبوا الی الله» ازلب‌حور

و :

مرازدست هنرهای‌خویشتن فریاد
که هریکی بدکر کونه داردم ناشاد

بیتلریله مصدّر اولان قصیده‌لری اشعار مشهوره‌سندندر .
بوایکنجی قصیده‌نك :

تمتعی‌که من ازفضل خویشتن دیدم
همان جفای پدر بود وسیلیٔ استاد

بیتی ضرب مثل حکمنده‌در .

ع

{عائشهٔ باعونیه} (فاضلة الزمان) عنوانیله مشار بالبنان اولان شاعره‌در که درجهٔ فضل و بلاغتی (الفتح المبین فی مدح الامین) نامنده اولان و :

فی حسن مطلع اقمار بذی سلم
اصبحت فی زمرة العشاق کالعلم

بیتیله مصدّر بولنان قصیدهٔ نعتیه‌سیله آنك اوزرینه قلمه آلدیغی شرحدن نمایان اولور .

{عائشه حُبّی} سلطان سلیم ثانینك ندیمه‌سی ایدی. (حبی قادین) عنوانیله معروف بر شاعرهٔ ماهره‌در . مؤخراً سلطان مراد ثالثه دخی انتساب ایتمشدر . حتی مشار الیهك :

اقسمت الی الرب هو الحی جلیل
فرد احد قادر الله جمیل

مطلعلی غزلنه :

آقسه‌نوله دل عارضك آبن کوروب ای جان
الجنس الی الجنس کما قیل یمیل

بیتنی حاوی اولان نظیره‌یی سویلیه‌رك کندیسنی کچیورمشدر .

رسول‌اللهی کورمش اولیدیلر اللرینی دکل، قلبلرینی پاره‌لرلر ایدی» مآلنده‌در. معاویه دورینك اواخری اولان (٨٥) رمضانتك اون یدنجی صالی کیجه‌سی ارتحال‌ایلدی. واقع اولان تنبیهی وجه‌ایله لیلاً (بقیع)ه دفن‌ایدلدی. نمازینی اوتاریخده مدینهٔ منوره والی قائممقامی بولنان جناب ابوهریره قیلمشدر. دفن ایدنلر حضرت زبیرك اوغللری وکندی همشیره‌زاده‌لری اولان عبدالله وعروه ایله قاسم بن محمد بن ابی‌بکر وعبدالله بن محمد ابن‌ابی‌بکر وعبدالله بن عبدالرحمن بن‌ابی‌بکر ایدی. رضی‌الله‌عنها.

{عابش بن شیب} شهدای کربلادندر. امام حسین افندمزك حضورینه کله‌رك «یا ابا عبدالله، خدا حقیچون روی زمینده بکا سندن سوکیلی برشی یوقدر. جانمدن اعز برمتاعم اولیدی آنی‌ده ذات مقدسکه سپر ایدردم. شهادت ایدرمکه سن پدرك کبی طریق مستقیمه سالکسین» دیدکدن صکره میدانه کیروب شهید اولنجه‌یه قدر جنك ایتمشدر. مشاهیر شجعاندن ایدی. ایکی‌یوز قدر دشمن افرادینی اوکنه قاته‌رق قوغالادیغی کورلمشدر. رضی‌الله عنه.

{عارف} (کدخدازاده محمد) پدری رئیس‌العلما صادق افندی (کدخدازاده) عنوانیله معروف‌ایدی. مؤخراً بوعنوان کندیسنه انتقال ایتمشدر. برخیلی علومه، خصوصیله ریاضیات وحکمیاته انتسابی‌وار ایدی. آناطولی صدارتنه‌قدر ارتقاایلمشدر.

(١٢٦٥) ده وفات ایتدی . سکسان سنه‌لك عمرینی سایهٔ حکمتده صفای خاطر ایله کچیرمشدر . کندیسنه برچوق فقرات لطیفه اسناد اولنور . دیوانچه‌سی مطبوعدر .

{ عارف ریوکری } (خواجه) خواجه عبدالخالق عجدوانینك خلفاسندندر . حضرت خواجه محمد بهاءالدین نقشبندك نسبت ارادتی مشارالیهه منتهی اولور .

{ عاشق پاشا } قیرشهرده توطن ایتمش ایدی . (٧٣٣) ده اوراده ارتحال ایلمشدر . مرقدی زیارتکاهدر . متشرع ومتورع برعاشق ایدی . (دیوان عاشق پاشا) نامیله مشهور اولان اثرینك اسم اصلیسی (معارفنامه) در .

{ عاشق چلبی } تذکرة الشعرا صاحبیدرکه (٩٢٤) ده پرزریننده دنیایه کلمشدر . تحصیل علوم ایتدکدن صکره بروسه‌ده تمکن ایله حضرت امیر اوقافی تولیتنی اختیار ایلمش ایدی . بعده استانبوله کله‌رك قضیلك مسلکنه سالك اولمشدر . (٩٧٩) ده اسکوبده وفات ایتدی . امام غزالینك (التبر المسبوك فی نصائح الملوك) عنوانلی کتابنی ترجمه ایتمشدر . سائر بعض آثاری ده واردر . ایجه شعر دخی سویلیه بیلیردی . برقطعه‌سندن اولان :

بنی اغیاره نسبت ایلرسین
عاشق اولدمسه کافر اولمدم آ

بیتی خوش آینده‌در .

{عاصم} (احمد عینتابی) قاموس ایله برهان قاطعی ترجمه ایدەرك عثمانلی اصحاب تحصیلنه ایکی بیوك خدمت ابراز ایلین ذات عالیدرکه (مترجم عاصم) عنوانیله یاد اولنور. (مرح المعالی فی شرح الامالی) دخی جملهٔ آثارندندر. استادانه اشعاری‌ده واردر. وقعه نویس اولمش ایدی. یازدیغی تاریخ مطبوعدر. (١٢٣٥) ده وفات ایتمشدر. اسکدارده نوح قویوسی جوارنده‌کی قبرستانده مدفوندر. کمال فقر ایله عمر کچیرمشدر. بوراسی اخلافه داغ درون اولدی.

{عاصم} (چلبی زاده اسماعیل) رئیس الکتاب چلبی محمد افندینك مخدومیدر.

جاه فتوی اولسون اسماعیل افندی‌یه سعید

مصراعنك کوستردیکی (١١٧٢) ده شیخ الاسلام اولمش و:

عاصم اسماعیل افندی قلدی فردوسی مکان

مصراعندن آکلاشلدیغی اوزره ینه اوسنه ایچنده ارتحال ایتمشدر. متبحرین علما وظرفای شعرادن ایدی. دیوانی مطبوعدر.

{عاطف} (مصطفی) استانبولده یتشمش اصحاب معارفدندر. اوچنجی دفعه اولەرق شق اول دفترداری اولمش ایکن (١١٥٥) ده وفات ایتمشدر. شیخ وفا قربنده کتبخانه‌سی واردر. بعض اشعاری تقدیره شایاندر. بونلردن:

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] (١٤٨) [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

لقبنی آلمشدر. رسول الله کندیسنی چوق سور ایدی. (٣٢) ده سکسان یاشنده ارتحال ایلمشدر. رضی الله عنه.

{عباس بن علی} امام علی افندمزك فرزند مکرمیدرکه شهدای کربلادندر. غایت مردانه بر صورتده میدانه کیره‌رك شهید اولنجه‌یه قدر جنك ایتمشدر. رضی الله عنه.

{عبد الحمید خان اول} سلطان احمد ثالثك شهزاده‌سی وسلاطین عثمانیه‌نك یکرمی یدنجیسیدر. (١١٣٧) ده طوغمش، (١١٨٧) ده پادشاه اولمشدر. زماننده روسیه اوزرینه اردو سوق اولندی ایسه‌ده یکیچریلرك اویغونسزلغی حسبیله موفقیت حاصل ایدیله‌مدی. افلاق ایله بغدان بعض امتیازاته نائل اولدی. شاهینکرای ده قریمی روسیه‌یه ویردی. پادشاه مشار الیه (١٢٠٣)ده وفات ایتمشدر. باغچه قاپوسنده‌کی تربه‌ده مدفوندر.

{عبد الخالق غجدوانی} (خواجه) خواجه یوسف همدانینك خلفاسندندر. خواجکانك سردفتری عد اولنور. نسبی حضرت امام مالکه منتهیدر. سنت سنیه‌یه اتباعی برکمال ایدی. طریق خواجکانك مبناسی اولان شو سکز کلمه مشارالیهك کلمات قدسیه‌سندندر: هوش دردم. نظر درقدم. سفر دروطن. خلوت درانجمن. یاد کرد. باز کشت. نکاه داشت. یاد داشت.

{عبد الرحمن بن عَقیل} امام علی افنـدمزك برادری عقیل بن ابی طـالبك اوغلیدر که شهدای کربلادندر. میدانه کیروب شهید اولنجه‌یه قدر جنك ایتمشدر. رضی الله عنه.

{عبد الرحمن بن عوف} کبـار اصحاب کرامدن وعشرهٔ مبشره‌دندر. حمرت ایله ممزوج بیاض تنلی، کوزل یوزلو، ایری کوزلو، چوق کیرپیکلی، چکمه بورونلی بر ذات ایدی. احد غزوه‌سنده ثابتقدم اولانلردندر. اوکون یکرمی یردن یاره‌لنمش ایدی. بو یاره‌لرك بری آیاغنده اولمغله طوپال قالمشـدر. غنی، سخی، مدبر، شجیع بروجود شریف ایدی. رضی الله عنه.

{عبد الرحیم افندی} افاضل علمادندر. شیخ الاسـلام خلوصی افندینـك دفعهٔ اولاده عقد ایتـدیکی مجلس امتحانده برنجی اولدرق نائل رؤس اولمش ایدی. مشهور پالابییق محمد افندینـك کوچك برادریدر. مدت مدیده فاتحك آق دکیز جهتنده‌کی آیاق قورشونلو مدرسه‌سنده حجره نشین اولمشدر. اوقاتنی مطالعـه وعبادته حصر ایتمش ایدی. بش وقت نمازینی فاتح جامعنـده جماعتله ادا ایدر، حوائج ضروریه‌سنی سـوز سویلمکسزین آلەرق اوطه‌سـنه کیدردی. برکون حجره‌سندن چیقمدی. قاپوسی آچدیرلدقده اوطوردیغی یرده ارتحال ایتمش بولندی. ادرنه قاپوسی خارجنـده حلبی مرحومك مرقدی جوارنده مدفوندر.

{عبد القادر كیلانی} (ابو محمد) سادات حسینیه‌دن ورتبهٔ غوثیته واصل اولمش اعزهٔ كرامدندر. طریقت قادریه معروفدر. كرامات كثیره‌سی مرویدر . (٤٧١) ده طوغمش ، (٥٦١) ده بغدادده ارتحال ایلمشدر. تربه‌سی زیارتكاهدر. حدیثه، فقهه، علوم ادبیه‌یه انتساب كلیسی وار ایدی. بغدادده تحصیل اتمشدر.

{عبد القاهر} (ابو بكر جرجانی) فحول علمادندر . (٤٧١) یاخود (٤٧٤) ده وفات اتمشدر . (اعجاز القرآن) (دلائل الاعجاز) (اسرار البلاغه) جملهٔ تألیفاتندندر.

{عبد الله انصاری} (خواجه) . (شیخ الاسلام) و (پیرهرات) عنوانلریله یاد اولنور. جناب ابو ایوب انصاری‌نك فرزندی اولان مَتّ انصاری‌نك احفادندندر . مت انصاری حضرت عثمانك عهد خلافتنده خراسانه هجرت وهراتده اقامت ایلمش ایدی. خواجه (٣٩٦)ده هراتده تولد اتمشدر. كندیسندن صادر اولان نجبه عالی سوزلر كتب صوفیه‌یی تزیین اتمكده‌در. یازمش اولدیغی رسائل عارفانه متداولدر . عربی ، فارسی اشعاری واردر . چوجقلغنده مكتبه دوام ایتدیكی صیره‌لرده شعر سویلمكله مشتهر اولمش ایدی. سائر چوجقلر كندیسنه بعض اشعار فارسیه انشاد ایده‌رك بونلری عربی‌یه تحویل اتمسنی رجا ایدرلر ، اوده بالبداهه دینیله‌جك صورتلرده رجالرینی اسعاف ایلردی. بر دفعه بوچوجقلردن بری فضلادن معدود

اولان پدرینه مکتبده بویله بدیهه‌کو بر چوجق بولندیغنی سویلر.
پدری دیرکه :
— مکتبه کیدنجه کندیسنه سویله‌ده شو بیتی عربی‌یه تحویل ایتسون :

روزی‌که بشادی کذرد روز آنست
وان روزدکر روز بد اندیشانست

چوجق مکتبده انصاری ایله بولیشنجه پدرینك تنبیهنی اجرا ایدر. انصاری بیتی شووجه ایله تحویل ایلر :

ویوم الفتی ماعاشه فی مسرة
وسائره یوم الشقاء عصیب

{عبدالله بن أُرَیْقِطْ} پیغمبرمز افندمز ایله حضرت ابوبکرك جبل ثورده واقع غاری تشریف ایده‌جکلری صیره‌ده قلاووزلق ایتمك اوزره اجرتله طوتدقلری ذاتدر. کندیسنه خانهٔ صدیقده تسلیم اولنان ایکی دوه‌یی وقت معینده غارشریفه کوتورمشدر. مدینهٔ منوره‌یه عزیمتده برابر بولندی.

{عبدالله بن جُبَیْر} پیغمبرمز افندمزك احد غزوه‌سنده اسلام اردوسنك صول طرفنده‌واقع (عینین) دینیلن طاغده‌کی وادینك آغزینه «دشمن غالب اولسون مغلوب اولسون بندن خبر کلمدکجه بورادن آیرلمیکز» امر قطعیسیله واللی نفر تیرانداز

ایله تعیین بیوردیغی ذات عالیدر . اول امرده دشمن بوزیلنجه یاننده بولنانلر غنیمت آلمق سوداسیله طاغلمق ایستدکلرنده «رسول اللهك امر قطعیسنی اونوتدیکزمی؟» دیه منع ایتمکه چالشدی ایسه‌ده سوزینی دیکله‌میوب طاغلدیلر. بدی نفر ثابتقدم آرقداشیله قالدی . اوزمان هنوز اظهار اسلام ایتمه‌مش اولان خالدبن ولیدك شدتلی برهجوم ناکهانیسی ایله جمله‌سی شهیداولدی. عبرت عظیمه‌در . رضی الله عنهم .

{ عبدالله بن حسن } امام حسن افندمزك فرزندمکرمیدرکه شهدای کربلادندر . ملاحتلی برجوان ایدی . میدانه کیره‌رك شهید اولنجه‌یه قدر جنك ایتمشدر . رضی الله عنه . امام حسین افندمز آنك شهادتندن پك متأثر اوله‌رق اهل بیته توجه ایله بیوردیکه :

— ای بنم عزیز اوغللرم واهل بیتم ، باشمزه کلن بوبلادن کوکللرکز مکدر اولمسون . بومحنتدن صکره راحت ، بوذلتدن صکره عزت بوله‌جقسکز .

{ عبدالله بن رواحه } کبار اصحاب کرامدن و (شاعر النبی) عنوانی آلان شعرای بنامدندر. بدر، احد ، خندق غزوه‌لرنده بولنمش و (مؤته) ملحمه‌سنده (زید بن حارثه) دن صکره علم اسلامی النه آله‌رق جنکده ثبات ایله شهید اولمشدر. رضی الله عنه.

{ عبدالله بن زبیر } عشرهٔ مبشره‌دن زبیر بن العوامك

ذات‌النطاقین اسمادن وجوده کلمش فرزند مکرمیدر . مدینهٔ منوره‌ده مهاجریندن اوله‌رق ابتدا دنیایه کلن اسلام اوغلی مشارالیهدر. (۱)ده طوغمشدر. قوی. شجیع . بلیغ ، متعبد برذات ایدی . یزیدك وفاتندن صکره حجازده طقوز آی قدر حائز خلافت اولمشدر . (۷۳) ده عبدالملکك لشکر شام ایله مکهٔ مکرمه اوزرینه سوق ایتدیکی حجاج ظالم طرفندن شهید ایدلمشدر . رضی‌الله عنه .

{عبدالله بن عمر} حضرت عمرك فرزند مکرمیدرکه اصحاب کرامك کبار اتقیاسندن معدوددر. برخیلی حدیث شریف روایت ایتمشدر . رضی‌الله عنه .

{عبدالله بن مسعود} صورتده کوچك ، معناده بیوك برذاتدرکه پیغمبرمز افندمزك خواص خدامندن ایدی. رسول‌الله برمحلی تشریف بیوره‌جغی وقت نعلین شریفینی کیدیرر وچیقار‌دیغی زمان آنلری قوللرینه چیره‌رك محافظه ایدردی. بوصورتله کبار اصحاب کرامدن اولمش وبرخیلی حدیث شریف روایت ایلمشدر . بدر غزوه‌سنده ابوجهلك باشنی کسدیکی مشهوردر. رضی‌الله عنه .

{عبدالله بن مسلم} امام علی افندمزك برادری اولان عقیل بن ابی طالبك اوغلی مسلمك فرزندیدرکه شهدای کربلادندر.

میدانه کیره‌رك شهید اولنجه‌یه قدر جنك ایتمشدر . روایته کوره کربلاده اهل بیتدن برنجی اوله‌رق نائل شهادت اولان مشار الیهدر . رضی‌الله عنه .

{عبدالمجیدخان} والدماجد حضرت شهریاریدرکه سلطان محمود ثانینك شهزاده‌سی وسلاطین عثمانیه‌نك اوتوزبرنجیسیدر . (١٢٣٧) ده طوغمش ، (١٢٥٥) ده پادشاه اولمشدر . زماننده تنظیمات خیریه تأسیس اولنه‌رق دولت تجدیدبیورلدی . (١٢٧٠) ده روسیه‌یه آچیلان محاربه انکلتره ، فرانسه ، ساردنیا عثمانلیلرله همسلاح اولدیغی حالده حسن صورتله ختامپذیر ایدیله‌رك پارس معاهده‌سی عقد اولندی . مشارالیه قلبی رقیق ، زیاده‌سیله شفیق ، قرین توفیق برتاجدار بختیار ایدی . (١٢٧٧) ده ارتحال ایلدی . سلطان سلیمده‌کی تربه‌سنده مدفوندر .

{عبدالملك} مروان بن حکمك اوغلی وملوك امویه‌نك بشنجیسیدر . یکرمی بریسل ، اون‌بش کون اجرای حکومت ایتدکدن صکره (٨٦) ده دمشقده وفات ایتمشدر . حجاج ظالمی میدانه چیقاران بودر . حجاج ایله الك صکره شهید ایتدیکی ذات اولان حضرت سعید بن جبیر بیننده شویله برمحاوره کچمش ایدی :

— عبدالملك بن مروان حقنده نه دیرسین ؟

— میدانده‌کی سیئاتندن بری‌ده سن اولدیغك عالمك معلومی اولان برآدمه دائر نه دیه‌جکمی صورمقده معنی نه‌در ؟

{عبیدالله بن زیاد} کربلا وقعه‌سنك اثنای جریاننده کوفه والیسی بولنان ظالمدر. محلنده کوسترلدیکی اوزره پدری ابوسفیانك ولدزناسی اولدیغندن (زیاد بن ابیه) عنوانیله یاد اولنوردی.

{عبیدالله احرار} (خواجه) سلسلهٔ خواجکانك مدار افتخاری اولان کبار اولیاء اللهدندر. (٨٠٦) ده تولد ایتمشدر. اوائل حالنده پك فقیرایدی. صکره‌دن زراعته اشتغاله باشلایوب پك زنکین اولمشدر، فقط دلبستهٔ اموال اولمامشدر. جماهیه ایبالك ایدردی. مولانا جامی کندیسنی شویله ثنا ایدر:

زد بجهان نوبت شاهنشهی
کوکبهٔ فقر عبید اللهی
آنکه زحریت فقر آکهست
خواجهٔ احرار عبیداللهست

مناقب وکلمات شریفه‌سی کتب صوفیه‌یی تزیین ایتمکده‌در. (٨٩٥) ده ارتحال ایلدی.

{عُتْبَة بن ابی وقاص} احد غزوه‌سنده پیغمبرمز افندمزك لب لطیفنی جریحه‌دار ودندان شریفنی رهین انکسار ایدن بی ادبدر. کاشکی حضرت سعد بن ابی وقاصك برادری اولمیدی!

{عثمان بن عفان} (ابوعبدالله) کبار اصحاب کرامدن وعشرهٔ
مبشره‌دن اوله‌رق پیغمبرمز افندمزك ایکی کریمهٔ محترمه‌سنی
تزوج ایتدیکی ایچون (ذوالنورین) لقبیله تنویر عنوان ایلین
ذات عالیدرکه حضرت عمردن صکره (٢٤)ده خلیفهٔ رسول‌الله
وامیرالمؤمنین اولمشدر . اون ایکی سنه قدر ادارهٔ امور خلافت
ایلدکدن صکره بر طاقم باغیلر طرفندن محاصره آلتنه آلنه‌رق
نهایت (٣٥) ذی‌الحجه‌سنك سکزنجی کونی سکسان ایکی یاشنده
اولدیغی حالده شهید ایدلمشدر . بقیعده مدفوندر . حین شهادتنده
النده مصحف شریف وار ایدی. مبارك قاننك «فسیکفیکهم الله
وهو السمیع العلیم» آیت کریمه‌سی اوزرینه سرپلدیکی مرویدر.
اورته بویلو ، بیوك صاقاللی ، اسمر ، کوزل یوزلو بر وجود
شریف ایدی . کمال حیاسی ضرب مثل اولمشدر. رضی‌الله‌عنه.

{عثمان بن علی} امام علی افندمزك فرزند مکرمیدرکه
شهدای کربلادندر . میدانه کیره‌رك شهید اولنجه‌یه قدر جنك
ایتمشدر . رضی‌الله عنه .

{عثمان بن مظعون} کبار اصحاب کرامدندر . (٢) ده
ارتحال ایلمشدر . رضی‌الله عنه .

{عثمان خان اول} نام عالیسنه منسوب اولان دولت عثمانیه‌یی
تأسیس بیوران ارطغرل اوغلیدر . (٦٥٦) ده طوغمشدر .

[illegible]

[illegible]

[illegible] (٨٥٠١) [illegible] (٨١٠١) [illegible]

[illegible]

[illegible] (١٨١١) [illegible]

[illegible] (١١٤٧) [illegible] (٧٤١١)

[illegible] (١١١٠) [illegible]

[illegible]

[illegible] (٨٨٤)

[illegible]

[illegible] (٩٩٤)

خصوصیله بلیغانه قصیده‌لری معروفدر . (٩٩٩) ده اوتوز آلتی یاشنده اولدیغی حالده لاهورده وفات ایتمشدر. مؤخراً نعشی نجف اشرفه نقل ایدیله‌رك کندیسنك :

بکاوش مژه ازکور تانجف بروم
اکر بهند بخاکم کنند وربتتار

بیتنده کوستردیکی آرزو یرینه کتیرلمشدر.

{عزت بك} (بکلکجی) استانبولده یتشمش شعرادندر . (١٢٢٤) ده مقتول اولمشدر. دیوانچه‌سی واردر .

{عزت ملا} (کچه‌جی زاده) صدوردن صالح افندینك مخدومیدر. نادر الوجود بر شاعر ایدی. غلطه مولویتنه نائل اولدقدن صکره (کشان)ه نفی ایدلدی . عودتنده خیلی مقبل اولمش ایدی . (١٢٤٥) ده میدانه چیقان روسیه سفرینك دوامنی ایستینلره قارشی آشتی جویانه ادارهٔ لسان ایلدیکندن بودفعه سیواسه اجلا قیلندی. شیخ الاسلام عارف حکمت بکك:

عزت شاعرده قیدی جهان

مصراعندن آکلاشلدیغی اوزره او سنه ایچنده سیواسده وفات ایتمشدر . (بهار افکار) و(خزان) آثار) نامرنده ایکی مجموعهٔ اشعارندن باشقه (کلشن عشق) و(محنت کشان) اسملرنده ایکی منظوم اثری واردر. (محنت کشان) پك تحفدر.

{عضد الدین} (قاضی عبد الرحمن) فحول علمادندر. کرمان امیری طرفندن قلعه‌بند ایدلمش ایدی. (۷۵٦)ده محبوساً ارتحال ایلدی. (مواقف) (شرح مختصر ابن حاجب) آثار مشهوره‌سندندر.

{عفت} (محمد) بروسه شعراسندندر. (۱۲۵۸) ده وفات ایتمشدر. شیخ ذائق حقنده‌کی:

شیخ امینی مسلمان اولسون دیرم مشرب بویا
بن زمینی آسمان اولسون دیرم مشرب بویا

لطیفه‌سی مشهوردر. دیوانی مطبوعدر.

{عُقْبَة بن عامر} نبوتك اوننجی سنه‌سی موسم حجنده مکهٔ مکرمه خارجنده (عقبه) ده وقوع بولان دعوت رسالتپناهی اوزرینه اظهار اسلام ایدن آلتی ذاتك بریسیدر. بونلر انصار کرامدن ابتـدا مسلمان اولان بختیارلردر که مدینـهٔ منوره‌یه عودتلرنده نشردین مبینه غیرت ایتمشلردر. بوبیعته (بیعت اولای عقبه) دینیلیر. رضی الله عنهم.

{علاء الدین پاشا} دولت عثمانیه‌نك مؤسسی اولان سلطان عثمان خانك بیوك شهزاده‌سیدر. ترك قبائلی آره‌سـنده بیوك مخدومه (پاشا) دینلمك معتاد اولدیغندن بوعنوانی آلمشدر. خیلی زمان مقام وزارتده بولندی. سلطان اورخانك جلوسی اوزرینه

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] (٨٠٧) [illegible]

[illegible]

آندن صکره آواز بلند ایله شو آیت کریمه‌یی تلاوت ایلدی:

— ان الله اصطفی آدم ونوحاً و آل ابراهیم و آل عمران علی العالمین ذریة بعضها من بعض والله سمیع علیم.

علی اکبر بك چوق دشمن هلاك ایتدکدن صکره پدر عزیزینك نزدینه کله‌رك صو ایستدی. حضرت امام «اوغلجغزم، لسانکی بنم آغزمه وضع ایت» بیوردی. علی امره امتثال ایلدی. لسانی امدکدن صکره خاتمنی علی‌یه ویره‌رك «بونی آغزیکه قوی‌ده دشمنه تکرار حمله قیل» دیدی. بعده شویله بیوردی:

— امید ایدرم که قریباً جدك سکا بر کاسه طولوسی صو ویره‌جکدر.

علی تکرار دشمن اوزرینه یوریدی. او شوقی ایله وجود مسعودینی پاره پاره ایتدیلر. ایشته حضرت امام او وقت ایلك وصولك دفعه اوله‌رق صوت اعلی ایله آغلامشدر. رضی‌الله عنهما.

{علیّ رامیتنی} (خواجه) خواجه محمود انجیر فغنوینك خلفاسندندر. (حضرت عزیزان) عنوانیله معروفدره جولاهلق ایله تعیش ایدردی. حضرت مولانا جلال‌الدین رومینك:

کرنه علم حال فوق قال بودی کی شدی
بنده اعیان بخاری خواجهٔ نساج را

بیتنده‌کی (خواجهٔ نساج) دن مراد مشار الیهدر. مرقدی خوارزمده‌در. «خواجه عبد الخالق فرزندانندن بری موجود

اولیدی حسین منصور بردار اولمازدی» دیدیکی مشهوردر .

{علی رضا} (امام ابوالحسن) امام موسی الرضانك فرزند مکرمی وائمۀ اثنی عشرك سکزنجیسیدر. (١٤٨) ده طوغمش، (٢٣٠)ده ارتحال ایلمشدر. مشهد مقدسی زیارتگاه اهل ولادر. رضی الله عنه .

{علیّ القاری} سر آمدان علمادندر. (١٠١٠) ده وفات ایتمشدر. (شرح شفا) الك مشهور تألیفاتندندر. حضرت شیخ اکبر حقنده اطالهٔ لسان ایتدیکی ایچون ارباب طریقت نزدنده مدخول اولمشدر.

{علی قوشی} ماوراء النهر حکمداری الغ بکك طوغانجیسی اولان بر ذاتك اوغلیدر. (قوشی) یاخود (قوشجی) لقبی آندن قالمه‌در. اکثر علومده، خصوصیله ریاضیاتده ماهر بر استاد ایدی. بر چوق سیاحت ایتدکدن صکره خیلی مدت مشهور اوزون حسنك یاننده بولندی. آنك طرفندن ایکنجی دفعه اوله‌رق سفارتله استانبوله کلنجه فاتح سلطان محمدك تکرر ایدن رجاسی اوزرینه بوراده قالدی . فاتحدن پك زیاده اکرام کورمشدر. تألیفاتی چوقدر. (شرح تجرید) ایله فنون عدیده‌یی حاوی اولان (محبوب الحمائل فی کشف المسائل) آنلردندر. کندیسنك وضعیه رساله‌سی ایسه بتون طلبهٔ علومك اوقودیغی

[illegible] (٥٣)

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ([illegible]) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] (٥٨)

[illegible]

[illegible]

[illegible] ([illegible]) {[illegible]}

[illegible]

[illegible] (٦٨٧) [illegible]

حالده كوفه جامعـنده نمازده ایكن ابن ملجم طرفندن شـهید ایدلمشدر. مرقد مطهری معین دكلدر. نجف اشرف مقامیدر. رضی الله عنه وكرم الله وجهه.

{علی نقی} (امام ابو الحسن) امام محمد تقینك فرزند مكرمی وائمهٔ اثنی عشرك اوننجیسیدر. (٢١٢) جمـادی الآخرهسـنده طوغمش، (٢٥٤) جمادی الآخرهسـنده ارتحال ایلمشـدر. رضی الله عنه.

{عماد} (میر) سادات حسینیه‌دن برخطاط خوشنویسدر. اصفهانده ملوك صفویه طرفندن مظهر احترام ایدلمش ایدی. (١٠٢٤) ده آلتمش اوچ یاشـنده اولدیغی حالده شهیداً ارتحال ایلمشدر. سبب شهادتی سنیلك ایله شیعیلكك اتحاد ایتمسی رأینده بولنمسیدر. شاه عباسه خط دستیله تقدیم ایتـدیكی قطعه‌لردن بری شودر:

هنرچه عرضه كنم برجماعتی‌كه زجهل
زبانك خرنشناسـند نطق عیسی را

مرا اكر زهنر نیست راحتی چه عجب
زرنك خویش نباشـد نصیب حنی را

كمال خط من از حد شرح مستغنیست
بماهتـاب چه حاجت شـب تجلی را

یازدیغی کتابلردن مولانا جامینك برتحفة الاحرار نسخه‌سی استانبولده شهید علی پاشا کتبخانه‌سنده موجوددر.

{عماد کاتب} قاضی ارّجانینك تلامیذندندر. فن انشاده مهارت کامله‌سی وار ایدی. (۵۹۷) رمضاننده شامده وفات ایتمشدر. مشار الیهك مشهور قاضی فاضل ایله بر طاقم محاورات ادبیه‌سی واردر. بریسی شویله جریان ایتمشدر:

عماد برکون قاضی‌یه آته بنمش اولدیغی حالده تصادف ایدر. «سر فلا کبابك الفرس» یعنی «کز، آتکك آیاغی سوز چمسون» دیر. قاضی درحال «دام علا العماد» یعنی «عمادك شرفی دائم اولسون» جوابنی ویرر.

بو عباره‌لرك ایکیسی ده معکوساً اوقونور ومقلوب مستوی اولور.

{عمّار بن یاسر} خواص اصحاب کرامدندر. پیغمبرمز افندمز مشارالیه «ستقتلك الفئة الباغیة» یعنی «سنی اهل بغی کروهی قتل ایده‌جکدر» بیورمش ایدی. صفین ملحمه‌سنده بالطبع حضرت امام علی طرفنده بولنمشدر. پیر اولدیغی حالده میدانه کیروب رجزلر اوقویه‌رق مردانه جنك ایتدی. بر آره‌لق مجروح اولدی. کوله‌سندن صو ایستدی. کوله‌سی آکا بر بارداق سود ویردی. عمار بارداغه باقوب تکبیر کتیردکدن صکره «صدق رسول‌الله» دیدی. حقیقت حالدن سؤال ایتدیلر.

«حضرت پیغمبر بکا «یاعمار، سنك دنیادن صوك نصیبك سود اولەجقدر» بیورمش ایدی» جوابنی ویردی. اواثناده تسلیم روح ایلدی. حضرت امام آنك باشی اوجنه کلەرك بعدالاسترجاع «عمارك ارتحالندن غمناك اولمیان ذوق اسلامدن بهرەدار دکلدر» بیوردی. عمار شهید اولدقده عبدالله بن عمرو بن عاص معاویەیە «عماری اولدردیلر» دیە خبرویردی. معاویە «اولدردیلر ایسە نەغم!» دیدی. عبدالله «حضرت پیغمبرك آکا خطاباً «ستقتلك الفئة الباغیة» بیوردیغنی ایشتمدکمی؟» دیدکدە معاویە «آنك قاتلی بزدکلز، آنی بوجنکە کتیرن علیدر» تأویلنی درمیان ایلدی. عبدالله «اویلە اولنجە حمزەنك قاتلی وحشی اولمیوب حضرت پیغمبر اولمق لازم کلیر، چونکە احد غزوەسنە حمزەیی کتیرن رسول‌الله ایدی» دینجە معاویە مبهوت اولدی. اکثر کتب سیردە بو جواب حضرت امامە اسناد اولنمشدر. عمار نبیّ اکرمك الك زیادە سودیکی ذواتدن ایدی. رضی‌الله عنه.

{عمر بن الخطاب} (ابوحفص) (فاروق) عنوان امتیازیلە معروف اولەرق حضرت ابوبکردن صکرە (١٣) دە خلیفهٔ رسول‌الله وامیرالمؤمنین اولان ذات عالیدرکە اون سنەیی تجاوز ایدن مدت خلافتندە دین اسلامە معنیً ومادةً عظیم خدمتلر ایتمشدر. عدالتی ضرب مثلدر. ابتدا اظهار اسلام ایدنلرك قرقنجیسیدر. پیغمبرمز افندمز «یاربی، بودینی ابوجهل ایلە

[illegible]

اولان (طه) سورۀ شریفه‌سنی تعلم ایدییورلرمش . عمر خانه‌یه
یاقلاشنجه آواز خفیف تلاوتی ایشتدی. شدتله قاپویی چالدی.
سعید ایله فاطمه تلاش ایده‌رك سوره‌یی حاوی صحیفه‌لری صاقلادیلر.
حبابی‌ده برطرفه کیزله‌دیلر . قاپو آچلدی . عمر ایچری کیردی.
«اوقودیغکز نه‌ایدی؟» دیه صوردی. سعید مبهم برجواب ویردی.
عمر غضبلانوب «ایشتدیکمز صحیح ایمش. سزده محمدك سحرینه
آلدانمشسکز» دیه‌رك سعیدك یاقه‌سندن طوتدیغی کبی یره‌ییقدی.
فاطمه آنی قورتاره‌یم دیرکن عمر آنك یوزینه‌ده برطوقاداوردی.
یوزندن قان روان اولدی. عمر قانی کورنجه برطور ندامتکارانه
آلدی . فاطمه ایسه «یاعمر، نیچون اللهدن قورقماز ومعجزات
ایله کوندردیکی پیغمبره اینانمازسین؟ ایشته بن وزوجم شرف
اسلام ایله مشرف اولدق . باشمزی کسسه‌ك بوندن دونمیز»
دیه‌رك شهادت کتیردی. عمر شاشیررکبی اوله‌رق همان اوطوردی.
«هله شو اوقودیغکز شیئی کتیرك» دیه صورت ملایمت
کوستردی . فاطمه صحیفه‌لری کتیروب عمره ویردی . عمر
سوره‌یی کوزدن کچیرمکه باشلادی . «له ما فی السموات و ما فی
الارض و ما بینهما و ما تحت الثری» آیت کریمه‌سنه کلنجه «یا فاطمه،
بونجه مخلوقات هپ سزك طاپدیغکز اللهکمیدر؟» دیه صوردی.
فاطمه «اوت، آنکدر . شبهه‌می وار؟» جوابنی ویردی . عمر
«بزم بیك بش یوز قدر مکلف ومزین بتمز وار. هیچ بریسنك
بر یوزنده بر قیراط ملکی یوق» یوللو سویلنمکه باشلادی. تحیر

وتردد حالنده ایدی. مطالعهده دوام ایتـدی. «لا اله الا هو له الاسماء الحسنی» آیت کریمه‌سنی کورنجه حالی دوندی. اراده‌سی الندن کیتدی. همان شهادت کتیردی. کیزلی اولان حبـاب آنی ایشیدنجه تکبیر آله‌رق میدانه چیقیوردی. دیدی‌که:

— مژده یا عمر، رسول الله «یاربی، بودینی ابوجهل ایله یاخود عمر ایله عزیز ایت» دیه دعا بیـورمش ایدی. ایشـته بودولت سکا میسر اولدی.

عمر همان «رسول الله نره‌ده؟» دیه صوردی. او کون نبیّ اکرم صفا جوارنده برخانه‌ده اصحاب کرامیله کیزلیجه مصاحبت ایتمکده ایدی. حباب عمری آلوب اورایه کوتوردی. عمر خانه‌نك قاپوسنی چالنجه قاپوده کوزجی بولنان ذات عمرك مسلح اوله‌رق کلدیکنی خبر ویردی. عمر فی‌الحقیقه دهشتلی بر آدم اولدیغندن اصحاب کرام توحش ایتدیلر. حضرت حمزه دیدی‌که:

— عمردن قورقه‌جق نه وار؟ اکر اییلك ایچون کلدی ایسه پك کوزل والا او قیلیجنی چکمه‌دن بن آنك باشنی یره دوشوررم.

عمر ایچری کیردی. اصحاب کرامدن ایکی ذات احتیاطاً صاغندن صولندن طوته‌رق حضور نبوی‌یه کتیردیلر. رسـول‌الله تبسم ایدیوردی. «براقکز» بیوردی. براقدیلر. کلدی، حضورده دیزچوکدی. نبیّ اکرم آنك قولندن طوته‌رق «ایمانه‌کل یاعمر!» بیوردی. اودخی کمال اخلاص ایله شهادت کتیردی. اصحاب کرام بوحالدن پك زیاده ممنون اوله‌رق آواز بلند ایله تکبیر

آلدیلر . آنك اوزرینــه عمر «نه قدرز ؟» دیه صوروب اهل اسلامك کندیسیله قرقه بالغ اولدیغنی آکلاینجه «نه طوریورز ؟ هــایدی حرم شریفه کیده‌لم ، اعلای کلمة الله ایده‌لم» دیدی . جمله‌سی قالقدیلر . الك اوکده عمر ، آندن صــکره علی ، بعده صاغنده ابو بکر ، صــولنده حمزه اولدیغی حالده رســول الله ، آرقه‌سی صیره‌ده ســائر اصحاب کرام یوریــه‌رك حرم شریفه کیتدیلر. اوراده مجتمع اولان کبار قریش باقدیلرکه عمر جماعت اسلامك اوکنه دوشمش کلیور . بربرلرینــه «باقسه‌کز آ، عمر بتون محمدیلری آرقه‌سنه آلمش کتیریور» دیدیلر. ابو جهل بو کلیشی بکنمدی . همان کیتدی ، «خیر اوله یا عمر، بو نه ؟» دیه صوردی . عمر وقارینه قطعا خلل کتیرمیه‌رك «اشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمداً رسول الله» جوابنی ویردی . ابو جهل شاشیردی. اوته‌کیلرده حیرتده قالدیلر. عمر عمومه خطاباً دیدی‌که:

— نبی بیلنلر بیلیر. بیلمین بیلسونکه بن عمر بن الخطابم.

کبار قریشه شاشقینلق کلدی. طاغلدیلر. ایشــته او کون اهل اسلام حرم شریفده صف اوله‌رق وجهر ایله تکبیر آله‌رق میدانده نماز قیلدیلر. عمرك بیوکلکنی تعریف ایچــون یالکز بو وقعهٔ عظیمه کافیدر. (۲۳) ذی‌الحجه‌سنك اون اوچنجی کونی آلتمش یاشــنده بولندیغی حالده نمازده ایکن مغیرة بن شعبه‌نك کوله‌سی ابو اللؤ لؤ طرفندن خنجرله شهید ایدلمشــدر . قرب نبویده مدفوندر. رضی الله عنه .

{عمر بن سعد} یزیدك امریله کوفه والیسی ابن زیاد طرفندن امام حسین افندمزه قارشی صحرای کربلایه سوق اولنان اذعانسز فرقه‌نك وجدانسز باش قوماندانیدرکه اول امرده بوماموریتی قبول ایتمك ایستمه‌مش ایسه‌ده خدمتك عهده‌سندن کلدیکی صورتده کندیسنه (ری) ایالتی توجیه اولنه‌جغنی ابن زیاد کویا تأمین ایدنجه آلدانوب قبول ایتمشدر . عشرهٔ مبشره‌دن حضرت سعد بن ابی وقاصك اوغلیدر !

{عمر بن عبد العزیز} اولاد مرواندن عبدالعزیزك اوغلی وملوك امویه‌نك سکزنجیسیدر. ایکی ییل، بش آی اولان مدت خلافتنده اجرای عدالت ایتمشدر. خلفای راشدیندن معدوددر. سائر ملوك امویه‌نك هیچ برینه بکزه‌مز فاروقی سیرت برذات معالیمنقبت ایدی . خطبه آخرنده او زمانه قدر معتاد اولان سب علی یرینه «ان الله یأمر بالعدل والاحسان وایتاء ذی القربی وینهی عن الفحشاء والمنکر والبغی یعظکم لعلکم تذکرون» آیت کریمه‌سنی اوقوتمشدر. (١٠١) رجبنده اوتوز طقوز یاشنده اولدیغی حالده ارض حمصده واقع (دیر سمعان) ده مسموماً ارتحال ایلمشدر. رضی الله عنه.

{عمرو بن الحجّاج} صحرای کربلاده امام حسین افندمز ایله اتباع کرامی فرات صویندن منع ایتمکه مأمور اولان بش

یوز قدر سوارینك قوماندانلغنده بولنان بدبختدر . شیخ ذائق بریسنك هجونده :

شاه شهدا معرکه‌سنده بولنیدك
حفظ شطك البته مدیری سن اولوردك

دیمشدر .

{ عمرو بن العاص } معاویه‌نك مستشاری اولان ذاتدرکه دهات عربدن معدوددر . (صفین) ملحمه‌سنده شام لشکرینه مزراقلر اوجنه مصاحف شریفه باغلایوب امام علی فرقه‌سنه قارشی « بیننا وبینکم کتاب الله » دیه هایقیرملرینی تعلیم ایتمش ایدی. اك ایلری کلن امراسی معاویه طرفندن رشوتلرله جلب ایدلمش اولان امام علی فرقه‌سی اومنظره‌یی کوروب بوفریادی ایشتدکاری کبی طاقم طاقم موقع حربدن کری چکلمکه باشلادیلر. ایشته او زمان حضرت امیر المؤمنین النی النه اوره‌رق « هند جکر خوارك اوغلی بزه غالب اولدی! » بیورمشدر. بوحیله ایله حربه فیصل ویرلدکدن صکره بوبابده برقرار ویرمك اوزره امام علی طرفندن ابو موسی الاشعری ، معاویه جانبندن عمرو بن العاص حَکَم نصب ایدلمش ایدی. حضرت امام ابو موسانك حکم اولمسنه رضا کوسترمیوب عبد الله بن عباسی یاخود مالك ابن اشتری ویا احنف بن قیسی حکم ایتمك ایستدی ایسه‌ده امرانك اصراریله ابو موسی حکم اولدی . عمرو ایله مذاکره

ایتـدیلر . عمروك تنسیبیله بین المسلمین دیکر بر خلیفه انتخاب ایدلمك اوزره علی ایله معاویه‌نك عزلنه قرار ویردیلر. عمروك اغفالیله ابو موسی ابتـدا منبره چیقـه‌رق وخاتمی پارماغندن چیقاره‌رق «ایشته بن علی‌یی پارماغمدن بو خاتمی چیقاردیغم کبی خلافتدن چیقاردم» دیدی . آندن صـکره عمرو منبره صعود ایله «ایشتدیکزیا، ابو موسی علی‌یی عزل ایتدی. ایشـته بن‌ده معاویه‌یی نصب ایتدم» دیه‌رك نتیجهٔ اغفالاتی کوستردی. جماعت بر اضـطراب اوله‌رق کرك ابو موسی، کرك عمرو حقنـده سویلمدك سوز براقدیلر ایسه‌ده ایش ایشدن کچمش بولندی. عمرو معاویه‌یی‌ده آلداتمشـدر : برکون ایکیسی تنهاده مذاکره ایدییورلرمش. برمناسبتله معاویه عمروه «سن نی آلداده‌مازسین» دیمش. عمرو آلداده‌بیله‌جکنی ادعا ایتمش. برقاچ دقیقه کچدکدن صـکره عمروك «قولاغکی بکا ویر» دیمسی اوزرینـه معاویه قولاغنی ویردکده عمرو آنك قولاغنی ایصیریویرمش . معاویه بومعامله‌دن بی‌حضور اوله‌رق سببنی صورمش . عمرو «بوراده سنك ایله بندن باشقه کیمسه یوق. برسوز ایله همان بکا قولاق اوزاتمقده نه معنی وار؟ باق آلداده‌میورمی‌یم؟» دیمش . معـاویه برشی دیه‌مه‌مش .

{عمرو بن عبدوِد} شجعان عربك اك نامدارلرندن ایدی. جندیلکده، سلحشورلقده بی نظیر عد اولنوردی. قبائل عرب

آنی بر بولوك سواری‌یه معادل طوتارلردی. یك باشنه نیجه فرقه‌لر طاغتمش ایدی. خندق غزوه‌سنده ایلری آت سوروب اسلامدن مبارز طلب ایلدی. حضرت علی «یا رسول الله، بن چیقارم» دیدی. نبیّ اکرم «سن طور یا علی، کلن عمرودر» بیوردی. عمرو تکرار میدان اوقودی. «ایچکزده میدان مبارزه‌یه چیقه‌جق ار یوقمیدر؟ هانی سزك اولولرکزه تعیین ایتدیککز جنت نره‌ده؟» دییوردی. حضرت امام تکرار چیقمق ایستدی. رسول الله بنه رخصت ویرمدی. عمرو بتون بتون شیماردی. «میدانه چیقه‌جق کیمسه یوقمی؟» دیه اوست پرده‌دن باغیرییوردی. بونك اوزرینه حیدر کرار «عمروده اولسه چیقارم یا رسول الله» دیه‌رك قالقدی. افندمز آکا کندی زرهنی کیدیره‌رك ذوالفقار نامنده‌کی قیلیجنی‌ده بلنه طاقدقدن صکره «یاربی، عمم عبیده بدرده، عمم حمزه احدده شهید اولدیلر. یالکز بر برادرزاده‌م علی قالدی. آنی محافظه بیور. بنی یالکز براقمه» دیه دعا ایلدی. علی پیاده اوله‌رق عمروك قارشیسنه چیقدی. ابتدا آنی دین حقه دعوت ایتدی. عمرو کوله‌رك «بو آغیزله کیمسه‌نك قارشیمه چیقه‌جغی خاطرمه کلمزدی. سن کیمسین؟ هله سویله باقه‌یم!» دیدی. علی «علی بن ابی طالبم» جوابنی ویردی.

عمرو دیدی که:

— سنك عمجه‌لرك ایچنده میدانه چیقه‌جق یاشلی باشلی بری یوقمی؟ آ برادرزاده‌م، سن پك کنجسین. آغزك هنوز سود

قوقار. بن سنك پدركله بك چوق وقت قارداش كبی كورشدم. شمدی سنك قانكی دوكمك بكا كوج كلیر.

علی شویله مقابله ایتدی:

— اویله اما بن سنك قانكی دوكمكله محظوظ اولورم. فقط سن‌ده بنم كبی پیاده اوللیسین.

عمرو بوسوزدن پك زیاده حدتلنه‌رك همان آتندن آتلایوب علینك اوزرینه هجوم ایتدی. علی قالقانی قارشی طوتدی. عمرو اویله شدتله برقلیج ایندردی‌كه قالقانی ایكی پارچه ایتدكدن باشقه علینك باشی‌ده بر آز یاره‌له‌دی. بواثناده علی ذوالفقار ایله بر اورشده عمرووی ایكی‌یه بولدی. اهل اسلام اویله بر بلیهٔ عظیمه‌نك اندفاعندن زیاده‌سیله شاد اولدی. كرم‌الله وجهه.

{عُمَیْر بن حُمام} بر صحابیدركه بدر غزوه‌سنده مشركین طاقمه تزلزل كلنجه پیغمبرمز افندمز «هركیم بوكون دشمندن یوز چویرمیوب‌ده ثبات وبویولده وفات ایدرسه جناب حق آنی البته جنته قویه‌جقدر» یوللو تشویقات قدسیه اجراسیله «شدتله هجوم ایدكز» بیوردقده یمكده اولدیغی خرمالری الندن یره آته‌رق و «جنته كیرمك ایچون بومشركلرك النده اولمكدن باشقه برشی لازم دكل ایمش. نه كوزل!» دیه‌رك سل سیف ایله بی‌پروا دشمن اوزرینه یوریمشدر. كیدركن فضیلت شهادته دائر

لطیف ومؤثر بیتلر اوقومقده ایدی. برقاچ مشرك اولدردکدن صکره شهید اولمشدر. ملت اسلامیه‌ده اوقدن باشقه سلاح ایله شهید اولانلرك برنجیسی بوذاتدر. رضی‌الله عنه.

{عَوف بن حارث} نبوتك اونجی سنه‌سی موسم حجنده مکهٔ مکرمه خارجنده (عقبه) ده وقوع بولان دعوت رسالتپناهی اوزرینه اظهار اسلام ایدن آلتی ذاتك بریسیدر. بونلر انصار کرامدن ابتدا مسلمان اولان بختیارلردرکه مدینهٔ منوره‌یه عودتلرنده نشر دین مبینه غیرت ایتمشلردر. بو بیعته (بیعت اولای عقبه) دینیلیر. رضی‌الله عنهم.

{عوف بن عفرا} برصحابیدرکه بدر غزوه‌سنده آرزوی شهادتله آرقه‌سنده‌کی زرهی چیقاروب مشرکین اوزرینه هجوم ایتمش وآنلردن برقاچنی اولدردکدن صکره شهید اولمشدر. (عفرا) بر قادیندرکه یدی اوغلی وارایدی. یدیسی‌ده بدرده حاضر ایدیلر. بونلردن (معاذ) ایله (معوذ) ابو جهلك قتلی خدمتنده بولنمشلردر. معوذ دخی بدرده کروه شهدایه ملحق اولمشدر. رضی الله عنهم.

{عون بن عبدالله} امام علی افندمزك برادری جعفر طیارك مخدومی اولان عبداللهك اوغلیدرکه شهدای کربلادندر. میدانه کیره‌رك شهید اولنجه‌یه قدر جنك ایتمشدر. رضی‌الله عنه.

قاپو مولویخانه‌سی جوارنده ساکن رشید افندینك صلبندن دنیایه کلمشدر . والده‌سی امینه خاتوندر . دیوانی مطبوعدر . ضروب امثال صیره‌سنه کچمش اولان :

کامل خطا ایدرکه آنی جاهل ایلمز

مصراعی مشارالیهکدر . اشهر آثاری اولان (حسن وعشق) منظومه‌سنی (ختامه المسك) ترکیبنك کوستردیکی تاریخده یکرمی آلتی یاشنده ایکن یازمشدر . بومنظومه غلطدن، حشودن سالم اولمامقله برابر پك پارلاق پارچه‌لری حاویدر. لسانمزده مثنوی طرزنده یازلمش اشعار اسلافك اك کوزللرندن عد اولنور . برشاعر نادر الوجود اولان مشارالیه سرورینك :

کچدی غالب دده جاندن یاهو

مصراعندن آکلاشیلان (١٢١٣) ده ارتحال ایلمشدر . غلطه مولویخانه‌سنده تربه‌ده مدفوندر . صبیح اللقا برذات ایمش .

{غزالی} (حجة الاسلام ابو حامد امام محمد طوسی) ائمۀ اعاظم امتدندر . (٤٥٠) ده طوغمشدر . اوائل حالنده طوسده، نیشابورده تحصیل علوم ایلدی . مناظراتده جمله‌یه غالب کلیردی . (٤٨٤) ده بغداده کیدنجه نظامیه مدرسلکی کندیسنه تفویض اولنمشدر . فوق العاده برصورتده مظهر قبول عامه اولمش ایدی . اوچ درت یوز طلبه‌یه درس ویرردی . بر زمان

[illegible]

[illegible]

[illegible] (٥٠٥)

[illegible] (٧٧٣) [illegible]

سنه علی‌التوالی اومقامده بولنمشـدر . علم وعرفان ایله متصف ایدی . (۱۱۰۹) ده ارتحال ایلدی . درکاهده مدفوندر .

ف

{فارابی} (ابونصر محمد) حکمای اسلامك اعاظمندندرکه معلم ثانی عد اولنور . ترکستانده (فاراب) شهرندن نشأت ایله بغداده کیده‌رك عربی وفلسفیات تحصیل ایلمشـدر . «ارسطو زمانه یتشمش اولیدم آنك الڭبیوك شاکردی اولوردم» دیدیکی مشهوردر. السنۀ عدیده‌یه واقف ایدی. موسیقی فننده‌کی مهارتی ایسه معلوم عامه‌در. (قانون) دینیلن ساز مشارالیهك مخترعاتندندر دیرلر. (۳۳۹) ده سکسان یاشنده اولدیغی حالده دمشقده وفات ایتمشدر .

{فاضل احمد پاشا} (کوپریلی اوغلی) دولت عثمانیه‌یه پك چوق خدمت ایتمش بروزیر صائب‌التدبیردر. (۱۰۸۷) شعبانده جسرارکنه جوارنده وفات ایتمکله نعشی استانبوله نقل‌ایدلمشدر. پدرینك تربه‌سنده مدفوندر.

{فاضل بك} (حسین) عبدالحمید اول وسلیم ثالث دورلری شعراسندندر . عکایه مضاف (صفد) دینیلن قصبه‌ده طوغمشدر. متغلبۀ مصریه‌دن جدی اولان طاهر عمرك اعدامنـده چوجق

بولنان فاضل قاپودان غازی حسین پاشا طرفندن استانبوله
کتیریله‌رك اندرون همایونه چراغ ایدلمش ایدی . دور سلیمیده
حلب دفترداری ومعدن امینی اولمشدر . (١٢١٤) ده ردوسه
نفی ایدلمش ایدی. علت عمایه مبتلی اولدقدن صکره استانبوله
کلمش و :

کوچدی فاضل بك کیجه احبابی نالان ایلدی

مصراعنك کوستردیکی (١٢٢٥) ده وفات ایتمشدر. ابو ایوب
انصاری جوارنده قیزل مسجد قبرستاننده مدفوندر . هزله
مائل قوی طبیعت برشاعر ایدی. دیوانی مطبوعدر. (خوبانامه)
و (زنانسامه) ناملرنده‌کی منظومه‌لری پرده بیرونلق نمونه‌لرندن
صاییلیر .

{فاطمه} حضرت عمرك همشیره‌سیدرکه مشار الیهدن اول
عشرهٔ مبشره‌دن اولان زوجی جناب سعید بن زید ایله برابر
اظهار اسلام ایتمش ایدی. رضی الله عنها . (عمر بن الخطاب)
بندینه‌ده باقکز .

{فاطمه بنت اسد} اسد بن هاشم بن عبد منافك کریمه‌-
سیدرکه امام علی افندمزك وبرادرلری طالب وعقیل وجعفر
ایله همشیره‌لری ام هانی وجمانه‌نك والده‌لریدر. حضرت امام
تولد ایتدکده پدری ابو طالب دیار دیکرده بولندیغندن تسمیه

خصوصی والدەسنه قالمش ایدی. مشارالیها کندی پدرینك اسمی (اسد) اولمق ملابسەسیله اوغلنه (حیدر) وعلی قول عیناً (اسد) نامنی ویردی. حضرت امامك خیبر جنكنـده (مرحب) ایله مبارزه اثناسنده انشاد بیورمش اولدیغی ارجوزەدن اولان شو پارچه قول اولی تأیید ایدر :

انا الذی سمتنی امی حیدره

مشارالیهانك ایمانی قدیم وحق رسالتپناهیده خدمتی عظیم ایدی. زوجی ابو طالبك وفاتندن صکره نبیّ اکرمك خدمتنه والدەلك مرتبەسـنده اهتمام ایلمشدر. مدینهٔ منورەده ارتحال ایلدکده رسول الله آنی مبارك کوملکیله تکفین وبالذات تدفین ایتمشدر. قبره ابتدا کندیسی اینەرك بر آزمدت اضطجاعاً آرام ایلدکدن صکره امر دفنی اجرا وحقنده دعا بیورمشدر. هاشمی قادینلر ایچنده هاشمی ارکك صلبندن دنیـایه اولاد کتیرنلرك برنجیسی مشارالیهادر. رضی‌الله عنها.

{فاطمة الزهراء} پیغمبرمز افندمزك کریمهٔ محترمەسی، حضرت امام علینك زوجهٔ مکرمەسیدرکه نوردوچشم اهل ولا اولان حسنینك والدهٔ ماجدەلریدر. جمال مقدسی نور افشـان اولدیغندن (زهرا) ایله توصیف بیورلمشدر. بروقت نماز فوت ایتمدیکی مرویدر. کرائم سنیەنك الك کوچکیدر. والدەسی جناب خدیجة الکبرادر. حضرت مرتضی ایله ازدواجی (٢) ذی‌الحجه

سنده واقع اولمشدر . اووقت کندیسی اون درت اون بش ، حضرت مرتضی یکرمی یکرمی بر یاشلرندهایدی. حقلرنده رسول‌الله «جمع الله شملکما واعز جدکما واخرج منکما کثیراً طیباً» دیه دعا بیوردی . اوچی ارکك، ایکیسی قیز اوله‌رق دنیایه بش ولد مکرم کتیردی. ارککلر حسن، حسین، محسن حضراتیدر. محسن طفل ایکن ارتحال ایلدی . قیزلر ام کلثوم وزینب حضراتیدر . نسل پاك نبوی حضرت فاطمه ایله بقا بولمشدر . ارتحال نبویدن صکره آنجق آلتی آی برحیات اولدی . بومدت ظرفنده قطعا کولدیکی کورلمدی . (١١) رمضاننك اوچنجی صالی کیجه‌سی یکرمی درت یکرمی بش یاشلرنده اولدیغی حالده عالم بالایی تشریف ایلدی. خسته‌لکنده غسل ایده‌رك یکی اثواب کیندی، صاغ النی رخسار اقدسی آلتنه وضع ایله یانی اوزرینه یاتدی. بعده قبله‌یه توجه ایده‌رك «بن شمدی تسلیم روح ایدرم . بنی کیمسه آچمسون و غسل ایتمسون» بیوردی، ارتحال ایلدی. او اثناده حضرت مرتضی کلدی. صورت حال کندیسنه اخبار ایدلدی . مشار الیهایی علی حالها آله‌رق دفن ایتدی. کندیسنی کیمسه آچوب غسل ایتمه‌مشدر.

دفن پیغمبری اثناسنده مشارالیهایه بر وجد شدید مستولی اوله‌رق «کیف طابت نفوسکم ان تحثوا علی رسول‌الله صلی الله علیه وسلم التراب ؟» خطابیله اظهار کمال سوزش ایلدکدن صکره مدفن سعادت خاك پاکنی قوقلایوب کوزل کوزلرینه سوره‌رك:

ماذا على من شم تربة احمد
ان لايشم مدى الزمان غواليا

صبت عليّ مصائب لو انها
صبت على الايام صرن لياليا

بيورمشدر. بو امت معظمه‌نك اك بيوك، اك مقدس قادينى حضرت فاطمة‌الزهرادر. اون سكز حديث شريف روايت ايتمشدر. رضى الله عنها. وصلى‌الله على سيدنا محمد و آله الطيبين الطاهرين.

{ فخر رازى } (امام ابو عبدالله محمد) مشهور تفسير كبير صاحبى دانشور ذى‌شاندركه (ابن‌الخطيب) عنوانيله معروفدر. عصرينك فريدى عد اولنوردى. تفسير كبيرك اسم اصليسى (مفاتيح‌الغيب) در. مشاراليهك تاليفاتى پك چوقدر. (المطالب العاليه) (نهاية العقول) (تهذيب الدلائل) (ارشاد النظار) (شرح‌الاشارات) آنلردندر. عربى، فارسى اشعار بليغه‌سى دخى واردر.

نهاية اقدام العقول عقال
و اكثر سعى العالمين ضلال

بيتيله باشلايان نشيدهٔ حكيمانه‌سى مشهوردر. حضرت شيخ نجم الدين كبرى ايله كورشمك شرفنه نائل اولمشدر. حتى

نجم الدین کندیسنه « حق نه ایله بیلیرسکز ؟ » دیدکده امام « یوز قدر برهان ایله » دیمش ایدی . شیخ « بر هان ازالهٔ شبهه ایچون لازم اولور . الله بنم قلبمه بر نور ویرمشدرکه آنك یاننده قطعا شك اوغرامز » بیورنجه امام متأثر اولەرق شیخه انتساب ایتمشدر . (٥٤٤) رمضاننده (ری) ده طوغمش، (٦٠٦) عید فطرنده هراتده ارتحال ایلمشدر.

{فرّاء} (ابوزکریا یحیی) ائمهٔ نحاتدندر. کوفەدن نشأت ایتمشدر . مأمون خلیفەنك ایکی اوغلنه معلم اولمش ایدی . بعدالتدریس کیدرکن مشارالیهك آیاق قابلرندن برینی بری، دیکرینی دیکری چویرردی . (۲۰۷) ده مکهٔ مکرمه یولنده ارتحال ایلدی .

{فرّخ افندی} (اسماعیل) قریمیدر . استانبولده رتبهٔ خواجکانی‌یه نائل اولەرق تمیز ایتمش ایدی. (۱۲٥٦) ده وفات ایتدی. یازدیغی ترکجه تفسیر شریف مشهوردر.

{فرّخی} (علی) سلطان محمود غزنوی‌یه منسوب اولان شعرادندر. (عنصری) نك شاکردی‌ایدی. اشعاری استادانەدر. سلطان مشارالیهك مدحنده غرا قصیدەلری واردر. (٤٣٩) ده وفات ایتمشدر.

{فردوسیٔ طوسی} (ابوالقاسم حسن) (شاهنامه) صاحبیدر که طوس قریه‌لرندن (رزان) ده طوغمشدر. اوراده (فردوس) نامنده بر باغچه‌نك باغبانی اولان پدرینه (فردوسی) دینلدیکندن کندیسی‌ده بوعنوانی آلمشدر. آلتمش بیك بیتدن متشکل اولان شاهنامه‌یی سلطان محمود غزنوی نامنه یازمش ایسه‌ده بعض خلافکیرانی طرفندن نزد سلطانیده رافضیلکله اتهام ایدلدیکندن اومدیغی قدر احسانه نائل اوله‌مینجه غزنوی حقنده:

ایا شاه محمود کشور کشای
کر ازمن نترسی بترس ازخدای

بیتیله مصدّر اولان هجویه‌یی یازه‌رق اختفا ایلمش ایدی. بر زمان صکره سلطان «فردوسی‌یه غدر ایلدك» دیه‌رك نره‌ده اولدیغنی صوروب طوسده بولندیغنی خبر آلنجه کندیسنه عطیه اولمق اوزره برقاچ دوه یوکی اشیا کوندردی. حال بوکه دوه‌لر طوسك برقاپوسندن کیرمکده ایکن دیکر قاپوسندن فردوسینك تابوتی چیقمقده ایدی. آنك اوزرینه بو عطیه کریمه‌سنه عرض ایدلمش ایسه‌ده «احتیاجم یوق» دیه قبول ایتمه‌مشدر. بو وقعه (٤١١) ده جریان ایلدی. فردوسینك قدرت کلیهٔ شاعرانه‌سنی شاهنامه اثبات ایتمکده‌در. اوواديده آکا معادل طوتیله‌بیله‌جك برکتاب یازلمامشدر.

{فرزدق} تابعیندن واعاظم شعرای عربدندر. (حلفاء) بندنده کوستردیکی وجه ایله افسق الشعرا دینیله‌جك برحالده، فقط اهل بیته محبتی کمالده ایدی. حسن بصری حضرتلریله برابر بولندیغی برجنازه‌ده مشارالیه «سنکله بنی بوراده کورنلر اصلح ناس ایله افسق ناس بربره کلمش دیرلر» دیمشدر. ملوك امویه‌دن عبدالملکك زمان سلطنتنده کعبهٔ مکرمه‌یی زیارته کیتمش اولان اوغلی هشام اثنای طوافده حجر اسودی استلام ایتمك ایستدیکی حالده ازدحام زواردن یاقلاشه‌مدی. خلقك کندیسنی طانیه‌رق یول آچملرینه انتظار ایچون برطرفه چکلمکه مجبور اولدی. اواثناده حضرت زین العابدین البسهٔ ساده ایله کله‌رك طوافه باشلایوب حجره توجه بیورنجه وجه دلستان حسینیسنده‌کی نور نجابت ومهابت زواری عرض تعظیمه دعوت ایتدیکندن هرکس ادیبانه چکلدی. حضرت امام دلخواهی اوزره ایفای آیین استلام ایلدی. اوته‌دن بوحالی کورن هشام یاننده بولنانلره کمال نخوتله «بوکیم؟» دیه سؤال ایتدکده اوراده بولنان فرزدق همان:

هذا الذی تعرف البطحاء وطأته
والبیت یعرفه والحل والحرم

هذا ابن خیر عباد الله کلهم
هذا التقی النقی الطاهر العلم

وليس قولك من هذا بضائره
العرب تعرف من انكرت والعجم

بيتلرینی حاوی بولنان قصیدهٔ بلیغه‌یی نظم ایتمشدرکه جناب حسان ابن ثابتك ستایش نبویده‌کی :

ماقال لا قط الا فی تشهده
لولا التشهد لم يسمع له لاء

قولندن مأخوذ اولان :

ماقال لا قط الا فی تشهده
لولا التشهد کانت لاءه نعم

بیتی دخی آندندر . ایشته بوقهرمانانه شاعرلك یاخود شاعرانه قهرمانلق فرزدقك حقیقةً اعاظمدن اولدیغنه دلالت ایدر . آنك اوزرینه هشام کندیسنی حبس ایتمشدر . اثنای محبوسیتنده حضرت امام طرفندن مشارالیهه عطیه ارسال اولنمش وقبولی ایچون اقدام دخی بیورلمش ایسه‌ده فرزدق « بن اللهدن اهل بیت حقنده سویلدیکم اشعارك ذنوب کثیره‌مه کفارت اولمسنی دیله‌مشمدر » دیه‌رك وبوصورته مساعده بیورلمسنی نیاز ایده‌رك عطیه‌یی اعاده ایتمشدر . قوجه فرزدق !

{فریدالدین عطار} (شیخ) (شیخ عطار) عنوانیله معروف اولان ذات عالیدرکه اکابر بلغای اولیادندر . نیشابوردن

نشأت ایتمشدر. (تذكرة الاولياء) (منطق الطير) (اسرارنامه) (پند) جملهٔ آثار عارفانه‌سندندر. (٦٢٧) ده یوز یکرمی درت یاشنده شهید اولمشدر. کندیسنی بر مغول اسیر ایتمش ایدی. اغنیای اسلامدن بری مغوله بر مبلغ کلی عرضیله شیخی قورتارمق ایستدکده مشارالیه «بن مسلمانلرك اولولرندنم. بنی دها زیاده‌یه آلیرلر» دیمکله مغول آنی صاتمیوب حفظ ایلمش ایدی. مؤخراً بریسی کلەرك مغوله «سکا بر چوال صامان ویره‌یم، شو اختیاری بکا ویر» دیدکده شیخ «ایشته شمدی بهامی بولدم» بیوردی. مغول حدتلنه‌رك مشارالیهی شهید ایتدی. حضرت مولانا جلال‌الدین رومی پدریله بلخدن هجرت ایده‌رك نیشابوره اوغرادقده عطار ایله کورشمشدر. اووقت شیخ حضرت پیره اسرارنامه‌نك بر نسخه‌سنی اهدا ایتمش ایدی.

{فریدون بك} (احمد) (٩٨١) ده سلطان سلیمان قانونی‌یه طغرانویس اولمش ایدی. (٩٩١) ده وفات ایتدی. حضرت ابو ایوب انصاری جوارنده مدفوندر. سرآمدان ارباب معارفدن ایدی. نامنه منسوب اولان منشآت مشهوردر.

{فصیح دده} (احمد) استانبولده یتشمش فصحای شعرادن وعرفای مولویه‌دندر. جذبه‌دار ایدی. غلطه مولوخانه‌سنده بر حجره‌ده اوطوروردی. حسن خطی مشهور اولدیغندن یازی یازمقله تعیش ایدردی. شهرینك:

مسکنن جنت عدن ایده فصیحك مولا

مصراعندن آکلاشلدیغی اوزره (١١١١) ده ارتحال ایلمشدر. مرتب دیوانندن باشقه (گل ومل) (خسرو وشیرین) (محمود وایاز)ناملرنده اوچ منظومه‌سی واردر.

{فضل بن عباس} پیغمبرمز افندمزك عم اکرمی اولان حضرت عباسك فرزند مکرمیدرکه غسل و تدفین نبوی خدمتنده بولنانلردندر. اثنای غسلده پدری عباس و برادری قثم ایله برلکده جسد مقدسی بریاندن بریانه چویررلر ایدی. رسول الله ناقه سوار اولدیغی حالده مکهٔ مکرمه‌یه کلدیکی زمان استقباله چیقانلر آره‌سنده فضل ایله قثم دخی وار ایدی. نبیّ اکرم بونلری آلوب برینی اوکنه، دیکرینی آردینه بندیره‌رك تلطیف بیوردی. رضی الله عنهم.

{فضولی} (ملا محمد) بغداد جوارنده واقع (حله) قصبه‌سندن نشأت ایتدیکندن (بغدادی) وصفنی آلمش اولان شاعردرکه وادیٔ مخصوصنده یکانه‌در. هنوز مثلی کلمه‌مشدر. دیوانی، (لیلی ومجنون) منظومه‌سی، (حدیقه السعدا) سی معروفدر. بعض مکتوباتی‌ده واردر. نظم ونثری کندینه مخصوص بر لطافتی حائزدر. هله غزلیات عاشقانه‌سی اوقدر لطیف ومؤثردرکه تعریف قبول ایتمز. صنعت ایله ساده‌لکی کمال سوزشله امتزاج ایتدرمشدر. بونك نه قدر بیوك بر مزیت ادبیه اولدیغی اصحاب

ذوق تقدیر ایدر . (٩٧١) ده آرامکاهی اولان کربلاده ارتحال ایلمشدر .

{فضیل بن عیاض} زاهد مشهوردر. ایکی روایته کوره کوفه‌لی یاخود بخارالیدر . (١٨٧) ده ارتحال ایلدی . دیر ایدی که :

— جناب حقه محبتمدن عبادت ایدرم ، ایتمه‌مك المدن کلمز .
شو قول حکیمانه دخی مشارالیهکدر :
— خردمندان ایله جنك ایتمك بی‌خردان ایله حلوا یمکدن قولایدر .

اوائل حالنده قطاع طریق زمره‌سندن ایدی . بر قادینه تعشق ایتمش ایدی . برکیجه معشوقه‌سنی بولمق اوزره بر چبره یه چیقدیغی اثناده اولیاء اللهدن بری « قلوب اهل ایمانك ذکر حق ایله خاشع وبیدار اوله‌جغی وقت کلمدیمی ؟ » مآلنده اولان « الم یأن للذین آمنوا ان تخشع قلوبهم لذکر الله ؟ » آیت کریمه‌سنی اوقومقده ایدی . فضیل آنی ایشیدنجه پك زیاده متأثر اوله‌رق « کلدی یاربی کلدی! » دیه فریاد ایلدی . بونك اوزرینه رهزنلکی ترك ایله طریق صلاحه سالك اولدی .

{فطنت} (زبیده) مخدرات عثمانیه ایچون مدار مفخرت عد اولنه‌جق برنادرهٔ بلاغتدر که قدیم شاعره‌لرمز آره‌سنده نظیری کوریله‌مه‌مکده‌در . (١١٦١) ده شیخ الاسلام اولان

محمد اسعد افندینك کریمه‌سیدر . پدری شاعر اولدیغی کبی (١١٩٢) ده کذلك شیخ الاسلام اولان برادری محمد شریف افندی دخی شاعر ایدی. غرائبدن عد اولنه‌جق واقعاتدندرکه بویله برخاندان معرفت ایچنده پرورش بولمش اولان مشارالیها مؤخراً روم‌ایلی قاضی عسکری ونقیب الاشراف اولدیغی حالده «شعر» دن بی‌بهره بولنان درویش افندی‌یه زوجه اولمش ایدی. دیوانی مطبوعدر . (١١٩٤) ده وفات ایتمشدر .

{فناری} (شمس الدین محمد) افاضل علمادندر . (فنار) نامنده برقریه‌یه منسوبدر . (٧٥١) صفرنده تولد ایتدی. علاء الدین اسود وشیخ جمال الدین کبی فضلای عصردن تلمذ ایتدکدن صکره تکمل ایچون مصره کیده‌رك شیخ اکمل الدینك خدمتنده بولندی. عودتنده بروسه قاضیسی اولدی . (٨٢٢) ده حجه کیتدی. بعدالعوده (٨٣٤) رجبنده بروسه‌ده ارتحال ایتدی . (جنة الفردوس) ترکیبی بوتاریخی کوسترر. اون‌بیك مجلد کتابی قالدیغی مرویدر . (فصول البدائع فی اصول الشرائع) الك بیوك تألیفاتندندر . منطقدن رسالهٔ اثیریه‌یه یازدیغی شرح مشهوردر .

{فنی} (محمد) استانبولده یتشمش شعرادندر . تقدیم ایتدیکی بر قصیده‌یه جائزه اولمق اوزره کوپریلی احمد پاشا طرفندن کندیسنه بروجه تأبید جزیه کتابتی احسان ایدلمش ایدی . صکره‌لری سلطان محمد خان رابعه انتساب ایله برچوق

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

> [illegible]
> [illegible]

[illegible]
[illegible]

سنده موجوددر. بویله بی‌نقط اثرلر یازمق کلفت بیهوده اختیار ایتمك دیمك ایسه‌ده نه بیوك براقتداره متوقف اولدیغی دو- شونلملیدر. (١٠٤٠) ده لاهورده شهیداً ارتحال ایلمشدر.

ق

{قائم بامرالله} (عبدالله) قادر باللهك اوغلی و خلفای عباسیه‌نك یکرمی آلتنجیسیدر. قرق درت ییل، سکز آی سلطنت سوردکدن صکره (٤٦٧) شعبانده یتمش آلتی یاشنده وفات ایتدی.

{قادر بالله} (احمد) اسحاق بن مقتدرك اوغلی وخلفای عباسیه‌نك یکرمی بشنجیسیدر. (٣٨١) رمضانده کندیسنه بیعت ایدلدی. قرق بر ییل، اوچ آی اجرای حکومت ایلدی. (٤٢٢) ذی‌الحجه‌سنده سکسان آلتی یاشنده وفات ایتدی.

{قاسم انوار} (سیدصفی‌الدین تبریزی) عرفای‌شعرادندر. برخیلی سیاحت ایتمشدر. نره‌یه کیتسه عامه‌نك احترامنه مظهر اولوردی. هراتده بولندیغی صیره‌ده حکمدار وقت اولان (شاهرخ) ه سیدك برفتنه چیقاره‌ق احتمالی اولدیغنی سویلملریله مملکتدن اخراجنی امر ایتمش ایدی. شاهزاده سعید بو خصوصك سیده برصورت نازکانه‌ده تبلیغنی درعهده ایده‌رك

مشارالیهك نزدینه کیتمش ومناسبتله سیدك آثارندن اولان:

قاسم سخن کوتاه کن برخیز وعزم راه کن
شکر برطوطی فکن مردار پیش کرکسان

بیتنی انشاد ایتمشدر . بونك اوزرینه قالقوب سمرقند طرفنه کیتمش ایدی. بعده ینه هراته کلمشدر. برمدت هراتده آرام ایتدکدن صکره پیر اولدیغی حالده زیارت وطن آرزوسیله یوله چیقدقده کوروب بکندیکی بر باغی اشترا ایدرك اصحابیله برابر اوراده قالمشدر. (٨٣٥)ده ارتحال ایلدی. کنجلکنده نحیف اولدیغی حالده اختیارلغنده سمن وحمرت پیدا ایتمش ایدی. بریسی کندیسنه «علامت عاشق صادق ضعف و صفرتدر. سزك حالکز معکوس کورینیور» دیدکده «وقتیله عاشق ایدك. شمدی معشوق اولدق» دیمشدر. دیوانی واردر. اکثر اشعاری متصوفانه‌در.

{قاسم بن حسن} امام حسن افندمزك مخدوم مکرمیدرکه شهدای کربلادندر. میدانه کیروب شهید اولنجه‌یه قدر جنك ایتمشدر. میدانه کیرمکه حاضرلاندیغی صیره‌ده امام حسین افندمز اونورسیده قهرمانك وجه منورینه باقوب کریان اولدی. قاسم دخی آغلامغه باشلادی. یکدیکره صاریلوب اوپشدیلر. قاسم میدانه کیرمك ایچون اذن ایستدی. حضرت امام موافقت بیورمدی. قاسم عم اکرمنك مبارك النی آیاغنی اوپه‌رك مساعده

آلدی . رخسار مقدسنه کوز یاشلری دوشمکده اولدیغی حالده میدانه کیردی . اوتوزدن زیاده دشمن هلاك ایتـدکدن صکره شهید اولدی . رضی‌الله عنه .

{قاسم بن حسین} امام حسین افندمزك فرزندمکرمیدرکه وقعهٔ کربلاده خسـته بولندیغندن کندیسنی خیمه‌دن طیشاری چیقارمامشلر ایدی. عمجه‌لرینك جمله‌سی شهید اولدیغنی کورنجه یالین قیلیج چادردن چیقدی . حضرت امام « سن کوچکسین ، کری دون » بیوردی. قاسم « بنم کوکلمده جدوجده‌مك اشتیاقی غلبه ایتـدی . جدم حقیچون آنلرله ملاقاتمه مانع اولمیکز ! » دیدی، ایلری یوریدی. بواثناده دشمن طرفندن بر آتلی کله‌رك قاسمك اوموزینه برقیلیج اوروب آنی یره دوشوردی . اوده بوصورتله شهید اولدی. حضرت امام آتندن اینه‌رك آنی برادری علی اکبرك نعشی یاننه کوتوردی . شاه شهیدانك آنی بو اثناده اوق ایله اورلمشدر . رضی‌الله عنهم .

{قاضی اَرَّجانی} (ابو بکر احمد ناصح الدین) فقه ایله شعری جمع ایدن فضلادندر . تستره قاضی ، مکرمشاهه قاضی۔ عسکر اولمشدر. (٤٦٠)ده طوغمش، (٥٤٤)ده وفات ایتمشدر. معکوساً دخی اوقونه‌بیلن :

مودته تدوم لکل هول وهل کل مودته تدوم

بیت مشهوری مشارالیهکدر .

{قاضی عیاض} (ابو الفضل) اعاظم علمادندر. حدیثدن نیجه تألیفات مقبوله‌سی واردر. سبته‌ده واندلسك غرناطه شهرنده قاضیلك ایتدیکی جهتله (قاضی) دیه شهرت بولمشدر. (٤٧٦) شعبانك نصفنده سبته‌ده طوغمش، (٥٤٤) جمادی‌الآخره‌سنك یدنجی جمعه‌کونی مراکشده ارتحال ایلمشدر. بعضاً شعر سویلمکه تنزل بیورردی.

{قاضی فاضل} (عبدالرحیم) فضیلت ممتازهٔ ادبیه ایله علم فتوی وقضایی جمع ایدن افاضلدندر. سلطان صلاح‌الدین ایوبینك قاضیسی ایدی. کمال فضلنه مبنی بو لقب ایله شهرت بولمشدر. (٥٩٧) ربیع‌الآخرنده مصرده ارتحال ایلدی. (عماد) بندینه‌ده باقکز.

{قاهر بالله} (محمد) معتضدباللهك اوغلی وخلفای عباسیه‌نك اون‌طقوزنجیسیدر. بریبل، آلتی آی سلطنت سوردی. (٣٢٢) جمادی‌الاولاسنده مقام حکومتدن چکلدی. (٣٣٩) ده اللی ایکی یاشنده وفات ایتدی.

{قتادة بن نعمان} (الانصاری) کبار اصحاب کرامدندر. بدر و احد غزوه‌لرنده بولنمشدر. (٢٣)ده مدینهٔ منوره‌ده ارتحال ایلدی. رضی‌الله عنه.

{قتیبة بن مسلم} عبد الملك بن مروان زماننده عراق والیسی اولان حجاج طرفندن خراسانه حاکم نصب ایدلمش ایدی. مدت حکومتی اولان اون اوچ سنه ظرفنده خوارزمی، سمرقندی، بخارایی، فرغانه‌یی فتح ایتدی. شجاعت وشهامت اصحابنك برنجیلرندن ایدی. ولیدك وفاتیله سلیمان خلیفه اولنجه آنك کندیسنه عداوت شدیده‌سی اولدیغنی بیلن قتیبه اعلان عصیان ایلدی، فقط موفق اوله‌مدی. (٩٦) ذی‌الحجه‌سنده مقتول اولدی. (فاتح ترکستان) عنوانیله معروفدر.

{قُثَم بن عباس} پیغمبرمز افندمزك عم اکرمی اولان حضرت عباسك فرزند مکرمیدرکه غسل وتدفین نبوی خدمتنده بولنانلردندر. رضی‌الله عنه. (فضل بن عباس) بندینه‌ده باقکز.

{قدوری} (ابو الحسین احمد) کبار فقهادندر. عراقده رئیس حنفیون ایدی. (٣٦٢)ده طوغمش، (٤٢٨)ده بغدادده ارتحال ایلمشدر. بین‌الطلبه مرغوب اولان (قدوری) کتابی مشارالیهك جملهٔ تألیفاتندندر. چوملك معناسنه کلن (قدر)لك جمعی اولان (قدور)ه یاخود بغداد نواحیسنده (قدور) دینیلن قریه‌یه منسوبدر.

{قرطبی} (یوسف بن عبدالبر) ائمهٔ حدیثدندر. بلاد مغرب حفاظنك سرافرازی اولدیغی متفق علیهدر. (الاستیعاب)

[illegible]

مختصر ابن حاجب) (شرح مفتاح) (شرح قانون ابن سـینا) (شرح حکمة الاشراق) (نهایة الادراك) جملهٔ تألیفات جلیله‌سندندر. (٦٣٤) ده طوغمش، (٧١٦) ده ارتحال ایتمشدر.

{قَطَبة بن عامر} نبوتك اوتنجی سـنه‌سی موسم حجنده مکهٔ مکرمه خارجنده (عقبه)ده وقوع بولان دعوت رسالتپناهی اوزرینه اظهار اسلام ایدن آلتی ذاتك بریسیدر. بونلر انصار کرامدن ابتـدا مسلمان اولان بختیارلردرکه مدینـهٔ منوره‌یه عودتلرنده نشر دین مبینه غیرت ایتمشـلردر. بو بیعته (بیعت اولای عقبه) دینیلیر. رضی‌الله عنهم.

{قعقاع بن عمرو} (التمیمی) مدار افتخار عرب اولان اسلام قهرمانلرینـك الڭ ممتازلرندندر. (قادسیه) وقعه‌سـنك ایکنجی کونی صباحلین جانب شـامدن بر طاقم عرب آتلیسی ظهور ایتمش ایدی. بونلر بیك قدر شهسوار اوله‌رق قادسیـه جنکنه یتشمك اوزره شـامده حضرت ابوعبیده طرفـندن (هاشم بن عتبة بن ابی وقاص) ایله اعاده بیوریلان عسـكر عراقك مقـدمه‌سی ایدی‌که باشـلرنده قعقاع بولنیـوردی. مشـارالیه اردویه کلمه‌دن عسکری مناسب بر موقعده بالتوقیف هر اون نفرینی برطاقم ایده‌رك کوز کوره‌جك قدر فاصله ایله برر طاقمك سـوق اولنمسنی تنبیه ایتمش ایدی. کندیسی معسکره کلنجه مجاهدینه سلام ویردکدن‌صکره حضرت هاشمك

اردو ایله کریدن کلمکده اولدیغنی تبشیر ایله برابر جمله‌یی جنکه تشویق ایلدی. عسکره شوق جدید کلدی. او آره‌لق ابوبکر صدیقك «قعقاع کبی بر آدمك بولندیغی اردو مغلوب اولماز» بیورمش اولدیغی یاد اولندی. بوده قلوبه آیریجه قوت ویردی. قعقاع همان میدانه آت سوروب مبارز طلب ایلدی. قارشیسنه چیقان ذو الحاجبی — که عظمای ایراندن ایدی — اعدام ایدیویردی. اسلامیانه سرور، ایرانیانه فتور کلدی. قعقاعك عسکری طاقم طاقم کلدکلرنده تکبیر آلدقجه بتون اسلام عسکری بر آغیزدن تکبیر آلیردی. قعقاع ایسه هردفعه‌سنده دشمنه هجوم ایدردی. مشارالیه اوکون اوتوز دفعه مبارزه‌یه چیقمش وهرچیقیشنده ایران پهلوانلرندن برینی ییقمشدر. رضی الله عنه.

{ قنبر } امام علی افندمزك مشهور کوله‌سیدر. مشار الیهك حاجبلك خدمتنده بولنوردی. حجاج ظالم دورنده نائل رتبهٔ شهادت اولدی. بغدادده مدفوندر دیرلر. رضی الله عنه.

{ قوجه مصطفی پاشا } افرنجی الاصلدر. مأموراً ایتالیایه کیدرك فاتحك اوغلی اولوب اوراده ملتجی بولنان سلطان جمی تسمیم ایتمشدر. (٩١٨) ده اعدام ایدلدی.

{ قوش آطه‌لی } (شیخ ابراهیم) طریقت شعبانیه مشایخ کرامندندر. بر آره‌لق تحصیل کمال آرزوسیله مصره کیتمش

ایدی. عودتنده سینکلی بقال جوارنده برتکیه‌ده پوست نشین اولدی. مؤخراً چهارشنبه بازارنده اشترا ایلدیکی بر قوناقده ینه ارشاد مسترشدین ایله اشتغال ایلدی. (١٢٥٩) ده حجازه کیتدی. عودتنده شامده اختیار اقامت ایتدی. ایکنجی دفعه اوله‌رق حجه عزیمتنده رابغده ارتحال ایلدی.

{قویوجی مراد پاشا} آناطولی‌یی اشقیا الندن قورتارمسی الیبوك خدمتی عد اولنان پیر جهاندیده‌درکه بوموفقیتی اوزرینه شعرای عصره:

بیك اون آلتیده قیرلدی سکبان

دیدرمشدر. (١٠٢٠)ده دیاربکر صحراسنده شاه ایران طرفندن مصالحه ایلچیسی کلدیکی صیره‌ده وفات ایتدی. نعشی استانبوله نقل ایدیله‌رك بنا کرده‌سی اولان مدرسه‌نك یاننده‌کی تربه‌سنه دفن اولندی. تپه‌لدیکی اشقیایی قازدردیغی قویولره طولدرتدیغی ایچون (قویوجی) عنوانی آلمشدر.

{قَیرَوانی} (ابو اسحاق ابراهیم) مهرهٔ شعرادندر. (المصون فی سرالهوی المکنون) جملهٔ تألیفاتندندر. (٤١٣) ده وفات ایتدی. (قیروان) افریقیه‌ده عقبة بن عامر (رضی الله عنه) طرفندن بنا ایدلمش برقصبه‌در.

{قیلیج علی پاشا} جزایر بکلر بکیسی اولان مشهور

خیرالدین پاشانك منسوباتندن ایدی. بالذات جزایر بکلر بکیسی اولدقدن صکره تونسی حرباً آله‌رق جزایره الحاق ایلدی. (٩٧٩) ده قورفو وکفالونیایی و ندیکلیدن استرداد مأموریتیله کیدن دولت عثمانیه دونماسنه معاونت ایچون جزایر دونماسیله کلمش ایدی. پروزه آچیقلرنده وقوع بولان محاربه‌ده قاپودان بولنان علی پاشا شهید اولدیغندن قیلیج علی استانبوله عودتنده قاپودان اولمشدر. (٩٩٥) ده وفات ایتدی. طوپخانه‌ده کائن جامعی جوارنده‌کی تربه‌ده مدفوندر.

ك

{کاتب چلبی} عثمانلیلرك مدار افتخاری اولان مؤلف حکیمدرکه برچوق آثاریله ابقای نام ایتمشدر. (کشف الظنون) کتاب مهمی الك مشهور تألیفاتندندر. عثمانلی اصحاب قلمی ایچنده مشارالیهك ثانیسی کورلمه‌مشدر دینیله‌بیلیر. (١٠٦٧) ده ارتحال ایلمشدر.

{کانی} (ابو بکر) توقادلی اولدیغنی بر مکتوبنده مندرج «یا فیض الله، سن ظن ایدرسین‌که بو کانی دیدکلری آدم توقاد بهشت آبادده آدم ایمش» فقره‌سیله کندیسی خبر ویرر. هنوز پك کنج ایکن وظننده شعر و انشا ایله مشار بالبنان اولمش ایدی. طریقت مولویه‌یه انتسابی اولمق جهتیله باشنده سکه

توقاد شیخی خدمتنده بولندیغی حالده حکیم اوغلی علی پاشا طربزوندن اوچنجی دفعه اوله‌رق صدارته مدعواً کلیرکن توقاده اوغرامغله کانی قصیده و تاریخ تقدیمنه شتاب ایده‌رك نظر تقدیرینی جلب ایلدیکندن پاشا کندیسنی اذن شیخ ایله دائره‌سنه آلوب برلکده استانبوله کتیرمشدر. طریق خواجکانه‌یی ادخال اولنمش ایسه‌ده بریولده دوام ایده‌بیله‌جك مخلوقلردن اولمدیغندن سائقهٔ طبع جوال ایله طولاشوب طورمقدن کندینی آله‌مامش ایدی. هیچ برقید آلتنده بولنمق ایستمین کانی کاه دیوان قلمنه منسوبیت صورتیله استانبولده، کاه دیوان کتابتی خدمتیله خارجده وقت کچیرردی. عمرینك قسم کلیسنی صوك درجه‌ده برلاابالیلك عالمنده افنا ایتدکدن صکره برکت طریقت ایله سمت صلاحه رجعت واختیار عزلت ایلمشدر. سروری ایله سنبلزاده وهبینك :

هر سوزی معدن جوهر ایدی کتدی کانی

و :

کیتدی کوهر ایدی کویا او معارف کانی

مصراعلرندن آکلاشلدیغی اوزره (۱۲۰٦) ده وفات ایتمشدر. السنهٔ ثلاثه اوزره برخیلی نعوت، قصائد، تواریخ وسائره ایله برقاچ یوز غزلدن متشکل دیوانی ویوزیکرمی‌یه قریب پارچه‌یی حاوی منشآتی کورلمشدر. کانینك شعرجه اوقدر اهمیتی اوله‌ماز، فقط مزاح آمیز اوله‌رق یازدیغی مکتوباته عطف نظر اولنورسه

انشاجه بر صاحب وادی اولدیغی تسلیم ایدیلیر . مرحومه یك چوق لطائف اسناد اولنور . ازجمله خسته ایکن عیادتنه کلمش اولان احبابنـه « بنم مزار طاشمه « الفاتحه » یازمیك . بن فاتحه دیلنجیسی دکلم » دیدیکی مشهوردر.

{کُثَیِّر عَزَّه} صدر اسلام شعراسـندن ومشاهیر عشاق عربدندر. (عزه) معشوقه‌سنك اسمیدر. پك قیصه بویلو ایمش. ملوك امویه‌دن عبد الملك ایله برادری عـبدالعزیزك یانلرینـه کیردکجه « طأطیء رأسك لایصبه السقف! » یعنی « باشکی اکه طاوانه دکمسون !» دیرلرایمش .

{کسائی} (ابو الحسن علی) قراء سبعه‌دندر. نحات کوفه‌نك مقتداسی ایدی. هارون الرشید زماننده محمد امینه معلم اولمشدر. شعر ایله ائتلافی یوق‌ایدی. (١٨٩) ده (ری)ده ارتحال ایلدی.

{کعب بن زُهَیْر} شعرای اصحاب کرامدندر . برادری (بجیر) مشار الیهه « کیده‌یم شو نبوت دعواسـنده بولنان ذاتك احوالنی تفتیش ایده‌یم » دیه‌رك حضـور پیغمبری‌یه کلمش ونبیّ اکرمك جمالنی کوروب کلامنی ایشیدنجه ایمان کتیره‌مش ایدی. طائف غزوه‌سندن عودت بیورلدیغی اثناده بجیر کعبه «پیغمبری هجو ایدن شـاعرلر قتل اولنیور . مع مافیـه توبه ایدنلر معفو اولیور. همان حضـور نبوی‌یه کل. توبه ایت. سنی عفو ایدر .

كلمزسه‌ك باشكك چاره‌سنه باق » ديه خبر كوندردى. وقتيله كعب حق رسالتپناهيده بعض كلمات غير لايقه تفوه ايتمش اولديغندن دمى هدر قيلنمش ايدى . هر نره‌ده اولسـه اصحاب كرام طرفـندن اله كچيريله‌رك قتل اولنه‌جغنى آكلاينجه تلاش ايتدى. همان مدح نبويده بر قصيده تنظيم ايده‌رك مدينـهٔ منوره‌يه كيتدى. جهينه قبيله‌سـندن بر دوستى وار ايدى. آكا مسافر اولدى. ايرتسى صباح آنك دلالتيله حضور پيغمبرى‌يه كلدى. رسول الله كعبك شخصنى طانيميوردى. كعب ديز چوكه‌رك اوطوردقدن صكره «يارسول الله، كعب بن زهير كناهنه توبه ايتدى. اسلامه كلدى. امان طلب ايديور. كنديسنى حضور سعادتكه كتيرسه‌م توبه‌سنى قبول ايدرميسين ؟ امان ويرميسين؟ نه بيوررسـين؟» ديدى . رسول الله «نعم» بيوردى. كعب ديدى‌كه :

— يا رسـول الله ، ايشـته او كعب ديدكلرى مجرم بنم . مرحمتكه التجا ايتدم .

بو سـوزى ايشيدن انصـار كرامدن برى همان يرندن صيچرايوب « يا رسول الله، اذن وير، شـو منافقى اولديره‌يم » ديدى . نبىّ اكرم آنى منع ايله «كناهنـه توبه ايدنى ايجتمه» بيوردى. آندن صكره كعب :

بانت سعاد فقلبى اليوم متبول
متيم اثرها لم يفد مكبول

ديه قصيده‌سنى اوقومغه باشلادى .

ان الرسول لسیف یستضاء به
مهند من سیوف الله مسلول

بیتنه کلدکده حضرت پیغمبر مبارك آرقه‌سنده بولنان بردهٔ شریفه‌یی شاعره احسان بیوردی. برروایته کوره کعب ایکنجی مصراعی :

مهندمن سیوف الهند مسلول

صورتنده اوقومش ایدی. «من سیوف الله» اولمق اوزره تصحیح بیورلدی . بعد زمان معاویه بردهٔ شریفه‌یی الده ایتمك ایستیه‌رك کعبه اون بیك درهم کوندرمش ایسه‌ده شاعر «او بر-کذار مقدسك بندن باشقه‌سنده بولندیغنه راضی اوله‌مم» دیه جواب رد ویرمشدر . کعبك وفاتندن صکره معاویه وارثلرینه یکرمی بیك درهم ویروب برده‌یی آلمش ایدی. روایت موثوقه‌یه کوره الآن خزینهٔ همایونده محفوظ بولنان خرقهٔ سعادت او برده‌در . کعبك ذکر اولنان قصیده‌سی پك بلیغ اولمقله برابر حضور اقدسده انشاد اولنمق شرفنی دخی حائز بولندیغندن بین الاسلام آثار مبارکه‌دن صایلمش و ادبا طرفندن شرح ایدلمشدر . رضی الله عنه .

{کعب بن مالك} (ابو عبد الرحمن) کبار اصحاب کرامدن و(شاعر النبی) عنوانی آلان شعرای بنامدندر . عقبه واحدده

بولنمش، حتی احدده اون ایکی یردن مجروح اولمشدر. (٤٠) یاخود (٥٠) ده ارتحال ایتمشدر. رضی الله عنه.

{کاشنی} (ابراهیم) کبار مشایخدندر. مولدی اولان آذربایجاندن تبریزه کیتمش ایدی. شاه اسماعیل صفوینك ظهورنده مصره نقل ایتدی. یاووز سلطان سلیم مصری فتح ایتدکده مشار الیهه زیاده‌سیله حرمت ایتمشدر. سلطان سلیمانك دعوتی اوزرینه (٩٣٥) ده استانبوله کلدی. (٩٤٠) ده مصرده ارتحال ایلدی. حضرت مولانانك مثنویسنه پیرولك یولنده یازمش اولدیغی (معنوی) مشهوردر.

{کانبوی} (اسماعیل افندی) (١١٤٣) ده طوغمشدر. آبا واجدادی کلنبه قصبه‌سنده مفتی ومدرس اوله‌رق نشر علوم ایتمشلردر. کندیسی ایسه مشهور ومقبول اولان تألیفات کثیره‌سیله ابقای نام ایتمشدر. فرانسه‌لی بر مهندسك باب عالی‌یه لغارتمه جدولنی تقدیم ایله «استانبولده بوفنی بیلن یوقدر» دیمك ایستمسی اوزرینه خواجه افندینك درحال تألیف ایتدیکی لغارتمه رساله‌سنك مهندس طرفندن پك زیاده تقدیر ایدلدیکی مشهوردر. مهندسك طلبی اوزرینه مشار الیهك آرقه‌سنده‌کی اسکی نافه کورك چیقاریله‌رق ویرینه محتشمانه بر سمور کورك کیدیریله‌رك آلدیریلان رسمی کندیسی تماشا ایتدیکی صیره‌ده

ایراد ایلدیکی «الحمد لله کندمی سموز کوزك انجنده کوردم» جمله‌سی بك شاعرانه دوشمشدر . (١٢٠٤) ده مولویتله یکی شهر قناره کیتمش ایدی . (١٢٠٥) ده اوراده ارتحال ایلدی .

{کمال اصفهانی} (کمال‌الدین اسماعیل) اعاظم شعرای عجمدندر . دیوانی حقیقةً دیوان کمال اطلاقنه لایقدر . (خلاق المعانی) عنوانی آلمشدر . آخر عمرنده اصفهان خارجنده بر زاویه‌ده اختیار انزوا ایتمش ایدی . اوکتای قاآن اصفهانده اجرای قتل عام ایتدیکی بر صیره‌ده (٦٣٥) جمادی‌الاولاسنك ایکنجی کونی کمال دخی شهید اولمشدر . شهادتنه قریب بر زمانده شو رباعی‌یی سویلمشدر:

دل‌خون شد وشرط جانکدازی اینست
در حضرت او کمینه بازی اینست

با این همه هیچ هم نمی یارم کفت
شاید که ترا بنده نوازی اینست

{کمال خجندی} بیوك بر شاعردر . شعری تکلفله‌سویلر . بونك ایچون:

این تکلفهای من در شعر من
«کلینی یا حمیرا» ی منست

دیمشدر. (٨٠٣) ده تبریزده ارتحال ایلدی. کتابهٔ سنك مزاری شو بیتدر :

کمال از کعبه رفتی بر دریار
هزارت آفرین مردانه رفتی

{کُمیت} (بن زید) برشاعر شیعیدر. بنی امیه زماننده بولندی. عباسیه عصرینه یتشمدی. الڭ گوزل اشعاری هاشمیاتدن عبارت اولان قصائدیدر. از جمله :

فمالی الا آل احمد شیعة
ومالی الا مذهب الحق مذهب

دیمشدر.

{گورانی} (ملا شمس الدین احمد) اجلهٔ علمادندر. فاتح سلطان محمدڭ خواجه‌سی ایدی. بر آره‌لق پادشاهه کوجنه‌رڭ مصره کیتمش ایسه‌ده فاتح کندیسنی کمال تعظیم ایله دعوت ایدنجه اجابت ایتمه‌مك الندن کلمه‌مشدر. استانبوله ورودنده اولکندن زیاده مکرم اولدی. فاتحه چوجقلغنده النده دکنك بولندیغی حالده قرآن کریم تعلیم ایلدیکی مشهوردر. تکلیف اولنان وزراتی قبول ایتمه‌مشدر. قاضی عسکرلکی رد ایتمدی. (غایة الامانی فی تفسیر السبع المثانی) نامنده بر تفسیر شریف یازدی. صحیح بخاری‌یه شرحی و آثار سائره‌سی دخی واردر.

اوزون بويلو، كور صاقاللى، طوغرى‌يى سويلمكدن چكنمز، مهيب برفاضل ايدى. (٨٩٣) ده ارتحال ايلدى.

ل

{ لارى } (مصلح‌الدين) فحول‌علمادندر. (لار) شهرنده دنيايه كلديكى ايچون بو عنوان ايله معروف اولمشدر. اكمال تحصيل ايتدكدن صكره لاهوره كيتمش ايدى. فقط ظهور ايدن اختلال كنديسنى زيارت بيت‌الله بهانه‌سيله اورادن صاووشمغه مجبور ايلدى. عودتنده استانبوله كله‌رك ابوالسعود افندى ايله كورشمشدر. برمدت صكره ديار بكرده واقع خسرو پاشا مدرسه‌سنه مدرس اوله‌رق اورايه كيتمش و (٩٨٩) ده وفات ايتمشدر. (شرح تهذيب) (شرح ارشاد) (حاشيهٔ شرح مواقف) (حاشيهٔ جامى) جملهٔ تأليفاتندندر.

{ لاله خاتون } آتشزبان بر شاعرهٔ فارسيه‌در. برمدت كرمانده اجراى حكومت ايتديكندن (حاكمهٔ كرمان) عنوانيله شهرت بولمشدر. برفخريه‌سنده شويله دير:

اكرچه برهمه عالم مرا خداونديست
ولى بنزد خدا پيشه‌ام پرستاريست

{لامعی} (چلبی) بروسه علما وشعراسندندر. برخیلی
تألیفاتی واردر. (ترجمهٔ نفحات‌الانس) اك مشهورلرندندر.
مولانا جامینك نفحاتدن باشقه برقاچ اثرینی دها ترجمه ایتمش
اولدیغندن (جامیٔ روم) عنوانی آلمش ایدی. پدری سلطان
بایزید ثانی دورنده دفتردار اولمشدر.

{لطف‌الله نیشابوری} فلکزکان شعرادندر. تیمورلنك
دورنده ظهور ایتمش ایدی. طالعسزلکله معروفدر. میرزا
بایسنقر آلای ایله نیشابوره کیره‌رك لطف‌اللهك قاپوسی اوکنه
کلدکده مشار الیه بعض شاکردانك رجاسی اوزرینه کیجه‌لك
قیافتیله بردن بره تماشایه چیقنجه میرزانك راکب اولدیغی
حیوان فنا حالده اورکدی. میرزا غضبناك اوله‌رق همان بونك
قتلنی امر ایدنجه بینلرنده شو محاوره جریان ایلدی:

— شاهم، جرمم نه‌در؟ امان!

— حریف، بوقیافت نه‌در؟ سنك یوزك بکا اوغورسز
کلدی. آز قالدی حیواندن دوشیوردم.

— خیر شاهم، سزك وجه مبارککز بکا مشئوم کلدی.
آز قالدی باشمی ویریورردم.

بو جواب میرزانك خوشنه کیده‌رك لطف اللهی مظهر
احسان ایلدی. (٨١٦) ده وفات ایتمشدر.

{لیلی} (العامریه) مشهور مجنونك لیلاسیدر. بونلر ملوك امویه زماننده بولندیلر. حال صباوتده ایکن کوریشه کوریشه سوشمشلردر. بعضلری قصه‌نك صحتنی کلیاً انکار ایله اویدرمه حکایه‌لردن اولدیغنه قائل اولدیلر. (مجنون) بندینه‌ده باقکز.

{لیلی} استانبول ادیبه‌لرندن وفؤاد پاشا اقرباسندندر. صدوردن موره‌لی‌زاده حامد افندینك کریمه‌سیدر. (١٢٦٤) ده وفات ایتمشدر. دیوانی مطبوعدر. اشعار جیده‌سی پك آزدر.

م

{مالك بن اشتر} محب خاندان نبوت اولان اسلام قهرمانلرینك سر آمدانندندر. امام علی افندمزك عهد خلافتنده پك‌چوق خدمتلر ابراز ایتمشدر. تعیین بیورلدیغی مصر والیلکنه کیدرکن مهمان اولدیغی برمحلده اولجه معاویه طرفندن تعلیمات آلمش اولان برنامرد معرفتیله تسمیم ایدلدی. رضی الله عنه.

{مالك بن انس} (امام) خواص اصحاب کرامدن انس ابن مالکك فرزند مکرمیدرکه ائمهٔ اربعه‌دن واعلام افاضل امتدندر. کمال حسن سیرت ایله معروف ایدی. مدینهٔ منوره‌ده ساکن اولوردی. اوراده (٩٥)ده طوغمش، (١٧٤) ده ارتحال

[illegible] (١٤٠١) [illegible]

[illegible]

[illegible] (٥٨٨) [illegible]

[illegible]

[illegible]

ترخان خدیجه سلطان آغالریله کندی آغالری آره‌سنده بروقتدن‌ بری جایکیر اولان خودسرانه اغراض نتیجه‌سی اوله‌رق زوربالر النده فدای جان ایتمشـدر. یکی جامعه وضع اسـاس ایتدیرن ماهپیکر سلطاندر. اسکدارده واقع چینیلی جامع ایله مرجانده (والده خانی) دینیلن بیوك خان دخی کندیسنك آثارندندر.

{مأمون} (عبد الله) هارون الرشـیدك اوغلی وخلفـای عباسـیه‌نك یدنجیسیدر. یکرمی ییل، بش آی اجرای حکومت ایلدکدن صکره (٢١٨) رجبنده قرق سکز یاشنده ارتحال ایلدی. زماننده معارف ترقی ایتمشدر.

{مبرد} (ابو العباس محمد) ائمهٔ نحاتدندر. زماننده بغدادك رئیس العلماسی ایدی. (کامل مبرد) عنوانیله معروف اولان کتابی اشهر تألیفاتیدر. (٢١٠)ده طوغمش، (٢٨٦)ده بغدادده وفات ایتمشدر.

{متقی بالله} (ابراهیم) مقتـدر باللهك اوغلی وخلفـای عباسـیه‌نك یکرمی برنجیسیدر. اوچ ییل، اون بر آی اجرای حکومت ایتدکدن صکره (٣٣٣) صفرنده آلتمش یاشنده اولدیغی حالده مقام خلافتدن چکلمشدر.

{متنبی} (ابو الطیب احمد) بلغـای شعرای عربدندر. شعریه کووه‌نه‌رك دعوای نبوت ایتـدیکندن (متنبی) عنوانیله

شهرت بولمشدر. بویله بردعواده بولندیغی ایچون حبس ایدلمکله توبه ایتمشدر. دیوانی مشهور ومقبولدر. برخیلی بیتلری ضرب مثل حکمنه کیرمشـدر. فضلادن بر چوق ذوات آنی اعتنا ایله شرح ایتمشـلردر. (٣٥٤) رمضاننـده قطاع طریق جنکنده مقتول اولدی. مولدی کوفه‌در.

{متوکل علی الله} (جعفر) معتصم باللهك اوغلی وخلفای عباسـیه‌نك اونجیسیدر. اون درت ییل، طقـوز آی سلطنت سوردکدن صکره (٢٤٧) شوالنده قرق بر یاشنده وفات ایتمشدر.

{مثنی} ممتاز برعرب قهرمانیدرکه (١٣) ده وقوع بولان و (کوپری وقعه‌سی) دینیلن ملحمه ایله وقایع سائرهٔ حربیه‌ده اهل اسـلامه بیوك بیوك خدمتلر ایتمشـدر. حضرت عمرك سوکیلیسی ایدی. کوپری وقعه‌سـنده آلمش اولدیغی جریحه‌نك بر زمان صکره تکرار آچلمسی اوزرینـه سال مذکور ایچنده ارتحال ایلمشدر. رضی الله عنه. (ابو عبید ثقفی) بندینه‌ده باقکز.

{مجنون} (العامری) مشهور لیلانك مجنونیـدرکه اسمی (قیس) اولدیغی حالده سـودای لیلی ایله تجنن ایتمك درجه‌لرینه کلدرك بو عنوان ایله یاد اولنمغه استحقاق کوسترمشدر. لیلی کبی مجنون دخی (بنی عامر) قبیله‌سنه منسوبدر. (لیلی) بندنده بیان اولندیغی اوزره بونلر ملوك امویه دورنده بولنمشـلر ومعاشقه

ایله شهرت بولمشلردر. بو قصه‌نك اویدرمه حکایه‌لردن اولدیغنی ادعا ایدنلر وار ایسه‌ده اصلسز اولمدیغنی کوسترن دلائل اقوادر. مجنونك برچوق اشعار بلیغهٔ عاشقانه‌سی واردر.

تالله یا ظبیات القاع قلن لنا
لیلای منکن ام لیلی من البشر

آنلردندر.

{محتشم کاشانی} ترکیب بند طرزنده‌کی :

بازاین چه شورشست که درخلق عالمست
بازاین چه نوحه وچه عزا وچه ماتمست

مطلعلی مرثیهٔ حسینیه‌سیله ابقای نام ایتمش اولان شاعردرکه شاه طهماسب صفوی معاصرلرندن ایدی. ذکر اولنان مرثیه وقعهٔ کربلایی بلیغانه برصورتده خلاصه وجه ایله تصویر ایدر. ازبرلنه‌جك آثار مقبوله‌دندر. مشارالیهدن صکره کلن شعرا مرثیه‌کولقده کندیسنه پیرو اولمشلردر. وقتیله :

برولا برور انصاف‌شعار اولسه دخی
نظم اشعارده همکوکبهٔ خاقانی

یازدیغی مرثیه‌یی نشرایده‌مز شرمندن
وار ایکن مرثیهٔ محتشم کاشانی

دیمش ایدك. محتشمك بر دیوان تشکیل ایدن اشعار سائره‌سی آره‌سنده نادر بولنان خوش آینده سوزلرندن اولان :

عذر بدتر زگناهش نکرید

مصراعی ضروب امثال صیره‌سنه کچمشدر.

{محمد} (امام ابو عبد الله بن الحسن الشیبانی) حضرت امام اعظمك کبار اصحابندندر. مدار افتخار امتدر. (١٣٥) ده واسطده طوغمش، (١٨٩) ده (ری) ده ارتحال ایلمشدر. (الجامع الکبیر) (الجامع الصغیر) (المبسوط) (الزیادات) (النوادر) ایله مشهور (سیر کبیر) جملهٔ تألیفات عالیه‌سندندر. فقهیاتده (امامین) دینلدکده امام ابو یوسف ایله مشارالیه آکلاشیلیر.

{محمد بابا سماسی} (خواجه) خواجه علی رامیتنینك افضل اصحابیدر. حضرت محمد بهاء الدین نقشبند متولد اولنجه پدری مخدوم عزیزینك سینه‌سی اوزرینه بر هدیه وضع ایده‌رك محمد بابانك حضورینه کوتوردی. بابا کمال سرور ایله نوزاده‌یی اوقشایوب «بو بزم اوغلمزدر. بز بونی قبول ایتدك» دیدکدن صکره خلیفه‌سی اولان سید امیر کلاله توجهله «اوغلمز بهاء‌الدین حقنده شفقت وتربیتی دریغ ایتمه. بوخصوصده تقصیر ایدرسه‌ك سکا حلال ایتمم» بیوردی. سید «تقصیر ایدرسه‌م مرد دکلم» جوابنی ویردی. صکره‌دن فی الحقیقه امیر حضرت خواجه‌یه مکمل صورتده مربیلك ایتمشدر.

[illegible]

اولدی. بوسفرده نیشابوره واصل اولدقلرنده خوف راه ایله حرارت هوا برلشدیکندن اصحابی آرەسنده قیل وقال پیدا اولەرق ایلریلەمك خصوصنده فی الجمله تردد کوستردیلر. مولانا جلال الدین رومینك دیواننندن تفأل ایلدی. شو بیتلر ظهور ایتدی:

رويد ای عاشقان حق باقبال ابد ملحق
روان باشید همچون مه بسوی برج مسعودی
مبارك بادتان اين‌ره بتوفيق امان الله
بهر شهری بهر جایی بهر دشتی كه پیودی

شوق جدید ایله همان روان اولدیلر. یول اوزرنده هرهانکی شهره اوغراسەلر اورانك مشایخ وعلماسی زیارتلرینه قوشاردی. مولانا جامی بیورزکه:

— ولایت جامه اوغرادقلرنده پدرم برطاقم اصحاب اخلاص ایله زیارتلرینه کیتدیلر. اووقت هنوز بش یاشنی اکمال ایتمەمش ایدم. بریسی بنی قوجاغنه آلەرق حضرت خواجەنك محفەسی اوکنه کوتوردی. بکا کریمانه التفات بیوردی. آلتمش ییلدر، وجه منوری کوزمك اوکندەدر.

خواجه بعد الحج مدینهٔ منورەده ارتحال ایلدی. تألیفات عارفانەسی واردر.

[illegible]
[illegible] (١٨٠١) [illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] {[illegible]} ([illegible]) [illegible]

[illegible]
[illegible] (٨٧٦) [illegible]
[illegible] {[illegible]} ([illegible]) [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] (٨٨١١) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] {[illegible]} ([illegible]) [illegible]

[illegible] (۱۰۰۵)
[illegible] (۳۸۶) [illegible]
[illegible] { [illegible] }

[illegible]
[illegible] (۷۸۳۷) [illegible]
[illegible] (۱۷۸) [illegible]
[illegible] (۴۱۷) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ([illegible]) { [illegible] }

[illegible] (۰۸۸)
[illegible] (۱۶۵) [illegible]
[illegible] ([illegible]) { [illegible] }

[illegible]

[illegible] ([illegible]) [illegible]
[illegible] ([illegible])
[illegible]
[illegible] (۸۶۶) [illegible]
[illegible] (۴۶۶) [illegible] ([illegible]) { [illegible] }

[illegible] (١٠٩٩) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] (١٠٥٧)

[illegible] (١٠٥١) [illegible]

[illegible] { [illegible] }

[illegible]

[illegible] (٨٧٧) [illegible]

[illegible]

(٨٥٧) [illegible]

[illegible]

[illegible] (٥٥٧) [illegible] (٨٨٨) [illegible]

[illegible] { [illegible] }

[illegible] (١٠١٨) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

دیکران در ناز خفته شـه زبهردین حق
از نمد زین وزرین بالین وبسـتر یافته

خسروان‌را اطلس وقندز لباس وپادشاه
راحت اندر پوشش خفتـان ومغفر یافته

بانك اسبان درمصاف وقعقع کوپال وکرز
خوشتر از آوای نای و بانك مزمر یافته

{ محمد علی پاشا } مصر مجددیدرکه (١١٨٣) ده قواله‌ده طوغمش، (١٢٦٥) ده مصرده وفات ایتمشدر. اصناف طاقمندن اولدیغی حالده سر چشمه‌لکله مصره کیتمش ایدی. ادارهٔ مملکت خصوصنده درایت فوق‌العاده اصحابندن اولدیغنـدن یاواش یاواش قوت بوله‌رق کوله‌منلرله بالاتفاق خسرو پاشایی آره‌دن چیقاردقدن صکره کوله‌منلری دخی رئیسـلری علیهنه تحریك ایله آنلره‌ده غلبه ایده‌رك مالك ملك مصر اولمشدر.

{ محمود انجیرفغنوی } (خواجه) خواجه‌عارف ریوکرینك اکمل خلفاسیدر. دولکرلك ایله تعیش ایدردی.

{ محمود خان اول } سلطان مصطفای ثانینـك شهزاده‌سی وسلاطین عثمانیه‌نك یکرمی‌دردنجیسیدر. (١١٠٨) ده طوغمش، (١١٤٣) ده پادشاه اولمشـدر. زماننده ایرانه آچیلان سفری

[illegible]

[illegible] (٧٨٠١) [illegible]

[illegible] (٨٠٠١) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] (١٨٥٥) [illegible]

[illegible] (١٨٨٨) [illegible]

[illegible] (١١٩٩) [illegible]

[illegible]

[illegible] (١١٨٧)

[illegible]

آللدن كوكلم اول شوخ جهانم
كوكلسز طورر اولدیتنده جانم

{ محيي الدين عربى } (ابو عبدالله بن على العربى) (شيخ اكبر) عنوان عظيميله معروفدر . اندلس بلادندن (مرسيه) بلده‌سنده (٥٦٠) رمضاننك اون يدنجى بازار ايرتسى كيجه‌سى تولد ايتدى. كنديسنه تعظيم ايدنلر پك زياده ايدرلر. اتهام ايدنلر ايسه ينه پك زياده ايلرى كيدرلر. بز تعظيم ايدنلردنز . بيوك كوچك تأليفاتى بش‌يوزى كچيور . بونلرك الك مشهورلرى مكهٔ مكرمه‌ده مجاور بولنديغى اثناده يازديغى (فتوحات) ايله (فصوص)-در. بزم كبى آثار جليله‌سندن حقيله استفاضه‌يه مقتدر اولميانلر بونلرى اولا اوپوب باشنه قويملى، ثانياً طوغريجه كتابخانه‌يه. مكهٔ مكرمه‌دن دمشقه كلمش ايدى . (٦٣٨) ربيع‌الآخرينك اون ايكنجى جمعه كيجه‌سى ارتحال ايلدى. تربه‌سى (صالحيه) ده‌در. كنديسنك ازجمله شو بيتى نه عاليدر!:

تأمل سطور الكائنات فانها
من الملأ الاعلى اليك رسائل

{ مختار } (بن ابى عبيدالثقفى) امام حسين افندمزك قانى دعواسيله خروج ايدەرك وقعهٔ كربلاده كرك بالذات، كرك بالواسطه ذی‌مدخل بولنان اشخاصدن يوز بيكدن زياده‌سنى قيليجدن كچيرن ذاتدركه (٦٧) ده مقتول اولمشدر.

[illegible]

[illegible]

عثمانیه‌نك اون یدنجیسیدر. (١٠٢٠) ده طوغمش، (١٠٣٢)ده جلوس ایتمشـدر. سنی اون آلتی‌یه وارنجه کنجلکنی فرصت عـد ایده‌رك آزغینلغی آرتیرمش اولان یکیچریلری تنکیل ایله هرکسـك کوکلنه حکومت قورقوسی دوشوردی. ادارهٔ دولتی دوزلتدی. ایران طرفنـدن استیلا ایدلمش اولان بغدادی قهرمانانه برصورتده استرداد ایلدی. (١٠٠٠) دن صکره کلن پادشاهلرك اعظمی عد اولندی. اون یدی سنه سلطنت سوره‌دکدن صکره (١٠٤٩)ده وفات ایتدی. سلطان احمد تربه‌سنده مدفوندر.

{مراد رئیس} دولت عثمانیه‌نك الك نامدار امرای بحریه‌سندندر. (١٠١٢) ده ردوسده وفات ایتمشـدر. اوراده قبری زیارتکاهدر. ردوس پیشکاهندن کچن عثمانلی و اجنبی کمیلری اوچ دفعه سنجاق ایندیره‌رك مشـارالیهی سلاملارلر. اوللری طوپ دخی آتارلردی.

{مرتضی افندی} (الزبیدی) مصر اعلام علماسندندر. یوز جلددن زیاده تألیفاتی واردر. یالکز قاموسه یازدیغی شرح مشهور اون‌درت جلد تشکیل ایدر. (١٢٠٥)ده ارتحال ایتمشدر.

{مرکز افندی} (مصلح الدین موسی) اولیاء اللهدندر.

کوتاهیه سنجاغی داخلنده لادقیه قضاسنده صاری محمودلو قریه‌سنده دنیایه کلمشدر. سنبل سنان افندیدن اخذ طریقت ایلمشدر. مشارالیهك ارتحالنده قوجه مصطفی پاشا خانقاهنده یکرمی اوچ سنه قدر مقامنه قائم اولمشدر. (٩٥٩) ده وفات ایدنجه مولویخانه قاپوسی خارجنده کندی بنا کرده‌سی اولان جامع وزاویه قربنده دفن اولندی. تربه‌سی زیارتکاهدر. عالم عامل ایدی. اکثریا قاضی بیضاوی تفسیرندن وعظ ایدردی.

{مروان} (بن حمار) محمد بن مروان اولك اوغلی وملوك امویه‌نك اون‌اوچنجیسی و آخریدر. بش ییل، بر آی سلطنت سوردی. (١٣٢) ذی‌الحجه‌سنك اوچنجی کونی فرار ایدرکن مصرك (بوصیر) ناحیه‌سنده قتل اولندی. بو صورتله حکومت عباسیلره کچدی. بوکا (مروان ثانی) دینیلیر.

{مروان} (بن الحکم بن ابی العاص بن امیه) ملوك امویه‌نك دردنجیسیدر. کندیسنه (٦٤) ده شامده بیعت ایدلدی. اون آی سلطنت سوردی. (٦٥) ده سنی آلتمشی کچمش اولدیغی حالده وفات ایتدی. پدری مطرود نبی اولدیغندن (ابن الطرید) عنوانی آلمش ایدی. بوکا (مروان اول) دینیلیر.

{مسترشد بالله} (فضل) مستظهر باللهك اوغلی وخلفای

عباسیه‌نك یکرمی سکزنجیسیدر. اون‌یدی ییل اجرای حکومت ایلدی. (۵۲۹) ده قرق اوچ یاشنده وفات ایتدی.

{مستضی بنورالله} مستنجد باللهك اوغلی و خلفای عباسیه‌نك اوتوز ایکنجیسیدر. طقوز ییل اجرای حکومت ایلدی. (۵۷۵) ده قرق ایکی یاشنده وفات ایتدی.

{مستظهر بالله} (احمد) مقتدی باللهك اوغلی وخلفای عباسیه‌نك یکرمی یدنجیسیدر. یکرمی آلتی ییل سلطنت سوردی. (۵۱۱) ده قرق درت یاشنده وفات ایتدی.

{مستعصم بالله} (محمد) مستنصر باللهك اوغلی وخلفای عباسیه‌نك اوتوز آلتنجیسی و آخریدر. (۶۵۶) ده هلاکوخان فتنه‌سنك ظهوریله وفات ایتدی. دولت عباسیه بونكله ختام بولدی. شیخ سعدینك:

آسمان را حق بود کر خون بکرید برزمین
در زوال ملك مستعصم امیر المؤمنین

بیتیله مصدّر اولان مرثیه‌سی مشهوردر.

{مستعین بالله} (احمد) معتصم باللهك اوغلی وخلفای

عباسیه‌نك اون ایكنجیسیدر. اوچ ییل، طقوز آی سلطنت سوردی. (۲۵۲) محرمنده مقام حكومتدن چكلدی. ینه اوسنه ایچنده اوتوز بر یاشنده اولدیغی حالده وفات ایتدی.

{مستقیم زاده} (سلیمان سعدالدین) استانبولده یتشمش ارباب قلمك الك مقتدرلرندن، الك چالشقانلرندن معدوددر. (۱۱۳۱) ده طوغمش، (۱۲۰۲) ده وفات ایتمشدر. (ترجمهٔ مكتوبات احمد فاروقی) (شرح دیوان علی) (تحفة الخطاطین) (دوحة المشایخ) (ترجمهٔ قانون الادب) جملهٔ تألیفاتندندر.

{مستكفی بالله} (عبدالله) مكتفی باللهك اوغلی وخلفای عباسیه‌نك یكرمی ایكنجیسیدر. برسنه، درت آی سلطنت سوردی. (۳۳۴) جمادی‌الآخره‌سنده مقام حكومتدن چكلدی. (۳۳۸) ده قرق آلتی یاشنده وفات ایتدی.

{مستنجد بالله} (یوسف) مقتفی لامر اللهك اوغلی وخلفای عباسیه‌نك اوتوز برنجیسیدر. اون بر ییل سلطنت سوردی. (۵٦٦) ده آلتمش آلتی یاشنده وفات ایتدی.

{مستنصر بالله} (احمد) ظاهر باللهك اوغلی وخلفای

عباسیه‌نك اوتوز بشنجیسیدر . اون یدی ییل اجرای حکومت ایلدی . (۶۳۹) ده وفات ایتدی .

{مسعود سعد سلمان} (جرجانی) اعاظم شعرای عجمدندر. سلطـان مسعود غزنوی وسلطان ابراهیم غزنوی زمانلرنده سر آمدان امرادن ایدی. کریم ودلیر برامیر اولدیغندن سلطان محمود غزنوینك هند فتوحاتی اکمال مقصدیله اوجهته چکدیکی عسکر بالدفعات مظهر ظفر اولمشدر . برمدت مسعودانه یاشا۔ دقدن صکره سلطان ابراهیمك اوغلی محمود طرفندن چیقاریلان اختلالده مدخلی اولدیغی ظنیله سلطان کندیسنی (حصارنای) دینیلن قلعه‌یه حبس ایتمشدر .

نالم زدل چونای من اندر حصار نای
پستی کرفت همت من زین بلند جای

مطلعلی قصیده‌سی اوراده سویلدیکی اشـعار مؤثره‌دندر . کمال اصفهانی بووقعه‌یه تلمیحاً :

زمانه قلعهٔ نایست ومادرومسعود

دیمشـدر . مسعود مدت مدیده محبوس قالدقدن صکره (ثقة۔ الملك طاهر) ك همتیله قورتلمش وبونك اوزرینه آرتق ملوکدن اعراض ایله حضرت مالك الملکه توجه ایلمشـدر . وفاتی (۵۱۵) صیره‌لرنده‌در .

{مسلم} (ابوالحسن) ائمهٔ حدیثدن کتب ستهنك ایکنجیسی عد اولنـان (جامع صحیح) لك صاحبی اولان ذات عالیـدر. (٢٦١) ده ارتحال ایلمشدر.

{مسلم بن عَقیل} امام علی افندمزك برادری عقیل بن ابی طالبك اوغلیدرکه حضرت امام حسین طرفندن کوفیلرك احوالنی تحقیق ایچون کوفه‌یه کوندرلمش ایدی. اولجه امام حسین نامنه بیعت ایدن یکرمی بیك قدر بی‌وفانك نقض عهد ایتملری اوزرینه نیجه بلایا چکدکدن‌صکره کوفه والیسی بولنان ابن زیادك امریله برصورت فجیعه‌ده شهید ایدلمشدر. رضی‌الله عنه.

{مسلمه} ملوك امویه‌دن عبدالملك بن مروانك اوغلیدرکه (٩٧) ده شامدن عسکر اسلام ایله کله‌رك کلیبولی معبرندن کچمش، برادری سلیمان دخی دونما ایله یتیشه‌رك خلیجه کیرمش ایدی. قسطنطینیه‌یی براً وبحراً تضییق ایتـدیلر. شهرك فتحی قوهٔ قریبه‌یه کلمش ایکن بلغارلرك هجومیله قحط وغلا ظهوری مانع موفقیت اولدی. مع مافیه مسلمه قیصر ایله غالبانه عقد مصالحه ایلدی. بوسفرده غلطه جهتی فتح اولندیغندن معروف عرب جامعی بنا ایدلمشدر. عسکر اسلامك اوجهتده برقاچ سنه آرامساز اولدیغی مرویدر. مسلمه (١٢١) ده شامده وفات ایتمشدر.

[illegible] (١٠٨٠١)
[illegible] (١٠٠١) [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] (١١٠٥) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

چكلدى . كنج عثمانك وقوع شهادتى اوزرينـه (١٠٣١) ده تكرار تختهچيقدى. ايكى دفعهده برييل، ايكى آى قدر پادشاهلق ايتدى . (١٠٣٢) ده ينه اختيار انزوا ايلدى. اون آلتى سـنه دها ياشـادقدن صكره قرق يدى ياشـنده دنيـادن كيتدى . آياصوفيهدهكى تربهده مدفوندر.

{مصطفى خان ثالث} سـلطان احمد ثالثك شهزادهسى وسلاطين عثمانيهنك يكرمى آلتنجيسيدر. (١١٢٩)ده طوغمش، (١١٧١) ده جلوس ايتمشدر. اون آلتىييلدن زياده اولان مدت سـلطنتنده يكىچريلرك سركشلكى متزايداً دوام ايتمشـدر . (١١٨٧) ده ارتحال ايلدى. لالهليدهكى تربهده مدفوندر.

{ مصطفى خان ثانى } سلطان محمد رابعك شهزادهسى وسلاطين عثمانيهنك يكرمىايكنجيسيدر. (١٠٧٤) ده طوغمش، (١١٠٦) ده جلوس ايتمشدر. طقوز سنه اولان مدت سلطنتنك ابتدالرنده توجه ايدن غلبه صكرهدن اعراض ايتديكندن هر طرفله عقـد مصالحه ايلدى . احوال داخليهنك اصلاحيـله اوغراشـديغى صيرهده يكىچريلر حركات باغيـانهده بولندى. پادشـاه مقام حكومتدن چكلدى. بش آى صكره (١١١٥) ده قرق برياشنده وفات ايتدى. يكى جامعهدهكى تربهده مدفوندر.

{مصطفى خان رابع} سلطان عبدالحميد اولك شهزادهسى

وسلاطین عثمانیه‌نك یكرمی طقوزنجیسیدر. (۱۰۹۳) ده طوغمش، (۱۱۲۲) ده پادشاه اولمشدر. یكیچری اشراسیله اوغراشمقدن اوصانه‌رق مقام حكومتدن چكلدكدن صكره (۱۲۲۳) ده وفات ایتمشدر. حمیدیه تربه‌سنده مدفوندر.

{مصطفی عزت افندی} علمادن بر خطاط خوشنویسدر كه قاضیعسكر اولمش ایدی. اون بر قطعه مصحف شریف یازمشدر. آیا صوفیه جامعنده‌كی بیوك لوحه‌لر ایله قبه‌ده‌كی آیت نور مشارالیهك اثر خامه‌سیدر. (۱۲۸۹) ده وفات ایتمشدر.

{مصعب بن عُمیر} قبل الهجره طرف رسالتپناهیدن قرآن كریم و آداب اسلامیه تعلیمی ایچون مدینهٔ منوره‌یه اعزام بیوریلان ذاتدر. اورایه مواصلتنده مدینه مسلمانلرینك عددی قرقه وارمش ایدی. پك چوق خدمتی كورلدی. حتی سید الانصار حضرت سعد بن معاذ دخی آنك تشویقیله اظهار اسلام ایلدی. بونك اوزرینه سعدك قبیله‌سی اولان (بنی عبد الاشهل) طاقمی مشارالیهك ترغیبیله كاملاً مسلمان اولمشلردر. بدر غزوه‌سنه كیدیلیركن آلتمش درت نفردن عبارت اولان مهاجرین كرام طاقمنك بیاض سنجاغنی مصعب چكمشدر. رضی الله عنهم.

{مصنفك} (علاء الدین علی) امام فخر الدین رازی

[illegible]

[illegible]

[illegible] (٥٨٧) [illegible]

[illegible] (١٠) [illegible]

[illegible] (٧٠٨) [illegible]

طرف نبویدن قرآن کریم تعلیمی ایچون یمنه کوندرلمش ایدی. بك چوق حدیث شریف روایت ایتمشدر. (١٨) ده ارتحال ایلدی. رضی‌الله عنه.

{معاویه} (بن ابی سفیان) ملوك امویه‌نك برنجیسیدر. کندیسنه (٤٠) ذی‌الحجه‌سنده بیت مقدسده بیعت ایدلدی. اون‌طقوز ییل، اوچ آی اجرای‌حکومت ایلدی. (٦٠) رجبنده یتمش‌سکز یاشنده وفات ایتدی. دمشقده دفن اولندی.

{معاویه} یزید بن معاویه‌نك اوغلی و ملوك امویه‌نك اوچنجیسیدر. قرق کون مقام حکومتده بولندی. منصف بر آدم ایدی. منبره چیقه‌رق اب وجدینك بعض افعالنی تذکار ایله «بن آنلرك اوچنجیسی اولدم» دیه آغلادقدن صکره ریاستدن فارغ اولدیغنی اعلان ایلدی. چوق کچمه‌دن وفات ایتدی.

{معتز بالله} (محمد) متوکل علی‌اللهك اوغلی وخلفای عباسیه‌نك اون اوچنجیسیدر. اوچ ییل. یدی آی سلطنت سوردی. (٢٥٥) شعبانده مقام حکومتدن چکلدی. ینه او سنه ایچنده یکرمی اوچ یاشنده وفات ایتدی.

{معتصم بالله} (محمـد) مأمونك برادری و خلفـای عباسیه‌نك سكزنجیسیدر. سكز ییل، سكز آی سلطنت سوردی. (۲۲۷) ربیع الاولنده قرق سكز یاشنده وفات ایتدی .

{معتضد بالله} (احمد) خلفای عباسیه‌نك اون آلتنجیسیدر. طقوز ییل، طقوز آی سلطنت سوردی. (۲۸۹) جمادی‌الآخره‌سنده قرق آلتی یاشنده وفات ایتدی .

{معتمد علی‌الله} (احمد) متوكل علی‌اللهك اوغلی وخلفای عباسیه‌نك اون بشنجیسیدر. یكرمی اوچ ییل سلطنت سوردی. (۲۷۹) ده اللی یاشنده وفات ایتدی .

{معروف كرخی} كبار اولیاء اللهدندر. (۲۰۰)ده ارتحال ایلدی . بغدادده مدفوندر . كندیسنه « محبت نه‌در؟» دیدیلر . « محبت تعلم ایله اولماز، فضل آلهی ایله اولور » جوابنی ویردی .

{مَعرّی} (احمد ابوالعلاء) فساد عقیده ایله متهم برشاعر بلیغدر. سوریه‌ده كائن (معرة النعمان) ه منسوبدر . (۳۶۳) ده طوغمش، (٤٤٩)ده وطننده وفات ایتمشـدر . (ادیب معری) عنوانیله‌ده یاد اولنور . اوچ یاشـنده چیچك چیقاره‌رق اعمی

اولمش ایدی. دیوانی وسائر تألیفات ادبیه‌سی واردر. اتیمز ایدی. دنیایه ذریت کتیرمکی جنایت عد ایتدیکی ایچون هیچ اولنمه‌مشدر. وفاتنه قریب سنك مزارینه «بونم بابامك جنایتیدر. بن بو جنایتی کیمسه حقنده ارتکاب ایتمدم» مآلنده اولان شو بیتك یازلمسنی وصیت ایتمشدر:

هذا جناه ابی علـیّ وماجنیت علی احد

{معمار سنان} سلیمانیه وشهزاده جامعلرینی بنا ایدن استاددرکه فی‌الاصل آوستریالی اولدیغی حالده اسیراً استانبوله ومتعاقباً اسلامه کلمش ایدی. (٩٩٦) ده یوز یاشنده وفات ایتمشدر. سلیمانیه جامعی جوارنده مدفوندر.

{معن بن زائده} (ابوالولید) کرمای عربك اکابرندندر. دولت امویه‌ده والی ایدی. دولت عباسیه‌نك ظهورنده اختفا ایتمش وبر چوق زحمت چکمشدر. ابو جعفر منصور زماننده دخی ولاتدن اولمشدر. سجستان والیسی ایکن (١٥١) ده بعض خوارج طرفندن قتل اولندی. حقنده نیجه مرثیه‌لر سویلنلمشدر.

{مغیرة بن شعبه} اصحاب کرامدن ودهات عربدندر.

خندق غزوەسنك وقوعی سالندە اظهار اسلام ایتمش ایدی .
(٥٠) دە كوفە والیسی ایكن ارتحال ایلمشدر . رضی‌الله عنه .

{مقتدر بالله} (جعفر) معتضد باللهك اوغلی وخلفـای عباسیەنك اونسكزنجیسیدر . یكرمی درت ییل ، اونبرچق آی سلطنت سوردی . (٣٢٠) شوالندە اوتوز سكز یاشـندە وفات ایتدی .

{مقتدی بالله} (عبدالله) محمد بن قائم بامرالله‌ك اوغلی وخلفای عباسیەنك یكرمی آلتنجیسیدر . اون طقوز ییل ، بش آی اجرای حكومت ایلدی . (٤٨٧) محرمندە سكسـان اوچ یاشندە وفات ایتدی .

{مقتفی لامرالله} (محمد) مستظهر باللهك اوغلی وخلفای عباسـیەنك اوتوزنجیسیدر . یكرمی بش ییل اجرای حكومت ایلدی . (٥٥٥) دە آلتمش آلتی یاشندە وفات ایتدی .

{مكتفی بالله} (علی) معتضد باللهك اوغلی وخلفای عبا-سیەنك اون یدنجیسیدر . آلتی ییل ، آلتی آی اجرای حكومت ایلدی . (٢٩٥) ذی‌القعدەسندە اوتوز بر یاشندە وفات ایتدی.

{ملازیرك} (محمد) افاضل علمادندر . (زیرك) لقبنی
کندیسنه حاجی بایرام ولی ویرمشدر. بروسه‌ده مدرسهٔ مرادیه‌ده
مدرس ایدی. فاتح استانبولی فتح ایدنجه کندیسنی اورادن
(زیرك یوقوشی) دینیلن محلده برمدرسه‌یه نقل ایلدی. خواجه‌
زاده ایله حضور پادشاهیده ایتدکلری مباحثه‌لرك نتیجه‌سی اوله‌رق
فاتح کندیسندن قطع التفات ایلدکده بروسه‌یه عودت ایلمشدر.
برمدت صکره فاتح کندیسنی ینه استانبوله دعوت ایتمش ایسه‌ده
ملا موافقت ایتمه‌مشدر .

{ملا لطفی} افاضل علمادندر. توقاددن نشات ایتمشدر .
کتب معتبرهٔ عربیه حواشیسنه تعلیقاتی واردر. سوزنی اسیر-
گه‌مز بر ذات ایدی . خلافکیرانك القاآتی اثری اوله‌رق
«لقدمت شهیداً» ترکیبنك کوستردیکی (۷۹٤) ده نائل رتبهٔ
شهادت اولمشدر. شو بیتی مشهوردر:

اولدرمینجه مهرووفادن ایلمم دیمش
کرایلر ایسه مهرووفا اولدیرك بنی

{منتصر بالله} (محمد) متوکل علی اللهك اوغلی وخلفای
عباسیه‌نك اون برنجیسیدر . آلتی آی اجرای حکومت ایلدی .
(۲٤۸) ربیع الآخرنده یکرمی یاشنده وفات ایتدی.

{منصور} (ابوجعفر) ابوالعباس سفاحك برادری و خلفای عباسیه‌نك ایكنجیسیدر. یكرمی ایكی ییل سلطنت سوردی. (١٥٨) ذی‌الحجه‌سنده مكهٔ مكرمه جوارنده آلتمش اوچ یاشنده اولدیغی واحرامده بولندیغی حالده وفات ایتدی. بغدادی بنا ایده‌رك دارالخلافه اتخاذ ایلین بودر. (دوانقی) عنوانیله توصیف اولنور.

{منطقی} (احمد) عثمانلی شاعرلرندندر. (١٠٠٣) ده دمشق‌الشامده طوغمشدر. تحصیل علوم ایلدكدن صكره صالحیه‌ده مدرسهٔ سلیمیه مدرس معزولی عبدالرحمن عمادی‌یه خلف اولمشدر. بعد مدة بریداقتدار ایله مدرسلكك عمادی‌یه اعاده اولنمسی منطقینك كوجنه كیتدیكندن ترك دیار ایده‌رك حلب‌الشهبایه، تعبیر اصح ایله: اوراده بولنان سردار اكرم اوكوز محمد پاشایه التجا ایلمشدر. بو حالی قطعهٔ آتیه ایله تعریف ایدر:

شامده بیلمدیلر قیمتمی
هجرت ایتدم حلب الشهبایه

خرلرك جفتهٔ ازعاجندن
التجا ایتدم اوكوز پاشایه

منطقینك طلاقتنه قاپلمش اولان پاشا قطعه‌یی طوپوبده خویلانمامش اوللی‌که بر آز صکره شاعری کمال اکرام ایله صالحیه‌یه اعزام وعمادینك ظهیرلرینه رغماً ینه اسکی مدرسلکله بکام ایتمشدر. منطقی استانبوله کله‌رك بورادە دخی برچوق مدرسه‌لرده مدرسلك ایتدکدن صکره (١٠٤٤) ده حلب قاضیسی اولمش ایدی. (١٠٤٥) ده شام قاضیسی بولندیغی حالده متسلم چفته‌لرلی عثمان آغانك نتیجهٔ ملعنتی اولمق اوزره مصر والیسی بولنان صاری حسین پاشا معرفتیله اعدام ایدیله‌رك مالملکی بیت‌المال ایچون ضبط اولنمشدر. مصر قاضیسی بولنان خواجه زاده عبدالله افندی کیفیتدن خبردار اولنجه:

« ان البلاء موکل بالمنطق »

مصراعنی انشاد ایله مرحومك لسان شهیدی اولدیغنه ایما ایلمشدر. روایته کوره بعدالاعدام اوزری آراندقده جیبندن ظهور ایدن برورقه‌ده شو بیتلر کورلمشدر:

عنانی چشم کریان آلدی دست اختیارمدن
صاوولسون باکا سدراه اولانلر رهکذارمدن

یاد ستاویز محنتله کلیر یاتحفهٔ غمله
اوصاندم حاصلی آمد شد لیل ونهارمدن

مشارالیه خوش صحبت، لطائفپرور، شاعرانه تعریضاتی

سور دانشور برذات ایدی. دیوانچه‌سی مطبوعـدر . شو بیت دخی اشعار مشهوره‌سندندر :

سایه‌سن درویش بی برك ونوادن دورایدن
صاقلاسون آرایش تابوته نخل قامتن

نفعی ، معـاصرلری اولان شعرادن هر برینی بر درلو هجو ایتـدیکی کبی بر قصیده‌سـنده منطقی ایچون دخی شو بیتلری سویلمش ایدی :

مقلد مسخره مضحك طوتالم منطقی اولمش
نجه ملااولور اول خر عجب بیهوده دعوادر

او کونه مضحکاك اشعارینه سوزدیرمی اهل دل
نهایت اول قدر واردرکه موزون ومقفادر

نظیره دیه قرآنه نیچون قتل اولماز اول بی دین
او کونه کافرك قتلی نیچون محتـاج فتوادر

حال بوکه کندیسی منطقیدن اول، یعنی (١٠٤٤)ده مقتول اولمشدر .

{منیب افندی} (خواجه) علمای بنامدندر. (١١٨٢) ده مسقط رأسی اولان عینتابدن اسـتانبوله کلش ایدی. آناطولی صدارتنه قدر ارتقا ایلدی . (١٢٣٨) ده منفاسی اولان آیدین

کوزل حصارنده وفات ایتدی. (سیر کبیر ترجمه‌سی) ایله (دوحة المشایخ ذیلی) جملهٔ آثارندندر. اشعاری‌ده واردر.

{منیف} (مصطفی) انطاکیه‌لیدر. عثمانلی شاعرلرینك مقتدرلرندن عد اولنور. (١١٣٠) ده استانبوله کله‌رك مورخ مشهور راشد افندی‌یه انتساب ایتمش ایدی. (١١٥٦) ده مالیه تذکره‌جیسی ایکن وفات ایتمشدر. اسکدار قبرستاننده حیدر پاشایه کیدن دکیز جهتنده‌کی جاده اوزرنده مدفوندر. حلیم، صابر، سبکروح، درویش مشرب بر ظریف ایدی. زادهٔ طبعی اولان:

یارب بدلم پرتو بینش بنما
هم شمهٔ دانشی کرامت فرما

بابینش ودانش بیقینم برسان
رب ارنی الحق وزدنی علما

رباعیسنك صوك مصراعنی نقش خاتم اتخاذ ایلمش ایدی. دیوانی مطبوعدر. شو بیت اشعار مشهوره‌سندندر:

دیمم سررشتهٔ مقصودی اهل جاهدن بولسون
کوکل اسبابه ایتمز التجا اللهدن بولسون

{موسی بن ابی الغازان} اندلس دولت امویه‌سنك اضمحلا-

لنده برصورت فوق العادهده اظهار حمیت واعـدا ایله منفرداً جنك ایدهرك نائل دولت شهادت اولان قهرمان ذی شاندرکه صورت حرکتنی (موسی بن ابی الغازان — یاخود — حمیت) عنوانلی منظومه ایله بردرجهیه قدر کوسترمش ایدك.

{موسی بن نصیر} (ابو عبد الرحمن) اندلس فاتحی اولان طارق بن زیادك امیریدر. عاقل، کریم، شجیع، متورع برذات ایدی. عسـکری اصلا انهزام یوزی کورمهمشـدر. افریقیهیه کیردکده اکثر بلادینی خراب وقحطدن مصاب بولمش ایدی. اسلام فاتحلرینـك الك بیوکلرندندر. (٩٧) ده ارتحال ایلدی. ساحل بحر محیطه ایندکده بحره آت سوروب آتی کوکسنه قدر صویه طـالهرق ایلری حرکت ایدهمینجه غارغیسـنی رکز ایله «ایشته یاربی اوتهیه کیتمك ممکن دکل، یوقسه سنك اسم پاککی دها ایلری کوتورردم» دیدیکی مشهوردر.

{موسی الکاظم} (ابو الحسن) امام جعفر صادقك فرزند مکرمی وائمهٔ اثنی عشرك یدنجیسیدر. (١٢٨) ده طوغمش، (١٨٣) ده ارتحال ایلمشدر. رضی الله عنه.

{مهتدی بالله} (محمد) واثق باللهك اوغلی وخلفـای عباسیهنك اوندردنجیسیدر. اون بر آی اجرای حکومت ایلدی.

(۲۵۵) رجبنك دردنجی صالی کونی اوتوز طقوز یاشنده وفات ایتدی.

{مِهْجَعْ} حضرت عمرك بر آزادلیسیدرکه بدر غزوه‌سنده اهل اسلام ایله مشرکین قارشی قارشی‌یه صف باغلایوب طوردقلری ومحاربه‌یه باشلامق اوزره بولندقلری صیره‌ده مشرکیندن (عمرو بن حضرمی) نك آتدیغی بر اوق ایله ارتحال ایتمشدر. ملت اسلامیه‌ده ابتدا یاره‌لنوب شهید اولان بو ذاتدر. رضی الله عنه.

{مهدی} (امام ابو القاسم محمد) امام حسن عسکرینك فرزندمکرمی وائمهٔ اثنی‌عشرك اون‌ایکنجیسیدر. (۲۵۵) شعبانده (سُرَّمن رأی) دینیلن شهرده (نرجس) نامنده بر ام ولددن تولد ایتدی. تاریخ ارتحالی مجهولدر. رضی الله عنه.

{مهدی} (محمد) منصورك اوغلی وخلفای عباسیه‌نك اوچنجیسیدر. اون‌ییل. بر آی. برکون اجرای حکومت ایلدی. (۱۶۹) محرمنده قرق ایکی یاشنده وفات ایتدی.

{مهرماه سلطان} قانونی سلطان سلیمانك کریمه‌سیدر. ادرنه قاپوسی جامعیله اسکداردکی اسکله جامعنك بانیه‌سیدر.

رستم پاشا حلیله‌سی ایدی. جنتمکانك بوندن باشقه قیز اولادی اولمامقله برابر جناب مهرماه حد ذاتنده شایان حرمت بر فتوتکار آگاه بولندیغندن کندیسنی پك زیاده سور ایدی.

{مهری} فاتح سلطان محمد دوری ادیبه‌لرندندر. شاعرهٔ مشهوره زینب ایله معاصر ایدی. بینلرنده برچوق مطایبات کچمشدر. شعری شهرتیله متناسب دکلدر.

{میدانی} (ابو الفضل احمد) افاضل ادبادندر. امثال عربی حاوی اولان (امثال میدانی) ایله لغتدن (السامی فی‌الاسامی) تالیفاتنك اك مشهورلرندندر. (۵۱۸) رمضاننده مولدی اولان نیشابورده وفات ایتدی. علامهٔ زمخشرینك اثنای مباحثه‌ده مشار الیهه «میدانی، نمیدانی!» دیدیکی مشهوردر.

{میر حیدر} یاقوت مستعصمی شاکردلرندن بر خطاط خوشنویسدرکه:

بخط اونویسد کسی مکر یاقوت

مصراعی آنك حقنده سویلنلمشدر. (۷۲۶) ده وفات ایتمشدر.

{میرزا صادق} شدائد روزکاره اوغرامش آتشزبانان

عجمدندر. تصادف ایتـدیکی مصائبك الك دلسوزی نادر شاهك اوغلی رضا قولی میرزا ایله هم صحبت بولندیغی صیره‌لرده ایکی کوزدن محروم ایدلمش اولمسیدر. (۱۱۸٤) ده ارتحال ایتمشدر. طبیعتی الك زیاده مثنوی نظمنه مائل ایدی.

آتشی‌می بینم ای یاران زدور
کرم‌می آید بچشمم نخل طور

بیتیله باشـلایان اثرینی (فغاننامه) عنوانیله ترجمه ایتمش ایدك. فوق العاده مؤثردر.

{میمونه} (بنت الحارث بن الحزن الهلالیه) پیغمبرمز افندمزك زوجات مطهراتندندر. رسول‌الله کندیسنی (۷) ذی‌القعده‌سنده ایفا ایلدیکی عمره خلالنده احرامده بولندیغی حالده تزوج بیورمشدر. (٥۱) یاخود (٦۳) ده ارتحال ایلدی. یتمش آلتی حدیث شریف روایت ایتمشدر. رضی الله عنها.

ن

{نائله} (بنت الفراصه) حضرت عثمان ذی النورینـك زوجه‌سـیدر. فطنت وفصاحت اهلی ایدی. مشـاراليه حقنده صوك درجه‌لرده وفاکارلق کوسترمشدر. فتنه زماننده حضرت

عثمان کندی خانه‌سنده محصور قالدیغی صیره‌ده یانندن آیرلمدقدن باشقه یالین قیلیج نزدینه کیردکلرنده مشارالیهك اوزرینه‌قاپانوب قیلیجلردن برینی الیله طوته‌رق ایکی پارماغنی فدا ایتمشدر. رضی‌الله عنها.

{نائلئ قدیم} (مصطفی) عثمانلی شاعرلرینك سرآمدانندندر. شعری کلفتلی، فقط استادانه سویلر. انتخاب مضامین، تنقیح الفاظ خصوصلرنده برنجیلردندر. مع مافیه بعضاً انتخابده، تنقیحده ایلری کیدر، سوزك لطافتنی قاچیرر. بعض ابیاتی واردرکه نمونهٔ تعقید اولور. غزلیاتنده‌کی تازه تازه تعبیرلر، اینجه اینجه تصورلر، خصوصیله یکی یکی زمینلر اصحاب طبیعتی مجلوب ایدر. انسان اوزمینلری کورنجه نظیره سویلمك هوسنه دوشر، فقط قوجه استاده یتشمك مشکلدر. مقاطعات اقلامندن معدن قلمنه خلیفه اولمش ایدی. اواخر عمرنده صدر اعظم وقتك مظهر غضبی اوله‌رق درسعادتدن تبعید ایدلمشدر.

نائل جنت اوله نائلئ نادره فن

مصراعنك کوستردیکی (١٠٧٧)ده ارتحال ایتمشدر. شو مصراعلر ضروب امثال صیره‌سنه کچن اشعارندندر:

§ هوس جاه ایله جاهل متلاشی کورینور

§ متاعی آتش اولان چارسویه صیغماز ایمش

§ کلسون اکسیك ترازووده متاعی کیمسه‌نك

§ اشعاری بویله سویلر استاد سویلینجه

{ نابی } (یوسف) عثمانلی شاعرلرینك الڭ مشهورلرندندر. رهاوی، یعنی اورفه‌لیدر. سلطان محمد خان رابع دورنده استانبوله کله‌رك مصاحب شهریاری مصطفی پاشا دائره‌سنه انتساب ایله آنك دیوان کاتبی اولمش ایدی. کندیسنه مرفهاً حج ایتدیرلمسنی امر اوله‌رق پاشا طرفندن مصر والیسنه خطاباً استحصال اولنان خط همایون سایه‌سنده کمال رفاه ایله زیارت حرمینه موفق اولدقدن صکره درسعادته عودتنده پاشایه کدخدا اولمش ایدی. برزمان صکره حلب الشهبایه چکیله‌رك مدت مدیده اوراده اقامت ایلمشدر. بالطه‌جی محمد پاشا حلب والیسی بولندیغی صیره‌ده مشارالیهه زیاده‌سیله متوجه اولدیغندن ایکنجی دفعه اوله‌رق صدارته مدعواً استانبوله کلیرکن آنیده برلکده کتیره‌رك باش محاسبه‌جیلك ایله تلطیف ایتمش ایدی. حال احتضارده ایکن کندی لساندن صدور ایتدیکی مروی اولان «نابی بحضور آمد» عباره‌سنك کوستردیکی (١١٢٤) ده پیر اولدیغی حالده ارتحال ایتمشدر. اسکدارده قاره‌جه احمد جوارنده مدفوندر. مشارالیهك ذکر اولنان

عبارەیی صورت آتیەدە ایراد ایلدیکی دخی روایت اولنور :

چون روح کمین نابی در لجۀ نور آمد
ازتنکیٔ تن وارست درصحن سرور آمد

تحقیق شناسان معنای شهود الغیب
کفتند پی تاریخ « نابی بحضور آمد »

بوقطعه مرحومك سنك مزارینه نه اولدیغی آکلاشلمیەجق
برصورتدە یازلمشدر. تأسف اولنور.

مشارالیه زماننده مقتدای سخنوران روم ایدی. حتی
بالطەجی ایله درسعادتە کلسی اوزرینه شاعرمشهور ثابت طرفندن:

یوکلدوب تازه قماش حلب معنایی
کلدی استانبوله شهبندر ملك عرفان

دینلمشدر. «نابی کبی» مثلی کندیسنك درجۀ شهرتنی کوسترمکدەدر.
طبیعتندەکی قوت اشعارندەکی سلاستدن استدلال اولنور.
سلاست ادا جهتیله دورندە حقیقةً تفرد ایتمشدر. معمافیه
زمانمزدە ممنونیتله مطالعه اولنەمیەجق بك چوق سوزلری‌دە
واردر. آثاری شونلردر : (مرتب دیوان) (خیریه) (خیر آباد)
(تحفۀ دلکش نابی) (ذیل سیرویسی) (تحفةالحرمین) (منشات).

بعض اشعاری :

مصارع

§ یارب بو آفرین نه توکنمز خزینه‌در

§ بو نشئه‌نك صوكی البته سرکرانلقدر

§ کنارك دلبری نازك‌ده اولسه نازنین اولماز

§ مناسبتله اولان افترا نه مشکل ایمش

§ علم وهنرده مدخلی یوقدر قیافتك

§ الله صاقلاسون بونی حساد ایشتمسون

§ مجربدر رقیبك میمنت یوقدر قدومنده

ابیات

§ اولدی سرمایهٔ حیرت بکا بیم وامید
بیله‌مم ایلیه‌جك کریه‌میدر خنده‌میدر

§ درخت یأسدن اظهار برك وبار امید
تصرفات آلهیه‌دن بعیدمیدر

§ کبار بسته زبان غرور ایمش طوته‌لم
بورهکذرده هزاران سلام آلیر بولنور

§ یوسف کبی انواع محن چکمکه موقوف
آسان دکل اخوانه ولی‌النعم اولمق

§ جمشید کورسه بزم اراذلده باده‌یی
بی شك تأسف ایلر ایدی اختراعنه

§ اول مطلبك حصولنه لعنتکه طالبی
لازم کله مراجعت ایتمك عدوسنه

{ناصر بالله} (احمد) مستضی بنورالله‌ك اوغلی و خلفای عباسیه‌نك اوتوز اوچنجیسیدر. قرق یدی ییل سلطنت سوردی. (٦٢٢) ده طقسان طقوز یاشنده وفات ایتدی.

{ناصرخسرو علوی} (ابومعین) سادات حکمادندر. زماننده موجود اولان کافهٔ علومدن بهره‌دار ایدی. دیوانی واردر. بعض اشعاری غایت حکیمانه‌در. روایته کوره امیر ملاحده‌نك امریله تأویلات سخیفه‌یی حاوی بر تفسیر یازدیغی ایچون علمای امت کندیسنی تکفیر ایتمشلردر. شیخ ابو-الحسن الخرقانی وابن سینا ایله صحبت ایتمشدر. (٥٣٤) ده ارتحال ایلدی. شیخ محمود شبستری مشارالیهی مبتدعه‌دن عد ایده‌رك:

هست ازین فرقه ناصر خسرو
که کند کهنه بدعتی‌را نو

دیمشدر.

{ نجاتی } اسمی (عیسی) یاخود (نوح)در. عثمانلی شعرینك مؤسسلرندن عد اولنور. ادرنه‌لی ویا قسطمونیلی اولدیغنده اختلاف ایدلمشدر. سلطان بایزید خان ثانی دورنده استانبوله کلمش ایدی. «کتدك نجاتی آه» عبارهسنك کوستردیکی (٩١٤)ده وفات ایتمشدر. دیوانی شعر قدیم عثمانی ایچون بر نمونه‌در. بعض ابیاتی شمدی دخی بکنیله‌جك مضامینی حاویدر.

رقیبك اولمسینه چاره یوقدر
وزیر اوله‌مکر سلطان سلیمه

بیت مشهوری بعض تذاکرده مشارالیهه اسناد اولنور. فقط پادشاه مشارالیهك (٩١٨) ده جلوس ایتمش اولمسنه نظراً بوروایت مستبعد کورینور.

{نجم دایه} (شیخ نجم‌الدین رازی) افاضل صوفیه‌دندر. شیخ نجم‌الدین کبرانك اصحابندن ایدی. جنکیز فتنه‌سنده خوارزمدن رومه کلمشدر. حضرت مولانا جلال‌الدین رومی

وصدرالدین قنوی ایله کورشمشدر. بردفعه برلشمشلر ایدی. آقشام نمازی وقتی اولدی. نجم دایه‌دن امامت التماس ایتدیلر. ایکی رکعتده‌ده «قل یا ایها الکافرون» سوره‌سنی تلاوت ایده‌رك نمازی قیلدردی. حضرت پیر لطیفه‌طریقیله صدرالدینه دیدیکه:

— ظاهر بودرکه برینی سزك، برینی‌ده بزم ایچون اوقودی.

(مرصادالعباد) و (بحرالحقائق) نجمك جملهٔ تألیفاتندندر. (٦٥٤) ده ارتحال ایتمشدر.

{نجم‌الدین کبری} (شیخ) کبار اولیاءاللهدندر. پك‌چوق مریدانی وار ایدی. سلطان العلما وکمال خجندی آنلردندر. تاتار فتنه‌سنك زمان غلیاننده خوارزمده بولندی. سلطان محمد خوارزمشاه فرار ایتمش ایدی. شیخ مریدلرینه «بو بربلای مبرمدر. مقاومت اولنه‌ماز. مملکتلرکزه کیدکز» دیه اذن ویردی. چوغی کیتدی. شیخ بقیهٔ مریدانیله تاتار جنکنه چیقدی. شهید اولنجه‌یه قدر اوغراشدی. حتی حین شهادتنده برکافرك پرچمنی الله طوتمش ایدی. چالشدیلر. الندن قورتاره‌مدیلر. پرچمی کسمکه مجبور اولدیلر. حضرت مولانا جلال‌الدین رومی شو بیتلرله بو وقعه‌یه تلمیح بیورر:

ما ازان محتشما نیم که ساغر کیرند
نه ازان مفلسکان که بزلاغر کیرند

بیکی دست‌می خالص ایمان نوشند
بیکی دست دکر پرچم کافر کیرند

شیخك شهادتی (٦١٨) ده واقع اولدی.

{نحیفی} (سلیمان) شهریدر. قوی طبیعت بر عثمانلی شاعریدرکه مأموریتله ایرانه و مجارستانه کیدوب کلدکدن صکره شق ثانی دفترداری اولمش ایدی. (١١٥١) ده متقاعداً ارتحال ایتمشدر. طوپ قاپو خارجنده مدفوندر. سنك مزارنده شو تاریخ کوریلور:

بو سلیمان نحیفی روحنه الفاتحه

مکمل دیوانی، بر چوق نعوت شریفه‌یی حاوی (حلیة الانوار)ی واردر. مثنویٔ شریفی نظماً ترجمه ایتمشدر. اعتقاد عاجزانه‌مزه کوره شمدی‌یه قدر استانبولك یتشدردیکی شاعرلرك قوت طبیعت جهتیله اك بیوکی مشار الیهدر.

ایکی بیتی:

حساد عصرك ایتمه نظر کفت و کوسنه
شیر التفات ایدرمی کلابك غلوسنه

لازم دکل عنایتی اهل تکبرك
بخش ایلدم عطاسنی وجه عبوسنه

{ندیم} (احمد) تقلیددن عاری اشعار شوخانه‌سیله عثمانلی شاعرلری آره‌سنده بر موقع مخصوص طوتمش اولان نادرهٔ طبیعتدرکه سلطان ابراهیمك اواخر سلطنتنده قاضی عسکر بولنان مصطفی افندینك نبیره‌سیدر. محمود پاشا محکمه‌سنده حاکملك ایتمشدر. مشهور داماد ابراهیم پاشانك کتابجیسی وندیمی ایدی. (١١٤٣) ده ارتحال ایلمشدر. قاره‌جه احمد قبرستاننده مدفوندر. نابی کبی آنك‌ده سنك مزاری تجدیده شایاندر. دیوانی معروفدر. صحائف الاخبار ترجمه‌سی اولان (منجم باشی تاریخی) دخی جملهٔ آثارندندر. مشار الیهك میرزازاده سالم تذکره‌سنده منتخب اولمق اوزره کوستریلن:

خسته‌لکلردن امان کورمیه چشم سیهك
مومیا بولمیه عالمده شکست کلهك

مطلعی کندیسنك الك عادی سوزلرندن عد اولنسه بجادر.

{نرکسی} (محمد) بوسنه‌لیدر. سرآمدان اصحاب انشادن اولمقله برابر خوشنویسلکده دخی متمیز ایدی. (خمسه) سی مشهوردر. آیاصوفیه کتبخانه‌سنده خط دستیله بر (وقایه) موجوددر. (١٠٤٤) ده وفات ایتمشدر. حضرت ابو ایوب انصاری جوارنده مدفوندر.

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

عنوانیله یاد اولنان وارباب شعر وانشادن بولنان احمد رفیعا افندینك اوغلیدر . (١١٤٨)ده ادرنه‌ده طوغمش ، (١٢٢٢)ده استانبولده وفات ایتمشدر . دیوانی مطبوعدر . مشارالیه ایی بر شاعر ویا ادیب اوله‌مامقله برابر ایی بر استاد اوله‌بیلمشدر . اووقتك الڭ ایلری کلن ارباب قلمی کندیسنك شاکردلریدر .

{نصرت افندی} (خواجه) نور عثمانی جامعی کتبخانه‌سی حافظ کتبلرندن اولدیغی حالده ایستینلره فارسی اوقودردی . سرورینك :

نصرت افندی ایلدی عزم بقا مدد

مصراعندن آکلاشیلان (١٢٠٨)ده وفات ایتدی. طب وخواصه دائر اولان رساله‌سی مشهوردر . اشعاری‌ده واردر .

{نصیر طوسی} (خواجه نصیرالدین) حکمای اسلامیه‌دندر . هلاکو خان نزدنده معزز ایدی . (شرح اشارات) (شرح کلمات بطلمیوس) جملهٔ تألیفاتندندر . (٦٧٠) ده یتمش یدی یاشنده وفات ایتمشدر . اشعاری‌ده واردر . کندیسنی اکفار ایدن (نظام) حقنده‌کی شو قطعه‌سی مشهوردر :

نظام بی نظام ارکا فرم خواند
چراغ کذب را نبود فروغی

مسلمان خوانمش زیراکه نبود
مکافات دروغی جز دروغی

کمال اصفهانینك قطعهٔ آتیه‌سی‌ده بومضمونی آکدیرر :

کرخواجه زبهرمابدی کفت
ماچهره زغم نمی خراشیم

ما غیر نکو ییش نکوییم
تا هردو دروغ کفته باشیم

{نظام الملك طوسی} (ابو علی حسن) اون سنه الب ارسلانه، یکرمی سنه ملکشاهه وزارت ایتدی. مربیٔ فضلا، حامیٔ فقرا ایدی. (٤٠٨) ده تولد ایتدی. (٤٨٥) ده ملکشاه ایله اصفهانه کیدرکن بر خائن طرفندن خنجرله شهید ایدلدی. بعضلر بوخیانتی ملکشاهك امر خفیسنه اسناد ایدرلر.

{نظامیٔ کنجوی} (شیخ) اعاظم شعرادندر. مشهور اولان (خمسه) سنك نظیری یوقدر. عمرینی قناعت وتقوی ایله کچیردی. سائر برطاقم شاعرلر کبی ملازم اهل‌دنیا اولمقدن منزه ایدی. سلاطین روزکارکندیسنه احترام ایدرلردی. (٥٩٢) ده سنین حیاتی آلتمشی کچمش ایدی. ضروب امثالدن معدود اولان:

کس نکوید که دوغ من ترشست

مصراعی مشارالیهکدر .

{ نعمة الله کرمانی } (شاه سید نورالدین) زماننده قدوة‌العرفا عد اولنوردی . (۷۳۱) ده حلبده طوغمش ، (عارف اسرار وجود) ترکیبنك کوستردیکی (۸۳۲) ده ماهانده ارتحال ایتمشدر . سید قاسم الانوار مرثیه‌سنده :

آن ماه مسافر سفری کرد زماهان

دیمشدر. درت بش یاشنده ایکن فوق‌العاده برنوردکا ناصیه‌سنده هویدا اولمغه باشلامش ایدی. مقدمات علومی شیخ رکن‌الدین شیرازیدن کوردکدن صکره شیخ شمس الدین مکیدن بلاغت ، سید جلال الدین خوارزمیدن تفسیر ، مشهور قاضی عضددن کلام واصول اوقومشدر. عصرنده شهرت بولان بیوك آدملری زیارت قصدیله پك چوق سیاحت ایتمشدر . قطب الدین رازی ایله عبدالله یافعی‌یی مکهٔ مکرمه‌ده کورمش ایدی. اورادن مصره کلمش وبعده ایرانه کیتمشدر . سید شریف جرجانینك حضرت نعمة اللهه محبت مخصوصه‌سی وار ایدی . حتی بردفعه نعمة‌الله کرماندن شیرازه توجهله قطع مسافه ایده‌رك مرقد شیخ سعدی جهتندن شهره کیردیکی اثناده سید شریف سائر برطاقم فضلای شیراز ایله مشارالیهی استقباله چیقدقده بالتصادف یاغمور یاغمغه

باشلامغله سید شریف « عجب لطف آلهی متوجهست؛ نعمة الله معنا ورحمة الله علینا؛ ذلك فضل الله بنا » بیورمش ایدی . نعمة۔ اللهك غایت عارفانه اشعاری واردر . شو ایکی رباعی آنلردندر:

§ دانسـتن علم دین شریعت باشد
چون در عمل آوری طریقت باشد
کر علم وعمل جمع کنی با اخلاص
از بهر رضای حق حقیقت باشد

§ ما عادت خود بهانه جویی نکنیم
جز راسـتروی ونیکخویی نکنیم
باهر که بجای ما بدیهـا کردست
کردست دهد بجز نکویی نکنیم

(علی المرتضی) بندنده ایراد اولنان شو بیتی فوق العاده عد اولنمشدر :

اسد الله در وجود آمد
در پس پرده هرچه بود آمد

{ نعیما } (مصطفی) حلبلیدر . اسکی عثمانلی تاریخلری ایچنده نظیری اولمیان (روضة الحسین فی خلاصة اخبار الخافقین) عنوانلی تاریخی — که نامنه اضافتله شهرت بولمشـدر — دقتله مطالعه‌یه شایاندر. (١١٢٨) ده مورەده وفات ایتمشدر .

{نعیم بن مسعود غطفانی} دهاتدن بر ذاتدرکه خندق غزوه‌سنك اثنای جریانده اهل اسلام مأیوس اولمق درجه‌لرینه کلمش ایکن حضور نبویده اظهار اسلام ایده‌رك بر طاقم تدابیر مؤثره اجراسیله حربه حسن ختام ویرمش وبوصورتله اسلامه بیوك برخدمت ایتمشدر . رضی‌الله عنه .

{نفعی} (عمر) قصیده سرالق وادیسنده عثمانلی شاعر-لرینك جمله‌سنه مرجح اولان سخنور آتشزباندر . مولدی ارضروم قربنده واقع (حسن قلعه) اولدیغندن بعض ادبا طرفندن (نفعیٔ ارضرومی) عنوانیله یاد اولنمشدر. سلطان احمد خان اول دورنده استانبوله کلمش واکابر دولتی قصیده‌لرله مدح ایده‌رك شعر ایله شهرت بولمش ایدی. مؤخراً سلطان مراد خان رابعه انتساب ایله ملتفت اولمش وکندیسنك کمال اشتهاری آندن صکره حصوله کلمشدر. معروف اولدیغی اوزره نفعی هجاکولقده دخی الك ایلری کیدنلردن اوله‌رق مشاهیر عصرك همان جمله‌سنی هجو ایتمش وبو صورتله بر چوق دشمن قازانمش ایدی. (سهام قضا) نامنده‌کی مجموعهٔ هجویاتی مشهوردر . نعیمانك روایتنه کوره بر کون شهریار زمان بشیکطاشده سلطان احمد قصرنده بو مجموعه‌یی کوزدن کچیرمکده ایکن هواده رعد وبرق پیدا اوله‌رق تخت همایون قربنه برصاعقه نزول ایلدکده پادشاه مجموعه‌یی پاره پاره ایتدکدن صکره نفعی‌یه توبه ویردرمش ایدی.

بعده شاعر ینه مظهر التفات اولمش وخراج محاسبه‌جیلکی ایله
تلطیف بیورلمشدر . نفعی بو تکدیر وتوقیر شاهانه‌دن صکره
دیلنی طوتمق لازم کلیرکن اولجه :

فلك ایسترسه دخی مرتبهٔ والایی
ایلسون درکه پاشایه جبین فرسایی

مطلعلی قصیده‌سیله مدح ایتدیکی بایرام پاشایی برصورت شنیعه‌ده
هجو ایدنجه پاشا بونك اعدامنی تصمیم ایتمش ایدی . ینه نعمانك
روایتنه کوره پاشا نفعی‌یی حضورینه جلب ایله معاتبات عظیمه‌ده
بولندقدن صکره « قالدیرك ! » دیدکده بی چاره‌یی قالدیروب
اودونلغه حبس ایتمشلر واوراده بوغوب نعشنی دکیزه آتمشلردر.
حتی بوایشه مأمور اولان چاوش باشی بوینی اکری محمد — که
صکره پاشا اولمشدر — شاعری اودونلغه کوتورزکن
«نفعی افندی، کل، اودونلقده هجو اولنه‌جق بریسی وار» یوللو
تعریض ایتمش ونفعی‌یه آغزینه کلنی سویلتمش ایدی . بو وقعه
(١٠٤٤) ده وقوع بولمشدر . بز بو بابده نفعی‌یه طرفدارلق
ایتمك ایستمیورز . مقصدمز تاریخك سویلدیکنی سویلمکدن
عبارتدر . مشارالیهك اخلاق جهتنجه شدتله مؤاخذه‌یه شایان
بر بدزبان اولدیغنی ستره ذاتاً امکان یوقدر. قصائدنده کوریلن:

نکته‌ده عالم حریف اولماز بکا کویا بنم
هرنه‌سویلرسه‌م جواب‌لن ترانیدر سوزم

هرنەسویلرسەم قضا مضمونی اثبات ایدر
آنی بیلمز کیم خطاب امتحانیدر سوزم

کبی اغراقات مستهجنەسی عادتا کفریات مقولەسندندر. مع هذا طبیعت شاعرانەسنده اولان کمال اقتدار هیچ بروقت انکار اولنەماز. قصائدینه نسبتله غزلیاتی عادی کورینور. کندیسنك وادئ هجاده برچوق لطائفی واردر. ازجمله خارجده اردو دفترداری بولنان استقامت افندینك وفاتیله یرینه باقی پاشا تعیین اولندقده آکا خطاباً:

ایشته اولدك ینه حالا سفره دفتردار
استقامت یولنه کیتمکه همت ایله

دیمش ایدی. چوق کچمەدن پاشا استقامت یولنه کیتمش، یعنی خلقی کبی وفات ایتمشدر. بوکیفیت اوزمان کهانت شعرا قبیلندن عد اولنمش ایدی.

{ نوربانو } سلطان سلیم ثانینك زوجەسی وسلطان مراد ثالثك والدەسیدر. دولت عثمانیەده برنجی اولەرق مهد علیالقله کسب نفوذ وشهرت ایدن بودر. اسکدارده (عتیق والده جامعی) دینیلن جامعك بانیەسیدر.

{ نورس قدیم } (عبد الرزاق) کرکوکلیدر. استانبوله

کله‌رك موالئ دوریه صنفنـه داخل اولمش ایکن (١١٧٥) ده زباندرازلق تهمتیله بروسه‌یه نفی اولندی. اورایه وصولنی متعاقب وفات ایتدی. عثمانلی شاعرلرینك الڭ مقتدرلرندن عد اولنور .

{نوعی} (یحیی) مشایخدن پیر علی افندینـك اوغلیدر . عصرینك (باقی) دن صکره الڭ بیوك شاعری عد اولنمشـدر . (٩٤٠)ده معلقره‌ده تولد ایتمش ایدی. (٩٥٧) ده سالك طریق علمی اوله‌رق کوندن کونه جوهر قابلیتی فروزان وجالب انظار دانش آموزان اولمشدر . (٩٩٨) ده بغداد قاضیلکیله تلطیف اولندیغی حالده یوله چیقمه‌دن ارادهٔ پادشـاه زمان ایله شهزاده سلطان مصطفانك معلملکی خدمتنه تعیین بیورلمشدر. صکره‌دن رسیده‌ٔسن تعلم اولان شهزادکاندن بایزید، عثمان، عبدالله دخی خواجه افندیدن درس آلمغه باشلامشلردر. نوعی بش سنه قدر بو خدمتده بولندی . صداقتی علمیله متناسب اولدیغندن طرف شهریاریدن بك چوق لطفلره مظهر بیورلدی. مؤخراً اودور کچدی ایسه‌ده نوعی کوزدن دوشمدی ، فقط آرتق تقاعد حالنده یاشـادی . (١٠٠٧) ده وفات ایتمشـدر . شیخ وفا جامعی حظیره‌سـنده مدفوندر. علمی، ادبی، منثور، منظوم برچوق رسائل یازمشدر. ارادهٔ پادشـاهی ایله یازدیغی (ترجمهٔ فصوص الحکم) آثارینك الڭ معظمی عد اولنور . دیوانی دخی واردر . شو مصراعلری ضروب امثال صیره‌سنه کچمشدر :

§ بونك كيفيتى تعبير اولنماز ذوقه دائردر

§ كوكلدندر شكايت كيمسه‌دن فريادمز يوقدر

§ بروجهه ناظرز كوره‌لم حق نه كوسترر

§ پاشادچه كيشيده آرتار ايمش عقل معاش

{نيلى} (احمد) دانشوران شعرادندر. استانبول قاضيسى اولان ميرزا زاده محمد افندينك مخدومى اولديغندن (ميرزا زاده) عنوانيله معروف اولمشـدر. (١٠٨٤) ده طوغمش ، روم ايلى صدرى ايكن (١١٥١) ده وفات ايتمشـدر. اسكدار قبرستاننده مدفوندر. شيخ الاسلام عاصم افندى طرفندن سويلنيلن :

ميرزا زاده احمد نيلى
صحن فردوسى ايلدى مسكن

تاريخى سنك مزارنده منقوشدر. نيلى اقتدارى نسبتنده شهرت بوله‌ميان شاعرلرمزدن عد اولنور . ارتحالنه قريب شو مطلعى سويلمشدر :

كوكلى آلدك آلهى نى‌ده آل بارى
قويمه غربتده كوكلسز بوتن بيمارى

شو مصراعلرى ضروب امثالدن معدوددر :

§ کل اولماز باغ عالمده دیکنسز

§ انجامه ایرر موسم کل خارەده قالماز

§ دوری دونمش ساغرك صهباده حالت قالمامش

§ نه دلربوده اولیدق نه دلربامز اولیدی

و

{واثق بالله} (هارون) معتصم باللهك اوغلی وخلفای عباسیەنك طقوزنجیسیدر. بش ییل، طقوز آی سلطنت سوردی. (٢٣٢) ذی الحجەسنده اوتوز آلتی یاشنده وفات ایتدی.

{واصف افندی} (احمد) بغدادیدر. برچوق ماموریتلرده بولنمش، حتی وقعەنویس و رئیس الکتاب اولمشدر. (١٢٢١)ده یتمش یاشنده وفات ایتدی. سرآمدان ارباب قلمدن ایدی. یازدیغی تاریخ مشهوردر. اشعاری‌ده واردر. شو قطعەیی وقعەنویسلکدن انفصالنده سویلمشدر:

روز وشب چکدیکم مشقتلر
غیره اولدی نتیجه‌بخش مرام

نخل عرفانی غرس ایدن بن ایدم
ساحهٔ دهرده نیجه ایام

وقتی کلدکده بار ویردکده
قیلدی اغیاری حیف شیرینکام

{واصف بك} (اندرونی عثمان) عثمانلی شاعرلرندندر. بوستانجی باشی آرناوود خلیل پاشانك اقرباسندن اوله‌رق مدت مدیده اندرون همایونده بولندقدن صکره چراغ بیورلمشدر. (١٢٤٠) ده وفات ایتمشدر. دیوانی مطبوعدر. اشعارینك کوزللری وار ایسه‌ده اکثری چوجق اویونجاغی قبیلندندر.

{واصل بن عطا} رئیس معتزله‌در. حسن بصری حضرتلرینك مجلس شریفلرینه مداومت ایدردی. برکون اثنای محاوره‌ده «مرتکب کبیره نه مؤمندر، نه کافردر» دیه‌رك کفر وایمان بیننده بر منزله اثبات ایتدکده حضرت حسن «قد اعتزل عنا» یعنی «بزدن اعتزال ایلدی» بیوردقلرندن آندن صکره ابن عطا ایله توابعنه (معتزله) دینلمشدر.

{واقدی} (ابوعبد الله محمد) امام واقدی عنوانیله معروفدر. مغازی‌یه دائر تألیفاتی واردر. محدثیندن معدود ایسه‌ده اهل حدیث کندیسنی ضعفه نسبت ایتمشلردر. مأمون خلیفه مشارالیهی پك محترم طوتاردی. (١٣٠) ده طوغمش، (٢٠٧) ده بغدادده وفات ایتمشدر.

{وحشی} کرمان ملحقاتندن (بافق) ده طوغمش برشاعر. درکه سلاطین صفویه ایامنده شهرت بولمش ایدی. وصال شیرازی طرفندن تذییل ایدیلن (فرهاد وشیرین) منظومه‌سی اشهر آثاریدر. غزلیاتی‌ده خیلی کوزلدر.

ایکی بیتی:

§ دل نیست کبوترکه چو برخاست نشیند
از کوشهٔ بامی‌که پریدیم پریدیم
§ شرح این قصهٔ جانسوز نکفتن تا کی
سوختم سوختم این راز نهفتن تا کی

{وصال شیرازی} (میرزا شفیع) متأخرین شعرای ایراندندر. خوشنویسلکله دخی شهرت بولمش ایدی. (وحشی)-نك (فرهاد و شیرین) منظومه‌سنه ذیل یازمشدر. (بزم وصال) نامنده بر منظومه‌سی دخی واردر. دیواننده الك زیاده غزلیاتی خوشه کیدر. (١٢٤٢) ده (ری) ده وفات ایتمشدر.

بر مطلعی:

بزیر پرده چون مه در سحابی
سخن بی پرده کویم آفتابی

{وصّاف} (عبد الله) آق حصارلیدر. فضلای شعرادن

عد اولنور. استانبوله کلەرك (١٠١١) ده طریق تدریسه داخل اولمش ایدی. فضل واستقامتی سایەسندە سلانیـك، قاهره مولویتلرینـه نائل اولدقدن صکره مقتضای حکم زمان اولمق اوزره عقائد اسلامیەیه متعلق بعض مشکلاتی حل وتفهیم ایتمك مأموریت مهمەسیله ایستر ایستمز ایرانه کیتمشدر. عودتنـده آناطولی وروم ایلی صدری اولدقدن صکره (١٠٦٨) ده مقام مشیخته کلمشـدر. (١٠٧٥) ده سنی یوزی متجـاوز اولدیغی حالده وفات ایتدی. مشارالیه مشایخ اسلامك افاضلندن معدود اولمقله برابر قوی طبیعت برشاعر اولدیغنی آثاریله اثبات ایلمشدر. دیوانچـەسندن باشقه (خیال بهجت آباد) عنوانلی برمنظومەسی واردر. شو نصیحت آندندر:

اوقاتکی ایلمه اضـاعت
نادان ایله ایتمه عقد صحبت

عرفانه بولنسون انتسابك
بیل قدرینی قابل خطابك

اولسەك او مقولەیه ملاقی
یا مجلسـه کلسه اتفـاقی

پند ایلیوب ایتمه نفسك اتعاب
مسدود یدقضادر اول باب

{وليد} عبد الملك اوغلى وملوك امويه‌نك آلتنجيسيدر. طقوز ييل، سكز آى سلطنت سوردى. (٩٦) جمادى الآخره‌سنك نصفنده قرق سكز ياشـنده وفات ايتدى. دمشقده دفن اولندى. بوكا (وليد اوّل) دينيلير.

{وليد} يزيد بن عبـد الملك اوغـلى وملوك امويه‌نك اونجيسيدر. اون طقوز ييـل سلطنت سوردى. (١٢٥) ربيع‌الآخرنده اللى اوچ ياشـنده وفات ايتدى. غايت سفيه ايدى. بوكا (وليد ثانى) دينيلير.

{وهب بن عبد الله} شـهداى كربلادندر. برير بن الحضير الهمدانيدن صكره والده‌سنك تشويقيله ميدانه كيردى. بر قاچ دشمن اولدردكدن صكـره والده‌سـنك يانـنه كله‌رك «بندن راضى اولدكمى؟» ديدكده والده‌سى «حسـينك اوكنده شهيد اولمدقجه سندن راضى اولمم» ديمشـدر. ايكنجى دفعـه اوله‌رق ميدانه چيقه‌جغى صيره‌ده منكوحه‌سى «كيتمه! بنى آتش افتراقكه كرفتار ايتمه!» ديه يالواردى. والده‌سى ايسه «اوغلم، سن قادين سوزينه‌باقمه، كيت كيت!» ديه تكرار تشويق ايلدى. برقاچ كيشى دها اولدردكدن صكره شهيد اولدى. رضى الله عنه.

{وهب بن قابوس} (المزنى) برادر زاده‌سى حارث بن

عقب ایله مجرد زیارت ایچون مدینهٔ منوره‌یه کلمش ایدی. پیغمبرمز افندمزك احدده بولندیغی خبر آلنجه همان اردویه کیتدیلر. ورودلری مجاهدینك حین تفرقه تصادف ایتدیکندن درحال جنکه کیردیلر. وهب چوق بسالت کوستردی، حتی رسول اللهك اوزرینه هجوم ایدن ایکی فرقه‌یی بالمقابله کری چویردی. دیکر بر اوچنجی فرقه‌نك هجومنده نبیّ اکرم «یا بونلره کیم قارشی چیقه‌جق؟» دیه‌سؤال ایلدی. وهب «بنم یارسول‌الله» جوابنی ویردی. افندمز «یاوهب، قالق وجنت ایله مبشر اول» بیوردی. وهب او فرقه‌یی دخی کری چویردیکی صیره‌ده شهید اولدی. حضرت عمر «قابوس اوغلی کبی اولمکی جانمه منت بیلیرم» دیر ایدی. رضی‌الله عنه.

{وهبی} (سنبلزاده محمد) مرعشك مدار افتخاری اولان سنبلزاده خاندانی افاضلندن رشید افندینك اوغلیدر. اعلام فضلادن ایکن شعر ایله اولدیغی قدر فسق ایله‌ده مشتهر ایدی. شعری اوقدر کوزل اولمامقله برابر موزون سوز سویلمك خصوصنده عثمانلی شاعرلرینك برنجیلرندن عد اولنور. دیوان معظمی، تحفه‌سی، نخبه‌سی متداولدر. سرورینك:

کلشن جنتی مأوی قیله سنبلزاده

مصراعندن آکلاشیلان (١٢٢٤) ده وفات ایتدی.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] (١٨٨٨) [illegible]

[illegible] ([illegible]) {[illegible]}

[illegible]

(١٨٠) [illegible]

[illegible] ([illegible]) {[illegible]}

[illegible] (١٨٨٠) [illegible] ([illegible]) [illegible]

[illegible] ([illegible]) [illegible] ([illegible])

[illegible] {[illegible]}

[illegible] ([illegible]) [illegible] ([illegible])

[illegible] ([illegible]) [illegible]

[illegible]

[illegible] ([illegible]) {[illegible]}

بيتنه ماصدق اولەرق برمدت زنبيل بدوش كتابفروش اولمش ايدى. مؤخراً صحافلر ايچنده بردكانچه آچه بيلمشدر. (١٢٦٦)-ده وفات ايتدى.

{هاتف اصفهانى} (سيداحمد) بين‌المتاخرين تميز ايدن شعرادندر. (١١٩٨) ده وفات ايتمشدر.

كه‌يكى هست وهيچ نيست جزاو
وحده لا آله الا هو

بيتيله مربوط اولان ترجيع بند موحدانه‌سى مشهوردر. شو رباعيسى پك حزن انكيزدر:

باز آى و بكنج فرقتم فردنكر
ازدرد فراق چهره ام زردنكر

ازمرك دواى دردخود مى‌طلبم
بيمارنكر دوانكر دردنكر

{هارون‌الرشيد} مهدينك اوغلى و خلفاى عباسيه‌نك بشنجيسيدر. يكرمى‌اوچ ييل، اون‌طقوز كون اجراى حكومت ايلدى. (١٩٣) جمادى‌الآخره سنده اللى درت ياشنده وفات ايتدى. معارفپرور ايدى.

{هبةالله افندى} بعلبك اهالیسندندر . فقهده، حدیثده ماهر ایدی. فقهدن (الاشباه والنظائر) ی شرح ایتدیکی ایچون (شارح الاشباه) عنوانیله شهرت بولمشدر . سلطان سلیم خان ثالث دورنده استانبوله کلش و پادشاه مشارالیهك پك چوق لطفنه مظهر اولمشدر. (١٢٢٤) ده ارتحال ایلدی.

{هرمز} خلیفهٔ رسول الله ابوبکر صدیق طرفندن (١٢) محرمنده عراق عربك فتحنه مأمور بیوریلان حضرت خالد ابن ولیدك حرکت ایتدیکنی خبر آلهرق آندن اول اردوسیله کیدوب (کاظمه) دینیلن موقع مهمی طوتان مرزبان ایرانیدرکه دولت ایرانیهنك الڭ بیوك رتبهسنی حائز اولمقله برابر بهادر وفن حربده ماهر برسردار ایدی . حضرت خالد واروب آکا مقابل اردوسنی قورار قورماز ایلری آت سورهرك میدان اوقودقده هرمز بالذات سوق سمند ایله قارشیسنه چیقدی. ایکی سر عسکر آتلرندن اینوب پیاده اولهرق یکدیکره حمله ایتدیلر . ایکیسنكده حملهسی بوشه کیتدی . اما خالد کمال سرعتله هرمزی قوجاقلایوب آلت ایتدی . ایشنی بیتیرمك اوزره ایکن هرمزك آدملری خالده غدر ایتمك قصدیله سکرتدیلر ایسهده بریدن مشهور قهرمان قعقاع ابن عمرو یتیشهرك آنلری قتل ایلدی. خالد ایسه هیچ تلاش

ایتمیه‌رك هرمزی اعدام ایله غایت مزین وقیمتدار اولان اسلحه والبسه‌سنی آلدی. بودهشتلی وقعه اوزرینه ایران اردوسی بوزلمش وعساکر اسلامیه معقبلرندن آنجق آتی یوکروك اولان ایرانیلر قورتیله‌بیلمشدر.

{هشام بن عبدالرحمن} اندلسده دولت امویه تشکیل ایدن عبدالرحمن بن‌معاویه‌نك اك کوچك واك سوکیلی اوغلیدرکه مشارالیهدن صکره مسند نشین حکومت اولمشدر. برادرلری اولان سلیمان ایله عبدالله آسایش عمومی‌یی اخلال ایتمشلر ایسه‌ده هشام آنلره غلبه ایده‌رك مقامنده تمکن ایتمش وحقلرنده معاملهٔ عالیجنابانه کوسترمشدر. پدرینك اثرینه سالك اولمش اولان هشام (رضی) و(عادل) لقبلرینی آلمش ایدی. زماننده لسان عربی زیاده‌سیله رواج بولمش واجانب آنی تحصیله مجبور اولدقدن باشقه تورات وانجیل دخی عربجه‌یه ترجمه اولنمشدر. پدرینك باشلاتمش اولدیغی جامع کبیرك ـ که ابنیهٔ مشهوره‌دن معدوددر ـ اتمامنه موفق اولدی. بو جامع مؤخراً کلیسایه تحویل اولندقده اثر تعصب اوله‌رق بعض محالی تبدیل ایدلدیکندن اولکی لطافتی قالمامشدر. هشام (١٨٠) صفرینك اون ایکنجی کونی اوتوز یدی یاشنده ارتحال ایلدی.

{هشام ثانی} حکم مستنصرك اوغلی واندلس ملوك

[illegible] (۸۱۸) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible] :
[illegible] (٩٧٢) [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible] :
[illegible]

[illegible]

[illegible] (٨٤٤) [illegible]

[illegible] (٣٥٨) [illegible] (٣٧٥)

[illegible]

[illegible]

[illegible] (٥٠٠) [illegible]

[illegible]

[illegible] (٨٥٠) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] (٧٥٥)

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

(٩٩٠) صیره‌لرنده و طننـده وفات ایتمشـدر. (شاه وکدا) (کنجینهٔ راز) (کلشن انوار) (یوسف وزلیخا) (اصولنامه) عنوانلرینی مشتمل اولان (خمسه) سنده کوزل سـوزلره تصادف اولنور.

{یحیی بن معاذالرازی} عالم و نطوق ایدی. پك چوق کوزل سوزلری واردر. ازجمله دیمشدرکه:

— برطاقم اشخاص «بزلر برمقامه ایرشدك‌که آرتق نماز قیلمغه احتیاجمز قالمدی» دیرلر. اوت، ایرشمشلر اماجهنمه!

(٢٥٨) ده نیشابورده ارتحال ایلدی.

{یدی قله‌لی} (عبدالله) حافظ عثمان مأذونلرندن بر خطاط خوشنویسدر. نور عثمانیه‌ده برطاقم مرقعاتی موجوددر. (١١٤٤) ده وفات ایتمشدر.

{یزید} معاویة بن ابی سـفیانك اوغلی وملوك امویه‌نك ایکنجیسـیدر. اوچ ییل، طقوز آی سلطنت سوردی. (٦٤) ربیع‌الاولنك اون دردنجی کونی اوتوز طقوز یاشنده اولدی. دمشقده دفن‌اولندی. کربلاوقعه‌سی بونك‌زماننده جریان ایلدی. بوکا (یزید اوّل) دینیلیر. (آدی باته‌سی!) دیدکلری یزید بودر.

{ یزید } عبدالملکك اوغلی وخلفای امویه‌نك طقوزنجیسیدر. درت ییل، بر آی سلطنت سوردی. (١٠٥) شعبانده اللی اوچ یاشنده اولدیغی حالده نجرانده وفات ایتدی. بوکا (یزید ثانی) دینیلیر.

{ یزید } ولید بن یزیدك اوغلی وخلفای امویه‌نك اون برنجیسیدر. بش آی اجرای حکومت ایلدی. (١٢٦) ده قرق یاشنده وفات ایتدی. بوکا (یزید ثالث) دینیلیر.

{ یساری } خطاط خوشنویسدر. قابا طاشلی ایدی. (١٢٦٢)ده وفات ایتمشدر. ماچقه‌ده شیخ مزارلغنده مدفوندر.

{ یمان } صاحب سرّ رسول الله اولان حضرت حذیفه‌نك بدریدر. پك اختیار اولدیغی جهتله پیغمبرمز افندمز احد غزوه‌سنه کیدرکن آنی کری چویرمك ایستمش ایدی. یمان رتبهٔ شهادته نائل اولمق اوزره برلکده کیتمك آرزوسنده بولندیغنی عرض ایتدی. مساعده بیورلدی. اوده امل عالیسنه نائل اولدی. رضی الله عنه.

{ یورکی } (یاخود جورجی) برروم جنرالیدرکه (یرموك) ملحمه‌سنده اظهار اسلام ایتمشدر. یرموك شام حوالیسنده

برموضعدرکه اوراده اهل اسلام ایله روملر آره‌سنده (١٣) ده بیوك بر محاربه وقوع بولمشدر. ایمپراطور (هرقل)‌ك اوجهته‌ده‌کی لشکری ایکی یوز قرق بیك راده‌سنده اولدیغی حالده عسکر اسلام قرق آلتی بیك قدر ایدی. ایچلرنده یوزی اهل بدردن اولمق اوزره بیك صحابی بولنیوردی. حضرت خالد بن ولیدك قوماندهسیله جنکه کیریشیله‌رك طرفین یکدیکره حمله ایتمکه باشلادیغی صیره‌ده مدینهٔ منوره‌دن برساعی کلدی. مقام خلافتده بولنان حضرت ابو بکر صدیق منحرف المزاج ایدی. بعض ذوات مشار الیهك حالندن خبر آلمق اوزره ساعینك باشنه طوپلاندیلر. محاربه هنوز قیزشمش اولدیغندن ساعی «خلیفه امداد کوندرمك اوزره‌در» کبی سوزلرله کچشدیره‌رك صورت ماموریتنی کتم ایلدی. حقیقت حالده ایسه حضرت صدیق ارتحال ایتمکله یرینه جناب فاروق کچمش وخالد بن ولیدی عزل ایله سرعسکرلکی ابو عبیدة بن الجراحه توجیه بیورمش اولدیغندن سرعسکرلك امرینی حامل اوله‌رق او ساعی‌یی کوندرمش ایدی. زمان اشاعهٔ کیفیته مساعد اولمدیغندن ابو عبیده دخی بو امری موقتاً کتم ایده‌رك بعده اعلان ایلمشدر. ایشته او اثناده یوزکی میدانه کله‌رك حضرت خالدی ایستدی. خالد آنك یانه واردی. طرفین بربرینی تأمین ایله محاربه‌یی براقوب بروجه آتی محاوره‌یه کیرشدیلر:

— یا خالد، طوغری سویله. یالان سویلمه. حر اولان

یالان سویلمز. نبی آلداتمه. کریم اولان کیمسه‌یی آلداتماز. سزك پیغمبرکزه کوکدن برقیلیج ایندی‌ده اوده سکامی ویردی‌که آنی هرهانکی قوم اوزرینه صیرسه‌ك اوقومی بوزییورسین؟

— خیر.

— یا سکا نیچون سیف الله تسمیه اولندی؟

— جناب حق بزه پیغمبر کوندردی. بن آنی تکذیب وآنکله جنك ایدنلر ایچنده ایدم. صکره بکا هدایت آلهیه یتیشه‌رك آکا متابعت ایلدیکمده «سن اللهك مشرکین اوزرینه صیردیغی قیلیجسین» بیوردی وبکا نصرتله دعا ایلدی.

— بکا خبر ویر: سز خلقی نه‌یه دعوت ایدییورسکز؟

— اوچ شیئك برینه دعوت ایدرز: اسلام یاخود جزیه ویا محاربه.

— دعوتکزه اجابتله ایچکزه کیرنلرك رتبه‌سی نه اولور؟

— آنلرك‌ده رتبه‌سی بزم رتبه‌مزله بر اولور.

— آنلرده سزك کبی اجره نائل اولورلرمی؟

— اوت، بلکه آنلر بزدن افضل اولورلر، چونکه بز پیغمبرمز حیاتده ایکن آکا متابعت ایلدك. بزه غیبدن خبرلر ویردی، معجزه‌لر کوستردی. آنلری ایشیدن، کورن بر آدمك ایمانه کلمسی لازم کلیر. سز ایسه بزم کبی ایشتمدیکز، کورمدیکز. بوجهتله ایچکزدن دین‌اسلامه کیرنلر بزدن افضل اولورلر.

بونك اوزرينه يوركی همان الده بولنان قالقانی ترسنه چویرمش و خالدك تلقينيله شهادت كتيرمشدر . ينه خالدك تعليميله غسل ايدوب ايكی ركعت نماز قيلدقدن صكره سل سيف ايدەرك خالد ايله برابر برقاج دقيقه اول دوست بيلديكی دشمن اردوسی اوزرينه يوريمشدر . بويله مشهور بر جنرالك محاربه ميدانندە مسلمان اوليويرمسی اعدانك پك‌زيادە كوجنه كيتمش ايدی . يوركی كمال غيرت وشدتله اوكون آقشامه قدر جنك ايتدكدن صكره شهيد اولدی. رحمه الله تعالی. نهايت : خالدك مهاجمات شديدەسنه طايانەميان دشمن اردوسی كاملاً پريشان اولمش و آرەلقده ايمپراطورك برادری دخی اعدام اولنمشدر . بو مظفريت عظيمه متعاقباً بتون حوالیٔ شامك فتحنه مقدمه اولمشدر .

{يوسف همدانی} (خواجه) بغدادده تحصيل علوم ايتدكدن صكره اصحاب حالدن اولمشدر . حنفیّ المذهب ايدی . (منازل السائرين) كبی بعض تأليفاتی واردر . (٤٤٠) ده طوغمش ، (٥٣٥) ده ارتحال ايلمشدر .

ختام

ذیل اسامی

آ

{ آچیق باش } آناطولی ارکلیسندن ظهور ایتمش بر متشیخدرکه برمدت عربستان جهتلرنده سیاحت ایتدکدن صکره قیافت غریبه ایله استانبوله کلهرك کرامتفروشلغه باشلامش ایدی. صوغقلرده باشی آچیق کزمك برنجی کرامتی اولدیغندن بو عنوان ایله شهرت بولمشدر . یکیچری قشلهلرینه کیرر چیقار و آنلری غیبدن خبر ویررجهسنه سویلدیکی سوزلرله اغفال ایدردی. (١٢٢٥) ده اثنای محاربهده (حاجی اوغلی پازارجغی) موقع عسکریسنه کیتمش ایدی. آنك اوراده بولنمسی برطاقم حمقا عندنده روسیهلیه قارشی بر بیوك قوت عد اولنیوردی. (بابا پاشا) بندنده بیان اولنهجغی اوزره روسیهلیلر قوۀ کلیه ایله موقع مذکوره هجوم ایدهرك اوراده بولنان پاشایی اسیر ایتدکاری صیرهده آچیق باش دخی یاقهیی اله ویرهرك حقندهکی افکار باطلهنك تصحیحنه همت ایلمشدر .

[illegible]

[illegible]

١٣٠١ ١٣٠١ ١٣٠١ ١٣٠١

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

(٥٧٨) [illegible]

[illegible]

سوزلردن متأثر اولەرق مخالفین طرفندە بولندیغنه اظهار ندا-
متله حربگاه جملدن چکیلوب کیتمش ایدی. یولده (وادی-
السباع) دینیلن موضعده نزول ایلدی. ابن جرموز آنی قتل
قصدیله تعقیب ایتمکده ایدی. حضرت زبیر آنك اوضاعندن
نیتنی آکلادی، اوزرینه واردی، قاتلنی اولدرمك ایستدی. ابن
جرموز «بنی اولدرمه» دیه یالواروب «اذکر الله» یعنی «جناب
حقی خاطریکه کتیریرم» دیدی. حضرت زبیر آنی آزاد ایلدی.
معهذا ابن جرموز نیتندن وازکچمدی. فرصت کوزەدیوردی.
حضرت زبیر آنی ینه طوتدی، اولدرمك ایستدی. ابن جرموز
ینه یالواروب «اذکر الله» دیدی. بو معامله اوچنجی دفعه اولەرق
تکرر ایدنجه حضرت زبیر «جناب حقی بنم خاطرمه کتیریورسین
اما کندی خاطریکه هیچ کتیرمیورسین!» دیمکله برابر ابن
جرموزی ینه صالیویردی. اوایسه مشارالیهی عاقبت غافل بولەرق
قتل ایتدی. اردویه کیدەرك بو خبری بر واسطه ایله حضور
مرتضایه ایصال ایلدکده حضرت امام «بشره بالنار» بیورمشدر.
بر روایته کوره ابن جرموز مشارالیهی قتل ایله آتی، سلاحنی،
خاتمنی، قیلیجنی آلەرق مبارك باشیله برابر نظرگاه امیر-
المؤمنینه کتیردکده حضرت امام زبیرك قیلیجنی اخذ ایله
صیردی. دوندیروب ایکی جهتنه باقدقدن صکره «بو بر قیلیجدر-
که زبیر آنکله رسول اللهك اوزرندن نیجه بلالری دفع ایتمشدر»
بیوردی. آندن صکره ابن جرموزه «آنی نیچون اولدردك؟»

دیه عتاب ایلدی. ابن جرموز «سنك رضاکی تحصیل ایچون» جوابنی ویردی. حضرت امام حدتله «رسول الله «ابن صفیه‌نك قاتلنی آتش جهنمله تبشیر ایت» بیوردی» دیدی. ابن جرموز روایات ثلاثه‌یه کوره شووجه ایله مقابله ایلدی:

— سنکله نصل معامله ایده‌جکمزی بیله‌میورز. سنك طرفدارك اولوب دشمنلرکله‌می مقاتله ایده‌لم، یوقسه دشمنلریکه معین اوله‌رق سنکله‌می؟

— باشمزه نه غریب وقعه کلدی! سکا مخالفت ایتمك‌ده موجب دخول جهنم اولیور، سکا موافقت ایتمك‌ده.

— بز سنك دشمنلریکی قتل ایدییورز، سن بزی جهنم آتشیله تبشیر ایدییورسین.

روایت اخرایه کوره بو صوك سوزی سویلدکدن صکره کمال اضطرابندن حضرت زبیری قتل ایتدیکی قیلیج ایله انتحار ایلمشدر.

ابن جرموز ایشی یاکلش آکلامش ایدی.

{ابن یمین} (امیر محمود بن یمین‌الدین) قطعه سویلمکده مهارتله شهرت بولمش برشاعردرکه ترکستانه منسوبدر. (٧٤٥)ده (فریومد) ده وفات ایتمشدر.

ایکی قطعه‌سی :

§ حبذا روزکار بی خردان
کز خرابیٔ عـقل آزادند

عقل وغم رابهم کذاشـته اند
در حماقت همیشـه دلشـادند

هرکجا عقل هست شادی نیست
عقل وغم هردو توأمان زادند

§ لاف عرفان حق چه‌کونه زنی
توکه از خویشتن نه آکاهی

همه او باش تا توانی کفت
« لیس فی جبتی سوی الله »

{ابو اسحاق} حافظ شیرازینك :

شاه فرزانه شیخ ابو اسحاق

مصراعیله وصف ایتـدیکی ذاتدرکه بر مدت اصفهانده اجرای حکومت ایلدکدن صکره ملك اشرفه غلبه ایله شیرازی تسخیر واسباب عظمتی تکثیر ایتـدیکنه مبنی مقدما یزد شهرینه دخیل دوشـدیکی زمان مشهور شاه شجاعك پدری اولوب اورانك حکمداری بولنـان امیر مبارز الدین محمددن حرمت وانسانیت کورمش اولدیغی حالده بوکره آنکله محاربه‌یه قیام ایتمش ایدی. نتیجه‌ده ابو اسحاق اصـفهانده محصور قاله‌رق عاقبت سردار

محاصرین اولان شاه سلطانك النه اسیر دوشمكله امیرك امریله
اعدام ایدلمشدر. خواجه حافظ اوزمان دیمشکه :

راستی خاتم فیروزهٔ بو اسحاقی
خوش درخشید ولی دولت مستعجل بود

دیدی آن قهقههٔ کبك خرامان حافظ
زسر پنجهٔ شاهین قضا غافل بود

{ابو تراب} حضرت امام علینك برعنوان عالیسیدر.
برکون پیغمبرمز افندمز مشار الیهی مسجد شریفده تراب
اوزرنده یاتمش بولنجه یانه یاقلاشوب مبارك اللریله وجودنده‌کی
توزی طوپراغی بالازاله کندیسنی مظهر نوازش ایلدکدن صکره
«قم یا اباتراب ! قم یا اباتراب !» خطاب مکرریله سمع سامیسنی
تشنیف بیوردیغندن برکنیه‌سی ده (ابو تراب) اولمشدر.
بو تلطیف مخصوص رسالتپناهیدن فوق‌العاده ممنون اولمش اولان
حضرت امام (ابو تراب) کنیه‌سنی (ابو الحسن) (ابو الریحانتین)
کبی سائر کنیه‌لرندن زیاده سور ایدی. کرم الله وجهه.

{ابو سعید نیشابوری} (فضل الله) کبار عرفای
صوفیه‌دندر. (٤٠٤) ده ارتحال ایلمشدر. غایت محققانه رباعیاتی
واردر. شونلر آنلردندر :

[illegible]

[illegible] (۸۷۸) [illegible]

[illegible]

§

[illegible]

§

سرعسکری نصب ایده‌رك خلافتك دردنجی کونی رفقاسیله برابر یوله‌چیقارمشدر. آیریلیرکن کندیسنه «اصحاب‌رسول‌اللهك نصیحتنی دیکله و آنلری اموردە تشریك ایله» تنبیهنی ویرمش ایدی. ابوعبید فراتك اوته طرفنده بولنان ایران اردوسنك قارشیسنده برموقعه نزول ایتدکدن صکره یاننده‌کی امرانك رأیلری خلافنده اوله‌رق، اوجه قورلمش اولان کوپریدن کچوب حربه کیریشیویردی. عرب آتلری ایران اردوسنده‌کی اوزرلری جنکجی ایله مملو بولنان فیللر ایله متصل چالنمقده اولان زیللردن اورکه‌رك بردن بره کریله‌نجه ایرانیلر فیللری ایلری سوره‌رك اوق یاغدرمغه باشلادیلر. ابوعبید درحال عسکری آتلرندن ایندیروب دالقیلیج اوله‌رق فیللرك اوزرینه هجوم ایتدردی و بالذات بر فیلك قولانیله محفه‌سنك باغلرینی کسوب اوزرنده‌کی محاربلری یره‌دوشوره‌رك جمله‌سنی اولدردی. مجاهدلر همان بونمونه‌یه امتثال ایتدیلر. برقاچ فیل اووجه ایله زیر وزبر ایدلدی. ابوعبید اوآره‌لق تصادف ایتدیکی بر بیاض فیلك خرطومنه برقیلیج اوردقده فیل آنی آیاغنك آلتنه آله‌رق شهید ایتدی. امرای بنی ثقیفدن مشارالیهك یرینه کچنلر فیل ایبضی تلف ایتدیلر، فقط آنلرده برر برر شهید اولدیلر. ایرانیلر کوپری باشنه هجوم ایتملریله بر برینی چیکنه‌یه‌رك کوپریدن بری طرفه کچمکه باشلایان بوزغون عسکرك برچوغی فراته دوکلدی. بو اثناده قهرمان ممتاز (مثنی) یاننده بولنان

ثابتقدم سواری فرقه‌سیله قاچانلری آرقه‌لرندن محافظه‌یه چالشمقده و «بن بوراده‌یم، طورکز. قورقمیکز. کندی کندکزی تلف ایتمیکز. صکره منتظماً کچرسکز» دیه ندا ایتمکده ایدی. نهایت: نهری کچمش اولانلره ندا ایده‌رك کوپری‌یی باغلاتمش و عسکری ممکن اولدیغی قدر محافظه ایده ایده کوپریدن کچیرمشدر. کندیسی مجروح اولدیغی حالده اڭ آرقه‌دن کلمکده ایدی. (کوپری وقعه‌سی) دینیلن بو ملحمه‌ده برخیلی مشاهیر ایله برابر درت بیك کیشی نائل رتبهٔ شهادت اولمشدر. ایرانیلردن دخی او مقدار تلفات وقوع بولمش ایسه‌ده میدان حرب آنلرده قالمشدر. ایران سرعسکری بولنان (بهمن) فراتی کچه‌رك اهل اسلامی تعقیب ایتمك صددنده ایکن آلدیغی ظهور اختلال خبری اوزرینه معیتیله (مدائن) ه عودت ایلمشدر. مثنی ایسه بر آز آتلی ایله آنلری تعقیب ایده‌رك ایران اردوسنك صاغ و صول قول قوماندانلری اولان (جابان) ایله (مردانشاه)ی طوتوب کتیرمشدر.

امیرالمؤمنین بو وقعه‌دن پك زیاده متأثر اوله‌رق مثنایه امداد ایچون جمله‌یی تشویق ایله برابر سمت عراقده بولنان امرایه همان نزد مثنایه کیتملرینی آمر امرنامه‌لر یازمشدر. بعده مثنی کوپری وقعه‌سنك آجیسنی مع زیاده چیقارمغه موفق اولمشدر. رضی الله عنهم.

{ابو علیّ جبائی} ائمهٔ معتزله‌دندر. ابو الحسن الاشعرینك استادی ایدی. اهل سنت ایله معتزله بیننده مختلف فیها اولان مسائلدن بری‌ده جناب حقك عباد ایچون اصلح اولانی اراده بیورمسی واجب اولوب اولمدیغی مسئله‌سیدر. ازجمله امالی منظومه‌سنك :

وما ان فعل اصلح ذوا فتراض
علی الهادی المقدس ذو التعالی

بیتندن آكلاشلدیغی اوزره اهل سنت عندنده جناب حقك عباد ایچون اصلح اولانی اراده بیورمسی واجب دكلدر. معتزله عندنده ایسه واجبدر. (ابو الحسن الاشعری) بندنده ایما اولندیغی اوزره مشارالیه ایله جبائی آره‌سنده بو مسئله‌یه دائر مجاوبهٔ آتیه جریان ایتمشدر :

اشعری — مثلا اوچ برادر اولسه؛ برنجیسی ایمان و طاعتله، ایكنجیسی كفر و معصیتله عمر كچیرسه، اوچنجیسی‌ده صبی ایكن وفات ایتسه یوم قیامتده بونلرك حاللری نصل اولور؟

جبائی — برنجی نائل ثواب، ایكنجی مظهر عقاب اولور. اوچنجی نه ثواب آلیر، نه‌ده عقاب كورر.

اشعری — اوچنجی «یاربی، بنی نیچون معمر ایتمدك؟ ایدیدك سكا عبادت ایده‌رك نائل ثواب اولوردم» دیر ایسه جناب حق نه بیورر؟

جبائی — بیورر که : «اکر سنی معمر ایدیدم ارتکاب معاصی ایده‌رك داخل جحیم اولوردك . بوراسی نزده‌مده معلوم ایدی »

اشعری — ایکنجی «یاربی ، بنی نیچون صبی ایکن اماته ایتمدك ؟ ایدیدك سکا عاصی اوله‌رق جهنمه کیرمزدم » دیرایسه جناب حق نه بیورر ؟

بونك اوزرینه جبائی مبهوت اولمشدر . اشعری ایسه همان مذهب اعتزالدن عدول ایده‌رك آندن صکره قواعد معتزله‌نك هدمیله برابر مذهب اهل سنتك تحکیمنه همت بیورمشدر .

{ابو قُحافه} حضرت ابو بکر صدیقك پدریدر که پك اختیار اولدیغی حالده هنوز ایمانه کلمه‌مش ایدی. مکهٔ مکرمه فتح اولندیغی کون شفقتلی اوغلی آنی الندن طوته‌رق حضور نبوی‌یه کوتوردی . اودخی شرفیاب اسلام اولدی . اوغلندن آلتی آی صکره ، یعنی (١٤) محرمنده وفات ایتمشدر . رضی‌الله عنهما .

{ابو مِحْجَن ثَقَفی} شجعان شعرای عربدندر . (قادسیه) وقعه‌سنده حضرت سعد بن ابی وقاصك معیتنده بولنمشدر . محاربه باشلامازدن اول جه نصاسه مدح شرابه دائر برقطعه سویلدیکی ایچون سعد آنی کندی کوشکنده حبس وبند ایتمش ایدی . محاربه‌نك ایکنجی کونی ابو محجن سعدك زوجه‌سی سلمایه

« بنی صالیویر. سعدك بلقا نامندهكی قیصراغنیده عاریة بكا ویر.
كیده‌یم ، شو معركه‌یه كیره‌یم. جناب حق سلامت ویررسه كلیر،
ینه آیاقلرمی بنده وضع ایدرم » دیه یالوارنجه سلمی اول امرده
مساعده ایتمه‌مش ایسه‌ده شاعرك سوزشلی برشعر مأیوسانه
سویلمسی اوزرینه رقته كله‌رك سبیلنی تخلیه ایتمشدر. ابو محجن
همان بیلنمیه‌جك بر قیافته كیره‌رك وبلقایه بنه‌رك اردونك صاغ
قولی حذاسندن صف حربی یاروب كچمش ودشمنك اولا
صول، ثانیاً صاغ قولنه هجوم ایله سواران ایرانی بربرینه قاتمشدر.
كیجه یاریسنه قدر دوام ایدن مهاجماتی جمله‌یه حیرت ویردیكی
حالده كیم اولدیغی بیلنه‌مدی. هر كس حقنده بر درلو سوز
سویلدی. كوشكك بالاسندن محاربه‌یی تماشا ایتمكده اولان سعد
ایسه « شو بهادر كیم اوله‌جق؟ ابو محجن محبوس اولمسه اودر
وبندیكی بلقادر دیر ایدم » بیوردی. كیجه اولمق جهتیله طرفین
چكلدكده ابو محجن درحال قصر سرعسكری‌یه كله‌رك آیاقلرینی
بنده قویمشدر. او آره‌لق سلمی كندیسنه « سعد سنی نیچون
حبس ایتدی؟ » دیه صورار. ابو محجن « شراب ایچوب كناهه
كیرمدم، فقط مدح شرابه دائر لسانمدن برشعر صادر اولیوردی.
ایشته آنك ایچون . . . جاهلیتده اهل عشرت ایدم. نه یاپه‌یم؟
بر شاعر آدمم » جوابنی ویرر. سلمی كیفیتی سعده عرض
ایلر. مشارالیه شاعرك بوقهرمانلغندن ممنون اوله‌رق و « آرتق
فعل حرامی ارتكاب ایتمدكجه سنی یالكز سوزك ایچون مؤاخذه

ایتمم » دیەرك آنی صاییورز . ابو محجن‌دە تشکر ایدەرك فیما بعد اویلە شعر سویلمك ایچون لساننە مساعدە ایتمیەجکنە دائر سوز ویرر .

{ابو الهاشم الصوفی} (الکوفی) شام مشایخندندر. ابتدا کندیسنە (صوفی) دینیلن ذات شریف بودر. سفیان ثوری ایلە معاصر ایدی. غایت عارفانە سوزلری واردر. شونلر آنلردندر:

— لقلع الجبال بالابر ایسر من اخراج الکبر من القلوب.
— اخذ المرء نفسە بحسن الادب تأدیب اهلە.

{ادیب صابر} (شهاب الدین ترمذی) سر آمدان شعرای عجمدندر . بخارا مضافتندن (ترمذ) دە طوغمش، خراساندە نشوونما بولمشدر . انوری وعبد الواسع جبلی کبی اکابر شعرا مشار الیهی ثنا ایتمشلردر. حتی خاقانی :

این همە بکذار با شعر مجرد آمدم
چون سنایی هستم آخر کرنە همچون صابرم

دیمشدر . ادیب سلطان اتسز خوارزمشاه ایلە رقابت اوزرە بولنان سلطان سنجر طرفندن خوارزم احوالنی تحقیق واشعار ایتمك مأموریتیلە اورایە کوندرلدکدە سبب ورودینی آکلایان خوارزم مشاهك امریلە (٥٤٦) دە نهر جیحونە آتیلەرق هدر

ایدلمشدر . کندیسنك معاصرلرندن اولان شمالیٔ دهستانی ایله نظماً مناظره ایتدیکی صیره‌ده شمالینك مشار الیهه کوندردیکی بر قطعه‌ده بر طاقم یاوه کویان شعرا کبی کندیسنی ستایشه تنزل ایده‌میه‌جکنی کوسترمسی اوزرینه ادیب شو قطعه ایله جواب ویرمش ایدی :

ای شمالی کرم تو نستایی
چون منی ناستوده کی ماند

ابر اکر پیش آفتاب آید
نور او نانموده کی ماند

ادیبك اشعاری متانتله معروفدر . کمیاب اولان دیوانی شایان مطالعه‌در. شو قطعه‌سی مشهوردر :

قدر مردم سفر پدید کند
خانهٔ خویش مردرا بندست

تابسنك اندرون بود کوهر
کس نداندکه قیمتش چندست

شو رباعیسی پك مؤثردر :

چندان زفراق درزیانم که مپرس
چندان زغمت بسوخت جانم که مپرس

چندان بگریست دیدگانم که مپرس
کفتی که چه کونهٔ چنانم که مپرس

{ارقم بن ابی الارقم} کبار اصحاب کرامدندر. پیغمبرمز افندمز اوائل بعثتده مشار الیهك سعادتخانه‌سنده اختفا بیورمش ایدی. حضرت عمر او اوده حضور نبویده اظهار اسلام ایتمشدر. ارقم ابو بکر صدیق ایله بر کونده ارتحال ایلمشدر. رضی الله عنهم.

{اسدیٔ طوسی} سلطان محمود غزنوی دوری شعراسندندر. فردوسیٔ طوسینك استادی ایدی. فردوسینك واقع اولان وصیتی اوزرینه (شاهنامه) یی درت بیك قدر بیت ضمیله اتمام ایلمشدر.

{افضل الدین کاشانی} (بابا افضل کاشی) عنوانیله معروف اولان شاعر عارفدر که خواجه نصیر الدین طوسینك دایسی ایدی. خواجه آنك وصفنده قطعهٔ آتیه‌یی سویلمشدر:

کر عرض دهد سپهر اعلی
فضل فضلا و فضل افضل

از هر ملکی بجای تسبیح
آواز آید که افضل افضل

دیوان ورسائلی واردر. شوایکی رباعی جملهٔ اشعارندندر :

§ این شور ببینکه درجهان افتادست
خلق ازپی سود درزیان افتادست

به زان نبودکه ماکناری کیریم
ای وای برانکه درمیان افتادست

§ از کبر مدار هیچ درسر هوسی
کز کبر بجایی نرسیدست کسی

چون زلف بتان شکستکی عادت کن
تا صید کنی هراز دل در نفسی

{اکبر شاه} فیضیٔ هندینك ممدوحی اولان هند پادشا-
هیدرکه عرفان واحسان ایله معروف ایدی. شوقطعهٔ حکیمانه
مشارالیهه منسوبدر:

دوشینه زکوی میفروشان
پیمانهٔ می بزر خریدم

واکنون زخمار سرکرانم
زر دادم ودرد سرخریدم

فیضی دیرکه :

من فیضیم زفطرت فیاض کزشرف
نازد بفرّ فکرت من دور اکبری

{ام رَوْمان} حضرت ابو بکر صدیقك اولادندن عائشهٔ صدیقه ایله عبد الرحمانی دنیایه کتیرمش اولان زوجهٔ محترمه‌سیدر. ارتحالنده امر دفنی طرف رسالتپناهیدن اجرا قیلنمشدر. «هرکیمی جنت حوریلرندن برینه باقمق مسرور ایدر ایسه ام رومانه باقسون» مآلنده‌کی حدیث شریف ایله ده قدری اعلا بیورلمشدر. رضی الله عنها.

{ام الفضل} (لبابه بنت الحارث) عم نبوی اولان حضرت عباسك زوجهٔ محترمه‌سی وزوجات مطهراتدن جناب میمونه‌نك لابوین همشیره‌سیدر. برصحابیهٔ جلیله ایدی. حضرت ابن عباسك والدهٔ مکرمه‌سیدر. دنیایه کتیردیکی آلتی اولادك اکبری (فضل) اولدیغندن آکا اضافتله شهرت بولمشدر. (جمل) وقعه‌سنده عائشهٔ صدیقه ایله زبیر وطلحه‌نك خروج ایتدکلرینی مکهٔ مکرمه‌دن یازدیغی برنامه ایله امام علی افندمزه اخبار ایتمشدر. مکتوبی محلنه ایصال ایتمك اوزره تسلیم ایلدیکی (ظفر) نامنده‌کی ذاته «شمدیلك» دیه‌رك یوز آلتون ویرمش ایدی.

{انیس} کبار اصحاب کرامدن حضرت ابو ذر غفاری‌نك برادریدرکه شاعر ماهر ایدی. ابو ذرك اظهار اسلام ایتمسنه او سبب اولمشدر: پیغمبرمز افندمزك نبوتله ظهورنده انیس مکهٔ مکرمه‌یه کاوب کیتمش ایدی. ابو ذره نبیّ اکرمك بعض

احوال واوصافنی بیان ایتدکده ابو ذر «خلق آنك حقنده نه سویلیور؟» دیه سؤال ایدنجه انیس «شاعردر کاهندر ساحردر دیورلر اما بن کاهنلر کلامنی ایشتدم. شعرلده انواعنی بیلیرم. والله محمدك سوزلری هیچ برینه اویمیور. اوصادقدر. آکا اویله دینلر کاذبدر» جوابنی ویرمکله ابو ذر همان اعلان ایمان ایتمشدر. رضی الله عنهما.

{اَوْس بن حولی} کبار انصار کرامندندر. ارتحال نبوی وقوعنده امام علی افندمز جسد مقدسی بعد الغسل تدفین ایتمکده ایکن اوس «الله عشقنه یا علی! رسول اللهدن اولان نصیبمزی استیفا ایچون بزه مساعده ایت» دیمش و حضرت مرتضانك امریله اودخی قبر شریفه اینه‌رك خدمتده بولنمشدر. رضی الله عنه.

ب

{بابا پاشا} عثمانلی قهرمانلرینك الك بنامدارلرندن اولان پهلوان ابراهیم آغادرکه روسیه محاربانده کوستردیکی جلادت جمله‌یه حیرت ویرمش ایدی. از جمله (١٢٢٤) رمضاننك اون بشنجی کونی سلستره‌یه برساعت مسافه‌ده واقع (تاتاریچه) قریه‌سنده آلتمش بیك روسیه‌لی اوزرینه ایدیلن هجوم فداکارانه‌ده

پهلوان آغانك نصل دهشتلی بر قهرمان اولدیغی بتون بتون میدانه چیقمش ایدی. بو ملحمه‌ده بيك بو قدر مجاهد شهيد اولمش ایسه‌ده دشمن اون بیکدن زیاده تلفات ویرمشدر. نتیجهٔ هیجاده پهلوان آغایه وزارت ویرلدیکندن آندن صکره (بابا پاشا) عنوانیله یاد اولنمشدر. مشار اليه مؤخراً ایکی اوج بيك عسکرله (حاجی اوغلی پازارجغی) محافظه‌سنده بولنمقده ایکن روسیه‌لیلر قوهٔ کلیه ایله (خرسوه) دن کچه‌رك جمادی الاولانك اون بشنجی کونی قصبه‌نك اطرافنده بر خندقدن باشقه استحکام بولنمدیغی حالده بغتةً هجوم ایتملریله پاشا مبتلی بولندیغی کیفسزلکی کأن لم یکن عد ایده‌رك لاابالیانه مقاومت ایتمش واوقدر عسکرله دشمنه اون بیکه قریب تلفات ویردرمش ایسه‌ده نتیجه‌ده اسیر اولمش ایدی. بابا (١٢٣٦) ده اینه بختی وقارلی ایلی سنجاقلری متصرفی اولدیغی حالده محموماً ارتحال ایتمشدر.

{بهار شیرازی} سلطان عبدالحمید اول و سلطان سلیم ثالث دورلرنده استانبولده بولنمش، حتی سلطان سلیمك جلوسنه تعمیهٔ لطیفه‌یی شامل اوله‌رق:

اندوه زائل آمد و تاریخ شد بهار
سلطان سلیم افسر شاهی بسر نهاد

تاریخنی سویلمش اولان شاعر فاضلدرکه کندیسنه بعض علما ایله برابر رؤس ویرلسی اوزرینـه ایرانلی اولدیغی ایچون شیعیلکله مشتهر بولنمسـنه مبنی مشهور سروری قطعهٔ آتیه‌یی سویلمشدر:

کلشن آرای رؤس اولدی بهار فرزند
علی قوشیٔ زماندر آکا شاباش اولسون

چونکه وار بونده اوچنکانه قاره عبدالله
هی افندی نه اولور برده قیزلباش اولسون

قاره عبدالله او وقتك رجال علمیه‌سندن ایدی .

{بهجت افندی} (ابوالصفا محمد) عثمانلی شاعرلرندندر. (١٢٤٤) ده طربزونده تولد ایتمشـدر. برمدت مدرسه نشین اوله‌رق تحصیل علوم ایتدکدن ومؤخراً کتابت مسلکنه کیره‌رك متعدد مأموریتلرده استخدام ایدلدکدن‌صکره حجاز مکتوبجیسی ایکن (١٢٩٦) ده ارتحال ایلمشـدر. طرز قدیم اوزره کوزل شعر سـویلیه بیلیردی. اشعاری (خذماصفا) ده منـدرجدر. کندیسـنك مخدوملری اولان (صفا) ایله (وفا) زمانمز شـبان شعراسی ایچنده تمیز ایدنلردندر.

ج

{جنجی خواجه} (حسین افندی) زعفران بولیدن استانبوله کله‌رك مدرسه نشین اولمش ایدی. اوللری اوفو- روکجیلکده‌کی شهرتی مدرسه خارجنه تجاوز ایتمزایکن (١٠٥٢)ده نصلسه بیوك یرلره چاته‌رق مشهورجهان اولمشدر. نفوذ بولدقدن، خصوصیله قاضی عسکر اولدقدن صکره جسورانه ارتشایه باشلامش ایدی. بو صورتله کلیتلی ثروته مالك اولدی. بیع مناصب علمیه یك چرکین کورندیکندن (١٠٥٦) ده قاضی‌عسکرلکدن عزل اولنه‌رق یرینه شاعر مشهور بهائی افندی نصب ایدلمشدر. سلطان محمد خان رابعك جلوسنده بعض ملاحظاته مبنی صدر اعظم آدم کوندروب جنجیدن ایکی یوز کیسه آقچه ایستمش اولدیغی حالده جنجی «بن او پاره‌لری مردلك ایله قازاندم! » دیه‌رك ویرمك ایستمه‌مشدر. قاین پدری محمود افندی نصیحت ایتدی. دیکله‌مدی. بعده کدخداسی حاجی نورالله «به افندی، بو قدر مالی سکا یوتدرمازلر. قرق اللی کیسه اولسون ویر» اخطارنده بولندی. جنجی برپارچه دوشوندکدن صکره «کتیر شو کیسه‌لری. اکسیك، سیلیك غروشلری، قیریق آلتونلری آییرملده بر آز شی ویره‌لم» دیدی. نقد کمعیار آرامقله مشغول ایکن چاوش باشی عبدالفتاح

آغا — كه ظرفاى روزكاردن ايدى — يانندە برقاچ آدم ايله صوقاق قاپوسندن ايچرى كيردى. جنجى‌يه خبر ويرديلر. پارەلرى ميداندە براقوب حرمه قاچدى. حرمدن طامه چيقدى. پارماقلقلى تختەپوشى آشاركن كوملكى ايليشەرك ييرتلدى. پارچەسى اوراده صاللانه قالدى. جنجى قومشوسى طوسون چاوشك اوينه جان آتدى. بربوش اوطه‌يه كيردى، آرقەسى اوزرينه ياتيويردى. اوستنه بركهنه حصير اورتديلر. عبد الفتاح آغا حاجى نوراللهى باغلاتدقدن صكره الندەكى امر موجبنجه حرمه كيردى. تختەپوشه چيقنجه جنجينك اوته طرفه آتلامش اولديغنى پارۀ پيراهندن استدلال ايلدى. طوسون چاوشك خانەسى قاپوسندن كيرديلر، اوطەلرى آراديلر. جنجينك بولنديغى اوطه‌يه كيردكلرنده عبد الفتاح آغا همان حصيرى قالدردى، هيچ كولميەرك ديدى كه:

— افندى حضرتلرى وقتيله ارواح علويه دعوت ايدرلردى. شمدى غالبا اجنۀ سفليه دعوتيله مشغول بولنيورلر!

جنجى‌يى اورادن قالدردقلرى كبى كوتورديلر. پك چوق نقود واموالى چيقدى. ايكى يوز كيسەلكى مصادره اولندى. چوق كچمەدن نعمانك ديديكى كبى:

بحر فنا رفت وناچيز شد
فلك كفت خندانكه اونيز شد

ماصدقنه مظهر اولدى.

ح

{حاجب منصور} (محمد بن عبدالله بن ابی عامر المنصور) اندلس ملوك امویه‌سندن (حکم مستنصر) ك اوغلی هشام ثانی اون بر یاشنده اولدیغی حالده جلوس ایلدکده اتفاق آرا ایله وصی نصب ایدیلن (صبیحه) طرفندن حاجبلکه انتخاب اولنان ذات عالیدرکه (۳۲۷) ده (جزیرهٔ خضرا) ده کائن (طورش) قریه‌سنده طوغمشدر. یتیم قاله‌رق بیودکدن صکره تحصیل علوم ایچون قرطبه‌یه کلمش و آز وقت ایچنده بین الاقران تمیز ایتمش ایدی. حسن شهرتی واصل سمع حکمداری اولدقده خواص بندکان صیره‌سنه کچمش و صبیحه‌نك خدمت کتابتنه تعیین ایدلمش ایدی. حاجب اولنجه بتون بتون مشاربالبنان اولمشدر. کمال رویت و عدالت ایله متصف اولان اسلام قهرمانلرینك برنجیلرندندر. اللیدن زیاده محارباتده اعدایه غلبه ایده‌رك اندلس اسلامنه حیات جدیده ویرمش، حتی اندلس قطعه‌سنك تمامها تسخیرینی قوهٔ قریبه‌یه کتیرمش ایدی. مشهوردرکه (۳۷۰) ده خرستیانلرك بالاتفاق میدانه کتیردکلری بیوك براردونك مهاجمات فداکارانه‌سندن عسکر اسلام دوچار انهزام اوله‌رق کلیتله فراره باشلادقلرنده منصور همان راکب اولدیغی آتی کمال سرعتله قوشدیره‌رق فرارلیلرك اوکنه کچمش وباشندن صاریغنی،

بلندن قیلیجنی چیقاروب برر طرفه آته‌رق باشنی، صاقالنی آلودهٔ
غبار وتراب ایلدکدن صکره بو یلو بوینه یولك اوزرینه
یاتیویرمشدر . مشارالیهك لسان حال ایله نه دیمك ایستدیکنی
آکلایان عسکر کندیلرینی طوپلادیلر، «یا غزا یا شهادت!»
دیه قسملر ایده‌رك دوندیلر، تکرار دشمن اوزرینه یوریدیلر.
قرال (برمودو) رجعته مجبور اوله‌رق موقع حربك کریسنده
بولنان سنکستانه جان آتدی. بو محاربه‌ده خرستیانلری کاملاً محو
ایتمك منصورك النده اولدیغی، حتی بوصورت کندیسنه دفعات
ایله اخطار اولندیغی حالده مشارالیه علو جنابنه مغلوب اوله‌رق
خرستیانلر ایچون قاچه‌جق یول آچمشدر . (٣٩٢) ده وقوع
بولان اللی ایکنجی غزاسنده اعدا عسکر اسلامدن اوچ درت
قات زیاده اولدیغی حالده بی پروا مقاومت ایتمش و بالذات سل
سیف ایده‌رك نامداران مجاهدین ایله برلکده الك ایلری
کیتمشدر. مجروح اولدیغی حالده اقتضا ایدن قوماندەیی کمال
متانتله ویرمکده ایدی. بو ملحمه‌ده دشمن پك چوق تلفات
ویره‌رك چکلمش ایسه‌ده اسلام اردوسنك الك بنام قهرمانلری
دخی شهید اولدقلرندن، منصور ایسه او زمانه قدر بویله بر
فلاکته اوغرامامش بولندیغندن «آه!» دیوب یاره‌سنك باغنی
آچمش و خون مبارکنی آقیده آقیده جهان جاویده روان
اولمشدر. بو وجه ایله شهادتی (٣٩٢) رمضاننك یکرمی بشنجی
کوننه تصادف ایتمشدر . سنی آلتمش بش راده‌لرنده ایدی.

واقع اولان وصیتی اوزرینه نعشی مدینهٔ (سلیم) ه نقل ایدیلهرك بولندیغی غزالرده البسهسندن طوپلانمش اولان توز طوپراق ایله برابر دفن اولندی. شهدا حقنده اجرا اولنان اصول شرعیه وجهایله البسهسی اوزرندن چیقارلمامشدر.

{حکم بن هشام} هشام بن عبدالرحمانك اوغلی واندلس ملوك امویهسنك اوچنجیسیدر. حکومتنك ابتدالری اولدقجه ای کیتمش ایسهده مؤخراً کندیسی علیهنده بولنهجقلرینی خبر آلدیغی اوچ یوز قدر آدمی برکیجه ایچنده اعدام ایتدرمك کبی بعض حرکات ظالمانهیه جرأت ایلدیکی جهتله قرطبه اهالیسنك نفرتنی قازانمش ایدی. دها برخیلی مناسبتسز اجراآتده بولندقدن واوجه آلمش اولدیغی (المظفر) عنوانی اهالی طرفندن (ابو العاصی) کنیهسنه تحویل اولندقدن صکره مأیوساً وفات ایتمشدر.

{حکم ثانی} (المستنصر) عبدالرحمن ثالثك اوغلی واندلس ملوك امویهسنك طقوزنجیسیدر. (٣٥٠) رمضاننك اوچنجی کونی پدرینك یرینه جلوس ایتمشدر. دورنده اصحاب استعداد فنون متنوعهده ترقی ایتمکده ایدی. اندلسك الك چوق علما وحکمایه مالك اولدیغی زمان او زمان ایدی. بالخاصه قرطبه

شهری دنیـا یوزنده برمثلی دها بولنمسی ناقابل برمجمع افاضل اولمش ایدی. (حمیت) منظومه‌سنده ایراد ایلدیکمز:

بولدی شهرت حکومت اسلام
قرطبـه اولدی تختکاه بنـام

یالـکز تختکه دکل اما
اولدی دار المعـارف دنیـا

هنره ملتـفت ایدی خلفـا
مترقی اولوردی اهل ذکا

لطف ایدرلردی اقتداره کوره
شوق اولور فیض نوبهاره کوره

مسـتعدانی قیلدی اول اقلیم
فاضل وشـاعر وادیب وحکیم

دولت ارباب شوقه یار اولدی
اهل دانشـله اندلس طولدی

اویله فر بولدی کیم چراغ هنر
مستنیر ایتدی دهری سرتاسر

نرده آثار رغبت اولسـه عیان
اولور اول سویه معرفت پویان

[illegible] (١٥٠١) [illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] (١٨٨)
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ایتمش برشقیدر . پدری اشقیادن قاره حیدردرکه برقاچ سنه قطع طریق ایله مشغول اولدقدن صکره برکیجه (حمید) مضافاتندن (اولوبورلو) ده کائن ولی بابا تکیه‌سنده یاتمقده ایکن قتل اولنمش ایدی. اوغلی محمد انتقام سوداسنه دوشه‌رك برکیجه تکیه‌یی باصوب نفوس موجوده‌یی اولدردکدن صکره آرقداشلریله طاغه چیقمشدر. برچوق خباثت ارتکاب ایتدی، حتی آناطولی بکلربکیسی احمد پاشایی اولدردی. (١٠٥٨) ده قاره حصار صاحبی باصوب قتل رجال وغارت اموال ایتمش ایدی. اورادن اسپارته اوزرینه کلدکده اهالی کندیسنه شفعا کوندروب «نه ایسترسه ویره‌لم. بزه تعرض ایتمسون» دیدیلر. حیدر اوغلی شهره درحال اوچ بیك غروش طرح ایلدی. اهالی «باش اوسته‌، ویریرز. تدارك ایدیلنجه‌یه‌قدر توقف ایتسون» دیه تکرار خبر کوندردیلر. شقی شهرك خارجنده پاره‌نك ورودینه مترقباً عشرتله اشتغال ایتمکده ایکن ایچریده بولنان متسلم آبازه حسن آغا برکیجه صباحه قارشی کندی آدملرینی واهالیدن ایشه یارار بیکیتلری آله‌رق چیقدی، حیدر اوغلنی علی الغفله باصدی. جنك ایلدی. حیدر اوغلی مجروحاً فرار ایتدی ایسه‌ده عاقبت یاقه‌یی اله ویردی. حسن آغا آنی وحیاً الده ایدیلن آرقداشلرینی استانبوله کتیردی. رفقاسی اعدام اولندیغی کبی کندیسی‌ده پارماق قاپوده صلب ایدلدی.

خ

{خدیجه} اندلسـده یتشمش وملوك امویه‌دن حکم ثانی دورنده شهرت بولمش برشاعرهٔ ماهره‌درکه موسیقی فننده دخی یکتا ایدی. اشعار دلاویزیله الحان حالت انکیزی برلشه‌رك وجد آور اصحاب قلوب اولوردی. جعفر بن نصیر التمیمینك کریمه‌سیدر.

{خواجوی کرمانی} افاضل بلغای عجمدندر. (نخلبند شعرا) لقبنی آلمش ایدی. (همای همایون) منظومه‌سنی بغدادده بولندیغی صیره‌لرده یازمشدر. دیوانی شایان مطالعه‌در.

پیش صاحب نظران ملك سلیمان بادست
بلکه آنست سلیمان که زملك آزاد ست

مطلعلی غزلی مشهوردر. (٧٤٢) ده وفات ایتمشـدر. حافظ شیرازی مشارالیهك پیرو راجحی عد اولنور.

ر

{رستم} (قادسیه) ملحمه‌سنده حضرت سعد بن ابی وقاصه قارشی کسری یزد جرد طرفندن کوندریلن سرعسکردرکه

جســارت ومهارتی ، خصوصیله زینت وعظمتی برنده اولدیغی حالده مغلوب اولمشدر. محاربه‌نك صوكلرنده — كه اوكله وقتی ایدی — چیقان شدتلی برروزكار كندیسنك احتشاملی خیمه‌سنی اوچوروب نهره آتمش اولدیغنــدن بر استرك سایه‌ســنه التجا ایتــدیكی صیره‌ده (هلال بن علقمه) آنی اولدیره‌رك كیدوب سریری اوزرینــه اوطورمش و «ای جماعت مسلمین، برب الكعبه رستمی اولدردم» دیه ندا ایتمشدر. خلق باشنه طوپلانوب بر آغیزدن تكبیر آلدیلر، ممنون ومتشكر اولدیلر. آندن صكره ایران اردوسی بتون بتون بوزلدی. (درفش كاویانی) دینیلن مشهور سنجاق بوغزاده اغتنام ایدلمشدر.

{رضی الدین خَشّاب} كاشــانی یاخود نیشابوری براو-دونجینك حفیــدی اولدیغی ایچون (خشاب) عنوانی محافظــه ایتمش برشاعر ماهردركه كمال اصفهانی ایله معاصر ایدی.

چورسی بطور همت ارنی مكو وبكذر
كه نیرزد این تمنــا بجواب لن ترانی

بیت مشهوری آنكدر.

{رفیع الدین ابهری} (قزوینی) مهرهٔ شعرای عجمدندر. كمال اصفهانی معاصرلرندن ایدی. دیوانی واردر. برقصیده‌سندن اولان شوبیتی كوزلدر:

سجاح مسیلمه‌نك نبوتنی تصدیق ایتمش ایدی. موما الیها مؤخراً
مسلمان اولمشدر.

{سعد بن زنکی} شیخ سعدینك ممدوحی اولان اتابکدرکه
سخاوت وشجاعتله معروف ایدی. ایران سلجوقیه‌سی ملوکندندر.
یکرمی طقوز ییل سلطنت سوردکدن صکره وفات ایتمشدر.
شو رباعی کندیسنه منسوبدر:

در رزم چو آهنیم ودر بزم چوموم
بر دوست مبارکیم وبر دشمن شوم

از حضرت ما برند انصاف بشام
وز هیبت ما برند زنار بروم

ضیا پاشا دیورکه:

سعدی اکر ایتمسیدی ایراد
کیم ایلر ایدی اتا بکی یاد

{سعد الدین جوینی} (شیخ محمد) عرفای مشایخدندر.
(سجنجل الارواح) (محبوب الاولیاء) جملهٔ تألیفاتندندر. (٦٥٠)-
ده ارتحال ایتمشدر. شعر دخی سویلردی. شو مستمندانه رباعی
کندیسنکدر:

در دل زفراق خستکیها دارم
درکار زچرخ بستکیها دارم

با این همه غم تونیز پیمان وفا
مشکن که جزاین شکستکیها دارم

{سعد الدین کاشغری} مولانا نظام الدین خاموشدن اخذ طریقت ایتمشدر. اکابر خواجکاندندر. (جامی) بنده‌ء کوسترلدیکی اوززه مشارالیهك مرشدیدر. کاشغری هر کون نمازدن اول وصکره هرات جامعی اوکنده اوطورر، محبلریله صحبت ایدردی. اوراسی مولانا جامینك کذرکاهی ایدی. جامی اورادن کچدکجه کاشغری «بو کنجده قابلیت عظیمه واردر. بیلمم کندیسنی نصل صید ایتملی!» دیرایدی. برکون جامی مشارالیهك حضورینه کله‌رك اظهار نیاز ایلدکده کاشغری «امروز شاهبازی بدام ما افتاد» بیوردی. شهاب الدین محمد حاجرمی جامینك کاشغری‌یه منجذب اولدیغنی طویجه «بش یوز ییلدن بری دانشمندان خراسان آره‌سنده برمرد کامل ظهور ایتمش ایدی. آنك ده کاشغری یولنی اوردی» دیمشدر. کاشغری اوائل حالنده تحصیل علوم ایتمش ایدی. بعض تألیفاتی واردر. تصوفه متعلق اولان کلماتی برمحبی طرفندن جمع ایدیله‌رك رساله حالنه کتیرلمشدر. (۸۶۰) ده ارتحال ایلدی.

{سنان پاشا} فاتح سلطان محمد خان وزراسندن واو زما- نك علما وادباسندندر . نجـه مؤثر سوزلری حاوی اولان (تضرعنامه) سی مشهوردر. اواخر عمرنده تارك مشاغل وزا- رت اولمش ایدی.(٨٩١) ده ارتحال ایتمشدر. شوبیتی كوزلدر:

قلب مؤمنكه عرش رحماندر
آنی ییقمق زیاده طغیـاندر

{سوزنی} (شمس‌الدین محمد سمر قندی) هجـا كویان شعرادندر . معاصرلری اولان شـاعرلردن پك چوغنی غالبانه هجو ایتمشـدر . آخر عمرنده توبه ایتمش وحجه كیتمشـدر . موجود دیوانڭ نصفی هجویات وهزلیاتدن عبارتدر . (٥٦٩)ده سمرقنـدده وفات ایتدی . اعتراف حال یولنده اولان شو بیتلری مشهوردر :

زهر بدی‌كه توكویی هزار چندانم
مرا نداند ازانكونه كس‌كه من‌دانم

در آشـكار بدم درنهان زبد بترم
خدای داند وبس آشكار وپنهانم

بیك صغیره مرا رهنمای شیطان بود
بصد كبیره كنون رهنمای شیطانم

مشارالیهك براوغلی وار ایدی. باباسنك سوزلرینی چالمق صورتیله شاعرلکه یلتنیردی. بونو هوس نهایت:

وکم علمته علم القوافی
فلما قال قافیة هجانی

حکمی اوزره باباسندن اوکرندیکی سوزلرله ینه آنی هجوه جسارت ایلدی. سوزنی آکا:

ای دزد هجا و مدح دیوان پدر
گویی‌که شدم سوار میدان پدر

من رستم شعرم وتوسهراب منی
ازخنجر من‌جان نبری جان‌پدر

رباعیسیله کورنمشدرکه شو مآلده‌در:

— ای پدرینك دیوانده مندرج هجو ومدحه دائر برطاقم سوزلرینی چالان خیرسر! «بابامك آت اویناتدیغی میدانده بن‌ده آت اوینادییورم» دییورسین، فقط شوراسنی بیلملیسین‌که بن هیجاکاه شعرك رستمی‌یم، سن ایسه بنم سهرابم صاییلیرسین. باباكك خنجرندن جان قورتاره‌مازسین اوغلم!

(سهراب) رستم زالك برمحاربه‌ده بیلمیه‌رك اولدردیکی اوغلنك اسمیدر.

وقت هر کارنکه داركه نافع نبود
نوشداروکه پس از مرك بسهراب دهند

بیتی ضرب مثل حکمنده‌در.

{ سهیل بن عمرو } پیغمبرمز افندمزك وقوع ارتحالی اوزرینه قبائل عربدن بعضلری کاملاً، بعضلری قسماً مرتد اولدقلری کبی بر طاقم آدملر دخی « نماز قیلارز اما زکات ویرمیز » یوللو سوزلر سویلمکه باشلامشلر ایدی. او وقعهٔ عظمانك جزیرة العربه اولان شدت تأثیری بوندن آکلاشیلیر. بو اثناده مدینهٔ منوره‌دن صکره الك تمکینلی عد اولنه‌جق بر مکهٔ مکرمه اولدیغی حالده اوراده دخی بیوجك تلاشلر کوسترلمش، حتی امیر مکه بولنان (عتاب بن اسید) نه یاپه‌جغنی شاشیره‌رق خوف جان ایله بر کوشه‌یه کیزلنمش ایدی. ایشته بو درجه مهم بر زمانده سهیل بن عمرو میدانه چیقوب کعبهٔ معظمه قاپوسنده طوره‌رق « یا أهل مکه! » دیه صوت اعلی ایله ندا ایلدی. اهالی باشنه طوپلاندقده کندیلرینه اسلام اوزره ثبات ایتملری ایچون غایت مؤثر سوزلر سویلدی. از جمله دیدی‌که:

— ای اهل مکه، سزلر جمله‌دن صکره مسلمان اولدیکز. کلکز، جمله‌دن اول مرتد اولمیکز! رسول اللهك بیوردیغی کبی جناب حق بو ایشی اتمام ایده‌جکدر.

[illegible]
[illegible] §

[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible] (١٨٠١) [illegible]

[illegible]

[illegible]

اشعاری آکلاشلمیه‌جق صورتده مخیلدر. کندیسنك :

بی نشئه مشو بنك بکش وقت بهارست
بی‌نشئه نشستن هنر سنك مزارست

بیتنه نظراً بنکی اولدیغنه حکم ایدیله‌بیلیر. یازدیغی بعض تواریخ (١٠٩٤) صیره‌لرنده برحیات بولندیغنی کوسترر. هنده عزیمت ایتدکده محمد شاه وصفنده سویلدیکی:

جهان ازین دو محمد کرفت عزت وجاه
یکی محمد مرسل دوم محمد شاه

مطلعلی قصیده‌سی اشعار مشهوره‌سندندر.

ص

{ صبری شاکر } نفعی معاصرلرندن بر شاعردرکه مشارالیه کبی سلطان مراد رابعك ندماسندن معدود ایدی. دیوانی مطبوعدر. برقصیده‌سنده :

خداوند ستم فرسای عالم کیم زماننده
کریبان فلك مهجور دست آه شکوادر

دیمش ایدی. نفعی او قصیده‌یه یازدیغی نظیره‌ده بو بیتك مصراع ثانیسنی شویله تضمین ایتمشدر:

بحمدالله زمانکده بقول صبرئ شاکر
کریبان فلك مهجور دست آه شکوادر

صبری آندن صکره (صبرئ شاکر) عنوانیله یاد اولنمغه باشلامشدر.

{ صُهَیْب رومی } اصحاب کرامك کمال زهدا ایله موصوف اولانلرندندر، حتی حافظ شیرازی:

چنان بزد ره اسلام غمزهٔ ساقی
که اجتناب زصهبا مکر صهیب کند

دیمکه جرأت ایتمشدر. دیکر بر شاعر ایسه شو یولده اظهار حیرت ایلمشدر:

حسن زبصره بلال ازحبش صهیب ازروم
زخاك مکه ابو جهل این چه بوالعجبیست

حضرت عمر مجروح ایکن مشارالیهه «یاصهیب، اوچ کون ناسه نمازی سن قیلدر. اصحاب شورایی دخی بر خانه‌یه قاپا، باشلری اوجنده طور» امرینی ویرمش ایدی. رضی‌الله عنه .

ض

{ضیاء الدین بلخی} ترزبان بر واعظ دانشور ایدی.

بلخده اسرار عمر ایتمشدر. مواعظ بلیغانه‌سی مستمعینی شیرینمذاق ایلردی. کرسی‌یه چیقنجه باشنده‌کی صاریغی کوزلرینك اوزرینه طوغری ایندرمك عادتی ایدی. برکون شومأنده بر تذکره آلیر:

واعظ افندی!

هرکس کبی بن‌ده اطوار و کفتارکزك مفتونی‌یم. طوغریسی: جامع الفضائل برذاتسکز، لکن شو صاریغکزی کرسی‌یه چیقنجه نیچون اویله کوزلرکزك اوزرینه ایندیریسکز؟ بویله یاپمسه‌کزده مبارك آلنکزی بر آز آچسه‌کز اعتقادمجه دها مناسب اولور...

درحال جواباً:

یك شهر حدیث من واشعار منست
در هر کنجی سخن زکفتار منست

کرپیش نهم یاپسش ای مرد سره
پالان خرتو نیست دستار منست

رباعیسنی یازار، کوندررکه شو مألده‌در:

— بتون شهر ایچنده بنم سوزم سویلنیر، بنم اشعارم اوقونور، هرکوشه‌ده بندن بحث اولنور. ای ساده دل! صاریغمی ایسترسه‌م اوکمه. ایسترسه‌م آرقه‌مه طوغری اکرلدیرم. او بنم صاریغمدر، سنك اشککك پالانی دکلدر.

ط

{ طلحة بن عبيدالله } كبار اصحاب كرامدن وعشرهٔ مبشره‌دندر. قرمزیجه یوزلو، قیصـه‌یه قریب اورته بویلو، ككیش كوكسلی برذات ایدی. احد غزوه‌سنده ثابتقدم اولانلردندر. اوكون مشركیندن بری پیغمبرمز افندمزه قلیج حواله ایتدكده حضرت طلحه الیله مدافعه‌ده بولندیغندن چولاق قالمش ایدی. (جمل) وقعه‌سـنده مروان بن حكمك بر صورت نامردانه‌ده آتدیغی اوقك تأثیریله شهید اولمشـدر. مجروحاً یاتمقده ایكن باقدی‌كه بر آتلی گچیور. آنی یاننه چاغیرتدی، كیملردن اولدیغنی سؤال ایتدی. آتلی «علی بن ابی طالبك مجبلرندنم» دیدی. حضرت طلحه اللی اوزاده‌رق «الكی بكا ویر. امیرالمؤمنین علی نامنه تجدید بیعت ایده‌یم» بیوردی. مصافحه ایتدیلر. طلحه بر آز صكره تسلیم روح ایلدی. رضی الله عنه. آتلی كیدوب كیفیتی حضور امامه عرض ایلدكده حضرت امام «جناب حق طلحه‌نك نقض بیـعتمده مصر اولدیغی حالده داخل بهشت اولمسنی دیله‌مدی» بیورمشدر.

{ طُلیحه } پیغمبرمز افندمزك وقوع ارتحالنی متعاقب «بكا ذوالنون اسمنده بر ملك وحی كتیرییور» دیه‌رك ادعای نبوت

ایدن شخصدرکه بنی اسد شیخی ایدی . باشنه اهل ارتداددن برچوق خلق طوپلانمش اولدیغندن (١١) جمادی الآخرەسندە امیرالمؤمنین ابوبکر صدیقك امریله حضرت خالد بن ولید آنك اوزرینـه حرکت ایلدی . خالدك برنجی هجومنـدە طلیحەنك لشـکری اولان مرتدلردن کیمی مقتول . کیمی اسیر اولدی . بقیەسی دخی اسلامە عودت ایتدی . بو آرەلق شام طرفنە قاچمش اولان طلیحە برمدت اورالردە سرسریانە طولاشدقدن صکرە تکرار مسلمان اولمش ، حتی مکهٔمکرمەیە کیدوب حج ایتمشدر .

{طنطرانی} (معین الدین ابو نصر) افاضـل شعرادندر . خواجه نظام الملك زماننده بغدادده نظامیه مدرسەسندە مدرس ایدی . (قصـیدهٔ طنطرانیه) عنوانیله معروف اولان وطرز نظمی وزناً دأب شعرای عربه مغایر بولنان :

یاخلی البـال قد بلبلت بالبلبال بال
بالنوی زلزلتنی والعقل فی الزلزال زال

مطلعلی ذوالقافیتین قصیدەسی مشهوردر .

ع

{عائشه بنت طلحه} عشرهٔ مبشرەدن حضرت طلحەنك

كريمهٔ محترمه‌سيدر. درايت وفضيلتی مسلم اولديغی كبی كمال جمال ايله دخی معروف ايدی. ثقات مخدراتدندر. روايتی بين‌المحدثين معتبردر. تيزه‌سی اولان جناب عائشهٔ صديقه مشارالیهايی ابتدا برادر زاده‌سی عبدالله‌ه، آنك وفاتندن صكره مصعب بن زبيره تزويج بيورمشدر. مشارالیها پدرينی شهادتندن اوتوز سنه صكره رؤياده كوره‌رك مدفون بولنديغی يردن شكايت ايتمسی اوزرينه جسد شريفنی هيئتيله بولوب چيقارده‌رق بصره‌ده حالا قبری بولنان محله دفن ايتدرمشدر.

{عائشهٔ قرطبيه} اندلس اديبه‌لرندن برنادرهٔ طبيعتدر. اشعار بليغه‌سی واردر. حسن خط ايله دخی شهرت بولمشدر. مصحف شريف يازاردی. (٤٠٠) ده بكر اولديغی حالده وفات ايتمشدر. مناسبتسز بر شاعر تزوجنه طالب اولدقده مشارالیها جواب رد اوله‌رق شو قطعه‌يی يازوب كوندرمش ايدی:

انا لبوة لكننی لا ارتضی
نفسی مناخا طول دهری من احد
ولو اننی اختار ذلك لم اجب
كلبا وكم غلقت سمعی عن اسد

ذهنی افندی حضرتلری بونی (مشاهير النسا) ده شويله ترجمه بيورييورلر:

— بن بردیشی ارسلانم لکن عمرم اولدقجه نفسمك هیچ برکیمسه‌یه رام اولمسنی ایستمم. ایستمش بیله اولسه‌م کوپکه اجابت ایتمم که شمدی‌یه قدر نیجه ارسلانلره قولاق آصمدم.

{عاتکه بنت زید} زید بن عمرو بن نفیلك کریمه‌سی، حضرت عمرك عمزاده‌سی، عشرهٔ مبشره‌دن سعید بن زیدك همشیره‌سی اولان جمیلهٔ فصیحه‌درکه کندیسنی اولاً عبدالله بن ابی‌بکر، ثانیاً عمر بن الخطاب، ثالثاً زبیر بن العوام، رابعاً امام حسین تزوج بیوردی. مشارالیها وقعهٔ کربلاده بولندی. زوجلرینك جمله‌سی شهیداً ارتحال ایلمشدر. مشارالیهم ایچون غایت بلیغانه مرثیه‌لر سویلمشدر. حضرت عبدالله بن عمر «هرکیم مرزوق شهادت اولمق ایسترسه عاتکه بنت زیدی تزوج ایتسون» بیورمش ایدی.

{عارف حکمت بك} (احمد) سلطان سلیم ثالث دورنده صدوردن بولنان ابراهیم عصمت بکك مخدومیدر. (۱۲۰۱) محرمنده طوغمشدر. آثار خامه‌سندن اولان:

شیخ الاسلام ایلدی یزدان بنی

مصراعنك کوستردیکی (۱۲۶۲) ده مسند آرای مشیخت اولدی. (۱۲۷۵) ده ارتحال ایلدی. اسکدارده نوح قویوسی جوارنده جاده اوزرنده مدفوندر. مشایخ اسلام ایچنده نادر الوجود

عد اولنان ذواتدندر . السنهٔ ثلاثهده اشعاری واردر . دیوانی طبع اولنمش ایسەده تأسف اولنورکه اون اوچنجی عصرك ابتداسندن اعتباراً تراجم احوال فضلایی حاوی اولەرق وجوده کتیردیکی مجله کیمك الندە قالدیغی بیانەمەمشدر. ترکجه اشعاری درجۀ وسطاده بولنان عثمانلی شاعرلری آرەسنده کندیسنه بر موقع تعیین ایتمشدر. تاریخ سویامکده دخی خیلی مهارت کوستر-مشدر ، حتی :

اوچدی صحن جنانه طوطی شیخ

تاریخنده مشهور سروری ایله بینلرنده توارد واقع اولمشدر .

{ عاصم بن عمرو } حضرت سعد بن ابی وقاص قبل-المحاربه (قادسیه) ده بولندیغی صیرەده کسری (یزدجرد) اتابك سلطنت اولان رستمی سرعسکرلك ایله (مدائن) دن (سرباط)ە کوندرمش ایدی. حضرت سعد کیفیتی امیرالمؤمنین عمرالفاروقه عرض ایتدی. جواباً وارد اولان امرنامەده «اعدایی استکثار ایتمه . اللهدن استعانه ایت . اللهه متوکل اول . اصحاب رأی وجلادتدن برقاچ ذاتی سفارتله کوندر. ایرانیلری دینه دعوت ایتسونلر » بیورلمش اولدیغندن حضرت سعد انتخاب ایتدیکی اوندن زیاده ذوات کرامی ایلچیلکله جانب کسرایه کوندرمشدر. مشارالیهم قیافتجه غایت سادە ایدیلر . برر اسکی برنوسه

بورنمشلر ایدی. اوزرلرنده سلاحلرندن باشقه دکرلی برشی
کورنمیوردی. فقط او پارلاق کوزلرله غایت کوزل و چویك
عرب آتلری اوزرنده میدانه کیرمهلری ذاتلرینی مهابتلی
کوستررددی. عاصم بن عمرو دخی بونلرك آرەسنده ایدی. یاننه
چیقدقلرنده یزدجرد ترجمان واسطەسیله نیچون کلدکلرینی
صوردی. ایچلرندن (نعمان بن مقرن) حضرت پیغمبرك
بیوکلکنه، دین اسلامك حقیتنه دائر برنطق بلیغ ایرادیله
کسرایی وتبعەسنی دینه دعوت ایلدی. کسری محقرانه جوابلر
ویردی. مشارالیهمدن (قیس بن زراره) آکا مقابله ایدەرك
شدتلیجه سوزلر سویلدی. نهایت: «یا جزیه یا قیلیج. ایکیسندن
برینی اختیار ایت یاخود مسلمان اول قورتل» دیدی. یزدجرد
تهور ایدەرك «بندن اول ایلچی اولدرمش بر ملك اولیدی بن
ایکنجیسی اولوردم» دیدکدن صکره بر زنبیل طوپراق کتیردەرك
«بنده سزك ایچون باشقه شی یوق. اڭ بیوککز کیم ایسه
بونی یوکلنسونده رئیسکزه کوتورسون» دیدی. بتون اهل
اسلامی پامال ایتمك ایچون رستمه امر ویردیکنی ده علاوه
مقال ایلدی. ایشته او وقت عاصم بن عمرو یرندن قالقوب
«آنلرك اڭ بیوکی بنم» دیەرك زنبیلی صیرتنه آلیویردی. جملەسی
چیقوب حیوانلرینه بندیلر، آچدیلر. قادسیەیه کلەرك سعد ایله
کورشدکلرنده عاصم زنبیلی تقدیم ایله «یا سعد، مژده، الله
آنلرك طوپراغنی بزه ویردی!» دیمشدر. کسری اوجهرستمی

ســاباطدن جلب ایتمش ایدی. سفرا آیرلدقدن صکره آکا «بونلرك الك بیوکی الك احمقیدرکه زنبیلی یوکلنیوردی» دیدکده رستم «ظن ایدرم که الك بیوکی دکل، احمق ده دکل، لکن بونکله تفال ایتدی» دیمش و عاصمك ایران طوپراغنی آلوب کوتورمسیله کندیسی تشأم ایتمشدر.

{عبدالحمید شیرازی} (نصیر الدین) خسرو ملك بن بهرامشاهك وزراسندن بر شاعر ماهردرکه (کلیله و دمنه)یی فارسی‌یه ترجمه ایتمشدر. بر آره‌لق مسند اقبالدن دوشمش ایدی. مؤخراً مقتول اولدیغی و شو رباعی‌یی قتلنه قریب بر زمانده سویلدیکی مرویدر:

ازمسند عز اکرچه ناکه رفتم
حمداً لله که نیك آکه رفتم

رفتند و شدند و نیز خواهند شدن
من نیز توکلت علی الله رفتم

{عبدالرحمن اول} (بن معاویة بن هشام بن عبدالملك) شامده دولت امویه‌نك منقرض اولمسی اوزرینه سفاح عباسی بقیهٔ رجال امویه‌یی استیصال ایتمش، حتی ملوك سالفهٔ امویه‌دن عمر بن عبدالعزیزدن ماعدا سنی مزارلرندن چیقاردەرق یاقدرمش ایدی. ملوك مومااليهمك اونبجیسی اولان هشامك

ایکی حفیدندن بری بولنان عبدالرحمن بن معاویه سفاحك امریله اعـدام ایدلمك اوزره تحری اولنـدیغی صیره‌ده خانه‌سـنده بولنمدیغندن قاچه‌بیلمش و برمدت شوراده بوراده طولاشدقدن صکره بولدیغی طرفـدارلر ایله اندلسـه کیده‌رك بر حکومت جدیدهٔ امویه تشکیل ایلمشدر . اوتوز ییل سلطنت سوردکدن صـکره (۱۷۲) ربیع‌الآخرینك یکرمی دردنجی کونی آلتمش یاشنده اولدیغی حالده وفات ایتمشدر. اولجه بر کوزینه عمی طاری اولمش ایدی. حسن اداره ایله شهرت بولمشدر . وفاتنه قریب یرینـه اقامه ایلدیکی اوغلی هشـامه ویردیکی نصیحتلر حقیقةً حکیمانه‌در . ازجمله «قل اللهم مالك الملك تؤتی الملك من تشاء وتنزع الملك ممن تشاء» آیت جلیله‌سنی هیچ بر وقت خاطرکدن چیقارمه» دیمش ایدی .

{عبدالرحمن ثالث} محمدبن‌عبدالرحمانك اوغلی واندلس ملوك امویه‌سنك سکزنجیسیدر. ملوك موماالیهمك الـ ممتازیدر. جاوسنده کندیسنه اهالی طرفندن (امیرالمؤمنین) و(ناصرلدین الله) عنوانلری ویرلمشدر . اهل اسلام بیننده بر زماندن بری کورلمکده اولان نفـاقی تدابیر حکیمانه ایله وفاقـه تحویل ومها‌جمه‌دن خالی قالمیـان اعدایی تنکیل ایله ملکی معمور ایتمشدر. اللی سـنه اولان مدت سلطنتی اندلسده دولت اسلامیه زمانتك الـ شرفلی دوریدر. او وقتلر اندلس ملکنك مقـدار نفوسی

آلتی‌میلیوندن زیاده ایدی . یالکز پای تخت اولان قرطبه‌ده بر میلیونه قریب نفوس بولنیوردی. مشارالیه اطرافدن الك مشهور اولان اصحاب معارف و صنایعی جلب ایله آنلردن پك چوق استفاده ایدردی . اوغلی (حکم) دیار بکردن جلب ایدلمش اولان فاضل مشهور (اسماعیل بن قاسم ابو علی القالی) دن تعلم ایتمش و خانه‌سنی حکما و عرفا مجمعی یاپمش ایدی . حاجب بولنان احمد بن سعد دخی آکا تقلید ایتمشدر . سائر مشاهیر دولتك خانه‌لری دخی برر انجمن دانش حکمنده ایدی. حکمك ترتیب ایتمش اولدیغی کتبخانهٔ کبیرده آلتی یوز بیك جلد کتاب بولنیوردی . بوکتابلر مؤخراً اعدانك استیلاسیله برباد اولمشدر. حتی (۸۹۷) ده قاتولیکلر غرناطه‌یی ضبط ایتدکلرنده کتبخانه‌ده بولدقلری بر میلیوندن زیاده کتب نفیسهٔ عربیه‌یی احراق ایتمشلردر. عبدالرحمن (۳۵۰) رمضانك ایکنجی کونی یتمش ایکی یاشنده اولدیغی حالده ارتحال ایلمشدر. (حمیت) منظومه‌سنده شو بیتلری یازمش ایدك :

اولدی ازجمله خلقه لطف الله
عبد رحمان ثالث آکاه

اولدی‌دورنده‌فکر و صنعت‌وفن
مترقی کمال رغبتدن

[illegible]

{عبد العزیز افندی} (قاره چلبی زاده) قاره چلبی حسام افندینك مخدومیدر. مشایخ اسلام آره‌سنده معلومات وجربزه ایله شهرت بولمشدر. شیخ الاسلام اولمازدن اول بلای لسان ایله قبریسـه و آندن صکره اوجاق آغالری طرفدارلغی تهمتیله ساقزه نفی ایدلمش ایدی. بعده بروسه‌یه کلسنه مساعده بیورلدی. اوراده مقیم ایکن (١٠٦٨) ده وفات ایتدی. ملحم، محتشم بر ذات ایدی. یازدیغی عثمانلی تاریخنی سلطان محمد خان رابعـه تقدیم ایتمشدر. (روضة الابرار) دخی جملهٔ تألیفاتندندر.

{عبد الله بن سلام} پیغمبرمز افنـدمز مدینـهٔ منوره‌یه هجرتله حضرت ابو ایوب انصـارینك خانه‌سنه نزول بیوردقده طاقم طاقم زیارتنه کلن اهالی آره‌سنده بولنـه‌رق رسول اللهك منور یوزینه دقتله باقدقدن صکره «بو یوز یالانجی یوزی دکل» دیه‌رك اظهار اسلام ایدن ذاتدرکه کبار علماء یهوددن ایدی. رضی الله عنه.

{عبد الله بن عمرو} (بن العاص) کبار اصحاب کرامدندر. اتقا واستحیاسی غالب برذات عالی ایدی. «رسول الله ایله صحبت ایتمك شرف عظیمنه نائل اولدم اما هیچ بر وقت مبارك یوزینه طویجه‌یه قدر باقه‌مدم. بکا «پیغمبرمزی توصیف ایت» دیسه‌لر

شکل شریفنی حقیله تعریفـه مقتدر اوله‌مم» دیر ایدی. رضی‌-
الله عنه.

{عبد الله بن محمد} محمد بن عبد الرحمانك اوغلی واندلس
ملوك امویه‌سنك یدنجیسیدر. بر طاقم غوائل سیاسیه‌یه تصادف
ایتدیکندن تلاش ایچنده وقت کچیرمش و (٣٠٠) ربیع الاولنده
وفات ایتمشدر. سخی، شجیع برذات ایدی.

{عبد العزیز بن موسی} مشهور (موسی بن نصـیر) لـك
اوغلیدرکه پدرینـك مکافاته بدل مجازات کورملك صورتیـله
(٩٧) ده ارتحال ایتمسی اوزرینه امیر اولمش ومرکز اداره‌سی
اولان (طلیطله) دن هیئت اداره‌یی (اشبیلیه) یه نقـل ایله بعض
ملاحظاته مبنی قرال (رودریك) لـك زوجـه‌سی (ایلا) یی تزوج
ایتمش ایدی. اواثنالرده تقدیم ایتدیکی بعض غنائم نفیسه شامده
خلیفه بولنان سلیمان بن عبد الملکك خوشنه کیتمکله برابر ابن
نصیر اوغللرینك اسپانیا طرفلرنده کسب نفوذ ایتمکده اوللری
کندیسـنه ناخوش کورندیکندن عبد العزیز ایله (قیروان)
و (طنجه) اداره‌لرینه مامور اولان برادرلرینك اعدامنی تصمیم
ایلمشدر. اوآره‌لق اثر القاآت اوله‌رق اشبیلیه اسلامی بیننده
«عبد العزیز زوجه‌سنك سوزینی دیکله‌یور، خرستیانلری التزام
ایدییور» حوادث کاذبه‌سی شـیوع بولدی. بر طـاقم ساده‌دل

متعصبلرده بوکا آلداندی. نهایت: عبـد العزیز سرایـنـده کائن
مسجدده صلات فجری ادا ایتمکده ایکن شهید ایدلدی . شایان
دقت وقایعدندرکه مشارالیهك شهـادتندن تقریباً قرق ایکی سنه
صکره سفاح عباسـینك حکومت امویه‌یی محو ایتمسی اوزرینه
امویلردن عبدالرحمن بن معاویه ابن نصیر ایله اوغللرینك فتح
ایتمش اولدقلری ممالکه التجا ایتمش ایدی‌که مؤخراً اوراده بر
حکومت جدیده تشکیل ایلمشدر.

{عبدالواسع جبلی} (سید غرجستانی) افاضل شعرای
عجمدندر. هراتده کسب کمال ایتمش واکابر صوفیه طریقته
کیتمشدر. شعرده طرز مخصوص بلیغانه‌سی واردر. (٥٥٥) ده
وفات ایتمشدر.

منسوخ شد مروت ومعـدوم شد وفا
وزهردونام ماند چو سـیمرغ وکیمیا

مطلعلی قصیده‌سی اشعار مشهوره‌سندندر.

{عبید زاکانی} عصر ثامن رجالندن ولطائفپردازان عجمك
برنجیلرندندر. اقتدار شاعرانه‌سنی الك زیاده هزلیاتده دنه‌مشدر.
بوواديده اولان رسائلیله اشعاری مشهوردر. (اخلاق الاشراف)
رساله‌سنده معاصرلری بولنـان کبرای ایرانی مع زیادة تزییف

اتمشدر. آثاری مفسد اخلاق عد اولنمیلدر. (زاکان) قزوین قریه‌لرندندر.

{عتبة بن ربیعه} (ابو الولید) کبار فصحای قریشدندر.

قبل الهجره برکون پیغمبرمز افندمز حرم شریفك بر کوشه‌سنده اوطوریبوردی. دیکر طرفده دخی مشرکین قریش عقد انجمن اتمشلر ایدی. انچلرندن ابو الولید رسول اللهی کوسترەرك دیدی‌که:

— نه‌دیرسکز؟ کیتسه‌م ده شوکا بر آز نصیحت ویرسه‌م، «بزدن نه ایسترایسه‌ك سکا ویره‌لم. سنی ایستدیکك رتبه‌یه ایرشدیره‌لم. یالکز بزم آلهه‌مزه سوز آتمه. دینمزه تعرض اتمه» دیسه‌م اولمازمی؟ بلکه قبول ایدرده بو کشاکش برطرف اولور.

رفقاسی دیدیلرکه:

— بأس یوق. ایسترسه‌ك کیت، سن ده نصیحت ایت.

عتبه رسول اللهك یاننه کلدی، او یولده برچوق سوزلر سویلدی. افندمز «سوزك تمام اولدیمی؟» بیوردی. عتبه «اوت» دیدی. افندمز «اویله ایسه شمدی سن ده بنی دیکله» بیوردی. عتبه کمال دقتله استماعه حاضرلاندی. افندمز «بسم الله الرحمن الرحیم. حم تنزیل من الرحمن الرحیم کتاب فصلت آیاته قرآناً عربیاً لقوم یعلمون بشیراً ونذیراً فاعرض اکثرهم فهم لا یسمعون» دیه سورهٔ سجده‌یی اوقومغه باشلادی. سجده آیتنه کلدکده قیام ایله سجده ایتدکدن صکره «ایشتدکمی ابو الولید؟» بیوردی.

عتبه متحیرانه برطور ایله «ایشتدم» دیه‌رك قالقوب آرقداشلر-
ینك یانه کیتدی. «نه اولدی؟» دیه صوردیلر. «برکلام ایشتدم‌که
عمرمده مثلنی ایشتمه‌مش ایدم. والله بوسوز شعر دکل، سحرده
دکل، کهانتده دکل. ای جماعت قریش، بنی دیکلرسه‌کز
بوذاتی کندی حالنه براقکز» جوابنی ویردی. آنلر «والله
اوذات سنی‌ده مسحور ایتمش!» دیدیلر. عتبه «بن رأیمی بیان
ایتدم. آرتق سز بیلدیککزی ایشلیك» دیه‌رك چکلدی.
آندن صکره کبرای قریشدن برطاقم آدملر دها ینه کویا نصیحت
ویرمك اوزره نزد رسالتپناهی‌یه کیتمشلر ایدی. آنلری دخی
شو کلمات مقدسه ایله اعاده بیوردی:

— مابی ماتقولون ولکن الله بعثنی رسولاً وانزل علیّ
کتاباً وامرنی ان اکون بشیراً ونذیراً فبلغتکم رسالات ربی
ونصحت لکم فان تقبلوا منّی ماجئتکم به فهو حظکم فی الدنیا والآ-
خرة وان تردوه علیّ اصبر لامرالله حتی یحکم الله بینی وبینکم.

{ عثمان بن ابی طلحه } فتح مکه اثناسنده و آندن مقدم
کعبهٔ معظمه مفتاحداری بولنان ذاتدر. هجرتدن اول برکون
پیغمبرمز افندمز خلق ایله برابر بیت‌اللهه کیرمك ایستدی. عثمان
اظهار غلظت ایده‌رك تربیه‌یه مغایر سوزلر سویلدی. نبیّ اکرم
کمال حلم ایله بیوردی‌که:

— یاعثمان، ظن اولنورکه برکون سن مفتاح کعبه‌یی بنم

الده کوره جکسین؛ برصورتده که بیت اللهه کیمی ایستر ایسه‌م آنی قویه‌جغم .

عثمان دیدی‌که :

— سنك دیدیکك اولدیغی کون طائفهٔ قریش هلاك اولورلر، ذلیل اولورلر .

نبیّ اکرم بیوردی‌که :

— بلکه اوزمان معمور اولورلر، عزیز اولورلر .

بعده رسول‌الله کعبه‌یه کیرمشدر . سویلدیکی سوزلر عثمانك کوکلنده یرایتمش ایدی . فتح مکه کونی افندمز (قصوی) نامنده‌کی دوه‌سنه بنمش و (اسامة بن زید) ی آردینه بندرمش اولدیغی حالده طوغریجه پیشکاه بیته کله‌رك دوه‌یی چوکردکدن صکره عثماندن مفتاحی ایستدی . عثمان مفتاحی والده‌سندن جبراً آلدرق کتیروب ید رسول‌اللهه تسلیم ایلدی . افندمز بیت شریفی آچوب ایچری کیردی . اسامه ، بلال ، عثمان دخی کیردیلر . قاپویی قاپامشلر ایدی . آچدقلرنده ابتداکیرن حضرت عبدالله بن عمر اولمشدر . حتی‌صکره‌دن شویله حکایه ایلمشدر :

— ایچری کیرنجه بلاله «رسول‌الله نمازقیلدیمی ؟» دیه صوردم . «اوت ، شوایکی یمانی دیرکك آره‌سنده قیلدی» جوابنی ویردی . اماقاچ رکعت قیلدیغنی صورمق خاطرمه کلمدی .

عثمان دیرایدی‌که :

— اوکون رسول‌الله مفتاحی ایستدکده کتیردم . المدن آلدقدن صکره ینه بکا ویره‌رك « بومفتاح من بعد سنك الکده مؤبد اولسون . سنك الکدن بونی کیمسه آله‌ماز مکرکه ظالم اوله . جناب حق سنی کندی بیتنه امین ایلدی . بوبیتدن وجه مشروع اوزره هرنه حاصل اولورسه آل » دیدی . بن دوندم کیتدم . آرقه‌مدن چاغیردی . یاننه واردیغمده « الم یکن الذی قلت لك ؟ » یعنی « سکا دیدیکم واقع اولمدیمی ؟ » بیوردی . اویله دیدیکی کبی هجرتدن اول سویلمش اولدیغی سوزلر خاطرمه کلدی . « واقع اولدی یارسول‌الله . اشهد انك رسول‌الله » دیدم .

عثمانك وفاتندن صکره مفتاح آنك عمزاده‌سی اولان (شیبه) یه کچمشدر . حالا مفتاحدارلق خدمت شریفه‌سی بنی شیبه‌ده‌در .

{عراقی} (شیخ فخرالدین همدانی) شعرای مشایخك سرآمدانندندر . (لمعات) نامنده‌کی کتابیله دیوانی شایان مطالعه‌در . شعری سوزشلی سویلر :

ساز طرب عشق که داندکه چه سازست
کز زخمهٔ اونه فلك اندر تك و تازست

مطلعی و :

چو خود کردند سرّ خویشتن فاش
عراقی راچرا بد نام کردند

مقطعلی غزللری مشهوردر. (٦٨٨)ده صالحیه‌ده وفات ایتمشدر. شیخ اکبرك قبری جوارنده مدفوندر. حافظ شیرازینك:

وصال دوستان روزیٔ مانیست
بگو حافظ غزلهای عراقی

قولی شیخك غزلیاتی حقنده برحسن شهادت عد اولنور.

{عسجدی} سلطان محمود غزنویه منسوب اولان شعرادندر. (عنصری) نك شاکردی ایدی. (٤٣٢) ده وفات ایتمشدر. سلطان مشارالیهك (سومنات) سفرینه دائر یازدیغی برقصیده‌ده:

بزدود نام کفر جهان را زلوح دین
شکر ودعای خویشتن ازواجبات کرد

دیمشدر.

{عصمت بخاری} (خواجه) سادات مهرهٔ شعرادندر. دیوانی همان هروادیده اشعاری حاویدر.

سرخوش ازکوی خرابات کذر کردم دوش
بطلبکاریٔ ترسا بچهٔ باده فروش

مطلعلی غزل مشهوری لسان تصوف اوزره واقع اولمشدر.

مع مافیه بوغزله (حل الرموز) عنوانیله یازلمش اولان شرح بر چوق تأویلات سخیفه‌یی حاویدر. اواخر عمرنده مدح اکابردن اعراض ایله کندی عالمنه چکلمش اولان خواجه (٨٤٠) ده وفات ایتمشدر.

{عطائی} شاعر مشهور نوعی یحیی افندینك مخدومی اولدیغی ایچون:

زمانه‌ده بنم اول شاعر اوغلی شاعر کیم
باش اکدی نظممه دنیانك اهل عرفانی

دیه افتخار ایتمشدر. (٩٩١) ده طوغمش ایدی. اسمی عطاءالله اولدیغی حالده اشعارنده (عطائی) تخلص ایتدیکندن اووجه ایله شهرت بولمشدر. قاضیلك مسلکنه سلوك ایله لوفچه، سلستره، روسچق، طرنوی، مناستر، ترحاله کبی بر چوق یرلری طولاشدقدن صکره (١٠٤٤) ده اسکوب قضاسندن انفصال ایله استانبوله کلدکده وفات ایتدی. کندینی اخلافه قدمای ارباب قلمك الك چالشقانلرندن اولمق اوزره طانتمشدر. اشهر آثاری (حدائق الحقائق فی تکملة الشقائق) نامیله یازدیغی شقایق نعمانیه ذیلیدر. اشعاری آره‌سنده الك زیاده شهرت بولان (خمسهٔ عطائی) عنوانیله یاد اولنان بش قطعه منظومهٔ طویله‌دن متشکل مجموعه‌در. مندرجاتی اولدقجه عبرت آمیز

{علا بن الحضرمی} عهد خلافت صدیقده بحرین جهتی سرعسکری اولان ذات عالیدرکه اهل ارتدادك تربیه‌سی خصوصنده بیوك همتلری کورلمشدر. بکر بن وائل قبیله‌سندن ظهور ایدن (حطم) دیدکاری شیخ المشایخ ایله کونلرجه محاربه ایتدکدن صکره بر کیجه شیخك معیتنده‌کی مشرك ومرتدلرك سرخوش اولدقلرینی تحقیق ایله جنود اسلامه بر شبخون اجرا ایتدرمش و بو صورتله حطمی اولدیره‌رك اردوسنی فنا حالده پریشان ایلمشدر. بقیة السیف اولان طاقم قایقلره بنه‌رك (دارین)ه قاچمشلر ایدی. اورته‌ده واسع بر خلیج اولدیغی حالده قایق یوق ایدی. علا عسکرینی صویه کیره‌رك کچمکه تشویق ایتدکدن صکره همان راکب اولدیغی آتی خلیجه سوردی. مجاهدلر دخی کیمی آت، کیمی دوه صیرتنده اولدقلری حالده مشارالیهه پیرو اولدیلر. هم جمله‌سی بر آغیزدن «یا ارحم‌الراحمین یا کریم یا حلیم یا احد یا صمد یا حی یا محیي‌الموتی یا قیوم لااله الا انت یاربنا» دیرلر هم کیدرلر ایدی. کوز اوکنه کتیریله‌جك بر عرب اردوسیدر. اوته طرفه واردقلرنده درجنك اول غالب کله‌رك دارین اهالیسنه صورت مکمله‌ده حدلرینی بیلدرمشلردر. رضی الله عنهم.

{عماد زُوزَنی} فضلای شعرادندر. بر آره‌لق حضرت امام غزالی ایله کورشدکده امام کندیسنه «برادر، شعر

وصورتك كوزل، فقــط نيچون تصفيهٔ قلب ايله ابراردن اولمغه چالشميورسين؟ «والشعراء يتبعهم الغاوون» كروهنــدن اولمغی ايســترميسين ؟» ديمش ايدی . عماد بو سوزك تأثيريله منيب اولمشدر. غلبهٔ حال ايله ارثاً مالك اولديغی اموالی علما وصلحايه توزيع ايتمك ايستيه‌رك امامدن استيذان ايلدكده غزالی «آنلری توزيع ايده‌جك ايسه‌ك اولاديكه توزيع ايت» بيورمشدر.

{عماد فقيه} (خواجه) كرمان فضلاسـنك اكابرندندر . شعر سويلمكه تنزل ايدردی. اشـعاری پك سلاستليدر . حتی شيخ آذری «آنك شعرنده لفظاً ومعنیً قصور بولمماز» ديمشدر. شو مقطعی خوشدر :

ياری بجز خدا نتوان خواستن عماد
يا مسـتعان عونك اياك نسـتعين

(٧٧٣) ده كرمانده ارتحال ايلمشدر.

{عمرو بن عثمان المكی} (ابو عبـد الله) كبار عرفای صوفيه‌دندر . منصور حلاجك استادی ايدی . جده‌ده قاضيلك ايتمشدر. مكهٔ مكرمه‌ده بولنديغی صيره‌ده آكلاشلماز بعض دقايق سويلمكه باشلاديغنـدن كنديسنی اورادن طرد ايتمشلر ايدی . (٢٩٦) ده ارتحال ايلدی. جملهٔ آتيه كنديسنكدر :

— المروة التغافل عن زلل الاخوان .

{عمرو بن معدی کرب} قهرمانان عربك سر آمدا-
نندندر. (١٠)ده حضور نبویده اظهار اسلام ایتمشدر . بونی
شویله نقل ایدردی :

— زیارت رسول الله مقصدیله مدینهٔ منوره‌یه واصل
اولدیغمده پیغمبرمز افندمز (تبوك) غزوه‌سندن عودت
بیوریوردی. اثنای راهده زیارت ایتمك ایستدم. اصحابی بكا
مساعده ایتمه‌مك ایستدیلر . نبیّ اکرم « منع ایتمیك » دیدی.
واردم، رکاب‌شریفنه یوز سوردم. «یا عمرو اسلم تسلم ویؤمنك
الله من الفزع الاکبر» بیوردی . درحال اسلامی قبول ایلدم.
مشارالیهك وقایع شجیعانه‌سی پك چوقدر. (قادسیه)
ملحمه‌سنده لشکر ایرانك پیشروی اولان فیلك خرطومنی بر
ضربه‌ده ایکی پارچه ایده‌رك دشمنی منهزم قیلمش ایدی. کندیسنك
قیلیجی اولان (صمصامه) ذو الفقاردن صکره اشهر سیوف عد
اولنور. حضرت فاروق بر کون عمروه خبر کوندروب
صمصامه‌یی بر کره تماشا ایتمك آرزوسنده بولندیغنی بیان ایله
بعد المعاینه اعاده اولنمق اوزره قیلیجك نزدینه ارسالنی اراده
بیوردی. عمرو صمصامه‌یی تقدیم ایلدی. حضرت عمر بوسیف
مشهوری سیر ایتدکدن صکره اعاده ایلدی . مؤخراً بر کون
عمرو نزد عالیده بولندیغی صیره‌ده جناب فاروق « صمصامه‌نك
ذاتی شهرتیله متناسب بوله‌مدم» دیدکده عمرو «حضورکزه

صمصامه‌یی کوندرمش ایدم. آنی اداره ایدن بیلکی کوندرمه‌مش ایدم» دیمشدر. عمروك لطائف مردانه‌سندندرکه مشارالیه هنکام شیخوختنده برکون آتنه بنمش اولدیغی حالده طورمقده ایکن کندیسنك بیلدکلرندن واصحاب قوتدن بر دلی قانلی حیوانك یانه صوقیلوب لطیفه طرزنده بر النی عمروك زیر زانوسنه وضع ایتدکدن صکره دیکر الیله‌ده بر آیاغنی طوته‌رق مشارالیهی آتدن آشاغی آتمق ایستر. عمرو دیزینك آلتنده بولنان الی تضییق ایتمکله برابر بردن بره آته دیزکین ایدر. آت سرعتله قوشمغه ودلی قانلی‌یی‌ده یانی صیره سوروکلیوب کوتورمکه باشلایجه لطیفه‌جی پهلوان پك چوق چالیشیرسه‌ده النی قورتارمغه امکان بوله‌ماز. آلودهٔ غبارویی اقتدار اولدیغی حالده فریاده و آلتنده قالان النی لطفاً براقسی ایچون سالخورده قهرماندن استمداده باشلایجه عمرو برطور متجاهلانه ایله بونك یوزینه باقه‌رق تلاشنك سببنی صورار. «امان المی براق!» جوابنی آلنجه تبسم ایده‌رك دیرکه: «ان فی عمك بقیة بعد» یعنی «عمجه‌کده هنوز بقیهٔ قوت موجودر»

{عمرو عیّار} (عمرو بن امیة الضمری) دهات اصحاب کرامدندر. شجاعت وچالاکی ایله معروف ایدی. (پیغمبر سا. عیسی) عنوانی آلمشدر. (٤)ده ابوسفیان طرفندن پیغمبرمز افندمزی اعدام ایتمك مأموریتیله مدینهٔ منوره‌یه کوندرلمش

اولان بر شخص اله کچیرلمش ایدی. بونك اوزرینه رسول الله
ابو سفیانك ایشنی بیترمك اوزره عمروی انصار کرامدن
(سلمة بن اسلم) رفاقتیله مکهٔ مکرمه‌یه کوندردی. عمروك
بردوه‌سی وار ایدی. رفیقی‌نی‌ده آکا بندیرردی. مکه‌یه
تقربلرنده عمرو دوه‌سنی ایکی جبل آره‌سنده باغلایوب
براقدقدن صکره سلمه‌یه « هایدی کیده‌لم، ابو سفیانی
اولدیریویره‌لم» دیدی ایسه‌ده سلمه « ابتدا واروب بیت شریفی
طواف ایتسه‌ك! ایکیشر رکعت نماز قیلسه‌ق!» دیدیکندن برلکده
کیدوب طواف ایتدیلر، نماز قیلدیلر. او اثناده ابو سفیانك
اوغلی معاویه عمروی کوره‌رك طانیوب تلاش ایله « ایشته
عمروبن‌امیه!» دیه باغیردی. عمرو ذاتاً صاحب الوقائع قورقونج
بر آدم اولدیغندن بو ندایی ایشیدنلر « او بورایه البته بر سوء
نیت ایله کلمشدر» دیه‌رك قوششدیلر. عمرو آرقداشنه «ایشته بنم
صاقندیغم شی بو ایدی. کوردکمی؟ آرتق ابوسفیانی اولدیره‌میز.
باشمزك چاره‌سنه باقه‌لم» دیدی. همان برلکده قاچدیلر، مکه
خارجنده برطاغه چیقه‌رق بر مغاره‌یه کیردیلر، کیجه اوراده
قالدیلر. عمروی آرامغه چیقانلردن عثمان بن مالك التمیمی
صباحلین آت اوزرنده مغاره‌نك اوکنه کلدکده عمرو همان
صیچرایوب خنجرله آنی اورنجه عثمان جان آجیسیله اویله فریاد
ایتدی‌که مکه‌دن ایشیدلدی. ایشیدنلر قوشوب کلدکده ایکن
عمرو ینه مغاره‌یه کیروب صاقلاندی. عثمانی صوك نفسده

بولدیلر. «سنی کیم اوردی؟» دیدیلر. «عمروه» جوابنی متعاقب
جان ویردی. «عمرو مغاره‌ده‌در» دیه‌مدی. عمرو رفیقنه
«آرا‌یجیلرڭ آرقه‌سی کسلسون‌ده اویله چیقه‌لم» دیدی. ایکی کیجه
دها اوراده قالدیلر. چیقدقلرنده سلمه دوه‌یی بوله‌رق بنوب
مدینه‌یه کیتدی، کیفیتی حضور نبوی‌یه عرض ایتدی. عمرو
ایسه بر خیلی یول آلدقدن صکره ینه بر مغاره‌یه کیروب
کیزلندی. او آره‌لق بنی دئل قبیله‌سندن بر چوبان مغاره‌یه
کیره‌رك عمروه «سن کیمسین؟» دیوب «بنی دئلدنم» جوابنی
آلنجه یان یاتدی، دیرکن عمری اولدقجه مسلمان اولمیه‌جغنی
افاده ایدر برشعر اوقومغه باشلادی. عمرو همان آنی اعدام
ایلدی. چیقوب یوله دوزلدکده نبیّ اکرمك احوالنی تجسس
ایچون رؤسای مکه طرفندن چیقارلمش ایکی جاسوسه تصادف
ایتدی. برینی اوق ایله اوردی، اولدردی. دیکرینی طوتدی،
حضور پیغمبری‌یه کوتوردی. رسول‌الله بو وقایعه‌ده واقف
اولنجه تبسم ایده‌رك عمره دعا بیوردی. عمروڭ بویله دها نیجه
ایشلری واردر. رضی‌الله عنه.

{عمعق بخاری} زماننده استاد سخنوران اولدیغنی عالمه
تسلیم ایتدرمش ایدی. مع‌هذا (رشیدی) لقبیله معروف اولان
(ابومحمد ارشدی) مشارالیه ایله معارضه‌دن خالی قالماز، علیهنده
سوز سویلمکدن چکنمزدی. برکون برمجلسده «عمعق اوقدر

مدح ایتمیکز ، بتون اشعاری بی نمکدر » دیمش ایدی . عمعق بونی خبر آلنجه شو قطعه‌یی سویلمشدر :

شعرهای مرا به‌بی نمکی
عیب کردی روا بود شاید

شعر من همچو شکر وشهدست
واندرین دو نمك نکوناید

شلغم وبا قلیست کفتهٔ تو
نمك ای قلتبان ترا باید

(٥٤٢) ده وفات ایتمشدر .

{عنصری} (ابوالقاسم حسن) بلخده طوغمش ، غزنه‌ده ساکن اولمشدر . سلطان محمود غزنوینك سلطان الشعراسی ایدی . کمال یسار ایله یاشامشدر . خاقانی دیرکه :

شنیدم که ازنقره زد دیکدان
ززرساخت آلات‌خوان‌عنصری

سلطان مشارالیهك غزواتی قصائد بلیغه ایله توصیف ایامشدر . (٤٣٠) ده ارتحال ایلدی .

{عین القضاة} (ابوالفضائل عبدالله الهمذانی) عرفای

صوفیه اکابرندندر . (زبدة الحقائق) اشهر تألیفاتیدر . علوم رسمیه ایله اشتغالدن اوصاندقده حضرت امام غزالینك آثارینی دریپش ایدەرك درت سنه قدر آنلره تطبیق حرکت ایتمش ایدی. بعده شیخ احمد غزالینك همدانی تشریف ایتمسی اوزرینه آنك برکت صحبتیله استکمال فضائل ایلمشدر. اشعار عارفانەسی دخی واردر .

غ

{غوشانجەلی} (خلیل پاشا) عثمانلی قهرمانلرندندر . (١٢٢٥)دەکی روسیه محاربەسندە روسچغی محاصرەدن قورتارمق اوزره (بله) قریەسندە اطرافدن طوپلادیغی مجاهدین یدی سکز بیکه بالغ اولور اولماز یدی سکز بیك نفر ایله اون طوپدن عبارت بر روس فرقەسی کندیسنی استقبال ایلدکده عثمانلی سواریسی شدتله هجوم ایدەرك اوفرقەیی پریشان ایلمش ایدی. روسیەلی مأیوساً رجعتله قوتنی قات قات تزیید ایدەرك یوزقرق طوپ ایله روسچغك استیلاسنی قوۀ قریبەیه کتیرمش ایکن غوشانجەلینك بوترتیبه خلل ویرەجکنی بیلدیکندن بیوك برفرقه ایله اوزرینه حرکت ایتمکله غوشانجەلی (باتین) قریەسندە متریس آلەرق طابیه انشاسیله مدافعەیه آماده اولدی . بواثناده تپەدلنلی‌ زاده مختار پاشا ودیگر بعض امرا اورایه کلدکلرندن ایچه قوت

بولدى. شعبانك يدنجى كونى روسيه‌لى جسيم براردو ايله كله‌رك غوشانجه‌لينك اوزرينه هجوم ايتدكده قانلى برمحاربه وقوع بولدى. دشمن برقاچ كون اوغراشدى، ظفر بوله‌مدى. نهايت: مختار پاشا قولنده بوزغونلق كوروندى. مأموريت مخصوصه ايله غوشانجه‌لى نزدينه كلمش اولان آمدئ ديوان همايون حسنى بك مختار پاشا يانـده بولنيوردى. «امان پاشـا، ثبات ايت. بتون اردونك بوزلمسنه سبب اولورسين» ديه پاشايى تشجيع ايتمكده ايكن آتى اوريله‌رق يره دوشنجه مختـار پاشـا قولى بوزلمش و آرناوودلردن بريسى حسنى بكى تركيسنه آله‌رق قاچيرمشدر. بونك اوزرينه غوشانجه‌لى طابيه‌ده يالكز قالدى ايسـه‌ده اصلا فتور كتيرمدى، يانـده بولنان بر طاقم فدايى ييكيتلرى تشجيع ايله مدافعه‌ده دوام ايتدى. نه فائده‌كه شعبانك اون آلتنجى كونى طابيه‌نك اوزرنده آرقداشلرينـه قومانده ويرمكده ايكن آلتندن قورشون ايله اوريله‌رق شهيد اولدى. مشار اليهك (١٢٢٤) ده بلغراددن يانـه آلديغى بر چوق اهل اسلامى كميلرله كيجه وقتى سـالماً طونه كردابلرندن آتلادوب كچيرمسى خدمات مشهوره‌سندندر. بوخدمت وزارتى موجب اولمش ايدى.

ف

{فُضالة بن عمرو} فتح مكه كونى پيغمبرمز افندمز كعبهٔ

معظمه‌یی یدی کره طواف ایلدی. اصحاب کرام دخی کندیسنك آردی صیره یوریمکده ایدیلر. بو اثناده ابو سفیان — که اولجه مسلمان اولمش ایدی — بر طرفده طورمش تماشا ایدییور وکوکلندن «آه! بر اردو طوپلاسه‌م‌ده شو آدمله ینه محاربه‌یه باشلاسه‌م!» دییوردی. نبیّ اکرم آنك یانندن کچرکن «او آدم سنی ینه ذلیل ایدر» بیوردی. ابو سفیان همان توبه واستغفار ایتدکدن صکره حقیقةً ذهننه اویله بر قورتی کچمش اولدیغنی اعتراف ایله «شمدی بیلدم که حق پیغمبرسین» دیدی. فضالة بن عمرو ابو سفیاندن دها جرأتلی بولنمشدر. رسول الله طواف ایله مشغول ایکن اعدام ایتمك نیتیله یاواش یاواش یاننه یاقلاشدی. افندمز «فضاله‌میسین؟» دیه صوردی. اوده «اوت» دیدی. افندمز «نه دوشونیورسین؟» بیوردی. فضاله «هیچ برشی دوشوندیکم یوق. یالکز ذکر الله ایله مشغولم» جوابنی ویردی. افندمز کوله‌رك «ذهنکده‌کی قورتیدن توبه واستغفار ایت» بیوردقدن صکره مبارك النی فضاله‌نك کوکسنه قویدی. ذهننده‌کی قنالق درحال زائل اولمش و آنك اوزرینه ایمانی رسوخ بولمش اولدیغنی صکره‌دن کندیسی حکایه ایلمشدر.

{فلیج مجنون} دیوانه ظن اولنان اولیاء اللهدندر. جنید بغدادی معاصرلرندن ایدی. شاعرانه وعارفانه سوزلر سویلردی. برکون جنید کندیسنه تصادف ایدرك «شونی بکا سویله :

بو سنده‌کی جنون نه‌دندر ؟» دیدکده فلیج «حبست فی الدنیا وجنت بفراقه» دیمشدرکه «دنیایه حبس ایدلدم ؛ سودیکمك فراقیله مجنون اولدم» دیمك اولور .

ك

{کعب بن سوار} بصره اکابرندن برذات عالیدرکه (جمل) وقعه‌سنك مقدماتی کورندکده اختیار انزوا اتمش ایدی. حضرت عائشه‌نك امر واصراری اوزرینه النه بر آچیق مصحف شریف آلەرق خانه‌سندن چیقدی. طرفین عسکری محاربه‌یه باشلامق اوزره ایکن هر ایکی فرقه‌یی کتاب اللهه دعوت ایتدیکی صیره‌ده کوفیلر جانبندن آتیلان بر اوق ایله مقتول اولدی. فضل وکمال اصحابندن ایدی .

ل

{لبنه} اندلس ملوك امویه‌سندن مشهور عبد الرحمن ثالثك اوغلی اولان حکم ثانینك دور سلطنتنده شهرت بولمش برادیبهٔ جمیله‌درکه شعر وانشاده کمال مهارتیله برابر خطی دخی غایت کوزل اولدیغندن حکم آنی خدمت کتابتنده استخدام ایدردی.

{لبید بن ربیعه} شعرای عربك (مُخَضْرَمین) تعبیر اولنان

هم جاهلیت هم اسلام زمانـه یتشمش اولان طبقه‌سـندندر.
کندیسنك :

الا کل شیء ماخلا الله باطل

قولی طرف رسالتپناهیدن خاصةً استحسان بیورلمشدر. حضرت
امام شافعی دخی :

ولولا الشعر بالعلماء یزری
لکنتُ الیوم اشعر من لبید

بیتنده مشار الیهك كمال شـاعریتنه اشارت ایتمشـدر. (٤١) ده
ارتجال ایلدی. معمریندن اولدیغی :

ولقد سئمت من الحیاة وطولها
وسؤال هذا الناس کیف لبید

دیمسندن آ کلاشیلیر. رضی الله عنه.

م

{محمد بدخشی} یاووز سلطان سلیمك فاتح ممالك العرب
اولدیغی صیره‌ده شامده ایکی دفعه زیارتنه کیتدیکی ذاتدرکه اهل
تجرید اولان اولیـاء اللهدن ایدی . برنجی زیارتده پادشـاهه
هیچ برسوز سویلمدی. عودت همایون وقوعنده اصحابی «نیچون

سلطانه برشی سویلمدیکز؟» دیدکارنده «نه سویلیه‌یم؟ برپادشاهدرکه هر شیئی بیلیر» جوابنی ویردی. ایکنجی زیارتده «سنده بنم کبی جناب حقک بر قولیسین. شو قدر وارکه بن سبکبارم. سن ایسه بارکران آلتنده‌سین. ودیعة الله اولان خلقی عبدالله ممنون ایتمکده دوام ایله» نصیحتنی ویره‌رك پادشاهی محظوظ ایتمشدر.

{محمد بن عبدالرحمن} عبدالرحمن بن حکمك اوغلی واندلس ملوك امویه‌سنك بشنجیسیدر. زماننده دولتك ضعفی حس اولنمش وفرصت کوزتمکده اولان اعدا اجرای مافی الضمیره ممکن اولدیغی قدر متهیئ بولنمش ایدی. اوتوز درت ییل اولان مدت سلطنتنده ظهوره کلن بلیات کونا کونی ازاله ایله اوغراشدیغندن محسنات مدنیه ابرازینه چوقلق وقت بوله‌مامشدر. (٢٧٢)ده آلتمش بش یاشنده وفات ایتمشدر.

{محمدمراد} (شیخ) طریقت نقشبندیه مشایخندن عبدالحلیم افندینك اوغلیدر. (١٢٠٣)ده استانبولده طوغمشدر. تحصیل علوم ایتدکدن صکره (چهارشنبه)ده واقع مراد ملا درکاهی مشیختنه نائل اولمش ایدی. (١٢٦٤)ده ارتحال ایتمشدر. درکاه جوارنده احیا کرده‌سی اولان دارالمثنویده مدفوندر. کرك درکاهده، کرك دارالمثنویده مثنوئ شریف

وسائره تدریسیله اصحاب استعدادی مستفید ایدردی . پند عطار شرحی (ماحضر) جملهٔ تألیفاتندندر.

{محمود بن الربیع} پیغمبرمز افندمزك لطیفه یوللو التفات عالیسنه مظهر اولان بختیار چوجقلردندر . نبیّ اکرم بر قوغهدن مبارك آغزینه صو آلوب بش یاشنده بولنان محمودك یوزینه خفیفجه پوسکوردرك لطیفه بیورمشدر. مشارالیه بیودکده رسول‌الله ارتحال ایتمش ایدی . افندمزك یالکز او لطیفه‌سنی درخاطر ایده‌بیلیوردی. بو سببله اصحاب کرامدن معدود اولمشدر. رضی الله عنه .

مظهر لطیفهٔ رسالتپناهی اولان اطفالدن بریده انس بن مالکك برادری یاخود ابن طلحة الانصارینك اوغلی اولان (ابوعُمَیر)در . بوچوجق برکون حضور نبوی‌یه کتیرلدی . فخر عالم نظر بیوردی . آنی محزون کورنجه «بوکا نه اولدی؟» دیه صوردی . «یارسول الله ، بر نُغَری وار ایدی ، اولدی. آنك ایچون محزوندر» دیدیلر. افندمز چوجغه التفات ایدوب بیوردی‌که :

— یا اباعمیر، مافعل النغیر؟

(نغر) بلبله، سرچه یاوروسنه، قایا قوشنك برنوعنه یاخود ارککنه اطلاق اولنور. (نغیر) آنك مصغریدر. حدیث شریف «ای ابو عمیر، نغیرك نه یاپدی، نصل اولدی؟» مآلنده‌در.

[illegible] (٥٠٧) [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] (٨٨٠) [illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ارتحال ایلدی. مشهوردرکه شیخ اسماعیل سمنانی سائر بعض مریدانیله برابر مشار الیهی اربعینه قویمق ایستدکده :

ای شیخ اکر جمله کمالات توانست
خوش باش کزین جمله کمالات کذشتیم

مقطعلی غزلی سویلیه‌رك شیخی مجبور استحسان ایلمشدر.

برقاچ بیتی :

§ اکر او دیدهٔ دادتکه رخسارش باو بینی
طلب کن دیدهٔ دیکرکه دیدار دکر دارد

§ کرترا دیدار او بایدبرآ بر طور دل
حاجت رفتن چوموسی سوی کوه طور نیست

§ ظهور تو بمنست و وجود من از تو
فلست تظهر لولای لم اکن لولاك

§ هیچ کسی بخویشتن ره نبرد بسوی او
بلکه بپای اورود هرکه رود بکوی او

§ چشم توشده بهر تماشای رخ خویش
از دیدهٔ مجنون نکران دررخ لیلی

شو رباعیسی‌ده قیده شایاندر :

مردان همه درسماع ونی پیدا نیست
مستان همه ظاهرند ومی پیدا نیست

صد قافله بیشتر درین ره رفتند
این طرفه‌که هیچ کونه پی پیدا نیست

{منذر بن محمد} محمد بن عبد الرحمانك اوغلی
واندلس ملوك امویه‌سنك آلتنجیسیدر. دولتی قاریشیق برحالده
بولمش ایدی. عاقل وصاحب تجربه برذات ایکن نصلسه ایش
کوره‌جك آدم بوله‌ماماسندن موفق اوله‌مامشدر. (٢٧٥)
صفرنده حرب اوزرنده وفات ایتمشدر.

ن

{ نظیف دده } (شیخ) یکی شهر فنارده محدث الحاج
خلیل افندینك صلبندن (١٢٠٩) ده عالم‌شهوده کلمشدر. تحصیل
علوم ایتدکدن وسائقهٔ محبتله برقاچ دفعه پیاده اوله‌رق حجه
کیتدکدن صکره آستان حضرت پیره عزیمتله همدم چلبیدن
اخذ دست انابت ایلمش ایدی. مؤخراً چلبینك امریله وطننده
برمولویخانه کشاد ایده‌رك اصحاب استعدادی ارشاد ایلمشدر.
بعده چلبی طرفندن درسعادتده بشیکطاش مولویخانه‌سی مشیخته
تعیین اولندی. بوراجه دخی انفاس مبارکه‌سی پك چوق
مسترشدینه روح افزا اولمشدر. (١٢٧٨) ده درکاه مذکورده
ارتحال ایلدی. برمدت صکره بودرکاه (بهاریه)یه نقل ایدلدکده
مشارالیهك نعش محترمی دخی مدفن مخصوصنه توديع اولنمشدر.

آثارندن (تعریف السلوك) نامنده‌کی رساله مطبوعدر. اشعار عاشقانه‌سی دخی تقدیره شایاندر. شو بیتلر برغزلندندر :

کوروب حال پریشانم بنی بیهوده طعن ایتمه
بوامری برده کل ملك دله سلطان اولاندن صور

عزیز مصر وصلت سوزش فرقت نه‌در بیلمز
آنی تنهانشین کلبهٔ احزان اولاندن صور

مشارالیهك مخدوملری اوله‌رق الیوم بهاریه درکاهی پوست‌نشینی بولنان شیخ حسین افندی حضرتلرینی زمانمز کرام عرفاسندن اولمق اوزره طانیرز.

{ نیلوفر خاتون } سلطان اورخانك حلیلهٔ مکرمه‌سی وشهزاده سلیمان پاشا ایله خداوندکار سلطان مرادك والدهٔ محترمه‌سیدر. یارحصار تکفورینك کریمه‌سی ایدی. (٦٨٩) ده نتیجه‌سی عثمانلیلری مأیوس ایده‌جك صورتده دسیسه‌لی بر دوکون ترتیب اولنه‌رق بیله‌جك تکفورینك حجلهٔ ازدواجنه عرض اولنمق اوزره ایکن حضرت عثمان غازینك ید غالبیتنه کچمکله جناب اورخانه تزویج بیورلمشدر. بووقعه سلطان عثمانك نه دور اندیش برقهرمان اولدیغنی بداهةً کوسترن وقایعدندر. بناءً علیه تاریخده تفصیلاتی کورلملیدر . مشارالیهانك برچوق حسناتی واردر. بروسه صحراسندن جریان ایدن نهرك اوزرینه

بر كوپرى ياپدرديغى جهتله نهر (نيلوفر صويى) نامنى آلمشدر. سليمان پاشا ايله خداوندكار كبى نظيرى بولنماز ايكى بيوك آدمى كنديلرينه اهدا ايتديكى ايچون عثمانليلر مشـارالیهانك متدارى اولمشلردر .

ه

{هشام بن محمد} اندلس ملوك امويه‌سـنك آخريدر . اندلسده برزماندن‌برى تفرقه حالنده بولنان افكار اسـلاميه‌يى جمع ايتمكه چالشمش ايسـه‌ده موفق اوله‌مامشـدر. (٤٢٨)ده وفات ايتدكده ايكى يوز سكسان درت سـنه‌دن برى اندلسـده حكمران اولان امويه سلسله‌سى نهايت بولمشـدر. آندن صكره طوائف ملوك ظهور ايتدى .

{ همدم چلبى } (شيخ محمد سعيد) قونيه‌ده جد اعلاسى مقامنده پوست‌نشين اولان شيخ الحاج محمد چلبينك مخدوميدر. حديث‌السن ايكن پدرى مقامنه اقعاد ايدلمشدر. (حسن اميردده) كنديسنه وكيل ومربى تعيين قيلنمش ايدى. آنك دلالتيله تحصيل معارف ايتمشدر. تقديره شايان اشعار عاشقانه‌سى واردر. (١٢٧٨)-ده ارتحال ايلدى. تربهٔ مقدسهٔ مولاناده مدفوندر. حالا پوست-نشين دركاه پير اولان رشـادتمآب عبد الواحد چلبى افنـدى حضرتلرى مشارالیهك مخدوم عاليلريدر .

ی

{ یحیای کیلانی } کیلانده قاضیلك ایتمش برشاعر فاضلدر. بر آرهلق هنده کیدهرك اوزانك بعض ملوکی خدمتنده بولنمشدر. اشعاری کوزلدر . مشهور اولان شو ایکی بیت کندیسنکدر:

درد دل من نهفتنی نیست
وین درد دکرکه کفتنی نیست

بکذشت بهاروو وا نشـد دل
این غنجه مکر شکفتنی نیست

ابیات آتیهسیده حافظهده بولنسون:

§ کفتی که بکو مشکل خود تا بکشایم
کفتن نتوانم بکسی مشکلم اینست

§ جام و سبو شکسته ام ای مرك مهلتی
تا توبهٔ که کرده ام آن نیز بشکنم

§ برغم من تویی بادشمنانم یار و من باتو
وفاداری توهم اما توبا اغیار و من باتو

ختام

فی ١٣ ربیع الاول سنه ١٣٠٨ و فی ١٤ تشرین اول سنه ١٣٠٦

اخطار

اسامی ذیل ایله برابر (۸۵۰) قدر ترجمهٔ حالی حاوی اولمشدر.

157